

**„NATURA 2000“
PRIORITETINIŲ VEIKSMŲ PROGRAMA (PVP), skirta
įgyvendinti Lietuvoje**

**pagal Tarybos direktyvos 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos
bei floros apsaugos (Buveinių direktyvos) 8 straipsnį**

2021–2027 m. daugiametės finansinės programos laikotarpiu

Adresas:

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
A. Jakšto g. 4, 01105 Vilnius, el. p. info@am.lt

A. Įvadas

A.1. Bendras įvadas

Prioritetinių veiksmų programos (toliau – PVP) yra strateginės daugiametės planavimo priemonės, kuriose plačiai apžvelgiamos priemonės, reikalingos siekiant visoje ES sukurti tinklą „Natura 2000“ ir susijusią žaliąją infrastruktūrą, nurodomi šių priemonių finansavimo poreikiai ir jos susiejamos su atitinkamomis ES finansavimo programomis. Remiantis ES Buveinių direktyvos¹, kuria grindžiamas tinklas „Natura 2000“, tikslais, priemonėmis, kurios turi būti nustatytos PVP, visų pirma turi būti siekiama „palaikyti ir atkurti gerą ES svarbos natūralių buveinių ir rūšių apsaugos būklę atsižvelgiant į ekonominius, socialinius bei kultūrinius reikalavimus ir regionų bei vietovių ypatybes“.

PVP teisinis pagrindas yra Buveinių direktyvos² 8 straipsnio 1 dalis, pagal kurią reikalaujama, kad valstybės narės Komisijai siųstų savo skaičiavimus, kokią sumą, jų nuomone, turi siekti bendras Europos Sąjungos finansavimas, kad jos galėtų įvykdyti toliau nurodytus su „Natura 2000“ susijusius įsipareigojimus:

- *nustatyti būtinas apsaugos priemones, tarp jų, jei reikia, atitinkamus tvarkymo planus, parengtus specialiai šioms teritorijoms ar integruotus į kitus plėtros planus;*
- *nustatyti atitinkamais įstatymais nustatytas, administracines arba sutartyje numatytas priemones, kurios atitinka teritorijoje esančių į I priedą įtrauktų natūralių buveinių tipų ir į II priedą įtrauktų rūšių ekologinius reikalavimus.*

Taigi prioritetinių veiksmų programose visų pirma turėtų būti nustatyti tie finansavimo poreikiai ir prioritetai, kurie yra tiesiogiai susiję su „Natura 2000“ teritorijoms nustatytomis specialiomis išsaugojimo priemonėmis, ir taip įgyvendinti tų rūšių ir buveinių tipų, kurių apsaugai teritorijos buvo įsteigtos, išsaugojimo tikslus (kaip reikalaujama pagal Buveinių direktyvos 6 straipsnio 1 dalį). Atsižvelgiant į tai, kad tinklas „Natura 2000“ taip pat apima specialias apsaugos teritorijas (toliau – SAT), įsteigtas pagal ES Paukščių direktyvą 2009/147/EB³, šioje programoje taip pat atsižvelgiama į finansavimo poreikius ir prioritetines priemones, susijusias su SAT gyvenančių paukščių rūšių išsaugojimu.

Valstybės narės taip pat raginamos į savo PVP įtraukti papildomas su žaliaja infrastruktūra susijusias priemones ir nurodyti jų finansavimo poreikius⁴. Tokios žaliosios infrastruktūros priemonės į PVP turi būti įtraukiamos tuo atveju, jeigu jomis padedama užtikrinti ekologinę tinklo „Natura 2000“ darną, įskaitant tarpvalstybiniu mastu, ir įgyvendinti tikslą palaikyti arba atkurti gerą tikslinių rūšių ir buveinių išsaugojimo būklę.

¹ 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos,

<http://Eur-lex.Europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:01992L0043-20130701>.

² 8 straipsnio 1 dalis: „Kartu su savo pasiūlymais dėl teritorijų, tinkamų steigti specialias saugomas teritorijas, kuriose yra aptinkami prioritetiniai natūralių buveinių tipai ir (arba) prioritetinės rūšys, valstybės narės Komisijai atitinkamai siunčia savo apskaičiavimus, koks, jų nuomone, turi būti bendras Bendrijos finansavimas, kad jos galėtų įvykdyti savo įsipareigojimus pagal 6 straipsnio 1 dalį.“

³ 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos, <http://Eur-lex.Europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32009L0147>.

⁴ Žalioji infrastruktūra apibrėžiama kaip „strategiškai suplanuotas gamtinių ir pusiau gamtinių zonų tinklas, kuriame kiti aplinkos objektai suprojektuoti ir tvarkomi siekiant sudaryti sąlygas įvairioms ekosistemų funkcijoms“.

Savo specialiojoje ataskaitoje Nr. 1/2017 dėl „Natura 2000“⁵ Europos Audito Rūmai padarė išvadą, kad iš pirmųjų užbaigtų PVP (2014–2020 m. laikotarpio DFP) negalima susidaryti patikimo vaizdo apie faktines su tinklu „Natura 2000“ susijusias išlaidas. Todėl ataskaitoje atkreiptas dėmesys į tai, kad reikia atnaujinti PVP formą ir pateikti išsamesnes gaires, kaip pagerinti informacijos, kurią valstybės narės pateikia savo PVP, kokybę. Naujuoju ES veiksmų planu gamtai, žmonėms ir ekonomikai⁶ įsipareigojama skirti dėmesio šiam procesui siekiant užtikrinti, kad valstybės narės teiktų patikimesnius ir labiau suderintus „Natura 2000“ finansavimo poreikių įverčius.

Savo išvadose dėl šio veiksmų plano⁷ Europos Sąjungos Taryba pripažįsta poreikį toliau tobulinti daugiamečius finansinius investicijų į gamtą planus ir sutinka, kad reikia atnaujinti ir tobulinti PVP. Europos Parlamento rezoliucijoje⁸ taip pat pripažįstama, kad, rengiantis kitai ES daugiamečiai finansinei programai, labai svarbu tiksliau prognozuoti „Natura 2000“ finansavimo poreikius.

A.2. Dabartinės PVP formos struktūra

Dabartinė PVP forma skirta suteikti patikimą informaciją apie prioritetinius su „Natura 2000“ susijusius finansavimo poreikius, kad jie būtų įtraukti į atitinkamas ES finansavimo priemones pagal kitą 2021–2027 m. daugiamečią finansavimo programą (DFP). Šiuo tikslu, rengiant PVP, finansavimo poreikius reikia suskirstyti taip, kad, įgyvendinant 2021–2027 m. DFP, būtų galima veiksmingai paskirstyti tinklui „Natura 2000“ skirtas lėšas iš atitinkamų ES fondų. Siekiant šio tikslo, PVP taip pat atsižvelgiama į ligi šiol, įgyvendinant 2014–2020 m. DFP, ES valstybių narių ir regionų įgytą patirtį.

Esminė dabartinės PVP formos sudedamoji dalis – būtinasis su „Natura 2000“ ir žaliaja infrastruktūra susijusių išsaugojimo ir atkūrimo priemonių suskirstymas pagal plačias ekosistemų kategorijas. Siūloma aštuonių klasių ekosistemų tipologija iš esmės grindžiama ekosistemų ir jų paslaugų kartografavimo ir vertinimo (angl. *Mapping and Assessment of Ecosystems and their Services*, MAES) tipologija, kuri buvo nustatyta kaip konceptualus visos ES ekosistemų vertinimo pagrindas⁹. Išsamią duomenų bazę, kurioje atskiros ES svarbos rūšys ir buveinių tipai priskiriami MAES ekosistemoms, galima atsisiųsti iš Europos aplinkos agentūros svetainės¹⁰. Skirstant priemones ir išlaidas ekosistemų tipams, rekomenduojama iš esmės laikytis šios tipologijos.

Dabartinėje PVP, nurodant prioritetines priemones ir išlaidas, reikia atskirti einamąsias išlaidas ir vienkartinės išlaidas. Einamosios išlaidos paprastai yra susijusios su pasikartojančia veikla, kurią reikia vykdyti nuolat (pvz., už teritorijos valdymą atsakingų darbuotojų išlaikymo išlaidos, metinės išmokos ūkininkams už agrarinės aplinkosaugos priemonių įgyvendinimą pievose ir t. t.), o vienkartinės išlaidos – su nesikartojančiais veiksmais, pvz., buveinių atkūrimo projektais, didelėmis investicijomis į infrastruktūrą, ilgalaikio vartojimo prekių pirkimu ir t. t. Siekiant tinkamai priskirti priemones

⁵ Specialioji ataskaita Nr. 1/2017 „Būtina daugiau pastangų įgyvendinant tinklą „Natura 2000“, kad būtų išnaudotos visos jo galimybės“, <https://www.eca.europa.eu/lt/Pages/DocItem.aspx?did=40768>

⁶ COM(2017) 198 *final* – ES veiksmų planas gamtai, žmonėms ir ekonomikai, http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/action_plan/communication_en.pdf

⁷ <http://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2017/06/19/conclusions-eu-action-plan-nature/>

⁸ 2017 m. lapkričio 15 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl Veiksmų plano gamtai, žmonėms ir ekonomikai (2017/2819(RSP)) <http://www.Europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=LT&reference=P8-TA-2017-0441>.

⁹ <https://biodiversity.europa.eu/maes>

¹⁰ Rūšių ir buveinių tipų sąsajos su MAES ekosistemomis, <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/linkages-of-species-and-habitat#tab-European-data>.

įvairiems ES fondams, bus labai svarbu tinkamai suskirstyti išlaidas į šias dvi kategorijas (einamąsias išlaidas ir vienkartinės išlaidas).

Galiausiai šiomis PVP prioritetinėmis priemonėmis bus ne tik padedama siekti konkrečių ES gamtos apsaugos direktyvų tikslų, bet ir bus užtikrinama svarbi socialinė, ekonominė ir ekosisteminių paslaugų teikiama nauda visuomenei. Kaip tokios naudos pavyzdžius galima paminėti klimato kaitos švelninimą ir prisitaikymą prie klimato kaitos arba kitas ekosistemines paslaugas, pvz., susijusias su turizmu ir kultūra. Komisija jau pateikė su „Natura 2000“ susijusias ekosisteminių paslaugų teikiamos naudos apžvalgą¹¹.

Šį aspektą, jeigu įmanoma, reikėtų pabrėžti siekiant propaguoti didelę socialinę gamtos ir biologinės įvairovės finansavimo naudą ir apie ją informuoti. 2020 m. atliktas pirmasis Lietuvoje nacionalinio lygmens „Natura 2000“ tinklo teikiamos socio-ekonominės naudos vertinimas atskleidžia, kad atsižvelgiant į turimus duomenis, „Natura 2000“ tinklo teritorijų bendra socio-ekonominė nauda 2,18 karto viršija dėl tinklo egzistavimo patiriamas socio-ekonominės sąnaudas.¹²

A.3. Įvadas į Lietuvos PVP

Ši PVP parengta visai Lietuvos Respublikos valstybės teritorijai (sausumai ir valstybei priklausančiai jūrinei daliai, įskaitant ir į išskirtinę ekonominę zoną patenkančias „Natura 2000“ teritorijas).

Lietuva priklauso borealiniam biogeografiniam regionui, čia aptinkami 54 buveinių tipai, išvardinti Buveinių direktyvos I priede (16 buveinių tipų yra prioritetiniai). Lietuvoje aptinkamos 55 gyvūnų ir augalų rūšys, įrašytos į Buveinių direktyvos II priedą (5 rūšys yra prioritetinės) ir 68 perinčios arba reguliariai aptinkamos paukščių rūšys, kurioms steigiamos paukščių apsaugai svarbios teritorijos (PAST) pagal Paukščių direktyvos reikalavimus.

„Natura 2000“ teritorijų išskyrimas ir būtinų apsaugos priemonių nustatymas vykdomas vadovaujantis Saugomų teritorijų ir kitais įstatymais bei atsižvelgiant į Buveinių ir Paukščių direktyvų reikalavimus, jų įgyvendinimo gairių dokumentus. Už „Natura 2000“ saugomų teritorijų steigimą ir tinklo vystymą Lietuvoje nacionaliniu lygiu yra atsakingos Aplinkos ministerija ir Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos (toliau – VSTT). Aplinkos ministerija koordinuoja saugomų teritorijų apsaugos ir naudojimo politikos įgyvendinimą. VSTT įgyvendina saugomų teritorijų politiką, organizuoja apsaugą ir tvarkymą, vykdo jų apskaitą. VSTT taip pat yra atsakinga už saugomų teritorijų įsteigimui, jų išorinių ir vidinių funkcinių zonų ribų nustatymui ir tvarkymui reikalingų teritorijų planavimo dokumentų parengimą, įskaitant tokių dokumentų parengimą „Natura 2000“ teritorijoms vietovėse, kurios atitinka keliamus kriterijus, tačiau dar nėra saugomose teritorijose. Nuo 2021-07-01 aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę saugomose teritorijose ir „Natura 2000“ teritorijose vykdo viena kontrolės institucija – Aplinkos apsaugos departamentas (toliau – AAD).

Vietiniu lygiu už „Natura 2000“ teritorijų valdymą, kraštovaizdžio, gamtos ir kultūros vertybių apsaugą bei tvarkymą, gamtotvarkos planų įgyvendinimą atsakingos saugomų teritorijų direkcijos, kurios taip pat dalyvauja planuojamos ūkinės veiklos poveikio saugomoms teritorijoms ir tinklo „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumo nustatymo procese, teikia duomenis į Saugomų rūšių informacinę sistemą (SRIS) apie saugomas rūšis, jų augavietes ir radavietes, sudaro sąlygas vystyti pažintinį turizmą, užsiima ekologiniu švietimu, atlieka kai kurias kultūros paveldo apsaugos funkcijas nacionaliniuose ir regioniniuose parkuose. VSTT ir saugomų teritorijų direkcijos taip pat organizuoja saugomų teritorijų ir „Natura 2000“ apsaugos būklės stebėseną (monitoringą), tematinius tyrimus, inventorizaciją, planuoja gamtotvarkos veiksmus. Lietuvoje 2021 m. buvo 37 saugomų teritorijų direkcijos (3 valstybinių rezervatų, 1 biosferos rezervato, 4 nacionalinių parkų ir 28 regioninių parkų direkcijos), iš kurių 33 direkcijų steigėja yra VSTT, 3 – Kultūros ministerija ir 1 – Vilniaus miesto savivaldybė. Kiekvienai saugomos teritorijos direkcijai, kurios steigėja yra VSTT, geografiniu principu priskirtas priežiūrai (pvz., stebėsenos, gamtotvarkos darbų planavimui ir vykdymui) tam tikras skaičius netoliese esančių „Natura 2000“ teritorijų. Siekiant didesnio veiklos efektyvumo 2022 m. numatomas įgyvendinti VSTT pavaldume esančių 29 regioninių parkų ir rezervatų direkcijų konsolidavimas regioniniu principu į stambesnes įstaigas. Konsolidavimo pasėkoje saugomų teritorijų politiką aplinkos ministro atsakomybės srityje įgyvendintų

¹¹ <http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/>

¹² https://naturalit.lt/wp-content/uploads/2020/12/BGI_VSTT_Natura-2000_Galutine-vertinimo-ataskaita_20200916-su-ekspertu-parasais.pdf

VSTT ir 8 saugomų teritorijų direkcijos. Nuo 2022 m. II pusmečio numatoma inicijuoti papildomus įstatymų ir kitų teisės aktų pakeitimus, kad saugomų teritorijų institucijoms būtų suteikti reikalingi įgaliojimai įgyvendinti platesnes gamtos apsaugos ir kraštovaizdžio apsaugos funkcijas visoje šalyje (ne vien saugomose teritorijose), ypač rengiantis efektyviai įgyvendinti ES Žaliojo kurso užmojus. Kol kas kai kurias gamtos apsaugos ir kraštovaizdžio apsaugos funkcijas visoje šalyje fragmentiškai atlieka tik VSTT.

„Natura 2000“ teritorijų stebėseną vykdoma pagal Vyriausybės patvirtintą Valstybinio aplinkos monitoringo programą, kuri tvirtinama 6 metų periodui (naujausia patvirtinta 2018 m.). Gyvosios gamtos monitoringas yra reikšminga šios valstybinės programos dalis, numatanti, kad rūšių ir buveinių stebėseną turi būti vykdoma ne tik „Natura 2000“ tinklo teritorijose, bet ir už jų ribų dėl duomenų palyginimo ir apsaugos būklės vertinimo šalies lygmeniu.

2015 m. aplinkos ministro įsakymu buvo patvirtintas Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 m. veiksmų planas. Šio plano paskirtis – sudaryti sąlygas ilgalaikės kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės politikos, kuri paremta šalies tradicijomis, Europos Sąjungos teisinių normų, tarptautinių konvencijų, rezoliucijų, susitarimų, programų reikalavimais, įgyvendinimui ir nustatyti kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės apsaugos, planavimo, naudojimo, tvarkymo tikslus, uždavinius ir priemones iki 2020 m. Plane numatytos kraštovaizdžiui, nacionalinėms saugomoms teritorijoms, „Natura 2000“ tinklui ir nykstančių rūšių išsaugojimui skirtos nacionalinės apsaugos priemonės. Šios PVP rengimo metu vis dar įgyvendinami kai kurie Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 m. veiksmų plano priemonės, tuo pačiu metu rengiami nauji strateginio planavimo dokumentai, skirti biologinės įvairovės išsaugojimo, žaliosios infrastruktūros miestuose išvystymo, platesniems ekosistemų ir jų paslaugų atkūrimo klausimams spręsti.

2011–2015 m. buvo atlikta EB svarbos natūralių buveinių inventorizacija visos šalies mastu. Inventorizacijos metu visos šalies mastu kartografuotos EB svarbos natūralios buveinės, surinkti kai kurie baziniai duomenys apie buveinių struktūrą, funkcijas ir tipiškas rūšis. Pagrindiniais inventorizacijos rezultatais laikoma – natūralių buveinių apsaugos būklės įvertinimas ir kiekvienos natūralios buveinės tipo palankios apsaugos būklės referencinių verčių nustatymas. Šie rezultatai leido patvirtinti buveinių apsaugos tikslus nacionaliniu lygmeniu (Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 m. veiksmų plano dalis). Viešai prieinama buveinių inventorizacijos duomenų bazė ir kiti buveinių inventorizacijos rezultatai padeda tobulinti „Natura 2000“ teritorijų tinklą ir jo valdymą, įskaitant stebėseną, tinkamą planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo (toliau – PAV) ir strateginio pasekmių aplinkai vertinimo (toliau – SPAV) sprendimų priėmimą ir daugelio kitų aplinkosaugos procesų kokybę.

2015 m. Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją, kuria siekiama nustatyti prioritetines aplinkos apsaugos politikos sritis, ilgalaikius tikslus iki 2030 m. ir Lietuvos aplinkos viziją iki 2050 m. Strategijoje nurodomas ilgalaikis tikslas susijęs su saugomų teritorijų įsteigimu: siekiama, kad nacionalinės saugomos teritorijos ir „Natura 2000“ tinklo teritorijos sudarytų 17 proc. sausumos teritorijos ir 10 proc. šalies jūrinės teritorijos.

2020 m. Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano valstybės teritorijos erdvinio vystymo kryptis ir teritorijos naudojimo funkcinis prioritetus, kuriais pakeitė siekiamus tikslus, susijusius su saugomų teritorijų ploto plėtra. Pagal šio plano koncepciją sprendinių, susijusių su saugomų teritorijų steigimu ir pertvarkymu, įgyvendinimas turėtų padidinti saugomų teritorijų plotą iki 20,35 proc. (+2,71 proc.).

Lietuvoje žaliosios infrastruktūros (toliau – ŽI) teisinio sureguliuavimo klausimas dar nėra galutinai išspręstas – ŽI yra minima kai kuriuose teisės aktuose, bet trūksta tikslaus sąvokos apibrėžimo ir suderinamumo su šalyje jau egzistuojančiais teisiniais gamtos apsaugos instrumentais (pvz., saugomos teritorijos, gamtinis karkasas, saugotini želdiniai). Siekiant užtikrinti šių ir kitų aplinkos apsaugos požiūriu svarbių teritorijų tinkamą apsaugą, darnų naudojimą ir jų atkūrimo tikslų nustatymą, ieškoma naujų politikos ir planavimo sprendimų, kurie taip pat leistų padidinti šių teritorijų potencialą teikti naudą visuomenei, prisitaikyti prie klimato kaitos ir išsaugoti biologinę įvairovę.

Vienas iš nacionalinių teisinių instrumentų, prisidedančių prie ES ŽI strategijos įgyvendinimo, yra gamtinis karkasas, pagal Aplinkos apsaugos įstatymą privalomai numatomas teritorijų planavimo dokumentuose (visų pirma bendruosiuose planuose). Gamtinis karkasas yra vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų (t. y. tokių teritorijų, kurios teikia įvairias ekosistemines reguliavimo paslaugas, švelninančias neigiamą žmonių veiklos poveikį) tinklas, kompensuojantis urbanizacijos ir kitos žmogaus veiklos neigiamą poveikį ir užtikrinantis ekologinę pusiausvyrą. Biologinės įvairovės apsaugai gamtinio karkaso teritorijose gali būti išskiriamas ekologinis tinklas, jungiantis didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijos koridorius. Teisės aktai reikalauja, kad teritorijų planavimo dokumentuose nustatant gamtinį karkasą, atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti „Natura 2000“ tinklo ekologinį vientisumą, sukuriant ar išsaugant kraštovaizdžio elementus, kurie būtų svarbūs laukinei faunai ir florai.

ŽI ir gamtinis karkasas neturėtų būti laikomos identiškais teisiniais instrumentais. Šios PVP rengimo metu paraleliai vyksta diskusijos, įtraukiant įvairias suinteresuotas šalis, siekiant nustatyti, kaip (hierarchiškai) susieti

du instrumentus bei apibrėžti ŽI sąvoką, pirmiausiai dėmesį skiriant ŽI įveiklinimui urbanizuotose teritorijose, kur matomas didžiausias ŽI teikiamų ekosisteminių paslaugų poreikis. Preliminariai numatoma, kad kai kuriose situacijose miestų teritorijose ŽI turės būti suplanuota specialiais planavimo dokumentais, nes dėl mastelio, užstatymo ir veiklos intensyvumo gamtinio karkaso teritorijos mieste negali savyje talpinti tikslaus ir reikiamo ŽI išdėstymo.

Šios PVP parengime dalyvavo Aplinkos ministerijos (toliau – AM), Žemės ūkio ministerijos (toliau – ŽŪM), Vidaus reikalų ministerijos, VSTT ir kitų valstybės institucijų specialistai. Rengiant PVP konsultuotasi su specialiai sudaryta PVP įgyvendinimo stebėsenos grupe, sudaryta iš AM, ŽŪM, VSTT, Gamtos tyrimų centro (toliau – GTC), Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcijos, Vytauto Didžiojo universiteto, Aplinkos projektų valdymo agentūros, Klaipėdos universiteto (toliau – KU), Lietuvos ornitologų draugijos (toliau – LOD), Lietuvos gamtos fondo ir kitų nevyriausybinų organizacijų, taip pat kitų įstaigų atstovų. Rengiant PVP prioritetas buvo teikiamas toms buveinėms ir rūšims, kurių apsaugos būklė yra bloga, pagal tai parenkant atitinkamas priemones (išskyrus rūšis, kurių bloga populiacijų būklė nepriklauso nuo Lietuvos, todėl joms priemonės nebuvo numatytos – A466-B juodkrūtis bėgikas, A210 paprastasis purplėlis, A629 žvyrė, A506 sibirinė gaga). PVP atskirai paaiškinti išimtiniai atvejai, kodėl prie prioritetinių buvo priskirtos kai kurios buveinių ar rūšių apsaugos priemonės, nors kai kurių objektų būklė oficialiai įvertinta kaip palanki (pvz., rifų atveju).

PVP projekto versijos viešinamos visą jos rengimo laikotarpį Aplinkos ministerijos tinklalapyje. Pažymėtina, kad visuomenės aktyvumas teikiant komentarus PVP projektui nebuvo labai didelis. Lietuvos miško ir žemės savininkų asociacija savo pastabose pažymėjo, kad PVP įvardintos finansinės sumos yra per mažos, kad yra būtina numatyti pakankamą finansinę sumą EB svarbos natūralių buveinių ir rūšių apsaugai pagal su žemės ir miško savininkais bei valdytojais sudaromas apsaugos sutartis, skirti daugiau dėmesio siekiant padidinti minėtų sutarčių skaičių, taip pat siūlo aktyvesnį žemės valdytojų, savininkų mokymą, švietimą apie jų vykdomos ūkinės veiklos miškuose naudą ir galimas pasekmes vertingoms buveinėms ir rūšims. Baltijos aplinkos forumo (NVO sektorius) nuomone, PVP projektas turėtų tapti labiau strateginis, išsaugojimo veiksmų prioritetu laikyti ne visas buveines, kurių būklė bloga, bet tik sparčiausiai nykstančias, indikatorines, skėtines buveines/rūšis, skatinti tam tikrus gamtinius procesus/gamtotvarkos būdus, kurie sąlygotų bioįvairovės didėjimą (pvz. mozaikiškas pievų tvarkymas, gyvulių ganymas ir pan.).

Nepaisant to, kad konsultavimosi su visuomene procesas nebuvo labai rezultatyvus, į gautas vertingas ir pagrįstas pastabas buvo atsižvelgta, pvz., padidintas lėšų poreikis kasmetinėms ir vienkartinėms kompensacijoms už nustatytus veiklos apribojimus miškuose, įtrauktas poreikis gebėjimų inicijuoti ir administruoti apsaugos sutartis su žemės ir miško savininkais „Natura 2000“ teritorijose ir kt.

Pakartotinai PVP buvo peržiūreta ir pakoreguota pagal Europos Komisijos (toliau – EK) 2019-06-11 pateiktas pastabas bei numatomus Lietuvos įsipareigojimus įgyvendinant ES bioįvairovės tikslus iki 2030 m. Siekiant aiškiau nusibrėžti nacionalinius prioritetus ir su tuo susijusius finansinius aspektus, 2019 m. pabaigoje Aplinkos ministerija subūrė įvairių sričių ekspertų (ornitologų, ekologų, botanikų, ichtiologų ir kt.) grupę, sudarytą iš valstybinių, mokslo ir NVO sektoriaus institucijų atstovų. Ši specialistų grupė kelių susitikimų metu aptarė visas EB svarbos rūšis ir buveines, sutinkamas Lietuvoje, bei su jomis susijusias 2021–2027 PVP numatytas priemones. Minėtų susitikimų rezultatas – Lietuvos prioritetinių buveinių, rūšių ir jų būklės pagerinimui/palaikymui rekomenduojamų priemonių sąrašas, kuris labai padėjo struktūrizuojant PVP ir galutinai atrenkant prioritetines priemones.

Po visų PVP korekcijų, 2022 m. pradžioje ji buvo pateikta ir PVP įgyvendinimo stebėsenos grupei, sudarytai iš įvairių ministerijų ir joms pavaldžių institucijų, mokslo įstaigų, NVO sektoriaus atstovų. Diskusijos metu buvo pateikta keletas pastabų, pvz., kad Lietuvos prioritetai gamtosaugos srityje turėtų būti labiau išryškinti, dalies paukščių rūšių aprašymus reikėtų patikslinti ir atnaujinti informaciją, galėtų būti numatyta daugiau rūšių ir buveinių atkūrimo/perkėlimo darbų ir kt. Visgi PVP grupės nariai vieningai sutarė, kad PVP yra labai atsakingai ir išsamiai parengtas dokumentas ir gali būti teikiamas Europos Komisijai, ypač atsižvelgiant į tai, kad atsiradus poreikiui, jis galės būti koreguojamas.

Didžiausiu sunkumu ir iššūkiu rengiant šį PVP buvo lėšų poreikio priemonėms įgyvendinti objektyvus įvertinimas. Trūkstant duomenų apie faktinius darbų įkainius, esant didelei gamtinių ir socioekonominių sąlygų įvairovei, neužtikrintumui dėl darbų ir jam atlikti reikalingo laiko apimčių, lėšų poreikio įvertinimas daugeliu atvejų atliktas remiantis geriausia eksperto nuomone. Pažymėtina, kad lėšų poreikis buvo apskaičiuotas atsižvelgiant į 2018 m. taikytus darbų įkainius, specialistų atlyginimus, mokamos išmokas ir pan., t. y. skaičiavimai pateikti neįvertinant galimo pabrangimo ateityje.

Ši PVP buvo pakoreguota 2026 m. sausio mėn. Atsižvelgiant į tai, kad po 2027 m. PVP visoje ES nebebus atnaujinamos, taip pat į tai, jog šiuo metu intensyviai rengiamas naujo strateginio dokumento – Nacionalinio gamtos atkūrimo plano – projektas, buvo nutarta Lietuvos PVP koreguoti minimaliai. Buvo atlikta keletas patikslinimų (veiklų formuluočių, darbų kainų), išbrauktos nebeaktulios veiklos, įtraukti nauji aktualūs darbai (pvz., apdulkiniojų, įprastų miško paukščių populiacijų stebėjimo metodikų parengimas), PVP papildyta keletu naujų rūšių (pvz., laplandinė pelėda, mažoji musinukė, Mantegacio barštis, didžioji ir kanadinė rykštenė,

paprastasis meškėnas ir kt.), šiek tiek papildyta problematika/tyrimų poreikis (pvz., duomenų rinkimas apie paukščių žūtis dėl atsitrenkimo į pastatų langus, susidūrimų su transportu, komunikacijos bokštais, elektros oro linijomis), taip pat kai kurios veiklos buvo apjungtos siekiant supaprastinti PVP įgyvendinimo stebėseną. Visi minėti pakeitimai buvo aptarti su PVP įgyvendinimo stebėsenos grupe. Svarbu pažymėti, kad dėl PVP korekcijų 2021–2027 m. laikotarpio prioritetinių finansavimo poreikių santrauka pakito nedaug.

2021–2027 m. laikotarpio prioritetinių finansavimo poreikių santrauka

		2021–2027 m. prioritetiniai finansavimo poreikiai	
1.	Su „Natura 2000“ susijusios horizontaliosios priemonės ir administracinės išlaidos	Metinės einamosios išlaidos (EUR per metus)	Vienkartinės ir (arba) projekto išlaidos (EUR per metus)
1.1.	Teritorijų steigimas ir valdymo planavimas	5 mln.	2,89 mln.
1.2.	Teritorijų administravimas ir ryšių su suinteresuotaisiais subjektais palaikymas	1 mln.	257,2 tūkst.
1.3.	Stebėseną ir ataskaitų teikimas	3,02 mln.	314,3 tūkst.
1.4.	Likusios žinių spragos ir mokslinių tyrimų poreikiai	-	754,5 tūkst.
1.5.	Su „Natura 2000“ susijusios ryšių palaikymo ir informuotumo didinimo priemonės, švietimas ir lankytojų patekimas	2 mln.	-
Tarpinė suma		11,02 mln.	4,22 mln.
2.a	Su „Natura 2000“ teritorijomis susijusios rūšių ir buveinių geros būklės palaikymo ir atkūrimo priemonės	Metinės einamosios išlaidos (EUR per metus)	Vienkartinės ir (arba) projekto išlaidos (EUR per metus)
2.1.a	Jūrų ir pakrančių vandenys	20 tūkst.	475,7 tūkst.
2.2.a	Viržynai ir krūmynai	535,4 tūkst.	115,4 tūkst.
2.3.a	Aukštapelkės, žemapelkės ir liūnai	5,7 mln.	1,9 mln.
2.4.a	Pievos	9,9 mln.	1,5 mln.
2.5.a	Kitos agrarinės ekosistemos (įskaitant pasėlius)	-	8,5 tūkst.
2.6.a	Miškingos vietovės ir miškai	205 tūkst.	2,8 mln.
2.7.a	Uolėtos buveinės, kopos ir retai augalais apaugusios žemės	1,7 mln.	957 tūkst.
2.8.a	Gėlųjų vandenų buveinės (upės ir ežerai)	2,7 mln.	512 tūkst.
2.9.a	Kita	-	-
Tarpinė suma		20,76 mln.	8,27 mln.
2.b	Papildomos žaliosios infrastruktūros priemonės, be tų, kurios susijusios su „Natura 2000“ (jomis toliau gerinama tinklo „Natura 2000“ darna, įskaitant tarpvalstybiniu mastu)	Metinės einamosios išlaidos (EUR per metus)	Vienkartinės ir (arba) projekto išlaidos (EUR per metus)
2.1.b	Jūrų ir pakrančių vandenys	-	53,6 tūkst.
2.2.b	Viržynai ir krūmynai	92,7 tūkst.	43,4 tūkst.
2.3.b	Aukštapelkės, žemapelkės ir liūnai	3,3 mln.	785,7 tūkst.
2.4.b	Pievos	18 mln.	8,6 mln.
2.5.b	Kitos agrarinės ekosistemos (įskaitant pasėlius)	31,4 mln.	-
2.6.b	Miškingos vietovės ir miškai	0,4 mln.	1,3 mln.
2.7.b	Uolėtos buveinės, kopos ir retai augalais apaugusios žemės	0,9 mln.	1,5 mln.
2.8.b	Gėlųjų vandenų buveinės (upės ir ežerai)	2,8 mln.	695,7 tūkst.
2.9.b	Kita (urvai ir kt.)	-	-
Tarpinė suma		56,89 mln.	12,98 mln.
3.	Papildomos konkrečioms rūšims skirtos priemonės, nesusijusios su konkrečiomis ekosistemomis ar buveinėmis	Metinės einamosios išlaidos (EUR per metus)	Vienkartinės ir (arba) projekto išlaidos (EUR per metus)
3.1	Kitur nenurodytos konkrečioms rūšims skirtos priemonės ir programos	270 tūkst.	249 tūkst.
3.2	Saugomų rūšių daromos žalos prevencija, mažinimas ar atlyginimas	3 mln.	600 tūkst.
Tarpinė suma		3,27 mln.	849 tūkst.
Iš viso per metus (118,26 mln.)		91,94 mln.	26,32 mln.
Iš viso (2021–2027 m.)		827,82 mln.	

B. Dabartinė tinklo „Natura 2000“ būklė

C.1. Tinklo „Natura 2000“ teritorijų statistiniai duomenys

Remiantis Saugomų teritorijų valstybės kadastro 2022-01-25 duomenimis, šalyje yra 85 paukščių apsaugai svarbios teritorijos, kurių bendras plotas užima 6 586 km², 550 buveinių apsaugai svarbių teritorijų (įskaitant vietoves, atitinkančias gamtinių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus), kurių bendras plotas užima 7 846 km². Bendras pagal abi ES direktyvas nustatytų „Natura 2000“ teritorijų plotas yra 9 987 km².

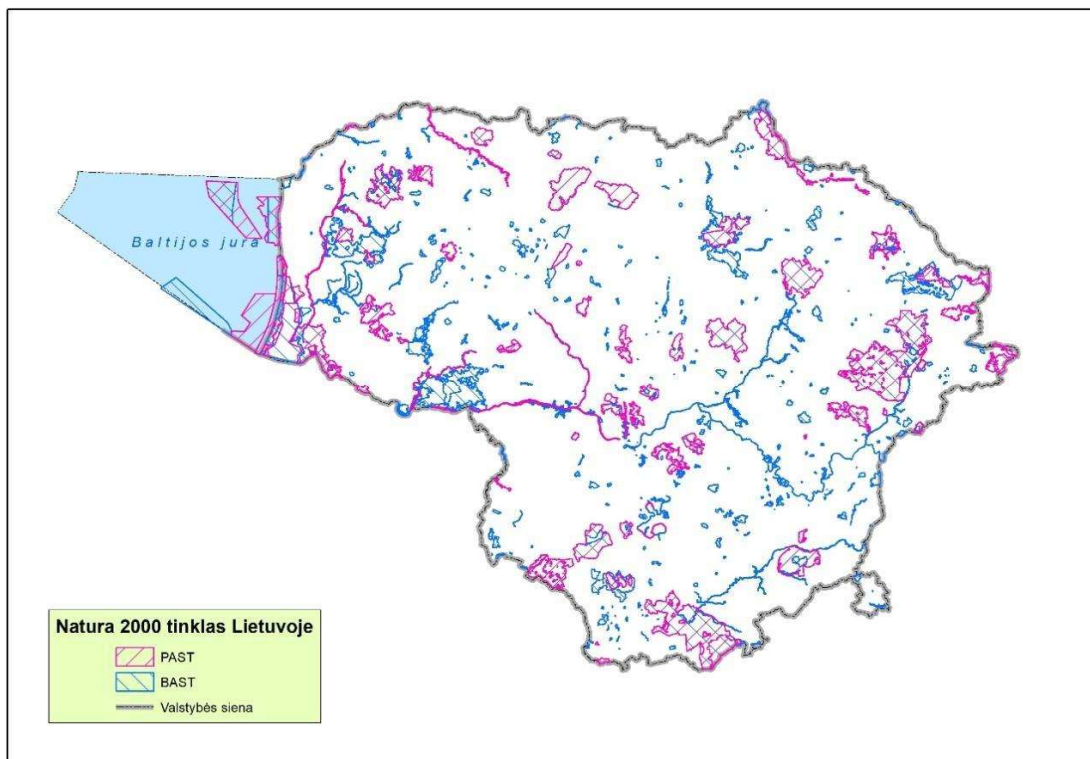
„Natura 2000“ tinklas Lietuvoje (1 pav.) dar nėra užbaigtas, iki šiol siūlomos naujos vietovės pagal Buvėnių direktyvą. EK 2018 m. gegužės mėn. buvo nustačiusi, jog dar 21 rūšiai ir 17 natūralių buveinių tipų apsaugai šalyje trūksta oficialiai pasiūlytų vietovių. Per 2018-2021 m. buvo pašalinti „Natura 2000“ tinklo nepakankamumai visoms 21 rūšiai ir 12 (iš 17) natūralių buveinių tipams saugoti. Natūralių buveinių tipų apsaugos pakankamumo siekiama nuosekliai taikant „20/60 proc. ploto apsaugos taisyklę“. 2022 m. bus tęsiami darbai dėl likusių 5 nepakankamai „Natura 2000“ tinkle apsaugotų natūralių buveinių tipų ir dėl rūšies, kurios apsaugos būklė yra neaiški - taikoma mokslinės išlygos (*scientific reservation*) sąlyga.

Lietuvoje „Natura 2000“ tinklas susijęs su žaliaja infrastruktūra, kuri šalyje dalinai įgyvendinama per vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą vadinamą gamtiniu karkasu (2 pav.), jungiančiu gamtinio pobūdžio saugomas teritorijas ir kitas ekologiškai svarbias vandenų, miškų, žemės ūkio ir kitos paskirties teritorijas, taip pat ir urbanizuotose teritorijose, kuriose žaliosios infrastruktūros sukūrimas yra ypač svarbus ir reikalingas. Gamtinis karkasas dengia apie 60 proc. šalies teritorijos ir užima apie 40 560,7 km² plotą.

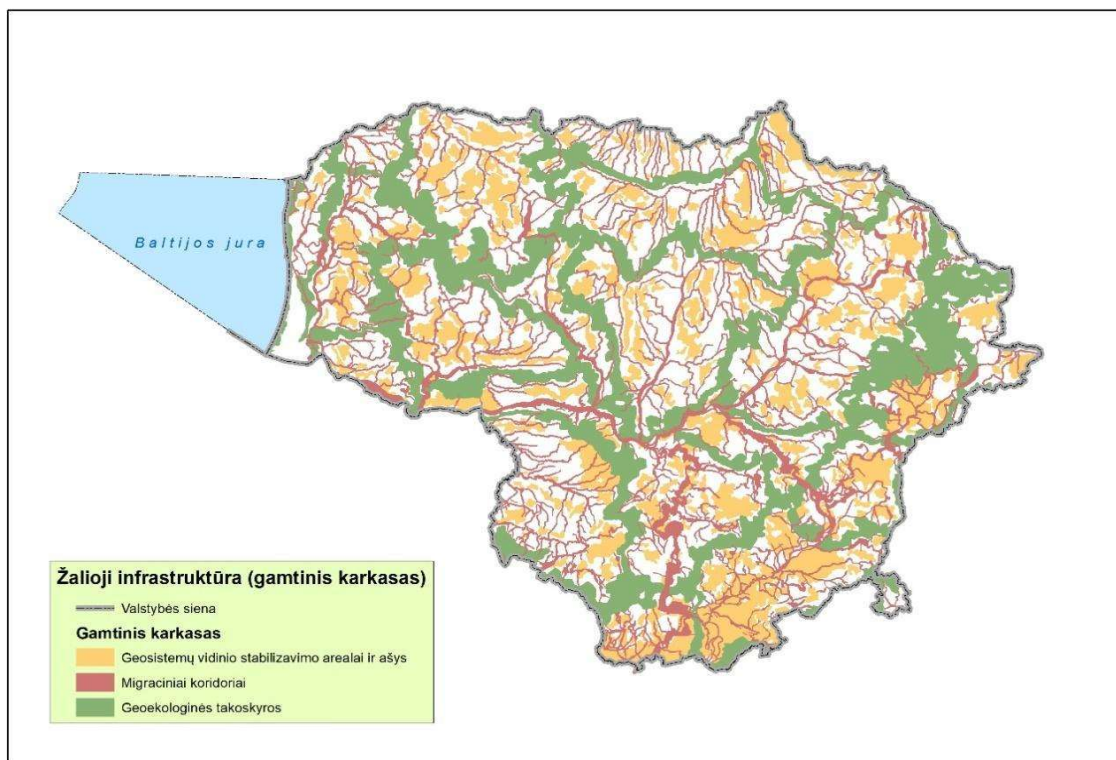
Lietuvos „Natura 2000“ teritorijų 2022-01-26 duomenys (km ²)						Žemės ploto dalis (proc.), kurią sudaro		
Sausumos			Jūros					
BST (BAST)	SAT (PAST)	N2K	BST (BAST)	SAT (PAST)	N2K	BST (BAST)	SAT (PAST)	N2K
6882,7	5522,7	8419	962,9	1063,6	1568,2	11	8	13

Pastaba. Žemės ploto dalis apskaičiuota nuo šalies ploto (65 286 km²) tik žemyninėms teritorijoms.

C.2. Tinklo „Natura 2000“ Lietuvoje žemėlapis

1 pav. „Natura 2000“ tinklas Lietuvoje (PAST, BAST).

2 pav. Lietuvos gamtinis karkasas.

C. ES ir nacionalinis tinklo „Natura 2000“ finansavimas 2014–2020 m. laikotarpiu

Šiame skirsnyje pateikiama visapusiška 2014–2020 m. laikotarpiu tinklui „Natura 2000“, EB svarbos rūšių apsaugai ir žaliajai infrastruktūrai skirto finansavimo apžvalga. Šie duomenys turėtų padėti Komisijai ir nacionalinėms ir (arba) regioninėms institucijoms įvertinti, koku mastu šiuo metu tenkinami „Natura 2000“ finansavimo poreikiai ir kiek lėšų trūksta.

D.1. Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (EŽŪFKP)

Bendra valstybei narei ir (arba) regionui iš EŽŪFKP skirta asignavimų suma: **1,9 mlrd. Eur.**

Pateikiami 2019-07-01 duomenys:

Priemonė	Bendra dabartinių asignavimų EŽŪFKP priemonei suma		Dabartinių asignavimų su „Natura 2000“ susijusiems veiksmams ar pagalbinėms priemonėms suma		Dabartinių išlaidų su „Natura“ susijusiems veiksmams ar pagalbinėms priemonėms suma		Pastabos (aktualumas, iki šiol sukaupta patirtis, kito laikotarpio uždaviniai)
	ES	Nacionalinė	ES	Nacionalinė	ES	Nacionalinė	
M4 Investicijos į materialųjį turtą	517,2 mln.	91,4 mln.	616 tūkst.	205 tūkst.	156 tūkst.	52 tūkst.	Pagal šią priemonę investuojama tik į vieną su biologinės įvairovės apsauga susijusių reikmę – globaliai nykstančios maldinės nendrinukės (lot. <i>Acrocephalus paludicola</i>) buveinių atkūrimą. Žemės ūkio veikla užsimantys subjektai vietose, kuriose aptinkama arba istoriškai buvo

							aptinkama ši rūšis, skatinami atkurti natūralias ir pusiau natūralias pievas bei ekstensyviai naudojamas šlapynės, sudarant palankias sąlygas šiam paukščiui išlikti. Investicijos labai sėkmingos šios rūšies išsaugojimo požiūriu, tačiau dėl mažos aprėpties (tiek rūšių ir buveinių, tiek investuojamų lėšų prasme) yra nepakankamos pasiekti žymesnių teigiamų rūšių ir buveinių apsaugos būklės pokyčių šalies mastu. Būtina plėsti šio tipo investicijas orientuojantis į daugiau rūšių ir buveinių atkūrimą.
M7 Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	64,7 mln.	11,4 mln.					Ši priemonė iš esmės nėra naudojama „Natura 2000“ ir žaliosios infrastruktūros (siauresne prasme) ir biologinės įvairovės apsaugos (platesne prasme) reikmėms finansuoti, tačiau potencialiai galėtų būti panaudojama bendruomenių iniciatyvoms paremti.
M8 Investicijos į miško plotus	89,9 mln.	25,5 mln.	17,8 mln.	5,1 mln.	8 mln.	2,7 mln.	Daugiausiai remiamas miško įveisimas, įskaitant ir „Natura 2000“ tinkle, kuris, tinkamai parinkus vietas, prisideda prie gyvūnų migracijos kelių atkūrimo, vandens kokybės ir kitų, bendrų aplinkosaugos tikslų, pvz., klimato kaitos švelninimo, pasiekimo. Kadangi tikslų duomenų apie finansavimo dalį, kuri sietina su „Natura 2000“ tinklu, nėra, išlaidos, susijusios su biologine įvairove, apskaičiuotos pagal „Biodiversity markers by EAFRD focus area“ (Table 3.8), vadovaujantis „Tracking Biodiversity Expenditure in the EU Budget. Part II“.
M10 Agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemonės	105 mln.	35 mln.	6,5 mln.	2,2 mln.	3,2 mln.	1,1 mln.	Skatinamos aplinkai draugiškos ūkininkavimo sistemos visoje šalyje ir ypač jautriose gamtiniu požiūriu teritorijose, remiant bioįvairovės, kraštovaizdžio atkūrimą ir saugojimą, taip pat palaikant arba atstatant pakankamos įvairovės ir ploto maldinės nendrinukės buveines, kad būtų užtikrintas šios rūšies išlikimas ir veisimasis jos paplitimo areale. Su „Natura 2000“ susijusiems veiksams skirtos išlaidos apskaičiuotos, įvertinus 2018 m. deklaruotą pagal M10 priemonę plotą, patenkantį į

							„Natura 2000“, darant prielaidą, kad analogiškas plotas buvo deklaruojamas nuo programinio laikotarpio pradžios.
M12 „Natura 2000“ išmokos	14,3 mln.	4,8 mln.	8,5 mln.	2,8 mln.	5,9 mln.	2 mln.	<p>Sukaupta 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. programinių laikotarpių patirtis, įgyvendinant analogiškas paramos schemas, pagal kurias įteisintas kompensacijų išmokėjimas, paremtas nustatytu mokėjimo mechanizmu dėl veiklos apribojimų ar skatinimo „Natura 2000“ vietovėse, užtikrins tinkamą EB svarbos rūšių ir buveinių apsaugos būklę. Manome, kad ir toliau yra tikslinga taikyti siūlomas paramos schemas (atsižvelgiant į sukauptą patirtį), kurios prisidėtų prie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo, t. y. iškelto tikslo „sudaryti sąlygas sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, išsaugoti visas rūšis ir ekosistemas, atkuriant sunaikintas buveines ar sudarant sąlygas joms išlikti ir turtėti“ (88 p.) įgyvendinimo; 2. Pozityvių pokyčių didelės gamtinės vertės teritorijose, kurie būtų ir toliau išlaikomi, nors priemonės – vienmetės, tai nėra ilgamečiai kontraktai; 3. ES vandens politikos tikslų įgyvendinimo; 4. Gyventojų aplinkosauginio raštingumo, t. y. elementarių pradinų aplinkosaugos žinių gamtosaugos politikos, teisinių ir ekonominių reguliavimo aspektų, saugomų teritorijų tvarkymo ir valdymo srityse didinimo. <p>Tikslinga šią priemonę programuoti kaip 2 (ar 3) atskiras priemones.</p> <p>Dabartiniu Kaimo plėtros programos (KPP) laikotarpiu programoje buvo numatyta iš viso 6,5 mln. Eur viešosios paramos. M12 sulaukė didesnio pareiškėjų aktyvumo, nei buvo planuota KPP rengimo metu.</p> <p>Atsižvelgiant į tai, kad būtų pritrūkę lėšų, skirtų 2017 m. įsipareigojimams įgyvendinti 12.1 veiklos sričiai (žemės ūkiui) bei, tikėtina, lėšų, skirtų 2018 m. įsipareigojimams 12.2 veiklos sričiai (miškams) įgyvendinti, 2017 m. padidintas</p>

							<p>priemonės finansavimas 12,41 mln. Eur, iš kurių 4,56 mln. Eur buvo skirta miškams (12.2) ir 7,85 mln. Eur – žemės ūkiui (12.1), perskirstant KPP lėšas tarp priemonių, kartu paremiant didesnę plotą nei buvo suplanuota KPP.</p>
M13 Išmokos už vietoves, kuriose esama gamtinių ar kitokių specifinių kliūčių	265,3 mln.	114,2 mln.	20,9 mln.	7 mln.	19,4 mln.	6,5 mln.	<p>Pagal priemonę remiamos veiklos sritys, susijusios su aplinkai draugiškų ūkininkavimo sistemų skatinimu. Tai padeda išsaugoti biologinę įvairovę ir tausiai naudoti jos išteklius, išsaugant organinius dirvožemius, ganyklas ir tvarkant pievas, ypač šiaurės Lietuvos karstiniame regione ir Nemuno deltos pievose.</p> <p>„Natura 2000“ skirtų lėšų dalis buvo apskaičiuota pagal 2018 m. deklaruotą plotą, kuriame esama gamtinių (specifinių) kliūčių, patenkančių į „Natura 2000“ tinklą, preziumuojant, kad analogiškas plotas buvo deklaruojamas nuo programinio laikotarpio pradžios.</p> <p>V KPP pakeitimu padidintas M13 finansavimas 92,4 mln. Eur (finansavimo šaltiniai: perskirstyta 50 mln. Eur iš BŽŪP I ramsčio (tiesioginių išmokų), likusi suma - iš nacionalinio biudžeto).</p>
M15 Miškų aplinkosaugos ir klimato paslaugos ir miškų išsaugojimas	956 tūkst.	319 tūkst.	788 tūkst.	263 tūkst.	609 tūkst.	203 tūkst.	<p>Ši priemonė 2014–2020 m. laikotarpiu netaikoma (vykdomi tik tęstiniai 2007–2013 m. laikotarpio įsipareigojimai).</p> <p>Šia priemone buvo siekiama padėti išsaugoti natūralią miško aplinką ir ugdyti miško savininkų sąmoningumą, finansiškai remiant jų iniciatyvą prisiimti savanoriškus aplinkosaugos įsipareigojimus, nenustatytus teisės aktais. Priemonė sudaro sąlygas plėtoti aplinkai palankesnę miškų ūkio veiklą ir išsaugoti ypač vertingas kertines miško buveines (nustatyta tvarka inventorizuotas nepažeistas miško plotas, kuriame yra nykstančių, pažeidžiamų, retų ar saugotinių specializuotų buveinių rūšių) privačiuose brandžiuose miškuose.</p>
Kitos priemonės (M11 Ekologinis ūkininkavimas)	113,1 mln.	37,7 mln.	4,5 mln.	1,5 mln.	3,4mln.	1,1 mln.	<p>Šia priemone tiesiogiai skatinamas aplinkai draugiškų sistemų, tokių kaip ekologinis ūkininkavimas (M11), atsiradimas bei plėtra. Įgyvendinus šią priemonę</p>

							mažinamas neigiamas žemės ūkio poveikis aplinkai, skatinamas biologinės įvairovės išsaugojimas ir ekosistemų stabilumo palaikymas, nes ūkiuose, kuriuose ekologiškai ūkininkaujama, yra skatinamas draugiškas aplinkai ūkininkavimas, diegiamos gamtos sauginės technologijos ir yra laikomasi agrarinės aplinkosaugos reikalavimų. Išlaidos apskaičiuotos, įvertinus 2018 m. deklaruotą pagal M11 priemonę plotą, patenkantį į „Natura 2000“, darant prielaidą, kad analogiškas plotas buvo deklaruojamas nuo programinio laikotarpio pradžios.
Tarpinė suma	1,1 mlrd.	320,3 mln.	59,6 mln.	19 mln.	40,6 mln.	13,6 mln.	
IŠ VISO	1,4 mlrd.		78,6 mln.		54,2 mln.		

D.2. Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) / Sanglaudos fondas (SF)

Bendra valstybei narei ir (arba) regionui iš ERPF skirta asignavimų suma: **21,4 mln. Eur.**

Bendra valstybei narei ir (arba) regionui iš SF skirta asignavimų suma: **29,8 mln. Eur.**

Pateikiami 2019-07-01 duomenys:

Intervencijos kategorija	Su „Natura 2000“ susijusioms priemonėms skirta asignavimų suma		Dabartinių išlaidų su „Natura 2000“ susijusioms priemonėms suma		Pastabos (aktualumas, iki šiol sukaupta patirtis, kito laikotarpio uždaviniai)
	ES	Nacionalinė	ES	Nacionalinė	
85 Biologinės įvairovės apsauga ir didinimas, gamtos apsauga ir žaliaji infrastruktūra	40,8 mln.	3,5 mln.	19,7 mln.	2,1 mln.	<p>1. 40,83 mln. = 22,87 mln.* + 10,31 mln.** + 7,65 mln.***</p> <p>2. 3,45 mln. = 2,1 mln.** + 1,35 mln.***</p> <p>3. 19,72 mln. = 9,41 mln.**** + 10,31 mln.**</p> <p>4. 2,10 mln.**</p> <p>*2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-V-018 priemonės „Biologinės įvairovės apsauga“ lėšos.</p> <p>**Savivaldybių <i>įgyvendinami</i> projektai pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-R-019 priemonę „Kraštovaizdžio apsauga“.</p> <p>***Savivaldybių <i>planuojami</i> įgyvendinti projektai pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-R-019 priemonę „Kraštovaizdžio apsauga“.</p> <p>****<i>Įgyvendinami</i> projektai pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-V-018 priemonę „Biologinės įvairovės apsauga“.</p>
86 „Natura 2000“ teritorijų apsauga, atkūrimas ir	7 mln.	Buvo numatytos tik ES	4,2 mln.	-	Įgyvendinamas 1 projektas „Gamtotvarkos priemonių įgyvendinimas „Natura 2000“ teritorijose (I)“ (vertė – 4,2 mln. Eur). Kitas projektas „Gamtotvarkos

tausus naudojimas		struktūrinių fondų lėšos			priemonių įgyvendinimas „Natura 2000“ teritorijose (II)“ planuojamas 2019 m. (vertė – 2,8 mln. Eur). Priemonė – 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-V-018 priemonė „Biologinės įvairovės apsauga“.
Kitos kategorijos:	-	-	-	-	
Tarpinė suma	47,8 mln.	3,5 mln.	23,9 mln.	2,1 mln.	
IŠ VISO	51,3 mln.		26 mln.		

D.3. Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondas (EJRŽF)

Bendra valstybei narei iš EJRŽF skirta asignavimų suma: **63,4 mln. Eur.**

Pateikiami 2019-07-01 duomenys:

Priemonė	Su „Natura 2000“ susijusioms priemonėms skirta asignavimų suma		Dabartinių išlaidų su „Natura 2000“ susijusioms priemonėms suma		Pastabos (aktualumas, iki šiol sukaupta patirtis, kito laikotarpio uždaviniai)
	ES	Nacionalinė	ES	Nacionalinė	
Aplinkos apsaugos funkcijas atliekanti akvakultūra (EJRŽF 54 str.)	4,9 mln.	1,6 mln.	3 mln.	1 mln.	Parama skiriama 18 tvenkinių akvakultūros ūkių, iš kurių 3 veiklą vykdo „Natura 2000“ teritorijoje. Tvenkinių akvakultūros ūkiai yra daugelio retų paukščių veisimosi, maitinimosi ir apsistojimo migracijos metu vietos, taip pat retų varliagyvių buveinės, todėl užtikrinamas „Natura 2000“ tinklo teritorijose ir už jų ribų esančių tvenkinių akvakultūros ūkių veiklos – atliekančios aplinkos apsaugos funkcijas – tęstinumas ir skatinama akvakultūros veikla, daranti teigiamą poveikį ekosistemoms.
Tarpinė suma	-	-	-	-	
IŠ VISO	6,5 mln.		4,0 mln.		

D.4. Programa LIFE

Pateikiami 2020-04-20 duomenys:

Projekto tipas arba finansavimo priemonė	Su „Natura 2000“ susijusioms priemonėms skirta dabartinių asignavimų suma		Pastabos (aktualumas, iki šiol sukaupta patirtis, kito laikotarpio uždaviniai)
	ES	Nacionalinė	
Tradiciniai projektai	7,4 mln.	2,7 mln.	Tradiciniai projektai svarbūs atskirų „Natura 2000“ teritorijų ar jų grupių, kurios yra svarbios tam tikroms rūšims/buveinėms saugoti, palankiai apsaugos būklei atkurti/išsaugoti. Tai labai veiksmingas instrumentas, kuriuo pilietinė visuomenė gali praktiškai prisidėti prie gamtosaugos uždavinių sprendimo. Šalyje nėra jokio kito panašios apimties finansinio mechanizmo suinteresuotųjų asmenų inicijuotiems gamtos apsaugos projektams finansuoti. Pagrindiniai sunkumai, su kuriais susiduriama, įgyvendinant tradicinius projektus – nacionalinio kofinansavimo sutelkimas, jo užtikrinimas visam projekto laikotarpiui. Vyriausybės skiriama parama (kofinansavimas) pastaraisiais metais sumažėjo ir buvo sustabdytas naujiems projektams nuo 2019 m., o verslo subjektai paskiria reikalingą bendrąją finansavimą labai retais atvejais, todėl geros pradėtos projektų iniciatyvos greičiausiai negalės būti realizuojamos dėl kofinansavimo trūkumo, yra didelė tikimybė, kad paraiškų nebus teikiamos. 2014–2020 m. laikotarpio lėšomis įgyvendinamų projektų sąrašas: 1. „Dumbliai – ekonomiškai pagrįstų vandens ekosistemų paslaugų dalis

			<p>(AlgaeService for LIFE)" (LIFE17 ENV/LT/000407). Projekto tikslas: dumblių „žydėjimų“ vandens ekosistemose prevencijos ir valdymo priemonių sukūrimas, siūlant tvarius aplinkosaugos ir ekonominius problemų sprendimus. Trukmė – 2018–2023 m.;</p> <p>2. „Sinteresuotų institucijų pajėgumų pritaikymas gerinant upinių ir mažųjų žuvėdrų apsaugos būklę Lietuvoje (LIFE Terns)" (LIFE17 NAT/LT/000545). Pagrindiniai projekto tikslai: pagerinti buveinių kokybę bei tikslinėms rūšims būtinas apsaugos sąlygas visose mažosios ir upinės žuvėdrų apsaugai svarbiose teritorijose įtraukiant suinteresuotas institucijas į šias veiklas bei išnaudojant jų pajėgumus. Trukmė – 2018–2022 m.;</p> <p>3. „Ekologinis tinklas nuo gamtinę brandą pasiekusių medžių priklausomų rūšių apsaugai (LIFE OSMODERMA)" (LIFE16 NAT/LT/000701). Pagrindiniai projekto tikslai: parengti tarpvalstybinį Lietuvos ir Latvijos ekologinio tinklo planą ir identifikuoti vabzdžių bei kitų saprofitinių bestuburių funkcinį ekologinį tinklą nuo Kauno ąžuolyno iki Neries upės šlaito Verkiuose; parengti reikiamus dokumentus, reikalingus praktiniams saugomiems veiksams įgyvendinti; parengti metodiką vabalų populiacijos atkūrimui; patobulinti monitoringo metodus bei jam reikalingą įrangą. Trukmė – 2017–2022 m.;</p> <p>4. „Meldinės nendrinukės apsauga formuojant jai tinkamų kertinių buveinių tinklą Lietuvoje (LIFEMAGNIDUCATUSACROLA)" (LIFE15 NAT/LT/001024). Pagrindiniai projekto tikslai: atkurti nualintas meldinės nendrinukės buveines Lietuvoje bei Baltarusijoje. Tai sumažins populiacijos fragmentaciją ir tinkamų buveinių izoliaciją, padės kurti tarptautinį geros būklės buveinių tinklą. Trukmė – 2016–2023 m.</p> <p>5. „CO2 emisijų sumažinimas atkuriant nusausus ir degraduojančius durpynus Šiaurės Europos lygumoje" (LIFE Peat Restore LIFE15 CCM/DE/000138). Pagrindiniai projekto tikslai: atkurti pažeistas pelkines buveines, sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų iš degraduojančių durpynų. Trukmė – 2016–2021 m.</p>
Integruotieji projektai	10,2 mln.	6,8 mln.	<p>Kol kas inicijuotas tik vienas LIFE integruotasis projektas – „NATURA 2000 tinklo valdymo optimizavimas Lietuvoje (LIFE-IP PAF-NATURALIT)" (LIFE16 IPE/LT/000016).</p> <p>Jis yra skirtas įgyvendinti PVP Lietuvos žemyninės dalies „Natura 2000" tinklo teritorijose. Projekto tikslai:</p> <p>1) konkrečių apsaugos tikslų detalizavimas „Natura 2000" tinklo teritorijoms nacionaliniu ir individualių vietovių lygiu, atitinkant nustatytus palankios apsaugos būklės kriterijus Bendrijos svarbos buveinėms ir rūšims;</p> <p>2) Valdymo, stebėsenos ir analizės procesų efektyvumo didinimas, siekiant palankios Bendrijos svarbos buveinių ir rūšių apsaugos būklės;</p> <p>3) Gamtos apsaugos priemonių integracijos ir įgyvendinimo kituose sektoriuose, ypač žemės ūkio, miškų bei turizmo, užtikrinimas;</p> <p>4) Institucijų gebėjimų saugoti ir tvarkyti „Natura 2000" tinklo teritorijas stiprinimas.</p> <p>Projekto trukmė – 2018–2027 m.</p> <p>Šiuo projektu tikimasi pasiekti esminio persilaužimo „Natura 2000" valdymo kokybėje, kad jis būtų veiksmingesnis, o pasiekti pokyčiai – ilgalaikiai.</p> <p>Šiame integruotame projekte be kitų tikslų strategiškai siekiama ir didelio institucinių gebėjimų pokyčio VSTT ir saugomų teritorijų direkcijose, kurios iš esmės yra atsakingos už „Natura 2000" tinklo valdymą. Vienas pirmųjų darbų šiame projekte yra sutelkti pajėgas naujos PVP (šio dokumento) parengimui.</p> <p>Kitoje DFP svarstytinai naujo strateginio gamtos projekto inicijavimas, kuris apimtų kitus, iki šiol nepadengtus gamtosauginius uždavinius, įskaitant „Natura 2000" tinklo teritorijų jūroje valdymą.</p>
Kita (Natūralaus kapitalo finansavimo priemonė (NCFF) ir kt.)	0	0	Nepradėtas joks projektas.
Tarpinė suma	17,6 mln.	9,5 mln.	
IŠ VISO	27,1 mln.		

D.5. Kiti ES fondai, įskaitant INTERREG

Pagal kitas ES programas ES gamtos apsaugos politikai įgyvendinti ir susijusiai žaliajai infrastruktūrai sukurti valstybėje narėje ir (arba) regione skirta bendro finansavimo suma: **866,5 tūkst. Eur.**

Bendra nacionalinio ir (arba) regioninio finansavimo suma, skirta šioms priemonėms bendrai finansuoti: **152,9 tūkst. Eur.**

Interreg V-A Latvijos ir Lietuvos bendradarbiavimo per sieną programa (programos vadovaujančioji institucija – Latvijos Respublikos aplinkos apsaugos ir regioninės plėtros ministerija. ES lėšos Latvijos Respublikos biudžete). Intervencijos kodas 086 „Natura 2000“ teritorijų apsauga, atkūrimas ir tausus naudojimas“. 1 projektas:

Nr. LLI-049 CATCH POLLUTION, Lietuvos partnerių vykdomų veiklų biudžete ERPF lėšos – 132 tūkst. Eur. Projekto tikslas – padidinti tarptautinių Ventos ir Lielpės upių baseinų valdymo efektyvumą, sukuriant bendrą žemės ūkio taršos mažinimo koncepciją. Projekto metu dėmesys bus skiriamas tarpinių augalų, vienos efektyviausių ir plačiausiai naudojamų agrarinės aplinkosaugos priemonių, potencialo bei ekonominių aspektų vertinimui, parengta tarpinių augalų panaudojimo koncepcija. Projektas prisidės siekiant BVPD, JSPD ir HELCOM tikslų.

Interreg V-A Pietų Baltijos bendradarbiavimo per sieną programa (programos vadovaujančioji institucija – Lenkijos Respublikos investicijų ir ekonominės plėtros ministerija. ES lėšos Lenkijos Respublikos biudžete). Intervencijos kodas 085 „Biologinės įvairovės apsauga ir didinimas, gamtos apsauga ir žaliaji infrastruktūra“. 2 projektai:

Nr. STHB.02.02.00-SE-0038/16 MORPHEUS, Lietuvos partnerių vykdomų veiklų biudžete ERPF lėšos – 255 tūkst. Eur. Projekto tikslas – sumažinti farmacijos ir kitų mikro cheminių junginių patekimą į Baltijos jūros ekosistemą, kuriuos naudoja vandens valymo įrenginiai ar nacionalinės, regioninės mokslinės įstaigos, laboratorijos ir pan.

Nr. STHB.02.02.00-LT-0089/16 LiveLagoons, Lietuvos partnerių vykdomų veiklų biudžete ERPF lėšos - 129 tūkst. Eur. Projekto tikslas – suburti pajūrio savivaldybes siekiant pagerinti vandens kokybę ir sudaryti palankias sąlygas maudymuisi Pietų Baltijos regiono paplūdimiuose.

Pagal kitus intervencijos kodus (ne pagal kodą 086 „Natura 2000“ teritorijų apsauga, atkūrimas ir tausus naudojimas“) finansuojami Interreg projektai, pvz., skirti turizmo plėtrai (kodas 091 Gamtos teritorijų turizmo potencialo plėtojimas ir propagavimas), taip pat svariai prisideda prie „Natura 2000“ tinklo valdymo klausimų sprendimo, įtraukia pilietines organizacijas regionuose, tačiau nėra apskaitomi kaip investicijos į gamtos apsaugą.

D.6. Kitas (daugiausia nacionalinis) tinklo „Natura 2000“, žaliosios infrastruktūros ir rūšių apsaugos finansavimas 2014–2020 m. laikotarpiu

Bendra finansavimo suma, skirta ES bendrai nefinansuojamoms priemonėms arba projektams, kuriais siekiama įgyvendinti ES gamtos apsaugos politiką ir sukurti susijusią žaliąją infrastruktūrą: apie **40,7 mln. Eur.**

Dalis priemonių, skirtų „Natura 2000“ teritorijų būklės pagerinimui ar palaikymui yra finansuojamos Lietuvos valstybės biudžeto lėšomis. Vienas iš pagrindinių finansavimo šaltinių yra Aplinkos apsaugos rėmimo programa (toliau – AARP), kurios veiklą administruoja Aplinkos ministerija. AARP lėšų šaltinius bei jų naudojimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymas. AARP lėšos naudojamos įgyvendinti Nacionalinės aplinkos apsaugos strategijos tikslus. 2014–2018 m. laikotarpyje gamtos ištekliams saugoti, saugomų rūšių monitoringui vykdyti bei kraštovaizdžio kompleksams ar elementams atkurti „Natura 2000“ teritorijose buvo skirta 907,2 tūkst. Eur (2014 m. – 184,7 tūkst. Eur, 2015 m. – 271,2 tūkst. Eur, 2016 m. – 168,7 tūkst. Eur, 2017 m. – 181,3 tūkst. Eur, 2018 m. – 101,3 tūkst. Eur). AARP lėšos taip pat naudojamos stumbrų (nuo 2019 m. ir vilkų) padarytos žalos kompensacijoms ūkininkams išmokėti. 2014–2019 m. laikotarpiu stumbrų padarytai žalai kompensuoti buvo išleista 709 tūkst. Eur, vilkų 2015–2018 m. laikotarpiu (tuo metu – dar savivaldybių AARP lėšomis) – 562,5 tūkst. Eur (detalesnė informacija apie išmokų dydžius kiekvienais metais pateikta skyriuje „E.3.2. Saugomų rūšių daromos žalos prevencija, mažinimas ar atlyginimas“).

Gamtotvarkos, kitoms gamtosauginėms priemonėms, kai kuriems moksliniams tyrimams miškuose įgyvendinti epizodiškai panaudojamos Bendrųjų miškų ūkio reikmių finansavimo programos lėšos. Programos veiklą administruoja Aplinkos ministerija. 2014–2018 m. gamtotvarkos priemonių miškuose įgyvendinimui „Natura 2000“ teritorijose buvo skirta 285,3 tūkst. Eur (2014 m. – 161,6 tūkst. Eur, 2015 m. – 26,9 tūkst. Eur, 2016 m. – 8,8 tūkst. Eur, 2017 m. – 27 tūkst. Eur, 2018 m. – 61 tūkst. Eur).

Kelių priežiūros ir plėtros programos lėšos naudojamos vietinės reikšmės keliams tiesti, rekonstruoti, taisyti (remontuoti), prižiūrėti ir saugaus eismo sąlygoms užtikrinti, kartu siekiant užtikrinti neigiamą kelių infrastruktūros ir eismo poveikį gyvajai gamtai t. y. įrengiant žaliąsias pralaidas ir pan. Programos veiklą administruoja Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos. Priemonei Eismo saugos ir aplinkosaugos priemonių diegimas 2014–2020 m. TEN-T keliuose skirta 18,6 mln. Eur ES struktūrinių fondų lėšų <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/989859d06f2211e484b9c12b550436a3/asr>

Be aukščiau nurodytų išvardintų Lietuvos valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšomis finansuojamų programų, saugomų teritorijų institucijų veiklai finansuoti, įskaitant ir „Natura 2000“ teritorijas, skiriami reguliarūs Lietuvos valstybės biudžeto asignavimai, pvz., 2018 m. administravimo išlaidoms (darbuotojų atlyginimai, prekės ir paslaugos, turto įsigijimas) apmokėti iš viso buvo skirta 5,5 mln. Eur, iš jų, 571 tūkst. Eur monitoringo vykdymo išlaidoms (41 darbuotojo atlyginimas, prekės ir paslaugos, turto įsigijimas). Saugomų teritorijų direkcijos gamtos mokyklas ar lankytojų centrus išlaiko iš bendrų administravimo lėšų, nes visuomenės informavimui ir gamtosauginiam švietimui atskiros lėšos nėra numatytos. Už užsakomas specifines edukacines programas susimoka patys lankytojai.

D. 2021–2027 m. prioritetinės priemonės ir finansavimo poreikiai

E.1. Su „Natura 2000“ susijusios horizontaliosios priemonės ir administracinės išlaidos

E.1.1. Teritorijų steigimas ir valdymo planavimas

Dabartinė padėtis, susijusi su teritorijų nustatymu, steigimu ir valdymo planavimu, ir iki šiol šioje srityje padaryta pažanga

Saugomos teritorijos kartu su „Natura 2000“ tinklu Lietuvoje sudaro 17,76 proc. viso Lietuvos ploto. Šiuo metu (Saugomų teritorijų valstybės kadastro 2022-01-25 duomenimis) šalyje iš viso yra 635 „Natura 2000“ teritorijos, kurios sudaro 13 proc. nuo šalies teritorijos (be jūrinių teritorijų) Lietuvoje. 72 proc. „Natura 2000“ teritorijų persidengia su nacionalinėmis šalies saugomomis teritorijomis.

Pagrindiniai „Natura 2000“ tinklo steigimo, apsaugos ir valdymo reikalavimai, kylantys iš Buveinių ir Paukščių direktyvų, yra reglamentuoti šiuose teisės aktuose (neišsamus, t.y. tik svarbiausių aktų sąrašas):

- Saugomų teritorijų įstatyme;
- Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme;
- Vyriausybės nutarime „Dėl Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“;
- Vyriausybės nutarime „Dėl Bendrųjų buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatų patvirtinimo“.

Pagal Saugomų teritorijų įstatymą ir Vyriausybės nutarimą dėl jo įgyvendinimo, Aplinkos ministerija yra įgaliota tvirtinti „Natura 2000“ teritorijų sąrašus ir teikti juos EK. Dažnai pasiūlymus dėl vietovių, kurios atitinka „Natura 2000“ teritorijoms nustatytus kriterijus, nustatymo Aplinkos ministerijai teikia įvairios mokslo institucijos (pvz., GTC) arba nevyriausybinės organizacijos (pvz., LOD, Baltijos aplinkos forumas, Lietuvos gamtos fondas); taip pat tą gali daryti ir saugomų teritorijų direkcijos arba privatūs asmenys. Dažnai įgyvendinant LIFE programos projektus teikiami pasiūlymai dėl naujų Natura 2000 tinklo teritorijų nustatymo arba esamų teritorijų ribų pakeitimo, jeigu dėl atliktų ekosistemų restauracijos darbų tokios vietovės įgyja aukštesnę gamtosauginę reikšmę ir atitinka nustatytus kriterijus. Kriterijai, kuriais vadovaujantis nustatoma, ar konkreti vietovė tinka būti paskelbta kaip „Natura 2000“ teritorija, yra patvirtinti aplinkos ministro (įsakymas „Dėl Buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos tvarkos aprašo patvirtinimo“ ir įsakymas „Dėl paukščių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijų patvirtinimo“). Už „Natura 2000“ teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą yra atsakinga VSTT, kuri koordinuoja saugomų teritorijų direkcijų darbą.

Kaip minėta C.1. skyriuje teritorijų, nustatomų pagal Buveinių direktyvą, išskyrimo darbai dar nėra visiškai baigti, bet planuojama juos užbaigti 2022 m. Atsižvelgiant į ES biologinės įvairovės strategijos iki 2030 m. nuostatas dėl saugomų teritorijų ploto plėtros, būtina strategiškai suplanuoti ST plėtros kryptis, atsakant į klausimus, kokiomis priemonėmis ir kokiuose priritetiniuose ekosistemų tipuose šalies mastu bus siekiama ES bioįvairovės strategijoje iškelto tikslo – saugomomis teritorijomis apimti 30 proc. sausumos teritorijos ir 1/3 jų griežtai saugoti.

Svarbiausias šio laikotarpio darbas – užtikrinti jau nustatytą „Natura 2000“ teritorijų būklės išsaugojimą ir atkūrimą. „Natura 2000“ teritorijų būtinos išsaugojimo priemonės gali būti įgyvendinamos įvairiomis formomis, įskaitant naujų saugomų teritorijų steigimą, esamų saugomų teritorijų planavimo dokumentų pakeitimą, apsaugos sutarčių sudarymą su privačiais žemės savininkais ar valstybinės žemės valdytojais, gamtotvarkos planų ar kitų lygiaverčių dokumentų rengimą ir įgyvendinimą. Specialūs Vyriausybės nutarimai nustato apsaugos sutarčių su žemės savininkais ir valdytojais sudarymo ir kompensacijų už nustatytus veiklos apribojimus išmokėjimo mechanizmus.

Saugomų teritorijų planavimo dokumentuose išsaugojimo ir atkūrimo priemonės numatomos atsižvelgiant į konkrečios teritorijos apsaugos tikslus. Ne visos „Natura 2000“ teritorijoms turi patvirtintus apsaugos tikslus pagal jų formulavimo kokybę keliamus reikalavimus. 2022 m. sausio mėn. tik 280 teritorijų (iš 550, t.y. 51 proc.), nustatytų pagal Buveinių direktyvą, turėjo patvirtintus apsaugos tikslus. Paukščių apsaugai svarbių teritorijų detalūs apsaugos tikslai patvirtinti tik 1 teritorijai iš 85, kitų teritorijų atveju yra patvirtinti apsaugos prioritetai, t.y. nurodyta kokios aptinkamos europinės svarbos saugomos paukščių rūšys arba teritorijos svarba migruojantiems paukščiams. Tačiau toks apsaugos prioritetų formulavimas negali atstoti detalių apsaugos tikslų, kurių kokybės gairės nustatytos ES lygiu specialiu gairių dokumentu¹³.

Siekiant užtikrinti tinkamą vertybių apsaugą apsaugos tikslai turi būti periodiškai peržiūrimi ir tikslinami. Peržiūrai ir tikslinimui įtakos turi ne tik gamtosauginiai EB svarbos natūralių buveinių ir augalų bei gyvūnų rūšių išsaugojimo interesai, bet ir ūkiniai, visuomeniniai, kultūriniai, regioniniai bei vietiniai aspektai. Atrinkus vietovę ir ją įtraukus į EB svarbos teritorijų sąrašą, jos apsaugos tikslai turi būti konkrečiai suformuluoti. Jeigu po „Natura 2000“ teritorijos nustatymo praėjo keletas metų, kiekvienoje „Natura 2000“ teritorijoje papildomai inventorizuojami natūralių buveinių plotai ir saugomų rūšių radavietės, nustatomi apsaugos tikslai ir galimybės juos pasiekti. Preliminarūs teritorijų apsaugos tikslai, įvardijant teritorijoje aptinkamas natūralias buveines ir rūšis, yra nustatomi patvirtinant vietovių sąrašus.

„Natura 2000“ teritorijoms tvarkyti rengiami gamtotvarkos planai ar gamtotvarkos priemonės numatomos kituose planavimo dokumentuose. Šiuo metu apie 20 proc. „Natura 2000“ teritorijų yra patvirtinti gamtotvarkos planai. Didžioji dalis gamtotvarkos planuose numatytų priemonių yra įgyvendinta, toliau vykdomi palaikomieji darbai. Gamtotvarkos planai peržiūrimi i kas 5–10 m. ir pagal poreikį atnaujinami ar pratęsimas priemonių įgyvendinimas, kad būtų laiku reaguojama į kintančią saugomų buveinių ir rūšių būklę, besikeičiančias sąlygas. Šalyje yra apie 15 proc. „Natura 2000“ teritorijų, kurių apsaugai prielaidas sudaro tik gamtotvarkos planai. Kai kurios gamtotvarkos priemonės yra integruojamos į vidinės miškotvarkos projektus arba šios priemonės vykdomos valstybinių parkų tvarkymo planų pagrindu. Gamtotvarkos planuose ir kituose planavimo dokumentuose numatytos pirminės rūšių/buveinių geros būklės atkūrimo priemonės yra įgyvendinamos ES struktūrinių fondų lėšomis, AARP, valstybės biudžeto lėšomis, vėliau organizuojami palaikomieji darbai.

„Natura 2000“ teritorijų steigimo procesas nėra baigtas. 2018 m. gegužės mėn. EK nustatė, kad Lietuva pasiūlė nepakankamai BAST (BST) 21 rūšiai ir 17 buveinių tipų. 2022 m. tikimasi „Natura 2000“ tinklo nepakankamumą šalinimą visiškai užbaigti. Remiantis naujausiu tyrimų ir inventorizacijų duomenimis yra vertinamos naujų „Natura 2000“ teritorijų nustatymo galimybės.

Lietuva 2009–2015 m. įgyvendino du ES struktūrinių fondų lėšomis remiamus projektus, skirtus išimtinai EB svarbos natūralių buveinių inventorizavimui, palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymui ir monitoringo sistemos sukūrimui. Remiantis šios inventorizacijos duomenimis, teikiami pasiūlymai dėl naujų vietovių, kurios atitinka BAST atrankos kriterijus (siūlomoms EB svarbos teritorijoms), nustatymo, suplanuojami natūralių buveinių monitoringo darbai, nustatomi/tikslinami individualūs BAST apsaugos tikslai. 2019 m. priimtas Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas įpareigoja patvirtinti natūralių pievų ir ganyklų bei pelkių ir šaltinynų plotų elektroninius žemėlapius, todėl šiam darbui reikšmingai pasitarnaus atlikta buveinių inventorizacija. Organizaciniu požiūriu tolesnis kitų (nei natūralios pievos ir ganyklos, pelkės ir šaltinynai) buveinių tipų buveinių inventorizacijos duomenų aktualizavimas ir kitoks tvarkymas kol kas nėra išspręstas (šalyje suplanuota natūralių buveinių būklės stebėsenos schema neapima šių buveinių inventorizacijos visoje šalyje pastangų pakartojimo).

Informacija apie saugomų rūšių radavietes kaupiama 2009 m. pradėjusioje veikti Saugomų rūšių informacinėje sistemoje. Vertinant pagal šiuo metu taikomus informacijos tvarkymo standartus ši duomenų bazė turėtų būti modernizuojama, be kitų aspektų įtraukiant ir geografinių duomenų apie invazines rūšis tvarkymą. „Natura 2000“ teritorijose vykdomų monitoringo duomenų tvarkymui sukurta atskira lokali duomenų tvarkymo sistema, palaikoma VSTT.

PVP rengimo metu buvo įgyvendinamas 2014–2020 m. periodo ES lėšomis (ERPF) remiamas projektas, skirtas apjungti daugelį šiuo metu atskirai veikiančių biologinės įvairovės duomenų tvarkymo sistemų į vieną biologinės įvairovės duomenų platformą, išplečiant jos tematinę aprėptį gamtotvarkos duomenų valdymo ir

¹³ Commission note on setting conservation objectives of Natura 2000 sites. European Commission, Doc. Hab.12-04/06, November 2012

kitais moduliais, sukuriant galimybes plačiau visuomenei dalyvauti gamtos stebėjimuose, teikti savo „nemokslinių stebėjimų“ duomenis.

Bendrijos svarbos teritorijos (BST) pagal ES Buveinių direktyvą	Vietovių skaičius	Skaičius:		
		teritorijų, turinčių teisinį statusą (speciali saugoma teritorija (SST) arba lygiavertė teritorija)	teritorijų, kurioms nustatyti teritorinio lygmens išsaugojimo tikslai	teritorijų, kuriose įgyvendinamos teritorinio lygmens išsaugojimo priemonės
Iš viso	550	280	280	61

Specialios apsaugos teritorijos (SAT) pagal ES Paukščių direktyvą	Vietovių skaičius	Skaičius:		
		teritorijų, turinčių teisinį statusą (speciali saugoma teritorija (SST) arba lygiavertė teritorija)	teritorijų, kurioms nustatyti teritorinio lygmens išsaugojimo tikslai	teritorijų, kuriose įgyvendinamos teritorinio lygmens išsaugojimo priemonės
Iš viso	85	85	1	21

Pastaba: neįskaičiuotos teritorijos, kurioms gamtotvarkos planai parengti kaip BAST ir PAST statusą turinčioms teritorijoms, arba plano tikslai yra platesni ir sudėtinga išskirti (tokių yra 16).

Kitos reikalingos priemonės

1. Potencialių BAST, kitų formų saugomų teritorijų identifikavimas.
2. Naujų saugomų teritorijų steigimas, esamų saugomų teritorijų apsaugos priemonių atnaujinimas, planavimo dokumentų rengimas/koregavimas, apsaugos sutarčių sudarymas ir vienkartinį kompensacijų išmokėjimas.
3. Kasmetinių „Natura 2000“ kompensacinių išmokų mokėjimas privataus miško savininkams ir žemės ūkio veiklos subjektams.
4. „Natura 2000“ teritorijų (apimant ir jūrines teritorijas) apsaugos tikslų ir priemonių nustatymas, jų įgyvendinimas, kiekybinių rodiklių priemonių efektyvumui įvertinti nustatymas.
5. Natūralių pievų ir ganyklų, pelkių ir šaltynų skaitmeninių sluoksnių rinkinių parengimas.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

Visos šiame skirsnyje nurodytos priemonės laikomos prioritetinėmis.

Įgyvendintų prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Potencialių BAST, kitų formų saugomų teritorijų identifikavimas. Siekiant nustatyti potencialias saugomas teritorijas, jų apsaugos formas ir objektus, į kurių išsaugojimą jos turi būti orientuotos, turi būti atlikta turimų duomenų ir apsaugos spragų analizė, o analizės rezultatai ir suformuluoti pasiūlymai turi būti pristatomi suinteresuotoms organizacijoms ir viešai aptariama (parengiama studija). Kaina nustatyta įvertinus anksčiau organizuotą saugomų teritorijų steigimo galimybių studijų rengimo patirtį. Iš viso 400 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	57,1 tūkst.	LIFE ERPF/SF
2. Naujų saugomų teritorijų steigimas, esamų saugomų teritorijų apsaugos priemonių atnaujinimas, planavimo dokumentų rengimas/koregavimas, apsaugos sutarčių sudarymas ir vienkartinį kompensacijų išmokėjimas (kaip būtinos apsaugos priemonės). Teritorijų planavimo dokumentai valstybiniais parkams rengiami 10 m. periodui, praėjus šiam laikui yra būtina	Vienkartinė	2,6 mln.	ERPF/SF LIFE

<p>peržiūrėti dokumentus, įvertinti įgyvendintų priemonių efektyvumą ir būtinybę jas tęsti arba numatyti kitas. Kitoms saugomoms teritorijoms planavimo dokumentai gali būti atnaujinami pagal poreikį. Taip pat svarbu parengti planavimo dokumentus naujoms saugomoms teritorijoms įsteigti. Iš viso per vienerius metus planuojama parengti arba peržiūrėti/atnaujinti 10 planų x 60 000 Eur.</p> <p>Vietovėse, kurios saugomos nepakankamai, gali būti taikomas alternatyvus būtinų apsaugos priemonių nustatymas - žemės savininkams gali būti siūloma sudaryti apsaugos sutartis dėl veiklos apribojimų saugomose ir Natura 2000 teritorijose, taip pat apsaugos sutartis dėl privačių saugomų vietovių, pagal kurias jie sutiktų susilaikyti nuo neigiamą poveikį darančių ūkinių veiklų, ypač privačiuose miškuose.</p> <p>Ir saugomų teritorijų planavimo dokumentų rengimo, ir apsaugos sutarčių sudarymo atvejais konfliktui valdyti ir žemės savininkams motyvuoti turi būti skiriamos vienkartinės kompensacijos už ūkinio naudojimo teisių atsisakymą. Preliminariai skaičiuojama, kad per metus gali būti sudaroma apsaugos sutarčių dėl 300-350 ha privačių miškų, su vienkartinėmis kompensacijomis apie 6 tūkst. Eur/ha (metinis lėšų poreikis apie 2 mln. Eur.)</p> <p>Planavimo dokumentų rengimo ir apsaugos sutarčių sudarymo (įskaitant vienkartinės kompensacijas) metinės išlaidos: 2,6 mln. Eur.</p> <p>Iš viso 18,2 mln. Eur per 7 metus.</p>			
<p>3. Nustačius „Natura 2000“ teritorijas ir būtinas apsaugos priemones, kurios savo esme nėra draudžiančios ūkinę veiklą, tik mažinančios iš jos gaunamas pajamas, pagal nacionalinius teisės aktus turi būti išmokamos kasmetinės kompensacijos už nustatytus veiklos apribojimus.</p> <p>2014–2020 m. laikotarpiu „Natura 2000“ teritorijose kompensuojama EŽŪFKP lėšomis pagal 2014–2020 m. KPP priemonę „Su „Natura 2000“ ir Vandens pagrindų direktyva susijusios išmokos“. Lėšos šios programos įgyvendinimui yra numatytos (žr. D.1 lentelę).</p> <p>Naujam laikotarpiui pagal ŽŪM atliktus skaičiavimus turi būti taikomi tokie kompensacinių išmokų dydžiai už 1 ha per metus:</p> <p>76 Eur/ha natūralių ir pusiau natūralių pievų; 275 Eur/ha miško, kai uždrausta vykdyti pagrindinius miško kirtimus arba jie atidėti, 47 Eur/ha miško, kai uždrausta vykdyti ugdymo kirtimus; 187 Eur/ha miško, kai plynųjų pagrindinių miško kirtimų biržėse paliekamas papildomas skaičius neiškirstų žalių medžių; 72 Eur/ha, kai vykdant sanitarinius kirtimus draudžiama iškirsti visus džiūstančius ar išdžiūvusius medžius (rūšys: A239, A658, A868, A869, A236, A866).</p> <p>Atsižvelgiant į vietovių, kurios turi būti išskirtos ir saugomos įgyvendinant Buveinių direktyvą, nepakankamumą, numatoma, kad į „Natura 2000“ tinklą iki 2022 m. pabaigos bus papildomai įtraukta naujų vietovių ir nustatyta veiklos apribojimų. Vertinama, kad vien papildomas miško plotas, kuriame dėl Bendrijos svarbos natūralių buveinių apsaugos bus reikšmingai apriboti pagrindiniai miško kirtimai, sudarys apie 27,4 tūkst. ha. Įvertinus esamą miško, kuriame apriboti miško kirtimai plotą ir papildomos ploto įtraukimo poreikius, skaičiuojama, kad taikant 2014–2020 m. laikotarpio išmokų dydžius metinis „Natura 2000“ išmokų poreikis už miško plotus augs iki 3 mln. Eur, o metinis išmokų už žemės ūkio</p>	Pasikartojanti	5 mln.	EŽŪFKP

plotus iki 2 mln. Eur; bendras „Natura 2000“ išmokų metinis poreikis – apie 5 mln. Eur arba 35 mln. Eur per 7 metus.			
4. „Natura 2000“ teritorijų (apimant ir jūrines teritorijas) apsaugos tikslų ir priemonių nustatymas, kiekybinių rodiklių priemonių efektyvumui įvertinti nustatymas. Visoms „Natura 2000“ teritorijoms būtina nustatyti aiškius, įgyvendinamus ir išmatuojamus apsaugos tikslus, taip pat ir reikalingas priemones šiems tikslams pasiekti. Iš viso 668 tūkst. Eur per 7 metus: 388 tūkst. Eur – sausumos, 280 tūkst. Eur – jūrinėms teritorijoms.	Vienkartinė	95,4 tūkst.	LIFE ERPF/SF
5. Natūralių pievų ir ganyklų, pelkių ir šaltinynų skaitmeninių sluoksnių rinkinių parengimas (įskaitant esančių skaitmeninių duomenų apdorojimą ir fizinę laukų patikrą) ir perdavimas Nekilnojamojo turto registrai (kaip būtina apsaugos priemonė). Iš viso 1 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	142,9 tūkst.	LIFE ERPF/SF
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos	2,89 mln.	
	Pasikartojančios išlaidos	5 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi rezultatai

1. Bus įsteigtos naujos saugomos „Natura 2000“ teritorijos, nustatyti jų apsaugos tikslai ir priemonės, parengti ir įgyvendinami gamtotvarkos planai, taip pat patikslintos esamų saugomų teritorijų ribos, įvertintas priemonių efektyvumas.
2. Su žemės savininkais bus sudaryta apsaugos sutarčių, apimančių iki 2300 ha plotą (privačios saugomos teritorijos).
3. Žemės ir miško savininkams bus išmokėtos „Natura 2000“ išmokos, kompensuojančios ūkinės veiklos apribojimų sukeltus kasmetinius praradimus.
4. Natūralių pievų ir ganyklų, pelkių ir šaltinynų skaitmeninių sluoksnių rinkinių parengimas tarnaus kaip apsaugos priemonė netik Natura 2000 tinkle, bet ir visos šalies mastu, palengvins žaliosios infrastruktūros, gamtinio karkaso, ekologinių jungčių formavimą.

E.1.2. Teritorijų administravimas ir ryšių su suinteresuotaisiais subjektais palaikymas

Dabartinė padėtis, susijusi su teritorijų administravimu ir ryšių su suinteresuotaisiais subjektais palaikymu, ir iki šiol šioje srityje padaryta pažanga

Lietuvos saugomose teritorijose yra taikomas integruotas apsaugos ir tvarkymo priemonių planavimo metodas, kuris reiškia, kad apsaugos priemonės yra numatomos saugomų teritorijų planavimo schemose (teritorijų planavimo dokumentai), gamtotvarkos planuose ir panašiuose gamtotvarkos dokumentuose (ne teritorijų planavimo dokumentai) arba vidinės miškotvarkos projektuose.

Gamtotvarkos planas ar kitas panašus gamtotvarkos dokumentas (pvz., tikslinė programa arba veiksmų planas) yra privalomi tik įgyvendinančioms institucijoms, kurias prižiūri Aplinkos ministerija: VSTT, Valstybinių miškų urėdija ir kt. Gamtotvarkos dokumentais negali būti nustatyti ūkinės veiklos ribojimai, jais planuojami aktyvūs tvarkymo veiksmai. Gamtotvarkos planų parengimą gali inicijuoti už „Natura 2000“ teritorijas atsakingos saugomų teritorijų direkcijos, taip pat NVO ar valstybinius miškus valdančios organizacijos. Aplinkos ministerijai nepavaldūs subjektai taip pat gali prisidėti prie gamtotvarkos dokumentų įgyvendinimo.

Pagal Saugomų teritorijų įstatymą planavimo schema kaip teritorijų planavimo dokumentas yra privalomas nacionaliniams ir regioniniams parkams bei rezervatams. Jei „Natura 2000“ teritorija sutampa su nacionaliniu, regioniniu parku ar rezervatu, teritorijos tvarkymas numatomas planuojant nacionalinę saugomą teritoriją. Planavimo schemos rengimas atliekamas pagal standartines teritorijų planavimo procedūras. Jis gali nustatyti naujus žemės naudojimo apribojimus, kurie taip pat privalomi žemės naudotojams ir valdytojams.

Pagal nacionalinius teisės aktus vidinės miškotvarkos projektas yra privalomas daugumai miškininkystės veiklų. Miškotvarkos projekte atsižvelgiama į saugomų teritorijų reikalavimus, jame gali būti integruoti ir kiti gamtos apsaugos reikalavimai.

Kitos tvarkymo/valdymo priemonės (pvz., apsaugos sutartys su žemės savininkais ar valdytojais) yra rečiau taikomos, kol kas atlieka gana epizodinį vaidmenį „Natura 2000“ tinklo valdyme, tačiau tam turėtų būti skiriama daugiau dėmesio, ypač kai „Natura 2000“ teritorijos yra nedidelio ploto, kai individualus susitarimas su

nedideliu skaičiumi žemės savininkų yra ar būtų pranašesnis už apsaugos priemonių nustatymą teritorijų planavimo dokumentu.

Reikalavimai dėl PAV, susiję su „Natura 2000“ teritorijomis, reglamentuoti įstatymo lygmeniu (dėl SPAV – Vyriausybės nutarimu). Praktinės įgyvendinimo taisyklės nustatomos aplinkos ministro įsakymais. Reikalavimas, kad planai, programos ir projektai, galintys turėti poveikį „Natura 2000“ teritorijoms, būtų tinkamai įvertinti, taikomas nuo vietovės įtraukimo į sąrašą momento. Tikslios Buveinių direktyvos 6.3 ir 6.4 straipsnių formulotės perkeltos į Saugomų teritorijų įstatymą. Praktinių taikymo sunkumų PAV ir SPAV procesuose sukelia metodiniai sunkumai pritaikyti reikšmingo neigiamo poveikio slenkstinių dydžių koncepciją.

Atskirų „Natura 2000“ teritorijų apsaugos tikslai nurodomi sprendimuose dėl PAST ar BAST sąrašų patvirtinimo. Atskirų teritorijų apsaugos tikslai dažnai detaliau išaiškunami gamtotvarkos planuose, tačiau tokių gamtotvarkos dokumentų parengimas vėluoja, be to numatomas ne visoms „Natura 2000“ teritorijoms, todėl nuo 2018 m. apsaugos tikslai tvirtinami tuo pačiu dokumentu, kuriuo vietovė įtraukiama į BAST arba PAST sąrašus.

Lietuvoje suinteresuotieji asmenys dalyvauja įvairiuose saugomų teritorijų valdymo etapuose: saugomų teritorijų steigimo, veiklų planavimo, tvarkymo, jungtinio valdymo proceso, planuojamos ūkinės veiklos ir planų ar programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procesuose. 2009 m. buvo nustatyta tvarka, kaip priimami ir nagrinėjami nevyriausybinių organizacijų, kitų juridinių asmenų pasiūlymai dėl saugomų teritorijų steigimo ir jų ribų pakeitimo, kokios yra jų funkcijos ir teisės inicijuojant ir steigiant saugomas teritorijas.

Už konkrečių saugomų teritorijų valdymą yra atsakingos valstybinių parkų, rezervatų ir biosferos rezervato direkcijos. Prie šių institucijų apsaugos ir tvarkymo veiklai valstybiniame parke ar biosferos rezervate koordinuoti sudaroma jungtinė taryba iš saugomos teritorijos direkcijos, savivaldybių, kurių teritorijose yra valstybinis parkas ar biosferos rezervatas, institucijų, regionuose veikiančių aplinkos apsaugos, kultūros paveldo institucijų teritorinių padalinių, valstybinių miškų valdytojo, vietos bendruomenių ir nevyriausybinių ir kitų organizacijų atstovų. Jungtinė taryba teikia pasiūlymus saugomos teritorijos direkcijai ir jos steigėjui dėl parengto saugomos teritorijos planavimo schemos projekto ir kitais svarbiausiais saugomos teritorijos apsaugos ir tvarkymo organizavimo klausimais. Kol kas šių jungtinių tarybų aktyvumas vertinamas kaip nepakankamas.

Viena svarbiausių suinteresuotųjų asmenų grupių yra ūkininkaujantys asmenys. Dabartinis „Natura 2000“ teritorijas administruojančių institucijų bendradarbiavimo su ūkininkais aktyvumas vertintinas kaip nepakankamas. „Natura 2000“ administruojančių institucijų įsitraukimas į KPP priemonių įgyvendinimą yra per mažas, joms nėra suteikti jokie KPP priemonių administravimo įgaliojimai ir tai stabdo efektyvų konsultavimo procesą.

Dabartinė padėtis jūros saugomų teritorijų valdymo srityje

ES lygmeniu jūros gamtos apsaugos klausimuose šiuo metu aktualios keturios pagrindinės direktyvos: Paukščių, Buveinių, Jūrų strategijos pagrindų direktyva, taip pat Bendroji vandens politikos direktyva (BVPD). Įgyvendinant aplinkosauginę politiką jūros srityje ilgą laiką valdymas buvo suskaidytas: už vandenų monitoringą atsakinga atskira AM pavaldi institucija Aplinkos apsaugos agentūra (toliau - AAA), saugomas teritorijas jūroje – VSTT, ūkinės veiklos kontrolė – AAD, mokslinius tyrimus ir žuvų išteklių monitoringą – KU ir GTC, žuvų išteklių naudojimo kontrolė – Žuvininkystės tarnyba prie ŽŪM, teršalų maistui vartojamuose produktuose kontrolė – Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, paukščių monitoringą – Kuršių nerijos nacionalinio parko, Pajūrio regioninio parko direkcijos ir AAA. Integruoto valdymo poreikis vis didėjo rengiant jūros teritorijos bendrąjį planą, siekiant kontroliuoti ir mažinti poveikį saugomoms jūros vertybėms, taip pat pradėjus įgyvendinti Jūrų strategijos pagrindų direktyvą, kuri įpareigoja siekti geros aplinkos būklės, įskaitant biologinės įvairovės atžvilgiu (paukščių, žuvų, jūros dugno buveinės). Atsižvelgiant į tai, yra didelis poreikis efektyvinti keitimąsi informacija bei suderinti ir efektyviau paskirstyti funkcijas tarp atskirų institucijų, dalyvaujančių jūros duomenų rinkime, ūkinės veiklos kontrolėje, veiklos planavime. Šiuo metu už Jūros strategijos pagrindų direktyvos įgyvendinimą atsakinga AAA, už kitas dvi (Paukščių ir Buveinių direktyvas) – VSTT. Didžioji dalis mokslinės kompetencijos sutelkta mokslo institutuose (KU, GTC) ir nevyriausybiniuose organizacijose (pvz., LOD). Bendradarbiavimą ir kompetenciją būtina gerinti ir dėl planuojamos pagrindinio jūrų uosto ir dėl atsinaujinančių energijos išteklių plėtros, kas gali neigiamai atsiliiepti aplinkos, įskaitant ir saugomų teritorijų būklei.

Kitos reikalingos priemonės

1. Valdymo institucijų gebėjimų stiprinimas, įskaitant gebėjimus inicijuoti ir administruoti apsaugos sutartis su žemės ir miško savininkais „Natura 2000“ teritorijose.
2. Reikšmingo neigiamo poveikio rūšims/natūralioms buveinėms slenkstinių dydžių nustatymas.
3. Teritorijų priežiūrai reikalingos technikos įsigijimas ar esamos atnaujinimas.
4. Visuomenės ir suinteresuotųjų šalių suvokimo didinimo strategijos parengimas ir įgyvendinimas.
5. Ryšių tarp saugomas teritorijas administruojančių institucijų, nevyriausybinių organizacijų, mokslo institucijų ir verslo atstovų stiprinimas.

6. Atstovavimo tarptautinėse organizacijose stiprinimas.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. Valdymo institucijų gebėjimų stiprinimas, ypač gebėjimų inicijuoti ir administruoti apsaugos sutartis su žemės ir miško savininkais „Natura 2000“ teritorijose.
2. Reikšmingo neigiamo poveikio rūšims/natūralioms buveinėms slenkstinių dydžių nustatymas.
3. Teritorijų priežiūrai ir tvarkymui reikalingos technikos įsigijimas ar esamos atnaujinimas.
4. Visuomenės ir suinteresuotųjų šalių suvokimo didinimo apie saugomų teritorijų naudą strategijos parengimas ir įgyvendinimas.

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Valdymo institucijų gebėjimų stiprinimas. Skaičiuojamas su „Natura 2000“ teritorijomis dirbančių specialistų darbo užmokestis, mokymai, kvalifikacijos kėlimas šiose prioritetinėse srityse: stebėjimo ir apsaugos būklės vertinimo efektyvūs metodai, valdymo planavimas, gebėjimai sudaryti apsaugos sutartis su žemės ir miško savininkais ir jas administruoti, ūkinės veiklos poveikio vertinimas, bendravimas su suinteresuotosiomis šalimis. Iš viso 7 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1 mln.	ERPF/SF LIFE
2. Studijos apie reikšmingo neigiamo poveikio rūšims/natūralioms buveinėms slenkstinius dydžius parengimas. Iš viso 100 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	14,3 tūkst.	ERPF/SF LIFE
3. Teritorijų priežiūrai ir tvarkymui reikalingos technikos įsigijimas ar esamos atnaujinimas. Iš viso 1 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	142,9 tūkst.	ERPF/SF LIFE
4. Visuomenės ir suinteresuotųjų šalių supratimo didinimo strategijos parengimas ir įgyvendinimas. Iš viso 700 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	100 tūkst.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos	257,2 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos	1 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi rezultatai

1. Įgyvendinus valdymo institucijų gebėjimų stiprinimo veiklas, nuolat gerinant saugomų teritorijų srityje dirbančių specialistų kompetenciją būtų užtikrinamas gamtos saugos tikslų įgyvendinimas, gerėtų visuomenės supratimas apie saugomų teritorijų naudą ir svarbą, užtikrinamas individualus kontaktas su žemės ir miško savininkais ir valdytojais, sumažės visuomeninis konfliktas dėl gamtos apsaugos tikslais nustatomų veiklos apribojimų.
2. Pašalinta rizika įvykti metodinėms klaidoms atliekant tinkamą poveikio rūšims/natūralioms buveinėms vertinimą ir priimant PAV ir PSAV sprendimus.
3. Būtų užtikrintas nepertraukiamas ir gerai suplanuotas, kaštų prasme efektyvus prioritetinių teritorijų tvarkymas ir priežiūra.
4. Sustiprės bendradarbiavimas tarp visuomenės ir įvairių institucijų saugomų teritorijų valdymo ir tvarkymo srityse, išaugs palaikymas gamtos saugos pastangoms.

E.1.3. Stebėsena ir ataskaitų teikimas

Dabartinė padėtis, susijusi su stebėsena ir ataskaitų teikimu, ir iki šiol šioje srityje padaryta pažanga

2018 m. Vyriausybė atnaujino Valstybinę aplinkos monitoringo programą. Ji reguliariai peržiūrima kas 6 metus ir numato sistemingą rūšių ir buveinių apsaugos būklės stebėjimą. Stebėsena atliekama „Natura 2000“ tinkle ir už tinklo ribų. Stebėsenos duomenys apibendrinami ir būklė vertinama šalies lygmeniu.

2015 m. buvo parengti EB svarbos žemyninės dalies natūralių buveinių palankios apsaugos būklės kriterijų nustatymo ir monitoringo sistemos metodiniai pagrindai. Siekiant pagerinti surenkamų duomenų kokybę 2016 m. buvo atnaujintos (parengta 2 versija) Europos Bendrijos svarbos paukščių, žinduolių, žuvų, varliagyvių, roplių, moliuskų, ir augalų rūšių monitoringo metodikos. 2018 m. atnaujinta VSTT palaikoma žinybinė biologinės įvairovės monitoringo duomenų bazė „BIOMON2“.

Lietuvos saugomų teritorijų sistemos institucijos iki 2015 m. pasitelkdavo mokslo institucijas išanalizuoti EB svarbos rūšių stebėsenos duomenis ir parengti apibendrintas apsaugos būklės analizės išvadas. Paskutinius keletą metų stebėsenos rezultatų apibendrinimo praktika keitėsi – daugiau buvo remiamasi saugomų teritorijų institucijų vidiniais resursais, tačiau pripažįstama, kad nešališkos, mokslinės ekspertizės poreikis išlieka. Be to, būtina išplėsti pagal Paukščių ir Buveinių direktyvas stebimų gyvūnų ir augalų rūšių stebėsenos apimtį ir už „Natura 2000“ tinklo ribų, kad situacija šalies mastu būtų objektyviai atspindėta.

Skirtinas didesnis dėmesys šikšnosparnių apsaugos būklės stebėsenai. Pripažįstama, kad šikšnosparniai yra daugialypiai bioindikatoriai. Tai jautriai į aplinkos pokyčius reaguojanti gyvūnų grupė, jų stebėsena leidžia sekti bei laiku atkreipti dėmesį į ekosistemų būklės pasikeitimus, vykstančius dėl klimato kaitos, žmonių veiklos, buveinių būklės blogėjimo ar fragmentacijos, perteklinio pesticidų vartojimo, teršalų atsiradimo ir kt. Be to, kai kurios šikšnosparnių rūšys, pvz., *Barbastella barbastellus*, yra skėtinės rūšys, kurių dienojimo ir veisimosi buveinių, maitinimosi vietų pokyčiai turi įtaką kitų specifinėse buveinėse gyvenančių rūšių, pvz., *Osmoderma barnabita*, apsaugai. Lietuvoje šiuo metu yra parengtos metodikos ir vykdomos tik 2 šikšnosparnių rūšių – *Barbastella barbastellus* ir *Myotis dasycneme*, žiemojimo vietų ir veisimosi buveinių stebėsenos, tačiau tai per mažos apimtys net šių rūšių apsaugos būklei įvertinti ir tuo labiau nepakanka informacijos daryti pagrįstas išvadas apie kitų Lietuvoje aptinkamų šikšnosparnių rūšių paplitimą, populiacijų dydžius, jų pokyčius, apsaugos būklę. Dėl šių priežasčių jų gausos pokyčiai, kurie yra vienas iš aplinkos būklės vertinimo rodiklių, nežinomi, pagal tarptautinius susitarimus teikiamose ataskaitose informacija apie šikšnosparnių rūšių būklę pateikiama remiantis vien tik ekspertiniu vertinimu, o 8 iš 14 Lietuvoje aptinkamų šikšnosparnių rūšių bendras apsaugos būklės įvertinimas nurodomas kaip nežinoma (XX). Šiai problemai spręsti yra būtina parengti visų šikšnosparnių rūšių stebėsenos metodiką ir ja vadovaujantis pradėti sistemingai ir reguliariai kaupti informaciją. Šios stebėsenos dėka ne tik padaugės informacijos apie šikšnosparnių Lietuvoje paplitimą, gausą ir jos svyravimus, tai prisidės ir prie biologinės įvairovės pokyčių tendencijų įvertinimo ne tik Lietuvos, bet ir visos Europos lygmeniu.

Vadovaujantis Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2024/1991 11 ir 12 straipsniais, ES valstybės narės buvo įpareigosios vykdyti apdulkintojų stebėseną ir skaičiuoti žemės ūkio ekosistemų rodiklį – pievų drugių indeksą, taip pat vykdyti miškų ekosistemų būklės stebėseną ir vertinti jų atkūrimo pažangą, naudojant biologinės įvairovės rodiklius, įskaitant miško paukščių indeksą. Lietuva šiuo metu rengia pievų drugių indekso skaičiavimo programą, lauko darbus pagal ją planuoja pradėti nuo 2026 m., o nuo 2027 m. pradėti vykdyti apdulkintojų monitoringą. Miško paukščių stebėsenos darbai vykdomi jau nuo 2025 m.

Būtina stiprinti EB svarbos natūralių buveinių stebėsenos gebėjimus. Dėl išteklių trūkumo reguliari natūralių buveinių stebėsena šalies žemyninėje dalyje saugomų teritorijų sistemos institucijų pastangomis pradėta vykdyti tik 2019 m., o jūrinėje dalyje ji iš esmės remiasi tikslinių projektų, finansuojamų ES lėšomis, inicijavimo metodu. Stebėsenos jūroje vykdymo paslaugos perkamos iš išorinių tiekėjų, todėl vidinės atsakingų institucijų (AAA ir VSTT) kompetencijos nesukuriamos ir nutrūkus finansavimui labai išauga rizika stebėsenos darbų iš viso neatlikti. Didelį postūmį natūralių buveinių žemyninėje dalyje apsaugos būklės supratimui suteikė atlikta buveinių inventurizacija visoje šalyje (baigta 2015 m.). Ji suteikė vertingų duomenų ir metodinius pagrindus tolesnei, reguliariai būklės stebėsenai.

Bioįvairovės monitoringas jūros rajone ir Kuršių mariose

Vykdamas bioįvairovės monitoringą jūros aplinkoje ir Kuršių mariose duomenų rinkime dalyvauja skirtingos institucijos: VSTT, Mažosios Lietuvos saugomų teritorijų, Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcijos, Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejaus Paukščių žiedavimo centras, AAA, Žuvininkystės tarnyba prie ŽŪM. Nuo 2018 m. žuvininkystės srities duomenų rinkimas pagal ilgalaikę sutartį tarp ŽŪM ir KU perduotas šiam universitetui. Taip pat būtina pažymėti, kad aukšta kompetencija yra sutelkta tyrimų/nevyrusybinėse institucijose, kurios taip pat renka duomenis vykdydamos mokslo programas. Jūrinių saugomų teritorijų monitoringas yra brangus, nes jam atlikti reikalinga speciali įranga (laivai arba lėktuvai žiemojančių paukščių stebėsenai, povandeninės kameros – buveinių stebėsenai), todėl svarbu ateityje užtikrinti tinkamą finansavimą ir peržiūrėti, kaip monitoringo planavimas ir koordinavimas turėtų vykti, kad surenkami duomenys galėtų būti panaudoti įvairiems tikslams (pvz., duomenys renkami pagal JSPD reikalavimus galėtų būti panaudoti ir „Natura 2000“ teritorijų buveinių ir rūšių būklės vertinime).

1. Stebėsenai atlikti būtinos einamosios išlaidos (kuras, darbo užmokestis ir kt.), inventoriaus įsigijimas ar esamo atnaujinimas, institucijų stiprinimas, atliekant stebėsenos duomenų rinkimą, analizavimą ir ataskaitų rengimą, naujoviškų stebėsenos technologijų diegimas, siekiant aukštesnės kokybės būklės vertinimo, gamtos apsaugos, planavimo ir kt. srityse.
2. Specifinių objektų stebėsenos duomenų rinkimo, analizavimo ir išvadų teikimo paslaugos.
3. Mokslinės konsultacijos dėl stebėsenos metodikų, programų tikslinimo ir parengimo.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

Visos aukščiau išvardintos priemonės yra prioritetinės.

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Institucijų stiprinimas, atliekant stebėsenos duomenų rinkimą, skirtingų institucijų vykdomos stebėsenos duomenų integravimą, analizavimą ir ataskaitų rengimą, stebėsenos inventoriaus atnaujinimas (įskaitant migruojančių paukščių monitoringo tobulinimą, rūšys: A031-B, A097, A127, A075, A193, A054, A037, A857, A061, A062, A394, A043, A701, A702, A038, A855, A889, A767, A170, A045-C, A067, A157, A862, A082). Stebėsenai atlikti būtinos kasmetinės išlaidos (kuras, darbo užmokestis ir kt.) – 1,5 mln. Eur, inventorius ir paslaugos – 1 mln. Eur kasmet. Iš viso 17,5 mln. Eur 7 per metus.	Pasikartojanti	2,5 mln.	ERPF/SF LIFE
2. Specifinių objektų stebėsenos duomenų rinkimo, analizavimo ir išvadų teikimo paslaugos: žuvų stebėsenai – 0,27 mln. Eur per metus; buveinių ir rūšių jūroje stebėsenai – 0,25 mln. Eur per metus. Iš viso 3,64 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	0,52 mln.	ERPF/SF LIFE
3. Mokslinės konsultacijos dėl stebėsenos metodikų, programų tikslinimo ir parengimo: vienkartinės išlaidos – jūros buveinių stebėsenos metodika 0,5 mln. Eur; EB svarbos rūšių (įskaitant paukščių) monitoringo metodikų parengimas ir tikslinimas, individualių programų Natura 2000 teritorijose ir už jų ribų parengimas, esamų monitoringo programų tikslinimas, apdulkintojų (įskaitant dieninius drugius) stebėsenos, įprastų miško paukščių populiacijų stebėjimo programų parengimas, visų šikšnosparnių rūšių stebėsenos Lietuvos mastu metodikos parengimas 1,7 mln. Eur. Iš viso 2,2 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	314,3 tūkst.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos	314,3 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos	3,02 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi rezultatai

1. Kokybiškai surenkami stebėsenos duomenys ir priimamos išvados apie rūšių ir buveinių apsaugos būklę nacionaliniu mastu.
2. Atliekamas aiškus stebėsenos duomenų įvertinimas, greitai nustatomos grėsmės ir sudėliojami prioritetiniai darbų veiksmai saugomų rūšių ir buveinių palankios apsaugos būklei pasiekti ar išlaikyti.
3. Pagerėja EB svarbos buveinių ir rūšių būklės įvertinimo bei pagal tarptautinius susitarimus teikiamų ataskaitų kokybė.

4. Surinkti apdulkinųjų stebėsenos duomenys padės geriau įvertinti apdulkinųjų populiacijų pokyčius, žemės ūkio ekosistemų būklę, bei suplanuoti veiksmingas biologinės įvairovės išsaugojimo ir atkūrimo priemones.
5. Miško paukščių indeksas leis tiksliau įvertinti miškų ekosistemų būklę ir miškų valdymo priemonių veiksmingumą.

E.1.4. Likusios žinių spragos ir mokslinių tyrimų poreikiai

Dabartinė padėtis

Gamtinis karkasas. Šiuo metu pagal būklę yra išskirtos pažeisto ir stipriai pažeisto gamtinio karkaso teritorijos, tačiau nėra vykdyta nuosekli analizė, kokias konkrečias ekosistemų atkūrimo priemones reikėtų įgyvendinti.

Žinduoliai. Iš visų Lietuvoje aptinkamų žinduolių rūšių mažiausiai informacijos yra apie šikšnosparnius. Didžioji dalis turimų duomenų surinkta ne sisteminių tyrimų, o atsitiktinių stebėjimų ir lokalių tyrimų metu. Šios informacijos nepakanka daryti pagrįstų išvadų apie daugumos Lietuvos šikšnosparnių rūšių apsaugos būklę, todėl iš 14 Lietuvoje aptinkamų šikšnosparnių rūšių net 8-ių bendra apsaugos būklė įvardijama kaip nežinoma (XX). Iš dalies šią problemą išspręstų reguliarius visų šikšnosparnių rūšių monitoringas, tačiau apie kai kurias šikšnosparnių rūšis trūksta esminių žinių. Vykdytą LIFE IP PAF-NATURALIT projektą 2019–2022 m. bus atlikta *Myotis brandtii*, *Pipistrellus pygmaeus* ir *Nyctalus leisleri* inventorizacija, o 2021–2027 m. yra tikslinga atlikti *Barbastella barbastellus*, *Myotis dasycneme*, *Myotis nattereri*, *Vespertilio murinus*, *Myotis mystacinus* ir *Myotis myotis* apsaugos būklės Lietuvoje tyrimus. Iš kitų, sunkiau tiriamų žinduolių rūšių, kurių apsaugos būklė mažai žinoma, būtina tirti *Dryomys nitedula*. Taip pat reikėtų atlikti *Sicista betulina* būklės tyrimus. Už 2013–2018 m. laikotarpį pateiktoje Buveinių direkcijos įgyvendinimo ataskaitoje šio žinduolio būklė Lietuvoje vertinama kaip FV (x), populiacijos trendas – Unknown (x), o buveinių trendas – Uncertain (u), nurodomas tyrimų trūkumas. Tikėtina, kad sekančio periodo ataskaitai duomenų bus dar mažiau, o turimi ir duomenys yra labai seni (dauguma jų senesni nei 2007 m.), todėl būtina atlikti beržinės sicistos paplitimo ir gausos būklės įvertinimą. Šio tyrimo pagrindu bus sukurti pradmenys ir sistema tolimesnei beržinės sicistos būklės stebėsenai.

Paukščiai. Trūksta patikimos informacijos apie Paukščių direkcijos I priedo paukščių rūšių, kurios, manoma, Lietuvoje sukūrė reguliariai perinčias populiacijas ir kurioms nėra įsteigta PAST, populiacijų būklę: *Circaetus gallicus*, *Clanga clanga*, *Falco columbarius*, *Milvus milvus*, *Strix nebulosa*, *Ficedula parva*. Taip pat trūksta informacijos apie kai kurių kitų Paukščių direkcijos I priedo ir nacionaliniu lygiu saugomų rūšių populiacijos būklę (dėl žinių apie rūšį ir jos tyrimų trūkumo ar įtariamai kintančios rūšių būklės): *Cyanecula svecica*, *Sylvia nisoria*, *Emberiza hortulana*, *Emberiza calandra*, *Circus pygargus*, *Tringa glareola*, *Anthus pratensis*, *Motacilla citreola*, *Picoides tridactylus*, *Picus viridis*. Dėl neaiškios šių rūšių populiacijų būklės ir tendencijos, sunku nustatyti prioritėtines priemones jų apsaugai.

Trūksta informacijos apie Paukščių direkcijos II priedo rūšių populiacijos būklę ir galimas grėsmes. Finansinių išteklių trūkumas riboja įgyvendinimą priemonių, kurios numatytos tarptautiniuose rūšių apsaugos planuose, skirtuose *Melanitta fusca* ir *Clangula hyemalis*, kurie būtų naudingi ir *Gavia stellata* apsaugai, nes informacijos trūkumas ir neigiami poveikiai yra panašūs visoms jūros paukščių rūšims. Šių paukščių populiacija „Natura 2000“ teritorijose ir toliau blogėja. Reikia vykdyti numatytas priemones rūšių apsaugos planuose, ypač telemetrinius stebėjimus ir apskaitas, kurios padėtų nustatyti paukščių judėjimą ir identifikuoti šėrimosi sankaupų vietas, kas leistų identifikuoti vėjo energetikos, laivybos, smėlio kasimo ir pylimo ir žvejybos neigiamą poveikį bei pasiūlyti gamtosaugines priemones.

Trūksta informacijos apie paukščių priegaudą žvejybos įrankiuose Kuršių mariose ir priekrantėje, todėl sunku įvertinti priegaudos mastą ir parinkti tinkamas poveikio mažinimo priemones. Taip pat trūksta informacijos apie laivybos poveikį paukščių susitelkimo vietoms ir migracijai Kuršių mariose ir Baltijos jūroje.

Identifikuojamas bendras mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros poreikis tiek paukščiams, tiek šikšnosparniams tinkamai apsaugoti, kai planuojamos vėjo elektrinės žemyninėje dalyje. Skirtingų disciplinų mokslininkai (pvz., ornitologai ir fizikai) koncepciniu lygmeniu yra pajėgūs teikti mokslu ir technologijomis pagrįstas idėjas, kurios galėtų būtų integruotos į vėjo elektrinių plėtros projektus, kaip privalomos poveikio išvengimo ar jo švelninimo priemonės, tačiau idėjoms išbandyti ir paruošti praktiniam naudojimui (rinkai) nėra tinkamo finansavimo mechanizmo. Išvysčius tokį mechanizmą būtų žengti nauji žingsniai sumažinti konfliktą tarp vėjo energetikos plėtros ir paukščių/šikšnosparnių apsaugos pastangų.

Taip pat būtina rinkti ir analizuoti duomenis apie paukščių žūtis dėl atsitrengimo į pastatų langus, susidūrimų su transportu, komunikacijos bokštais, elektros oro linijomis, dėl augalų apsaugos produktų naudojimo, medžioklės.

Visame pilkųjų gervių (*Grus grus*) veisimosi areale jų populiacija pastaraisiais dešimtmečiais pagausėjo keliolika kartų. Populiacijos augimas dar tebesitęsia, todėl būtina ieškoti būdų švelninti konfliktą tarp ūkininkavimo poreikių ir *Grus grus* apsaugos. Mokslinių žinių apie šių paukščių buveinių naudojimą veisimosi,

priešmigracinių ir migracinių sankaupų metu trūkumas, stabdo veiksmingų prevencinių priemonių gervių žalai žemės ūkiui sumažinti. Tyrimuose perspektyviausia taikyti (Lietuvoje sukaupta tokia patirtis) distancinių tyrimų metodiką.

Varliagyviai. Ekspertų manymu, Lietuvoje gali būti apie 300 į Buveinių direktyvos II ir IV priedus įrašyto *Triturus cristatus* radaviečių, kuriose gali gyventi iki 30 000 suaugusių individų, tačiau dėl tyrimais pagrįstų duomenų apie šios rūšies paplitimą ir gausą Lietuvoje trūkumo *Triturus cristatus* saugomas tik 26 „Natura 2000“ teritorijose. Siekiant išsaugoti palankią šios rūšies būklę yra tikslinga atlikti *Triturus cristatus* paplitimo ir gausos tyrimus ir, remiantis surinkta informacija, papildomai įsteigti šios rūšies apsaugai skirtas „Natura 2000“ teritorijas arba jos radaviečių informacija papildyti jau įsteigtas.

Žuvis. Lietuvos teritorijai priklausančiuose vandenyse aptinkamos 4 nėgių rūšys – *Lampetra fluviatilis*, *Petromyzon marinus*, *Lampetra planeri* ir 2011 m. Lietuvoje aptikta *Eudontomyzon mariae*. Pastaroji vizualiai labai panaši į *Lampetra planeri*, todėl atskirti jas gana sudėtinga. Iš viso Baltijos Šventosios ir Minijos upių baseinuose naudojant molekulinis tyrimų metodus yra identifikuoti tik 3 šios nėgių rūšies individai, todėl siekiant nustatyti šios rūšies apsaugos būklę Lietuvoje reikalingi išsamesni tyrimai. Lietuvoje spėjama nyksta kažkada buvusi įprasta dumblingų upių, senvagių, seklių tvenkinių ir užpelkėjusių ežerėlių žuvis *Misgurnus fossilis*. Nykimo priežastys nelabai aiškios. Šios rūšies populiacijos tyrimai Lietuvos vandenyse yra nenuoseklūs, todėl rūšies apsaugos būklė nėra tiksliai žinoma.

Moliuskai. Pastaraisiais metais Lietuvoje buvo atlikta *Unio crassus* inventorizacija, kurios metus surinkta informacija apie tokiose pat buveinėse gyvenančius *Unio tumidus* ir *Unio pictorum* moliuskus. Tačiau apie suktenių apsaugos būklę Lietuvoje vis dar trūksta duomenų. Vykdamas LIFE IP PAF-NATURALIT projektą 2019–2022 m. bus atlikta *Vertigo geyeri* inventorizacija, tačiau *Vertigo genesii* paplitimas ir būklė Lietuvoje vis dar išlieka nežinoma. Šiuo metu yra tik istoriniai duomenys apie šios rūšies moliuskų aptikimą Lietuvoje – vienintelis šios moliusko egzempliorius, datuojamas 1938 m., saugomas Kauno Tado Ivanausko Zoologijos muziejuje. Kitų duomenų apie šios rūšies radavietes Lietuvoje nėra, todėl reikalingi išsamesni tyrimai.

Vabzdžiai. Trūksta informacijos apie 6 šalyje sutinkamas į Buveinių direktyvos II priedą įtrauktas vabzdžių rūšis: *Dytiscus latissimus*, *Euphydryas maturna*, *Boros schneideri*, *Phryganophilus ruficollis*, *Mesosa myops* ir *Xylomoia strix*. *Dytiscus latissimus* apsaugai išskirtos 7 „Natura 2000“ teritorijos, trūksta daugiau duomenų apie šios rūšies paplitimą ir gausą. Siekiant tinkamai apibrėžti šios rūšies palankios apsaugos būklės Lietuvoje parametrus, yra būtina atlikti išsamesnius šios rūšies tyrimus. Dėl grybinės ligos ženkliai sumažėjo uosynų, kurie yra pagrindinė *Euphydryas maturna* buveinė. Šios rūšies tyrimai nacionaliniu mastu reikalingi siekiant įvertinti dabartinę būklę ir įvertinti apsaugos perspektyvas. *Boros schneideri* buveinių būklė labai priklauso nuo ūkininkavimo miškuose pobūdžio. Jei pušynuose stengiamasi palaikyti aukštą medynų sanitarinę būklę, tai iškertami visi sausuoliai ir džiūstantys medžiai, tuo pačiu sunaikinant ir *Boros schneideri* mikrobuveines. Siekiant nustatyti šios rūšies paplitimą ir būklę Lietuvoje bei numatyti būtinas apsaugos priemones, yra būtina atlikti išsamius šios rūšies tyrimus. Ypač mažai informacijos apie *Phryganophilus ruficollis*, *Mesosa myops*, *Xylomoia strix*, *Agathidium pulchellum* ir *Pytho kolwensis* – šie vabzdžiai Lietuvoje aptikti tik po 1–2 radavietėse, todėl siekiant įvertinti jų paplitimą, būklę ir apsaugos poreikius būtini papildomi tyrimai.

Ieškotinos Buveinių direktyvos II priedo bestuburių rūšys: *Stephanopachys linearis*, *Stephanopachys substriatus*, *Anthrochernes stellae* aptinkami kaimyninėse šalyse, todėl reikalinga atlikti šių rūšių paieškos tyrimus Lietuvoje.

Augalai. XIX–XX a. *Caldesia parnassifolia* Lietuvoje buvo aptinkama 3 radavietėse, tačiau šiuo metu jose išnykusi. 2015 m. aptikta 1 radavietėje. Tikėtina, kad gali augti ir kitose Lietuvos vietose, tačiau paplitimo tyrimų nebuvo, tikslinga juos atlikti. Daugiausiai sena informacija yra ir apie *Pulsatilla patens* būklę – iš daugiau nei 100 žinomų radimviečių tik iš maždaug 20-ties duomenys apie būklę yra ne senesni kaip 30 m. Atsižvelgiant į rūšies buveinės nestabilumą, būtina išsami *Pulsatilla patens* inventorizacija ir reprezentatyvaus rūšies monitoringo tinklo sukūrimas.

Trūksta informacijos apie Kuršių marių augaliją.

Buveinės. Reikia atlikti dėl invazinių rūšių plitimo nykstančios rifų buveinės (1170) atkūrimo priemonių taikymo Lietuvos priekrantėje galimybių studiją.

Kitos reikalingos priemonės

1. Ekosistemų atkūrimo priemonių parinkimas pažeistose gamtinio karkaso teritorijose bendram „Natura 2000“ tinklo veiksmingumui gerinti.
2. *Barbastella barbastellus*, *Myotis dasycneme*, *Myotis nattereri*, *Myotis mystacinus* ir *Vespertilio murinus* paplitimo ir gausos Lietuvoje tyrimai.
3. *Myotis myotis* apsaugos būklės Lietuvoje įvertinimas ir apsaugos poreikių nustatymas.
4. *Dryomys nitedula* ir *Sicista betulina* paplitimo ir gausos Lietuvoje tyrimai.
5. *Circaetus gallicus*, *Clanga clanga*, *Falco columbarius*, *Milvus milvus*, *Strix nebulosa*, *Ficedula parva* apsaugos būklės įvertinimas bei apsaugos poreikių nustatymas.

6. *Cyanecula svecica*, *Sylvia nisoria*, *Emberiza hortulana*, *Emberiza calandra*, *Anthus pratensis*, *Motacilla citreola*, *Circus pygargus*, *Tringa glareola*, *Picoides tridactylus*, *Picus viridis* apsaugos būklės nustatymas.
7. *Melanitta fusca*, *Clangula hyemalis*, *Gavia stellata* judėjimo ir jautrumo antropogeniniams veiksniams (laivyba, vėjo energetika ir žvejyba) tyrimai Baltijos jūroje.
8. *Eudontomyzon mariae*, *Misgurnus fossilis* apsaugos būklės tyrimai bei apsaugos poreikių nustatymas.
9. *Vertigo genesii*, *Phryganophilus ruficollis*, *Mesosa myops*, *Xylomoia strix*, *Agathidium pulchellum*, *Pytho kolwensis*, *Stephanopachys linearis*, *Stephanopachys substriatus*, *Anthrenochernes stellae* apsaugos būklės tyrimai bei apsaugos poreikių nustatymas.
11. *Dytiscus latissimus*, *Euphydryas maturna* paplitimo ir gausos tyrimai Lietuvoje.
11. *Caldesia parnassifolia* apsaugos būklės tyrimai bei apsaugos poreikių nustatymas.
12. *Pulsatilla patens* inventorizacija ir reprezentatyvaus rūšies monitoringo tinklo sukūrimas.
13. EB svarbos buveinių stebėsenos žemyninėje dalyje medžiagos geobotaninė analizė ir indikatorinių būklės požymių aktualizavimas.
14. Baltijos jūroje žiemojančių vandens paukščių pasiskirstymo, gausumo ir populiacijų būklės tarptautinis vertinimas.
15. Sykų paplitimo, migracijos kelių ištyrimas ir jų naudojamų buveinių nustatymas.
16. Perpelių nerštaviečių akvatorijų stabilumo tyrimai.
17. Upinių nėgių išteklių ir jų naudojimo įvertinimas.
18. Erškėtinių žuvų migracijų į jūrą vertinimas.
19. Apsaugos būklės tyrimai (rūšys, kurių apsaugos būklė nežinoma: medicininė dėlė, ežerinė varlė).
20. Moksliniai tyrimai, skirti naujų kovos metodų su invazinėmis rūšimis sukūrimui.
21. Studija dėl linijinės infrastruktūros (geležinkelių, greitkelių) sukeltos saugomų žinduolių buveinių fragmentacijos mažinimo.
22. Studija dėl nepalankios būklės saugomų augalų rūšių (žvilgančioji riestūnė, pelkinė uolaskėlė, baltijinė linažolė, lankstusis plukenis) perkėlimo poreikio ir galimybių.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

Prioritetiniais pasirinkti visų aukščiau išvardintų kraštovaizdžio, saugomų gyvūnų ir augalų rūšių bei EB svarbos buveinių tipų tyrimai.

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Ekosistemų atkūrimo priemonių parinkimas pažeistose gamtinio karkaso teritorijose bendram „Natura 2000“ tinklo veiksmingumui gerinti. Iš viso 250 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	35,7 tūkst.	ERPF/SF LIFE
2. Saugomų augalų ir gyvūnų rūšių apsaugos būklės, paplitimo tyrimai (40 rūšių, apie 2000 tyrimo vietų). Iš viso 1,785 mln. per 7 metus.	Vienkartinė	255 tūkst.	
3. A066 <i>Melanitta fusca</i> , A064 <i>Clangula hyemalis</i> , A001 <i>Gavia stellata</i> paplitimo ir jautrumo antropogeniniams veiksniams (laivyba, vėjo energetika ir žvejyba) tyrimai Baltijos jūroje. Iš viso 400 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	57,1 tūkst.	
4. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros projektų, skirtų ieškoti technologinių sprendimų, padedančių išvengti arba švelninančių vėjo energetikos plėtros neigiamą poveikį paukščiams ir šikšnosparniams, finansavimas. Bent 3 naujus projektus x po maždaug 160 tūkst. Eur. Iš viso 490 tūkst. Eur per 7 metus	Vienkartinė	70 tūkst.	
5. Buveinių monitoringo geobotaninių duomenų mokslinė analizė, indikatorinių požymių tikslinimas. 5 buveinių grupių monitoringo duomenų geobotaninė analizė x 100 tūkst. Eur. Iš viso 0,5 mln. Eur per 7 metus	Vienkartinė	71,4 tūkst.	
6. Baltijos jūroje žiemojančių vandens paukščių (rūšys: A001, A064, A066, A200, A202, A506, A900) pasiskirstymo, gausumo ir populiacijų būklės tarptautinis vertinimas. Vykdomas kartu su	Vienkartinė	22,9 tūkst.	

kitomis Baltijos jūros vandenį valdančiomis valstybėmis. Iš viso 160 tūkst. Eur per 7 metus.			
7. 2494 <i>Coregonus lavaretus</i> paplitimo, migracijos kelių ištyrimas ir jų naudojamų buveinių nustatymas. Rūšies paplitimo tyrimai Kuršių mariose ir Baltijos jūroje. Iš viso 130 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	18,6 tūkst.	
8. 1103 <i>Alosa fallax</i> nerštaviečių akvatorijų stabilumo patikrinimas įvertinant grėsmes ištekliams neršto ir migracijų metu. Iš viso 70 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10 tūkst.	
9. 1099 <i>Lampetra fluviatilis</i> išteklių ir jų naudojimo įvertinimas. Iš viso 70 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10 tūkst.	
10. Erškėtinių žuvų migracijų į jūrą vertinimas. Iš viso 200 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	28,6 tūkst.	
11. Apsaugos būklės tyrimai (rūšys, kurių apsaugos būklė nežinoma: 1034 <i>Hirudo medicinalis</i> , 6938 (1212) <i>Pelophylax ridibundus</i> (<i>Rana ridibunda</i>)). Iš viso 60 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	8,6 tūkst.	
12. Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra, skirta naujų kovos metodų su invazinėmis augalų ir gyvūnų rūšimis sukūrimui. Iš viso 1 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	142,9 tūkst.	
13. Studija dėl linijinės infrastruktūros (geležinkelių, greitkelių, pasienio užtvartų) sukeltos saugomų žinduolių (2647 <i>Bison bonasus</i> , 1352 <i>Canis lupus</i> ir kt.) buveinių fragmentacijos mažinimo. Iš viso 60 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	8,6 tūkst.	
14. Studija dėl nepalankios būklės saugomų augalų rūšių (1393 <i>Drepanocladus vernicosus</i> , 1528 <i>Saxifraga hirculus</i> , 2216 <i>Linaria loeselii</i> , 1833 <i>Najas flexilis</i>) perkėlimo poreikio ir galimybių. Iš viso 60 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	8,6 tūkst.	
15. Studija <i>Grus grus</i> buveinių naudojimui veisimosi, priešmigracinių ir migracinių sankauptų metu nustatyti. Iš viso 100 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	14,3 tūkst.	
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos	754,5 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos	-	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi rezultatai

1. Bus pašalintos mokslinių žinių spragos apie ne mažiau kaip 40 gyvūnų ir augalų rūšių apsaugos būklę, buveinių naudojimą, kiti specifiniai mokslinio dėmesio reikalaujantys klausimai.
2. Bus išaiškintas Bendrijos svarbos rūšių, apie kurias mažai žinoma, paplitimas Lietuvoje.
3. Bus EB svarbos natūralų buveinių indikatorinių rūšių sąrašas, patikslintas palankios apsaugos būklės apibrėžimo dalys, susijusios su tipinėmis ir būdingomis rūšimis.
4. Atliktas Baltijos jūroje žiemojančių vandens paukščių pasiskirstymo, gausumo ir populiacijų būklės tarptautinis vertinimas (kartu su kitomis valstybėmis).
5. Atrasti nauji kovos su invazinėmis rūšimis metodai.
6. Bus surinkti duomenys apie linijinės infrastruktūros įtaką saugomų žinduolių judėjimui, buveinių fragmentacijai. Šie duomenys padės įvertinti prevencinių priemonių dėl šių gyvūnų žūčių keliuose poreikį ir pobūdį.
7. Bus surinkti duomenys apie tam tikrų augalų rūšių perkėlimo poreikį ir galimybes siekiant pagerinti blogą jų apsaugos būklę.
8. Pasiūlytos naujos mokslinės žinios, tinkamos taikyti praktikoje, leisiančios švelninti bioįvairovės apsaugos interesų konfliktą plėtojant vėjo energetiką ir darnų žemės ūkį.
9. Pasiūlytos priemonės sumažinant paukščių žūtis dėl atsitrengimo į pastatų langus, susidūrimų su transportu, komunikacijos bokštais, elektros oro linijomis.

E.1.5. Su „Natura 2000“ susijusios ryšių palaikymo ir informuotumo didinimo priemonės, švietimas ir lankytojų pateikimas

Dabartinė padėtis

Saugomose teritorijose ES struktūrinių fondų lėšomis yra įgyvendintų projektų, kurie prisideda prie saugomų teritorijų svarbos suvokimo didinimo.

Beveik visi valstybiniai parkai, rezervatai ir biosferos rezervatai turi lankytojų centrus su interaktyviomis ekspozicijomis, kurios iliustruoja saugomos teritorijos pagrindinį tikslą. Lankytojų centruose pateikiama informacija apie kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę bei jos išsaugojimo svarbą. Taip pat Vilniuje yra įkurtas Nacionalinis saugomų teritorijų lankytojų centras, kuriame pateikiama informacija apie Lietuvos, pasaulio šalių saugomas teritorijas, tarptautinės svarbos saugomas teritorijas.

Siekiant supažindinti visuomenę su „Natura 2000“ tinklo teritorijomis, tačiau kartu reguliuoti lankytojų srautus ir sumažinti neigiamą poveikį gamtiniu požiūriu jautrioms teritorijoms, kuriama lankytojų infrastruktūra, pažintiniai takai, išskirtiniai objektai pritaikomi lankymui. Pažintiniai takai įrengti įvairiose gamtinėse teritorijose, kurios yra ne tik nacionalinės saugomos teritorijos, bet ir „Natura 2000“ statusą turinčios teritorijose (miškuose, pelkėse, šalia upių, ežerų ir pan.). Visi pėsčiųjų takai yra pažymėti ženklais ir informacija, kad lankytojai galėtų susipažinti su saugomomis vertybėmis.

Siekiant sustabdyti biologinės įvairovės nykimą, ekosistemų degradavimą, jas atkurti saugomose teritorijose, ypač „Natura 2000“ teritorijose, yra įgyvendinamos įvairios gamtos apsaugos priemonės, pvz., šlapynių hidrologinio režimo atkūrimas, augalijos struktūros atkūrimas ir pan. Lygiagrečiai įgyvendinant šias priemones yra organizuojami šių veiklų pristatymai visuomenei.

Saugomų teritorijų direkcijos aktyviai bendradarbiauja su vietos bendruomenėmis. Organizuoja susitikimus su vietos gyventojais, vietos verslo subjektais, teikiančiais turizmo paslaugas, bendruomenėmis. Rengia pristatymus bendruomenių atstovams apie saugomose teritorijose sutvarkytas ir prižiūrimas teritorijas, objektus. Pristato galimybes įsitraukti į saugomų teritorijų veiklą, pvz., tapti gidais savo teritorijoje, vesti ekskursijas, pagrįstas ne tik teorinėmis žiniomis apie objektus, tačiau ir savo gyvenimiška patirtimi. Taip pat direkcijos bendradarbiauja su vietos bendruomenėmis teikiant bendras paraiškas projektams finansuoti bei kartu įgyvendina projektus.

Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinio mechanizmo paramos lėšomis saugomose teritorijose įgyvendintas Ekologinio švietimo plėtos saugomų teritorijų direkcijose projektas, kurio metu buvo parengtos ir išleistos 23 mokomosios programos gamtos mokykloms; ekologinio švietimo pajėgumų sustiprinimui įsigyta reikalinga demonstracinė ir mokomoji įranga.

2018 m. atliktas visuomenės nuomonės tyrimas siekiant išsiaiškinti „Natura 2000“ teritorijų žinomumą. Didžioji dalis respondentų tyrimo metu nurodė, kad yra girdėję apie „Natura 2000“ teritorijas, tačiau nėra pakankamai informuoti apie šių teritorijų tvarkymui ir apsaugai tinkamas priemones. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus viena iš priemonių numatyta Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 m. veiksmų plane – saugomų vertybių pažinimas ir informacijos sklaida. Tačiau siekiant užtikrinti šios veiklos tęstinumą yra būtina numatyti viešinimo, visuomenės švietimo, edukacijos priemones ateityje. Taip pat labai svarbus vaidmuo tenka socialinės įtampos/konfliktų mažinimui, komunikacijos krizių (pvz., dėl miškų apsaugos) valdymui žiniasklaidos, socialinių tinklų pagalba, kartu informuojant visuomenę apie „Natura 2000“ teritorijų reikšmę.

Kitos reikalingos priemonės

1. Didinti visuomenės suvokimą apie „Natura 2000“ teritorijų poreikius, svarbą, ekologinę atsakomybę, mažinti socialinę įtampą/konfliktus, valdyti komunikacijos krizes.
2. Sudaryti sąlygas racionaliam saugomų teritorijų lankymui, siekiant sumažinti neigiamą poveikį gamtinėms teritorijoms.
3. Vykdyti ekologinį švietimą saugomose teritorijose, rengiant mokomasias programas gamtos mokykloms ir įsigyjant dalį programų įgyvendinimui reikalingos įrangos.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

Visos aukščiau išvardintos priemonės laikomos prioritetinėmis.

Igyvendintinų prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Didinti visuomenės suvokimą apie „Natura 2000“ teritorijų poreikius, svarbą, ekologinę atsakomybę, mažinti socialinę įtampą/konfliktus, valdyti komunikacijos krizes. Komunikacijos priemonės, mokymų ir tikslinių seminarų ciklai suinteresuotoms grupėms (ūkininkai, miško savininkai ir kt.), tikslinės info kampanijos ir individualios konsultacijos. Kvalifikacijos kėlimo kursai specialistams dirbantiems su „Natura 2000“ teritorijomis. Iš viso 1,4 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	0,2 mln.	ERPF/SF LIFE
2. Sudaryti sąlygas racionaliam saugomų teritorijų lankymui, siekiant sumažinti neigiamą poveikį gamtinėms teritorijoms. Infrastruktūros priežiūra, atnaujinimas, įrengimas teritorijose (pvz., pažintinių takų, apžvalgos bokštų). Lėšų poreikis nustatytas atsižvelgiant į šiuo metu esančias išlaidas infrastruktūrai prižiūrėti (apie 1,5 mln. Eur kasmet). Iš viso 10,5 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1,5 mln.	ERPF/SF LIFE
3. Vykdyti ekologinį švietimą saugomose teritorijose, rengiant mokomąsias programas gamtos mokykloms ir įsigyjant dalį programų įgyvendinimui reikalingos įrangos. Švietimas keičiant žmonių požiūrį į tam tikras rūšis (didinant tolerantiškumą, skatinant inkilų kėlimą, lizdaviečių įrengimą) (rūšys: A262, A356, A620, A738, A251, A347, A350, A277, A226, A053, A031-B, A348, A096; A206-X; A028). Iš viso 2,1 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	0,3 mln.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos	-	
	Pasikartojančios išlaidos	2 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi rezultatai

<p>1. Gerės visuomenės supratimas apie kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo svarbą, teikiamą naudą.</p> <p>2. Augs visuomenės susidomėjimas saugomomis teritorijomis, didės lankytojų skaičius.</p> <p>3. Atvykstantys lankytojai ir vietos gyventojai taps sąmoningesni, todėl mažės pažeidimų, padaromų saugomose teritorijose, skaičius.</p> <p>4. Bus sudarytos vieningos informacijos teikimo-konsultacijų suinteresuotiems asmenims sąlygos, sustiprintas visuomenės supratimas apie „Natura 2000“ teritorijas, jų reikšmę bei teikiamą naudą, mažės socialinė įtampa bei konfliktinės situacijos, kylančios dėl taikomų aplinkosauginių reikalavimų.</p>

E.1.6. Informacijos šaltiniai (apie horizontaliąsias priemones ir administracines išlaidas, susijusias su „Natura 2000“)

<p>1. Saugomose teritorijos įgyvendinti projektai – http://www.vstt.lt/vl/index.php#r/22.</p> <p>2. Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 m. veiksmų planas – https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4b9e17309cab11e48dcd4e4eb2005eaf/HJWTaoemdh.</p> <p>3. Regioninių parkų ir jose įgyvendintų veiklų pristatymas Europos lygmeniu – https://www.European-parks.org/publications/book-living-landscapes.</p>
--

E.2. Geros teritorijų būklės palaikymo ir atkūrimo priemonės, įgyvendinamos „Natura 2000“ teritorijose ir už jų ribų

E.2.1. Jūrų ir pakrančių vandenys

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

Lietuvoje yra 4 jūrinės PAST (93 291 ha) ir 4 jūrinės BAST (57 914 ha). Viso: 118 334 ha (1183,34 km² arba 18,17 % šalies jūros ploto).

Jūrinės PAST (Klaipėdos–Ventspilio plynaukštė (LTPALB002); Baltijos jūros priekrantė (LTPALB001); Kuršių nerijos nacionalinis parkas (LTKLAB001) (jūrinė dalis sudaro – 12 658,1 ha); Kuršių nerijos pajūris (LTNERB001)), įsteigtos šių rūšių apsaugai (žiemojimo ir migracinių sankaupų vietos): A066 nuodėgulių (*Melanitta fusca*), A862 mažųjų kirų (*Larus minutus*), A506 sibirinių gagų (*Polysticta stelleri*), A067 klykuolių (*Bucephala clangula*), A070 didžiųjų dančiasnapių (*Mergus merganser*), A193 upinių žuvėdrų (*Sterna hirundo*), A200 alkų (*Alca torda*), A075 jūrinių erelių (*Haliaeetus albicilla*).

Paminėtina dar 1 PAST, kuri susijusi su jūra – Kuršių marios (LTKLAB010), skirta migruojančių A037 mažųjų gulbių (*Cygnus columbianus*), A054 smailiauodegių ančių (*Anas acuta*), didžiųjų dančiasnapių, A767 mažųjų dančiasnapių (*Mergus albellus*), mažųjų kirų, jūrinių erelių sankaupų vietų apsaugai.

Jūrinės BAST (Sambijos plynaukštė (LTNER0006); Klaipėdos–Ventspilio plynaukštės (LTPAL0002); Baltijos jūros priekrantė (LTPAL0001); Kuršių nerija (LTNER0005) skirtos šių rūšių apsaugai: 1099 upinių nėgių (*Lampetra fluviatilis*), 1103 perpelės (*Alosa fallax*) ir buveinių tipui – Rifai (1170).

Svarbios dar 2 BAST, kurios susijusios su jūra:

1. Kuršių marios (LTSIU0012) – saugoma: upių žiotys (1130), lagūnos (1150), 1106 Baltijos lašiša (*Salmo salar*), 5339 kartuolė (*Rhodeus sericeus*), 2522 ožka (*Pelecus cultratus*), 1149 paprastasis kirtiklis (*Cobitis taenia*), perpelė, 1130 salatis (*Aspius aspius*), upinė nėgė.

2. Nemuno delta (LTSIU0013) – saugoma (išvardintos tik su vandens ekosistemomis susijusios rūšys): upių žiotys, Baltijos lašiša, kartuolė, paprastasis kirtiklis, salatis.

Jūrinių BAST ir PAST apsaugos tikslai seno, neinformatyvaus formato, neatitinka EK lygiu taikomų gairių.

Buveinių rifai (1170), upių žiotys (1130) ir lagūnos (1150) būklė teikiant paskutinę ataskaitą EK (už 2013–2018 m.) įvertinta kaip palanki (FV). Buveinių būklę aprašančios charakteristikos buvo vertintos buveinių steigimo metu (LIFE projektai: LIFE 05 NAT/LV/000100 ir LIFE09 NAT/LT/000234), tačiau į „Natura 2000“ tinklą įtrauktų rifų (1170), esančių Lietuvos priekrantėje ir išskirtinėje ekonominėje zonoje, buveinių stebėseną dar nėra vykdoma, nesant tinkamo pasirengimo, nors stebėsenos poreikis nurodytas 2018–2024 m. periodo valstybinėje aplinkos monitoringo programoje. Yra žinoma, kad Lietuvos priekrantės rifuose buveines formuojančių organizmų – midijų – biomasė sumažėjo keletą kartų, tuo pačiu sumažėjo su midijomis asocijuota faunos įvairovė ir gausa bei jūrinių paukščių mitybinė bazė. Manoma, kad tai lėmė nevietinės žuvų rūšies – juodažiočio grundalo – invazija. Pagrindinio buveinės formuojančio raudondumblio šakotojo banguolio (*Furcellaria lumbricalis*) būklę įtakojantys veiksniai yra sumažėjęs vandens skaidrumas dėl eutrofikacijos (pvz., fitoplanktono žydėjimo atvejai) ir upių nuotėkio (didelės pakibusių dalelių koncentracijos) bei fizinis užpylimas nuosėdomis (pvz., grunto gramzdinimas, nuosėdų pernaša). Pagal šakotojo banguolio augavietės maksimalų pasiskirstymo gylį (10 ir 15 m atitinkamai tarpiniuose ir priekrantės vandenyse) 2016 m. vandens kokybė atitiko vidutinę ir gerą būklę. Dabartinė būklė reikšmingai nepasikeitė nuo 2013 m. Šios PVP rengimo metu ekspertų nuomone, rifų būklė Lietuvoje nėra tokia optimistinė, kokia yra nurodoma 2013-2018 m. periodo ataskaitoje, turėtų būti vertinama kaip nepalanki, ir šios buveinės palaikymui/atstatymui būtina taikyti specialias priemones.

Teikiant paskutinę ataskaitą EK (už 2013–2018 m.) perpelės būklė buvo įvertinta kaip nepalanki bloga (U2), kirtiklio ir upinės nėgės nepalanki nepakankama (U1), ožkos, salačio, Baltijos lašišos, kartuolės būklė įvertinta kaip palanki (FV).

Nuodėgulės populiacijos būklė teikiant paskutinę ataskaitą EK (už 2013–2018 m.) įvertinta kaip svyruojanti (U); klykuolės – nežinoma (X); sibirinės gagos – mažėjanti (-); didžiojo dančiasnapio (perinti populiacija) – didėjanti (+); mažojo dančiasnapio – svyruojanti (F); smailiauodegės anties – nežinoma (X); mažosios gulbės – nežinoma (X); alkos – stabili (0); upinės žuvėdros – nežinoma (X); mažojo kiro – nežinoma (X); jūrinio erelio – didėjanti (+).

Problemos ir grėsmės

1. Nėra parengtų, patvirtintų ir įgyvendinamų gamtotvarkos planų jūrinėms „Natura 2000“ tinklo teritorijoms.
2. Nėra parengti kai kurių rūšių apsaugos veiksmų planai.
3. Jūrinių teritorijų stebėseną išskaidyta per kelias institucijas – AAA, KU (anksčiau ŽŪM) (žuvys ir jų ištekliai), VSTT.
4. Rifų būklės stebėseną fragmentiška, metodologiškai ir konceptualiai silpnai išvystyta (buveinės, priegauda), daugelis rodiklių nestebimi, kyla valdymo iššūkių. Nevykdant reguliarios stebėsenos galima nepastebėti teritorijų būklės pokyčių, pvz., priekrantės rifų sunykimą, žiemojančių jūrinių paukščių populiacijų pokyčių.

5. Nėra informacijos apie priegaudą (žuvys, žinduoliai, paukščiai), dugno tralavimus, povandeninį triukšmą, naftos dėmių sklaidą, ribotas gebėjimas atskirti būklės pokyčių priežastis (lokalias, regionines, gamtines), sudėtinga užtikrinti buveinių apsaugą, o taip pat priemonių efektyvumą.

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

1. Parengti ir pradėti įgyvendinti šių rūšių apsaugos veiksmų planus: syko (*Coregonus lavaretus*), lašišos (*Salmo salar*), upinės nėgės (*Lampetra fluviatilis*), perpelės (*Alosa fallax*), eršketinių (*Acipenseridae*), ilgasnukio ruonio (*Halichoerus grypus*), rudakaklio naro (*Gavia stelatta*), paprastosios jūrų kiaulės (*Phocoena phocoena*). Inicijuoti nuodėgulės (*Melanitta fusca*), ledinės anties (*Clangula hyemalis*) tarptautiniuose apsaugos planuose numatytų priemonių įgyvendinimą.
2. Parengti ir patvirtinti gamtotvarkos planus 3 teritorijoms: Klaipėdos-Ventspilio plynaukštė (LTPALB002 ir LTPAL0002), Sambijos plynaukštė (LTNER0006), Kuršių nerijos pajūris (LTNERB001)).
3. Keturių „Natura 2000“ teritorijų gamtotvarkos planų peržiūra, atnaujinimas ir patvirtinimas: Baltijos jūros priekrantės (LTPALB001), Kuršių nerijos nacionalinio parko (LTKLAB001 ir LTNER0005), Kuršių marių (LTSIU0012 ir LTKLAB010), Nemuno deltos (LTSLUB001).
4. Siekiant sumažinti žuvų, paukščių ir žinduolių priegaudą – paruošti nacionalinį paukščių ir žinduolių priegaudos mažinimo planą, taikyti selektyvius žvejybos įrankius.
5. Parengti buveinės 1170 Rifai atkūrimo galimybių studiją ir įgyvendinti joje pasiūlytas priemones.
6. Įgyvendinti žuvų migracijos kelių bei nerštaviečių atkūrimo priemones.

Reikalingi tyrimai

1. Aktualios ūkinės veiklos (laivybos, uoste vykdomos veiklos, vėjo energetikos, žvejybos) poveikio paukščių, žuvų ir žinduolių susitelkimo vietoms bei migracijoms tyrimai.
2. Žuvų, paukščių ir žinduolių priegaudos žvejybos įrankiuose Lietuvos priekrantėje ir Kuršių mariose įvertinimas, poveikio mažinimo priemonių parinkimas ir stebėsenos sistemos sukūrimas.
3. Laikino draudimo žvejoti statomaisiais tinklais žiemos mėnesiais Baltijos jūros priekrantės poveikis paukščių priegaudos tyrimai.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

Prioritetinėmis priemonėmis pasirinktos visos aukščiau išvardintos priemonės.

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Parengti/atnaujinti jūroje esančių „Natura 2000“ teritorijų apsaugos tikslus ir gamtotvarkos planus. 7 teritorijos x 60 tūkst. Eur = 420 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	7	60 tūkst.	EJRŽAF LIFE ERPF/SF
2. Parengti 10 rūšių apsaugos planus (2494 <i>Coregonus lavaretus</i> , 1106 <i>Salmo salar</i> , 1099 <i>Lampetra fluviatilis</i> , 1103 <i>Alosa fallax</i> , <i>Acipenseridae</i> , 1364 <i>Halichoerus grypus</i> , A001 <i>Gavia stelatta</i> , 1351 <i>Phocoena phocoena</i> , A066 <i>Melanitta fusca</i> , A064 <i>Clangula hyemalis</i>). Vienos rūšies apsaugos plano parengimas 10 tūkst. Eur. Iš viso 100 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10	14,3 tūkst.	EJRŽAF LIFE ERPF/SF
3. Parengti buveinės 1170 Rifai atkūrimo galimybių studiją. 200 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1	28,6 tūkst.	EJRŽAF LIFE ERPF/SF
4. Įgyvendinti buveinės 1170 Rifai atkūrimo galimybių studijoje nustatytas priemones. 2 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1	285,7 tūkst.	EJRŽAF LIFE ERPF/SF
5. Atlikti aktualios ūkinės veiklos (laivybos, uoste vykdomos veiklos, vėjo energetikos, žvejybos) poveikio paukščių (A066, A064, A506, A070, A862, A200), žuvų ir žinduolių (1364, 1351) susitelkimo vietoms bei migracijoms tyrimus. Iš viso 490 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1	70 tūkst.	EJRŽAF LIFE ERPF/SF
6. Nustatyti žuvų, paukščių ir žinduolių priegaudos žvejybos įrankiuose Lietuvos priekrantėje ir Kuršių	Vienkartinė	1	17,1 tūkst.	EJRŽAF LIFE

mariose poveikio mažinimo priemonės, sukurti efektyvią stebėsenos sistemą (rūšys: A064, A067, A070, A001, A900, A066, A070, A005). 120 tūkst. Eur per 7 metus.				ERPF/SF
7. Vykdyti žuvų, paukščių (ančių, narų, dančiasnapių, kragų, alkų, kirų, žuvėdrų) ir žinduolių priegaudos žvejybos įrankiuose Lietuvos priekrantėje ir Kuršių mariose stebėseną (inspektorių-stebėtojų darbas). 140 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti		20 tūkst.	EJRŽAF LIFE ERPF/SF
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		475,7 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		20 tūkst.	

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimo ES bendro finansavimo šaltinis
1. Parama selektyviems ir apsaugantiems žvejybos įrankiams ir būdams 25 investicijos vidutiniškai po 15 tūkst. Eur (rūšys: A064, A067, A070, A001). Iš viso 375 tūkst. Eur 7 metams.	Vienkartinė	25	53,6 tūkst.	EJRŽAF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		53,6 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		-	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

1. Parengus ir patvirtinus „Natura 2000“ teritorijų atnaujintus apsaugos tikslus ir gamtotvarkos planus bei rūšių apsaugos veiksmų planus pagerės tikslinių rūšių ir buveinių apsauga, nes bus taikomos realios apsaugos ir tvarkymo priemonės.
2. Atlikus laivybos, priegaudos, vėjo energetikos ir kitų antropogeninių veiklų poveikio analizę bus galima parinkti tinkamas priemones tikslinių rūšių ir buveinių apsaugai.

Numatomi rezultatai – kita nauda

1. Užtikrinant gerą buveinių būklę ir tinkamą rūšių apsaugą, kuriama nauda vietos ekonomikai, ypatingai tokiems sektoriams kaip žuvininkystė (palaikant, saugant ir atkuriant žuvų populiacijas, skatinant darnias praktikas) ir ekoturizmas (užtikrinant jūrinio kraštovaizdžio apsaugą, rekreacijos galimybes).
2. Augantis suvokimas apie jūrinių ir pakrančių ekosistemų svarbą ir naudą, didėjanti žinių bazė apie jūrines ir pakrančių ekosistemas, jų teikiamas paslaugas ir reikalingas priemonės jų apsaugai ir palankios būklės užtikrinimui. Visa tai prisidės prie geresnės minėtų ekosistemų apsaugos.

E.2.2. Viržynai ir krūmynai

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

Viržynų ir krūmynų ekosistemoms priklauso du Buveinių direktyvos I priedo buveinių tipai – 4030 Viržynai ir 5130 Kadagynai. Jų arealas apima visą šalies teritoriją, išskyrus pajūrio smėlynų ruožą. Arealo pokyčių nėra.

4030 Viržynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK nurodoma būklė XX. Buveinių realus plotas šalyje yra apie 1050 ha, dauguma karinių poligonų teritorijose. Apie pusę viržynų (550 ha) yra palankios būklės, kita pusė (500 ha) – nepalankios. BAST teritorijose viržynai užima 630 ha (60 % inventorizuotų viržynų). 290 ha viržynų plotas buvo tvarkomas su teigiamu efektu. Aktyviais gamtotvarkos veiksmais atkurtų ir palaikomų viržynų plotas užima 54 ha.

5130 Kadagynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). 2006–2012 m. ataskaitoje EK nurodoma būklė U1. Pagal inventorizavimo duomenis kadagynų buveinės užima 100 ha. Dauguma jų užima mažus ir labai mažus plotelius, todėl dalis jų gali būti likę neinventorizuotų. Daugiau nei pusė kadagynų ploto yra palankios bei nepakankamai palankios būklės. Kadagynai saugomi 10 BAST (72 ha).

Daugelyje BAST pagal gamtotvarkos planus buvo vykdomi atkūrimo ir būklės pagerinimo darbai – iškertami kadagius stelbiantys medžiai ir krūmai.

Viržynų ir kadagynų rūšys

1477 Vėjalandė šilagėlė (*Pulsatilla patens*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Rūšiai reikšmingos viržynų buveinės yra didžiuosiuose kariniuose poligonuose bei pietų Lietuvos tvarkomuose viržynuose. Rūšies būklė šiose teritorijose palanki, tačiau dalis šių populiacijų yra nesaugomose teritorijose. Išsamesnė inventorizacija neatlikta, todėl nesaugomų populiacijų dydis nėra žinomas. Tikslingai vėjalandei šilagėlei skirtos priemonės (pašalinta sumedėjusi augalija bei krūmokšnių dangą) pagal rūšies apsaugos planą 2013–2015 m. taikytos 235 ha; poveikis teigiamas. Problemos ir grėsmės tokios pat kaip ir *Viržynų* (4030) buveinėms. Specifinė problema – tvarkymo terminų ir būdų pritaikymas prie šilagėlės gyvenimo ciklo, kad augalai nebūtų pažeidžiami jautriu laikotarpiu ir kad efektyviau vyktų gausėjimas. 2014–2020 m. PVP numatoma įsteigti naujas BAST šios rūšies apsaugai.

1954 Smiltyninio gvazdiko tipinis porūšis (*Dianthus arenarius ssp. arenarius*). Lietuvoje smiltyninio gvazdiko tipinis porūšis viržynuose neaptiktas, bet šiose buveinėse jis aptinkamas kitose šalyse. Todėl viržynai laikytini potencialiomis buveinėmis, kuriose reikėtų atlikti rūšies paiešką. Vykdamas LIFE IP PAF-NATURALIT projektą 2019–2021 m. bus atlikta šio taksono inventorizacija šalies mastu.

1902 Plačialapė klumpaitė (*Cypripedium calceolus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Rūšiai reikšmingos yra kadagynų buveinės bei jų pakraščiai. Tokios buveinės yra dviejose BAST, vienoje iš kurių atliekami tvarkymo ir priežiūros darbai (apie 2 ha).

1939 Stačioji dirvuolė (*Agrimonia pilosa*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Apie dabartinę rūšies būklę duomenys labai riboti, nes rūšis nebuvo saugoma, nevykdyta platesnė stebėseną. Stačioji dirvuolė aptinkama daugelyje krūmuotų buveinių, esančių saugomose teritorijose, įskaitant BAST, bet duomenų stinga. Stačiosios dirvuolės apsaugai tvarkymo priemonių krūmynų buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdamas LIFE IP PAF-NATURALIT projektą 2019–2021 m. bus vykdoma šios rūšies inventorizacija nacionaliniu mastu.

6265 Juodataškis melsvys (*Phengaris arion*). Rūšies aprašymas yra skyriuje „Pievos E.2.4“.

A876 Tetervinas (*Lyrurus tetrix tetrix*). Lietuvoje rūšies apsaugai įsteigtos 7 PAST, iš kurių 2 PAST buveinės 4030 Viržynai plotai yra reikšmingos šiai rūšiai. Tetervinas aptinkamas ir bene visuose kariniuose poligonuose esančiuose viržynuose. Šiuo metu tetervino populiacija Lietuvoje vertinama 1500–2000 patinų, tačiau nustatytas besitęsiantis jos mažėjimas (rūšies apsaugos būklė ir svarbiausios veisimosi vietos taip pat tikslinamos LIFE IP PAF-NATURALIT projekto lėšomis 2019–2021 m.). Parengtas rūšies apsaugos planas bei 3 veiksmų planai. Šiai rūšiai skirtos gamtotvarkos priemonės PAST Dainavos giria įgyvendinamos nuo 2005 m. davė teigiamų rezultatų.

A246 Lygutė (*Lullula arborea*). Populiacijos tendencija mažėjanti. Mažėjimas sietinas su buveinių sukcesija ir jų būklės prastėjimu. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 5 PAST. Tikslinių rūšių palankių tvarkymo priemonių krūmynų buveinėse nebuvo vykdoma, vykdytos kitos rūšiai palankios tvarkymo priemonės.

A480 Mėlyngurklė (*Cyanecula svecica*). Populiacijos tendencija stabili. Dėl rūšies biologijos ypatybių, duomenys apie jos būklę riboti. Rūšies paplitimą riboja per intensyvus žemės ūkis, krūmynų susivėrimas, sausinimas. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 5 PAST. Nors bendras populiacijos trendas šalyje nemažėjo ar net didėjo, tačiau monitoringas PAST rodo rūšies gausos mažėjimą. Tikslinės tvarkymo priemonės buvo taikytos kai kuriose teritorijose (pvz., PAST Baltosios Vokės šlapžemėse, PAST Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse), tačiau spręsti apie priemonių veiksmingumą sudėtinga dėl rūšies paslaptinumo, reikalingi detalesni tyrimai.

A307 Raiboji devynbalsė (*Sylvia nisoria*). Populiacijos tendencija didėjanti. Dėl rūšies biologijos ypatybių, duomenys apie jos būklę riboti. Rūšies būklė nepalanki dėl per intensyvaus žemės ūkio. Visgi rūšies populiacijos trendas iki 2012 m. laikytas stabilu. Šalyje nėra išskirtos nė vienos PAST teritorijos šiai rūšiai. Tikslinių ar kitų rūšių palankių tvarkymo priemonių krūmynų buveinėse nebuvo vykdoma.

Problemos ir grėsmės

A01 Vertimas žemės ūkio naudmenomis (buveinės: 5130; rūšys: 1939, A246, A307, A480).

A05 Smulkių kraštovaizdžio elementų naikinimas. Deklaruojant ganyklas reikalaujama pašalinti krūmus (buveinės: 5130; rūšys: 1902; A246, A480, A307).

A06 Pievų naudojimo nutraukimas (nebešienavimas, nebeganymas). Krūmuotų pievų visiškai apaugimas (buveinės: 5130; rūšys: 1902; 1939; 6265, A246, A307, A480).

A07 Tradicinio ūkininkavimo nutraukimas (išskyrus pievas). Nebeganomos nederlingos dykvietės, miškų pakraščiai, neliko ekotoninių buveinių (buveinės: 4030, 5130; rūšys: 1477, 1902; 1939, 1954, 6265, A246, A480, A307).

A08 Netinkami šienavimo būdai. Pašalinami visi krūmai (buveinės 5130; rūšys: A307; A480); paliekama nupjauta masė (buveinės: 4030; rūšys: 1477).

A21 Pesticidų, hormonų ir kitų cheminių medžiagų naudojimas rūšies buveinėse ar arti jų (rūšys: 6265; A246 A307; A480).
A31 Pievų sausinimas (rūšys: A480).
B01 Buveinių pavertimas mišku (buveinės: 4030; 5130; rūšys: 1477; 1902; 1939; 1954; 6265; A246; A307; A876; A480).
B09 Plyni kirtimai. Iškertami miškuose įsiterpę kadagynai (buveinės: 5130).
B14 Miško gaisrų slopinimas. Gaisraviečių stoka (buveinės: 4030; rūšys: 1477; 1954; A246; A876).
D06 Elektros perdavimo linijų tvarkymas. Trasose besiformuojantys viržynai yra sufrezuojami padidinant bendrą humuso kiekį, nupurškiami chemikalais arba ištaisai nustumdomas paviršius (buveinės: 4030; rūšys: 1477, 1954, 6265).
F07 Trikdymas (aktualu tuoktuvų metu) (rūšys: A876).
G11 Nelegalus skynimas, iškasimas (rūšys: 1477, 1902).
H03 Karinės veiklos sausumoje nutraukimas. Apauga mišku buvusios atviros buveinės (buveinės: 4030; rūšys: 1477; 1954; A246).
I01 Invazinių rūšių poveikis (rūšys: A246; A876).
I02 Invazinės rūšys (ne ES reikšmingumo) (buveinės: 4030; 5130; rūšys: 1477, 1939).
I04 Probleminės vietinės rūšys (šernai, kiaunės, lapės) (rūšys: A876).
L05 Sumažėjęs vislumas/genetinė depresija (dėl subpopuliacijų izoliacijos) (rūšys: 6265; A876)

Kitos grėsmės ir apsaugos sunkumai

1. Privalomas pušynų kirtaviečių želdinimas (buveinės: 4030; rūšys: A246).
2. Buveinių izoliacija. Didžioji viržynų dalis telkiasi keliuose masyvuose, o daugelyje smėlingo dirvožemio teritorijų jie užima labai mažus plotelius, nyksta, dėl izoliacijos skursta specifinių rūšių įvairovė (buveinės: 4030).
3. Pavoingos tvarkymo sąlygos. Kariniuose poligonuose dėl ten vykdytos veiklos yra daug likusių sprogmenų (buveinės: 4030).
4. Trūksta metodinės informacijos apie buveinėms ir rūšims palankius ūkininkavimo ir tvarkymo būdus (buveinės: 5130, rūšys: 1902, 1939).
5. Trūksta duomenų apie rūšies paplitimą, būklę radavietėse, buveinių poreikius (rūšys: 1477; 1902; 1939; 1954; 6265).

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

Administracinės-teisinės priemonės

1. Įteisinti medyno radikalaus išretinimo (beveik pašalinimo, retmės suformavimo, be būtinybės atkurti) galimybę gamtotvarkos tikslais kadagynų ir viržynų atkūrimui (buveinės: 4030; 5130).
2. Įteisinti galimybę bioįvairovės apsaugos tikslais neželdinti ir kitaip neatkurti kai kurių kirtaviečių nederlingose augavietėse bei nepildyti želdiniais blogai atžėlusių kirtaviečių (buveinės: 4030; 5130).
3. Išplėsti kai kuriuos BAST, kad patektų daugiau viržynų (buveinės: 4030).
4. Koordinuoti veiksmus su kitomis institucijomis (pvz., ŽŪM dėl geros agrarinės būklės apibrėžimo išimčių kadagynų atžvilgiu bei dėl miškų bei krūmynų ganymo įtraukimo į agroaplinkosaugines priemones; su Susisiekimo ministerija priimti susitarimą dėl biologinei įvairovei palankesnių metodų prižiūrint komunikacijų trasas (buveinės: 4030; 5130).

Gamtotvarkinės priemonės

- CA01 nepaversti krūmuotų pievų dirbamais laukais (buveinės: 5130; rūšys: 1939, A307; A480).
CA02 pievose išsaugoti kadagių ir kitų krūmų guotus (buveinės: 5130; rūšys: 1902; A246; A480, A307).
CA03 išlaikyti ekstensyvų krūmuotų pievų ganyimą ir/ar šienavimą (buveinės: 5130; rūšys: 1939, 6265; A246).
CA04 atkurti ekstensyvų krūmuotų pievų ganyimą ir/ar šienavimą (buveinės: 5130; rūšys: 1902, 1939; 6265; A307; A480; A876).
CA05 šienauti paliekant krūmų guotus (rūšys: A307; A480), nepalikti nupjautos masės (buveinės: 4030; rūšys: 1477, 6265).
CA09 apriboti pesticidų naudojimą viržynų, krūmynų buveinėse ir artimoje aplinkoje (rūšys: 6265; A246; A876, A307; A480).
CA15 sureguliuoti sausinimo sistemas krūmuotose vietovėse (rūšys: A480, A307).
CB01 neželdinti miško viržynuose ir vertinguose krūmynuose (buveinės: 4030; 5130; rūšys: 1477, 1902, 1939, 1954, 6265; A246; A876, A307; A480).
CB05 kertant mišką išsaugoti vertingą traką (buveinės: 5130).
CC06 pritaikyti palankius komunikacijų trasų priežiūros būdus (buveinės: 4030; rūšys: 1477, 1954, 6265).
CG04 kontroliuoti saugomų augalų skynimą ir iškasimą (rūšys: 1477, 1902).
CH02 atkurti/ imituoti karinės veiklos poveikį (buveinės: 4030; rūšys: 1477, 1954).
CI02 reguliuoti mangutų gausą (rūšys: A876).

CI03 naikinti šluotinius sausakrūmius, gausialapius lubinus, kanadines rykštenes (buveinės: 4030, 5130; rūšys: 1477, 1902, 1939).

CI05 reguliuoti šernų, lapių, kiaunių gausą (buveinės: 4030; 5130; rūšys: A876).

CL01 tvarkyti viržynus šienaujant, deginant (buveinės: 4030; rūšys: 1477, 1954, 6265; A246; A876).

CS01 Sustiprinti populiacijas naujais individais (rūšys: 6265).

CS03 Sustiprinti populiacijas biotechninėmis priemonėmis (rūšys: 6265).

Suformuoti viržynų buveinių tinklą didesniuose sausų pušynų masyvuose (buveinės: 4030).

Gamtinio karkaso ekologinių koridorių principu mažinti tetervino subpopuliacijų izoliuotumą (rūšys: A876).

Reikalingi tyrimai

1. Atlikti tyrimus dėl kadagynų ir krūmynų su stačiąja dirvuole bei plačialape klumpaitė palankiausių ūkinio naudojimo būdų nustatymo (buveinės: 5130; rūšys: 1902, 1939).
2. Atlikti papildomus kadagynų ir viržynų inventorizavimo darbus (buveinės: 4030, 5130).

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. CA03-04 Išlaikyti/atkurti ekstensyvų kadagynų ir krūmuotų pievų ganymą/šienavimą.
2. CB01 Neželdinti miško viržynuose ir kitose skurdžiose dykvietėse, vertinguose krūmynuose.
3. CC06 Pritaikyti palankius komunikacijų trasų priežiūros būdus.
4. CL01 Tvarkyti viržynus iškertant medžius, šienaujant, deginant.

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Nebūdingos sumedėjusios augalijos šalinimas (1 ha/1519 Eur). Buveinės: 4030, 5130; rūšys: 1902, 6265, A246, A307, A480, A876. Iš viso 607,6 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	400 ha	86,8 tūkst.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
2. Buveinių palaikymas (šienavimas, ganymas). Buveinės: 4030, 5130; rūšys: 1477, 1902, 6265, A246, A876. Iš viso 3,5 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	500 ha	505,4 tūkst.	EŽŪFKP EŽŪGF ERPF/SF LIFE
3. Kontroliuojamas deginimas (1 ha/2000 Eur). Buveinės: 4030; rūšys: 1477. Iš viso 210 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	15 ha	30 tūkst.	ERPF/SF LIFE
4. Viržynų ir kadagynų buveinių apsaugos šalies mastu tikslinės programos (patikslinant paplitimo duomenis, nustatant apsaugos tikslus, identifikuojant tinkamiausius tvarkymo būdus, parengiant būtinus miškotvarkos projektų pakeitimus) parengimas. Buveinės: 4030, 5130; rūšys: 1902, 6265, A246, A876. Iš viso 200 tūkst. Eur. Per 7 metus.	Vienkartinė		28,6 tūkst.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		115,4 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		535,4 tūkst.	

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Nebūdingos sumedėjusios augalijos šalinimas (1 ha/1519 Eur). Buveinės: 4030, 5130; rūšys: 6265, A876, A307, A480, A246. Iš viso 303,8 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	200 ha	43,4 tūkst.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
2. Buveinių palaikymas (šienavimas, ganymas). Buveinės: 4030, 5130; rūšys: 6265, A246, A876. Iš viso 649 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	100 ha	92,7 tūkst.	EŽŪFKP EŽŪGF ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės		43,4	

	išlaidos		tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		92,7 tūkst.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

1. 4030 Viržynų atkurtos buveinės palankios būklės plotas – ne mažiau kaip 400 ha.
2. 1477 Vėjalandės šilagėlės (*Pulsatilla patens*) populiacijų viržynuose palanki būklė – ne mažiau kaip 5 BAST.
3. 5130 Kadagynų atkurtos buveinės palankios būklės – ne mažiau kaip 40 ha. Pasiiekta palanki 5130 Kadagynai būklė ne mažiau kaip 6-uose BAST.
4. Pasiiekta palanki plačialapės klumpaitės populiacijų kadagynuose būklė ne mažiau kaip 2-juose BAST.
5. Stabili ar gausėjanti A876 Tetervino (*Lyrurus tetrix tetrix*), A246 Lygutės (*Lullula arborea*), A307 Raibosios devynbalsės (*Sylvia nisoria*) ir A480 Mėlyngurklės (*Cyanecula svecica*) populiacija tvarkytuose viržynų ir krūmynų plotuose (ne mažiau 400 ha).
6. Pasiiekta palanki 6265 Juodataškio melsvio (*Phengaris arion*) būklė krūmynuose.

Numatomi rezultatai – kita nauda

1. 4030 Viržynai būklės pagerinimas prisidės prie kitų rūšių (pvz., bestuburių) apsaugos ir žemės ūkio kultūrų ir kitų augalų apdulkinimo paslaugos stiprinimo.
2. Patrauklaus atviro kraštovaizdžio formavimas ir apsauga prisidėtų prie ekoturizmo plėtros.
3. Ekstensyvaus kadagynų ganyimo pavyzdžiai gali turėti teigiamos įtakos kitiems ūkininkams ar žemės savininkams, norintiems prisidėti prie gamtos puoselėjimo.

E.2.3. Aukštapelkės, žemapelkės ir liūnai

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

Aukštapelkių, tarpinių pelkių ir žemapelkių ekosistemos apima 8 Buveinių direktyvos I priedo buveinių tipus: 7110 *Aktyvios aukštapelkės, 7120 Degradavusios aukštapelkės, 7140 Tarpinės pelkės ir liūnai, 7150 Plikų durpių saidrynai, 7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės, 7210 *Žemapelkės su šakotąja ratainyte, 7220 *Šaltiniai su besiformuojančiais tufais, 7230 Šarmingos žemapelkės. Jų arealas apima visą šalies teritoriją, išskyrus smėlėtų pajūrio pakrančių plotus. Visų šių buveinių arealo būklė 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK vertinta kaip palanki (FV).

7110 *Aktyvios aukštapelkės. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 12395 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-4,93 %). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U1. Dabartinis struktūros vertinimas: FV – 24 % buveinių, U1 – 43 %, U2 – 33 %. BAST tinkle yra 11460 ha aktyvių aukštapelkių (91 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 1162 ha plote.

7120 Degradavusios aukštapelkės. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Arealas išlieka stabilus. Buveinės užima 6125 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-5,48 %). Pagrindinės to priežastys – durpių klodo degradacija ir suintensyvėjęs apaugimas medžiais bei krūmais dėl sutrikdytų hidrologinių sąlygų, todėl dažniausiai įvyksta buveinės galutinė degradacija. Labai retais atvejais buveinė transformuojasi į 7110 arba į 91D0, tačiau tam turi egzistuoti specifinės sąlygos (mažas buveinės pažeidimas, atlikta gamtotvarka). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U2. Turimais duomenimis 88 % buveinių aptinkama medžių ir krūmų, o 55 % apaugimas medžiais ir krūmais yra didesnis nei 10 %. BAST tinkle yra 3337 ha degradavusių aukštapelkių (54 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 948 ha plote.

7140 Tarpinės pelkės ir liūnai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Arealas išlieka stabilus. Buveinės užima 6432 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-7,62 %). Pagrindinės priežastys – apaugimas medžiais, krūmais ir nendrėmis. Ankstesnėje PVP buveinės plotas ir struktūra įvertinti U1. Dabartinis struktūros vertinimas: FV – 10 % buveinių, U1 – 50 %, U2 – 40 %. BAST tinkle yra 3494 ha tarpinių pelkių ir liūnų (54 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 384 ha plote.

7150 Plikų durpių saidrynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Arealas išlieka stabilus. Buveinės užima 142 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-11,90 %).

Pagrindinė priežastis – samanų dangos susivėrimas, apaugimas medžiais ir krūmais. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti XX. Dabartinis struktūros vertinimas: FV – 24 % buveinių, U1 – 43%, U2 – 33 %. Medžių ir krūmų aptinkama 77 % buveinių. BAST tinkle yra 140 ha plikų durpių sairynų (98 % inventorizuoto ploto).

7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Arealas išlieka stabilus. Buveinės užima 384 ha. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-8,42 %). Pagrindinė priežastis – apaugimas medžiais, krūmais ir nendrėmis. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U1. Dabartinis struktūros vertinimas: FV – 11 % buveinių, U1 – 60 %, U2 – 33 %. BAST tinkle yra 198 ha nekalkingų šaltinių ir šaltiniuotų pelkių (50 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 134 ha plote.

7210 *Žemapelkės su šakotąja ratainyte. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Arealas išlieka stabilus. Buveinės užima 78 ha. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-7,89 %). Viena iš priežasčių – apaugimas krūmais. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti FV. Dabartinis struktūros vertinimas: FV – 14 % buveinių, U1 – 70 %, U2 – 16 %. BAST tinkle yra 73 ha žemapelkių su šakotąja ratainyte (93 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 1 ha plote.

7220 *Šaltiniai su besiformuojančiais tufais. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Arealas išlieka stabilus. Buveinių skaičius – 26, jos užima 16 ha. Vidutinis buveinės plotas – 0,64 ha. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-11,00 %). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti FV. Dabartinis struktūros vertinimas: FV – 85 % buveinių, U1 – 15 %. BAST tinkle yra 12 ha šaltinių su besiformuojančiais tufais (75 % inventorizuoto ploto).

7230 Šarmingos žemapelkės. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Nacionaliniu lygiu svarbiausias pelkių tipas. Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Arealas išlieka stabilus. Buveinės užima 938 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-11,33 %). Viena iš priežasčių – apaugimas krūmais. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., nustatytas neigiamas ploto trendas (-11,00 %). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U1. Dabartinis struktūros vertinimas: FV – 8 % buveinių, U1 – 37 %, U2 – 55 %. BAST tinkle yra 589 ha šarmingų žemapelkių (63 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi apie 300 ha plote.

Šiose išvardintose EB svarbos natūraliose buveinėse (išskyrus 7150, 7210, 7220) aktyvios gamtotvarkos priemonės (medžių, krūmų kirtimas ir pan.) vykdytas apie 400 ha teritorijų, per ilgesnį laikotarpį hidrologinės sąlygos atkurtos apie 10 tūkst. ha plote. Tikslinėms rūšims (pelkinė uolaskėlė (*Saxifraga hirculus*), mėlyngurklė (*Cyanecula svecica*), tikutis (*Tringa glareola*)) išsaugoti vykdytos gamtotvarkinės priemonės apie 360 ha teritorijų, žuvininkui (*Pandion haliaetus*) iškelta dirbtinių lizdų (įgyvendinant veiksmų planus ir NVO iniciatyva).

Pelkių rūšys

1393 Žvilgančioji riestūnė (*Drepanocladus vernicosus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Rūšies paplitimas šalyje nėra tolygus: dažniausiai aptinkama pietinėje ir rytinėje dalyse, vakarinėje – kiek rečiau; duomenų iš Vidurio ir Šiaurės Lietuvos beveik nėra. Buveinės – 7160, 7140. Gausiausiai auga šaltiniuotose žemapelkėse ir paežeriniuose liūnuose, o tarpinėse pelkėse augalai negausūs. Gausiausios populiacijos telkiasi Pietų ir Rytų Lietuvoje. Populiacijų būklė priklauso nuo buveinių būklės. Buveinei sausėjant ir/arba apaugant krūmais ir medžiais, *Drepanocladus vernicosus* augalai nyksta. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies arealas šalyje įvertintas FV, populiacijos dydis – U1. „Natura 2000“ teritorijų tinkle rūšis aptinkama 26 BAST.

1528 Pelkinė uolaskėlė (*Saxifraga hirculus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Lietuvoje *Saxifraga hirculus* paplitusi rytinėje ir pietinėje dalyse; kitur yra žinomos tik pavienės izoliuotos populiacijos. Paprastai aptinkama 7160 Nekalkingų šaltinių ir šaltiniuotų pelkių, rečiau 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinėse. *Saxifraga hirculus* populiaciją sudaro apie 5000–8000 individų. Per paskutinį dešimtmetį ne mažiau kaip 10 radaviečių sunyko arba jose individų skaičius sumažėjo iki kritinės ribos. Tik apie 20 % subpopuliacijų yra gyvybingos ir pakankamai gausios, įsikūrusios dideliuose plotuose (daugiau kaip 0,5 ha). Rūšis jautri hidrologinių sąlygų ir apšviestumo pokyčiams, nekonkurencinga. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies arealas vertinamas FV, populiacijos dydis – U2. BAST tinkle yra 18 *Saxifraga hirculus* radaviečių. Buveinės tvarkymo darbai vykdyti 54 ha, iš kurių 46 ha yra BAST.

1903 Dvilapis purvuolis (*Liparis loeselii*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Svarbiausios dvilapio purvuolio buveinės yra tarpinės pelkės ir liūnai (7140), šarmingos žemapelkės (7230) ir nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės (7160), gerokai rečiau jų pasitaiko žemapelkėse

su šakotąja ratainyte (*7210). Populiacijų nykimą labiausiai lemia buveinių pokyčiai – žemapelkės ir tarpinės pelkės apauga krūmais, kinta jų drėkinimo sąlygos. Ypač sparčiai blogėja šarmingų žemapelkių buveinių būklė. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK *Liparis loeselii* arealas ir populiacijos dydis buvo įvertinti U1. Nepaisant didelio arealo bei didelio radaviečių skaičiaus (2000–2015 m. laikotarpiu buvo užregistruotas ne mažiau kaip 90 radaviečių), didelę populiacijos dalį sudaro negausios arba labai mažos subpopuliacijos, kuriose yra mažiau kaip 50 individų. Gausios ir gyvybingos subpopuliacijos sudaro ne daugiau kaip 20 % visų rūšies subpopuliacijų, tačiau daugelyje jų individų mažėja dėl kintančių buveinių sąlygų (nendrių ekspansijos, krūmų ir medžių žėlimo, bebrų veiklos ir kt.). „Natura 2000“ teritorijų tinkle yra 33 rūšies radavietės.

1081 Plačioji dusia (*Dytiscus latissimus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 7 teritorijos, atitinkančios BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta FV. 2017 m. vykdant *Graphoderus bilineatus* inventorizaciją Lietuvoje, keliuose vandens telkiniuose aptikta ir *Dytiscus latissimus*. Rūšiai tinkamos buveinės gana plataus spektro, nuo aukštapelkinių distrofinių ežerų (3160) iki eutrofinių ežerų ir senvagių (3150). Dažniausiai tai vidutinio dydžio vandens telkiniai. Priekrantėje turi būti viksvų, į kurių stiebus dusios deda kiaušinius, taip pat maisto, dažniausiai apsiuvų (Trichoptera) lervų. Populiacijos paprastai nėra skaitlingos, 10-tyje gaudyklių per parą paprastai randami 1–2, rečiau 3 vabalai. Išskirtose teritorijose nebuvo taikytos tikslinės tvarkymo priemonės.

1082 Dvijuoštė nendriadusė (*Graphoderus bilineatus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 12 teritorijų, atitinkančių BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta FV. 2017 m. vykdytos *Graphoderus bilineatus* inventorizacijos Lietuvoje metu nustatyta eilė vietų, kurios atitiktų BAST kriterijus šiai rūšiai. Rūšiai tinkamos buveinės gana plataus spektro, nuo aukštapelkinių distrofinių ežerų (3160) iki natūralių eutrofinių ežerų su plūdžių arba aštrių bendrijomis (3150) ir senvagių. Dažniausiai tai maži ar vidutinio dydžio vandens telkiniai. Paprastai gausu vandens augalų. Populiacijos gali būti gana skaitlingos, 10-tyje gaudyklių per parą gali siekti net iki 10 vabalų. Išskirtose teritorijose nebuvo taikytos tikslinės tvarkymo priemonės.

1042 Šarvuotoji skėtė (*Leucorrhinia pectoralis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 20 teritorijų, atitinkančių BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta FV. Rūšis Lietuvoje plačiai paplitusi, pagrindinės buveinės – natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis (3150), mielai apsigyvena bebrų sukurtose patvankose. Tinkamose buveinėse gali būti labai didelis gausumas. Išskirtose teritorijose nebuvo taikytos tikslinės tvarkymo priemonės.

1035 Grakščioji skėtė (*Leucorrhinia caudalis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Rūšis Lietuvoje plačiai, bet lokaliai paplitusi, pagrindinės buveinės – natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis (3150), mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis (3130). Paprastai tai vidutinio dydžio vandens telkiniai ar didesnių ežerų užutėkiai, kur gausu plūduriuojančios vandens augalijos. Gausumas vidutinis.

1038 Baltakaktė skėtė (*Leucorrhinia albifrons*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Rūšis Lietuvoje plačiai, bet lokaliai paplitusi, pagrindinės buveinės – distrofiniai ežerai (3160) aukštapelkėse, mezotrofiniai ežerai, mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis (3130). Tinkamose buveinėse gali būti didelis gausumas.

1013 Keturdantė sukenė (*Vertigo geyeri*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga (U2). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos dvi teritorijos, atitinkančios BAST kriterijus. Aptinkama įvairiose buveinėse: šlapžemėse, apaugusiose mišku, samanose ir ant augalų liekanų, kur labai drėgna, žemapelkėse, kurios susidariusios tarpukalvėse, daubose, prie užpelkėjusių ežerų, kur auga laibieji viksvynai (*Caricetum lasiocarpae*) su puplaiškiais (*Menyanthes trifoliata*) ir pelkinėmis sidabražolėmis (*Potentilla palustris*). Populiacijos neskaitlingos. Apie radavietes ir populiacijų gausumą iki šiol trūko duomenų. Todėl vykdant LIFE IP projektą NATURALIT 2019–2021 m. bus vykdoma šios rūšies inventorizacija šalies mastu.

1016 Pūstoji sukenė (*Vertigo moulinsiana*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga (U2). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 2 teritorijos, atitinkančios BAST kriterijus. Nepakanka tyrimų, paplitimas nėra gerai žinomas. Gyvena eutrofinių ežerėlių liūnuose su aukštaisiais hidrofiliniais augalais, taip pat didelių ežerų nendrynuose ir didžiuosiuose viksvynuose (paprastųjų nendrynų (*Phragmitetum communis*), paprastųjų ajerynų (*Acoretum calami*), papartuolinių nendrynų (*Thelypteridi-Phragmitetum*)) sąžalynuose. Kasmet aptinkamos naujos radvietės. Paplitusi lokaliai, bet tinkamose buveinėse nėra reta.

A876 Tetervinas (*Lyrurus tetrix tetrix*). Lietuvoje rūšies apsaugai įsteigtos 7 PAST, iš jų 4 yra pelkiniuose kompleksuose. Šiuo metu tetervino populiacija Lietuvoje vertinama 1,5–2 tūkst. patinų (nustatytas besitęsiantis jos mažėjimas), tačiau reikalinga tikslinti rūšies paplitimą ir gausumą (vykdoma LIFE IP PAF-NATURALIT projekto lėšomis 2019–2021 m.). Parengtas rūšies apsaugos planas bei 3 veiksmų planai. Šiai rūšiai skirtos gamtotvarkos priemonės Dzūkijos nacionaliniame parke (PAST Dainavos giria) įgyvendinamos

nuo 2005 m., jos davė teigiamų rezultatų, kitose pelkėse atliekami buveinių tvarkymo darbai taip pat gali turėti teigiamos įtakos tetervinų gausai tose teritorijose.

A084 Pievinė lingė (*Circus pygargus*), A081 Nendrinė lingė (*Circus aeruginosus*). Pievinė lingė aptinkama įvairiose atvirose vietovėse – pievose, laukuose, taip pat pelkėse, nendrinė – nendrynuose, aukšta žolė ir krūmais užaugusiose žemapelkėse, vandens telkinių pakrantėse. Pievinės lingės populiacija vertinama 550–700 patelių, populiacijos tendencija stabili. Nendrinės lingės gausumas vertinamas 2–2,5 tūkst. porų, tačiau populiacijos tendencija mažėjanti. Lietuvoje pievinės lingės apsaugai išskirtos 5 PAST, iš kurių 3 – pelkių kompleksuose, tačiau vis dar trūksta tikslesnių paplitimo ir gausos duomenų šalies mastu. Nendrinės lingės apsaugai Lietuvoje išskirtos 4 PAST, viena jų – Žuvinto šlapžemių komplekse. Rūšims nėra taikyta jokių specifinių apsaugos priemonių.

A080 Gyvatėdis (*Circaetus gallicus*). Lietuvoje apsaugai įsteigtų teritorijų nėra, pavieniai individai stebimi daugiausiai Pietų ir Rytų Lietuvoje, 2018 ir 2019 m. nustatytas perėjimo faktas Čepkelių pelkės pakraštyje. Nebuvo vykdyta jokių specialių priemonių rūšies išsaugojimui.

A094 Žuvininkas (*Pandion haliaetus*). Dalis populiacijos įsikuria aukštapelkėse dėl tinkamų vietų lizdams krauti ir mažesnio trikdymo. Rūšies apsaugai išskirtos 2 PAST, šalies populiacija vertinama 40–70 porų. Nors populiacijos trendas šalyje laikomas šiek tiek didėjančiu ilgalaikėje perspektyvoje, tačiau pastebimas žymus svyravimas pagrindinėse radavietėse. Parengtas rūšies apsaugos planas ir 6 veiksmų planai, dalis jų įgyvendinta. Privačių ir visuomeninių iniciatyvų dėka iškelta dirbtinių lizdaviečių, kuriose žuvininkai įsikuria, tai rodo lizdaviečių ar joms tinkamų vietų trūkumą ir rūšies būklės priklausomybę nuo biotechninių priemonių, kurios turi būti tęstinės.

A098 Startsakalis (*Falco columbarius*). Viena iš tinkamų veistis buveinių – didesnės aukštapelkės, apsuptos miško ar su miško salomis. Rūšis Lietuvoje labai reta (iki 10 porų), nėra išskirta PAST, neįgyvendinta jokių specifinių rūšies apsaugos priemonių, reikalingi išsamesni rūšies paplitimo ir apsaugos būklės tyrimai.

A859 Didysis erelis rėksnys (*Clanga clanga*). Didelių miškų – pelkių kompleksų rūšis. Lietuvoje retas, nustatomi pavieniai perėjimo atvejai tik mišriose porose kartu su mažuoju ereliu rėksniu, tikslus paplitimas ir gausa nežinomi. Išlikimui reikalingi dideli šlapių miškų ir atvirų pelkių kompleksai su lizdams krauti tinkamais medynais ir/ar dirbtinėmis lizdavietėmis. Dėl šių aplinkybių rūšies apsaugos būklė šalyje nepalanki.

A119 Švygžda (*Porzana porzana*). Populiacijos trendas svyruojantis. Tolygiai paplitusi atvirose žemapelkių ir tarpinių pelkių buveinėse. Buveinių retumas ir jų apaugimas sumedėjusia augalija riboja rūšies plitimą ir tankumo didėjimą. Populiacija 2013–2018 m. vertinta 900–1300 vokalizuojančių patinų. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 8 PAST, kuriose vietinių populiacijų gausos trendas svyruoja nuo mažėjančio iki didėjančio. Tikslinių rūšių palankių tvarkymo priemonių pelkių buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdytos kitos rūšių palankios pelkių tvarkymo priemonės, kurios davė teigiamų rezultatų.

A893 Mažoji švygžda (*Zapornia pusilla*). Populiacijos tendencija nežinoma. Dėl rūšies biologijos ypatybių, duomenys apie jos būklę riboti. Paprastai aptinkama vikšvinėse sekliose pelkėse. Lietuvoje aptikta 2013 m. Šaltojos upės slėnyje Rokiškio r. Iki 2015 m. populiacija vertinta 10–15 vokalizuojančių patinų. Neaiškus perinčių populiacijos statusas, tendencijos, rūšies buveinės poreikiai Lietuvoje. Tikslinių rūšių palankių tvarkymo priemonių pelkių buveinėse nebuvo vykdoma.

A166 Tikutis (*Tringa glareola*), A140 Dirvinis sėjikas (*Pluvialis apricaria*) – populiacijų tendencijos stabilios. Tipiškos plačių atvirų aukštapelkių rūšys, tikutis aptinkamas ir kitose atvirose pelkėse. Tikučiui išskirtos 7 PAST, sėjikui – 6 PAST. Rūšys paplitusios lokaliai dėl deficitinių buveinių, kurių būklė blogėja dėl užaugimo sumedėjusia augalija ir nendrėmis. Populiacijų trendai stabilūs: tikučio su 100–200 perinčių porų populiacija, dirvinio sėjiko – su 35–45 perinčių porų populiacija. Šalinant sumedėjusią augaliją lokaliai tvarkytos abiejų rūšių buveinės, pagerinta jų būklė.

A142 Paprastoji pempė (*Vanellus vanellus*). Populiacijos tendencija mažėjanti. Plačiai, tačiau netolygiai paplitusi įvairiose atvirose buveinėse, taip pat ir pelkėse, kuriose būklė blogėja dėl užaugimo sumedėjusia ir aukšta žoline augalija. Populiacija vertinama 9600–12000 perinčių porų. Sparčiai nyksta visoje Europoje. Tikslinių rūšių palankių tvarkymo priemonių pelkių buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdytos kitos rūšių palankios pelkių tvarkymo priemonės, kurios davė teigiamų rezultatų. Įgyvendinant LIFE IP projektą NATURALIT 2019–2022 m. vykdoma rūšies inventorizacija Lietuvoje.

A466-B Juodkrūtis bėgikas (*Calidris alpina schinzii*) – populiacijos tendencija mažėjanti, **A861 Gaidukas (*Calidris pugnax*)** – populiacijos tendencija svyruojanti, **A614-B Paprastasis griciukas (*Limosa limosa limosa*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A768 Didžioji kuolinga (*Numenius arquata arquata*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A162 Raudonkojis tulikas (*Tringa totanus*)** – populiacijos tendencija mažėjanti. Tai tipiškos plačių atvirų žemapelkių ir tarpinių pelkių rūšys. Visos rūšys paplitusios lokaliai dėl buveinių trūkumo ir jų apaugimo sumedėjusia bei aukšta žoline augalija. Juodkrūčiui bėgikui išskirtos 2 PAST, gaidukui – 3 PAST. Juodkrūčio bėgiko populiacija 2013–2018 m. vertinta 0–5 perinčių porų, gaiduko – 200–300 patinų tuokvietėse, paprastojo griciuko – 70–120 perinčių porų, didžiosios kuolingos – 30–50 perinčių porų, raudonkojo tuliko – 250–400 perinčių porų. Kasmet tvarkomos gaiduko buveinės (20 ha) 1 PAST. Tikslinių,

kitoms rūšims palankių tvarkymo priemonių pelkių buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdytos kitos, rūšims palankios pelkių tvarkymo priemonės. Visos vykdytos tvarkymo priemonės davė teigiamų rezultatų išvardintoms rūšims (išskyrus juodkrūtį bėgiką ir didžiąją kuolingą).

A257 Pievinis kalviukas (*Anthus pratensis*) – populiacijos tendencija mažėjanti, **A480 Mėlyngurklė (*Cyanecula svecica*)** – populiacijos tendencija stabili, **A294 Meldinė nendrinukė (*Acrocephalus paludicola*)** - populiacijos tendencija didėjanti. Lokaliai aptinkamos pelkių buveinėse, kurios degraduoja dėl sausėjimo ir užaugimo sumedėjusia bei aukšta žoline augalija. Mėlyngurklei ir meldinei nendrinukei išskirta po 5 PAST. Pievinio kalviuko populiacija sudaro 30–60 tūkst. perinčių porų. Nors bendras mėlyngurklės populiacijos trendas šalyje nemažėjo ar net didėjo, tačiau monitoringas PAST rodo rūšies gausos mažėjimą. Meldinės nendrinukės populiacijos ilgalaikis trendas yra mažėjantis, o populiacija vertinta 50–240 vokalizuojančių patinų, mėlyngurklės—250–400 perinčių porų. Mėlyngurklei tikslinės tvarkymo priemonės buvo taikytos kai kuriose teritorijose (pvz., PAST Baltosios Vokės šlapžemėse, PAST Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse), tačiau spręsti apie priemonių veiksmingumą sudėtinga dėl rūšies paslaptinumo, reikalingi detalesni tyrimai. Vykdytos taip pat kitos, mėlyngurklei palankios pelkių tvarkymo priemonės, kurių poveikis nenustatytas. Tvarkytos visos meldinės nendrinukės užimtos ir potencialios buveinės, pagerinta jų būklė, trumpuoju laikotarpiu stabilizuota rūšies populiacija.

Problemos ir grėsmės buveinėms bei rūšims

Reguliarus lizdų monitoringo nebuvimas (rūšys: A094; A859).

Duomenų apie rūšių paplitimą ir statusą trūkumas (rūšys: 1016; 1035; 1081; A084; A080; A098; A859).

A01 Pavertimas žemės ūkio žeme (buveinės: 7230; rūšys: 1903; 1013; 1016).

A06 Buveinių apleidimas (šienavimo ir/ar ganymo nebuvimas) (buveinės: 7140; 7160; 7210; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; A119; A121; A162; A257; A294; A466; A480; A614-B; A768; A861; A859; A080; A081; 1013; 1016).

A19, 20 Tarša žemės ūkyje naudojamomis trąšomis ir greita eutrofikacija, kaip to rezultatas (buveinės: 7140; 7160; 7210; 7230; rūšys: 1035; 1038; 1042; 1081; 1082; A081; 1013; 1016).

A21 Pesticidų naudojimas rūšies buveinėse ar arti jų (buveinės: 7140; 7160; 7210; 7230; rūšys: 1035; 1038; 1042; 1081; 1082; A080; A081; 1013; 1016).

A25 Lokali paviršinių ir gruntinių apypelkio vandenų tarša dėl žemės ūkio veiklos (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7160; 7210; 7220; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; 1013; 1016).

A26 Išsklaidyta paviršinių ir gruntinių apypelkio vandenų tarša dėl žemės ūkio veiklos (buveinės: 7140; 7160; 7210; 7220; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; A294; 1013; 1016).

A27 Oro tarša dėl žemės ūkio veiklos (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7160; 7210; 7220; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903).

A31 Vandens siurbimas, telkinių kanalizavimas tikslu nusausinti (buveinės: 7140; 7230; rūšys: 1081; 1082; 1903; 1013; 1016).

B01 Pavertimas mišku ar apsodinimas medžiais (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7230; rūšys: 1393; 1903; A084; A119; A876; A893; A859; 1013; 1016).

B09 Plyni kirtimai (erozijos grėsmė šlaituose prie šaltinių) (buveinės: 7160; 7220).

B20 Pesticidų naudojimas rūšies buveinėse ar arti jų (miške) (rūšys: 1042; 1081; 1082).

B27 Hidrologinių sąlygų keitimas miškininkystėje (pelkių vandens telkinių sausinimas) (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7210; 7230; rūšys: 1081; 1082; 1393; 1528; 1903; 1013; 1016).

C05 Durpių kasyba (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7160; 7210; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; 1013; 1016).

F07 Sportas, turizmas ir rekreacija (trypimas dėl turizmo ir rekreacijos) (buveinės: 7220).

F09 Šiukšlinimas (buitinės ir su turizmu susijusios atliekos) (buveinės: 7220).

F18 Oro tarša (rūgštūs lietūs) (buveinės: 7210; rūšys: 1528; 1903).

F19 Pramoninė oro tarša (ypač azoto ir kalcio junginiais) (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7160; 7210; 7220; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903).

G05, 06, 12 Žvejyba statomais tinklais ar kitais prietaisais, kurių akutės mažesnės, nei 3 cm. (rūšys: 1081).

G06 Mėgėjiška žvejyba (laužavietės, šiukšlės, trypimas, savavališka infrastruktūra) (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7210; rūšys: 1393; 1903).

H08 Trikdymas (rūšys: A166; A876 (tuoktvių metu); A094; A859 (prie lizdų)).

I01 ES reikšmės invazinės rūšys (rūšys: A081; A084; A119; A893; A142; A861; A162; A166; A257; A294; A466; A480; A614-B; A768; A876; A140).

I02 Kitos (ne ES reikšmės) invazinės rūšys (rūšys: A084; A876; 7160; 7210; 7220; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903).

I04 Probleminės vietinės augalų ir gyvūnų rūšys (*Castor fiber*, *Phragmites australis*) (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7160, 7230).

K01 Gruntinių, paviršinių ar mišrių vandenų paėmimas (šaltinių vandens tėkmės nukreipimas) (buveinės: 7160; 7220; 7230; rūšys: 1903; 1013; 1016).

K02 Sausinimas, melioracija (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7160; 7210; 7220; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; A119; A893; A861; A162; A166; A257; A294; A466; A480; A614-B; A768; A859; A081; 1013; 1016)

L01 Erozija (buveinės: 7160; 7220).

L02 Natūrali sukcesija (rūšių sudėties kaita) (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7160; 7210; 7220; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; A084; A119; A142; A162; A166; A257; A294; A466; A480; A614-B; A768; A861; A876; A893; A081; 1013; 1016).

L03 Organinės medžiagos kaupimasis (negyvos fitomasės kaupimasis) (buveinės: 7140; 7160; 7210; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; 1013; 1016).

L05 Sumažėjęs vislumas/genetinė depresija (dėl subpopuliacijų izoliacijos) (rūšys: A876).

N02 Sausros ir kritulių sumažėjimas dėl klimato kaitos (buveinės: 7110; 7120; 7140; 7150; 7160; 7210; 7220; 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; 1013; 1016).

N03 Kritulių pagausėjimas (buveinės: 7160; 7220).

Užšešėlinimas (rūšys: 1035; 1038; 1042; 1082).

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

CA01 Neleisti natūralių ir pusiau natūralių buveinių ir rūšių buveinių paversti žemės ūkio žeme (buveinės: 7230; rūšys: 1903, A098, A294; A084; A081; 1013; 1016).

CA03 (rūšys: A084; A098; A119; A142; A162; A257; A294; A466-B; A480; A614-B; A768; A861; A084; A081).

CA04 Apleistose buveinėse atkurti joms tinkamas ūkines veiklas, tokias kaip šienavimas, ganymas, deginimas ar panašiai (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7230; rūšys A084; A098; A119; A142; A162; A166; A257; A294; A466-B; A480; A614-B; A768; A861; A876; 1013; 1016).

CA09 (rūšys: 1035; 1038; 1042; 1081; 1082; A876; A859; A084; A081).

CA10 Sumažinti/panaikinti lokalią paviršinių ir gruntinių vandenų taršą dėl žemės ūkio veiklos (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7220, 7230; rūšys: 1393, 1528, 1903; 1013; 1016).

CA11 Sumažinti/panaikinti išsklaidytą paviršinių ir gruntinių vandenų taršą dėl žemės ūkio veiklos (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7220, 7230; rūšys: 1393, 1528, 1903; 1013; 1016).

CA15 (rūšys: 1042; 1081; 1082; A859).

CB01 Neleisti (pusiau) natūralių buveinių paversti mišku (Neleisti pelkių buveinių paversti mišku sausinant ar apsoadinant medžiais) (rūšys: A080; A084; A094; A098; A876; A859; A081).

CB05 Pritaikyti/pakeisti miško tvarkymo ir naudojimo praktiką (buveinės: 7160 (Šaltinių aplinkoje nekirsti medžių) , 7220; rūšys: A080; A094; A859).

CB09 (rūšys: 1081; 1082).

CB14 Reguluoti sausinimo ir drėkinimo procesus bei infrastruktūrą (užtvinkinti pelkių buveines tiesiogiai ar netiesiogiai sausinančius griovius) (buveinės: 7110, 7120, 7140, 7150, 7160, 7210, 7230; rūšys: 1081; 1082; 1393, 1528, 1903; A080; A094; A162; A166; A466-B; A614-B; A768; A861; A859, A294; A081; 1013; 1016).

CB15 Kitos su miškininkystės veikla susijusios priemonės (Įteisinti medžių šalinimo galimybę gamtotvarkos tikslais palankiai pelkių buveinių būklei atkurti) (buveinės: 7110, 7120, 91D0, 7140, 7160, 7210, 7230).

CC02 Keisti/reguluoti energijos resursų gavybą (Neleisti kasti durpių biologinės įvairovės išsaugojimo ar ekosistemų tvarumo požiūriu svarbiose pelkių buveinėse) (buveinės: 7110; 7120, 91D0, 7140, 7150, 7210, 7230; rūšys: A081; A084; 1013; 1016).

CE01 (rūšys: A080; A094).

CF03 (rūšys: A094; A166).

CG01 (rūšys: 1081).

CG02 (rūšys: 1081).

CG05 (rūšys: 1081).

CI01 (rūšys: A081; A084).

CI02 (rūšys A140; A142; A162; A166; A466-B; A614-B; A768; A861; A876; A081; A084).

CI05 Reguluoti problemas keliančias vietines rūšis (buveinės: 7140, 7160, 7220, 7230; rūšys: A084; A081 A876).

CJ02 (rūšys A119; A162; A166; A466-B; A614-B; A768; A861; A859).

CJ03 Atkurti buveines, kurių hidrologinės sąlygos sutrikdytos įvairiais būdais (atkurti tinkamas hidrologinės sąlygas) (buveinės: 7110, 7120, 7140, 7150, 7160, 7210, 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903; A119; A162; A166; A294; A466-B; A614-B; A768; A861; A859; A081; 1013; 1016).

CJ04 Kitos priemonės, susijusios su mišriais taršos šaltiniais ir įvairiais antropogeniniais hidrologinių sąlygų pokyčiais (šalinti dėl sausinimo ir eutrofizacijos išaugusius sumedėjusius augalus ir nendres) (buveinės: 7110, 7120, 7140, 7150, 7160, 7210, 7220, 7230; rūšys: 1393; 1528; 1903).

CS03 (dirbtiniai lizdai) (rūšys: A094; A859).
 CS04 (specialus žuvinimas ežerų tinkamu grobiu) (rūšys: A094).
 Gamtinio karkaso ekologinių koridorių principu mažinti subpopuliacijų izoliuotumą (rūšys: 1042; A876).
 Reguliarus (bent kartą į 5 m.) lizdavičių monitoringas (rūšys: A094; A859); vykdant gamtotvarkos darbus aukštapelkėse, išsaugoti potencialiai lizdai krauti tinkamų medžių grupes (rūšys: A094).

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. CJ03, hidrologinio režimo atstatymas (buveinės: 7110, 7120, 7140, 7160, 7210, 7230).
2. CA04, sumedėjusios augalijos šalinimas, ekstensyvus ūkininkavimas, palaikant atvirus pelkių plotus (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7230).
3. CI05, nendrių šalinimas žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7230).
4. CS03, dirbtiniai lizdai (rūšys: A094, A859).
5. CI02, invazinių plėšrūnų gausos reguliavimas.

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Hidrologinių sąlygų atkūrimas (buveinės: 7110, 7120, 7140, 7160, 7210, 7230, 7150; rūšys: 1528, A030, A876, A052, A142, A140, A048, A119, A859, A081, A084, 1013, 1016). Skaičiuota remiantis ankstesniais projektais, 100 ha teritorijos hidrologinio režimo atstatymo projektas su įgyvendinimu – preliminariai apie 100 tūkst. Eur. Iš viso 10 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10000 ha	1,4 mln.	ERPF/SF LIFE
2. Medžių ir krūmų (išskyrus pelkės tipui būdingas rūšis) šalinimas (buveinės: 7110, 7120, 7140, 7160 (tik šaltiniuotoms pelkėms), 7210, 7230). 2500 Eur/ha. Iš viso 3,8 mln. Eur. per 7 metus.	Vienkartinė	1500 ha	535,7 tūkst.	ERPF/SF LIFE EŽŪFKP
3. Medžių ir krūmų atžalų (išskyrus pelkės tipui būdingas rūšis) šalinimas kasmet (buveinės: 7110, 7120, 7140, 7160 (tik šaltiniuotoms pelkėms), 7210, 7230). 1500 Eur/ha, kasmet 2021–2027 m. laikotarpyje. Taip pat pridėdant anksčiau tvarkytų teritorijų plotą, kurį būtina toliau prižiūrėti. Iš viso 15,8 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1500 ha	2,3 mln.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
4. Žemapelkių ir tarpinių pelkių šienavimas (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7230). 800 Eur/ha, kasmet 2021–2027 m. laikotarpyje. Taip pat pridėdant anksčiau tvarkytų teritorijų plotą, kurį būtina toliau prižiūrėti. Iš viso 8,4 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1500 ha	1,2 mln.	EŽŪFKP EŽŪGF ERPF/SF LIFE
5. Nendrių šalinimas žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7230). 1000 Eur/ha, kasmet 2021–2027 m. laikotarpyje. Taip pat pridėdant anksčiau tvarkytų teritorijų plotą, kurį būtina toliau prižiūrėti. Iš viso 14 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	2000 ha	2 mln.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
6. Dirbtinių lizdavičių žuvininkui (A094) (18 vnt.) ir didžiajam ereliui rėksniui (A859) (10 vnt.) kėlimas. Skaičiuojama 1 lizdavičių darbų kaina – 1000 Eur. Įkainis apskaičiuotas remiantis tokio pobūdžio darbų organizavimo patirtimi. Iš viso 28 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	28 vnt.	4 tūkst.	ERPF/SF LIFE
7. Invazinių plėšrūnų (kanadinių audinių, paprastųjų mangutų, paprastųjų meškėnų) nuolatinis gausos reguliavimas 20 PAST (rūšys: A140; A142; A162; A166; A466-B; A614-B; A768; A861; A876; A081; A084). Darbo laiko apmokėjimo sąnaudos po 0,25 etato arba	Pasikartojanti	20 vietovių	80 tūkst.	ERPF/SF LIFE

4000 Eur/PAST/met. Iš viso apie 560 tūkst. Eur per 7 metus.				
8. A768 Didžiosios kuolingos rūšies apsaugos plano priemonių įgyvendinimas. Iš viso 0,5 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1 dokumentas	71,4 tūkst.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		1,9 mln.	
	Pasikartojančios išlaidos		5,7 mln.	

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Dirbtinių lizdavičių žuvininkui už „Natura 2000“ teritorijų ribų kėlimas. 1 lizdavietės darbų kaina – 1000 Eur. Iš viso 12 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	12 vnt.	1,7 tūkst.	ERPF/SF LIFE
2. Pelkių augalijos struktūros atkūrimas (medžių, krūmų kirtimas) už „Natura 2000“ tinklo ribų (buveinės: 7120, 7140, 7160, 7210, 7230). 2500 Eur/ha. Iš viso 2,5 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1000 ha	357,1 tūkst.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
3. Pelkių augalijos struktūros palaikymas (medžių, krūmų atžalų šalinimas) už „Natura 2000“ tinklo ribų (buveinės: 7120, 7140, 7160, 7210, 7230). 1500 Eur/ha, kasmet 2021–2027 m. laikotarpyje. Iš viso 10,5 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1000 ha	1,5 mln.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
4. Pelkių augalijos struktūros palaikymas šienaujant už „Natura 2000“ tinklo ribų (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7230). 800 Eur/ha, kasmet 2021–2027 m. laikotarpyje. Iš viso 5,6 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1000 ha	800 tūkst.	EŽŪFKP EŽŪGF ERPF/SF LIFE
5. Nendrių šalinimas žemapelkėse ir tarpinėse pelkėse už „Natura 2000“ tinklo ribų (buveinės: 7140, 7160, 7210, 7230). 1000 Eur/ha, kasmet 2021–2027 m. laikotarpyje. Iš viso 7 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1000 ha	1 mln.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
6. Hidrologinių sąlygų atkūrimas už „Natura 2000“ tinklo ribų (buveinės: 7110, 7120, 7140, 7160, 7210, 7230, 7150; rūšys: 1528, A030, A876, A052, A142, A140, A048, A119, A859, A081, A084, 1013, 1016). Skaičiuota remiantis ankstesniais projektais, 100 ha teritorijos hidrologinio režimo atstatymo projektas su įgyvendinimu – preliminarai apie 100 tūkst. Eur. Iš viso 3 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	3000 ha	428,6 tūkst.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		785,7 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		3,3 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

1. Bus atkurtos reikalingos hidrologinės sąlygos, būtinos buveinių atkūrimui/palaikymui, ne mažesniame nei 10 tūkst. ha plote „Natura 2000“ tinklo teritorijose ir 3 tūkst. ha už „Natura 2000“ tinklo ribų.
2. Buveinių 7110, 7120, 7140, 7150, 7160, 7210, 7220, 7230 palankios būklės plotas dėl numatomų tvarkymo darbų bus ne mažesnis nei 1500 ha „Natura 2000“ tinklo teritorijose ir 1000 ha už „Natura 2000“ tinklo ribų. Taip pat šiuose plotuose bus pasiektos tinkamos sąlygos augti tikslinėms augalų rūšims: 1903 *Liparis loeselii* - 16,2 ha plote, 1528 *Saxifraga hirculus* – 13,4 ha plote, 1393 *Drepanocladus vernicosus* – 14,7 ha plote.
3. 7110 *Aktyvių aukštapelkių ir 7140 Tarpinių pelkių ir liūnų buveinių būklės gerinimas prisidės prie retų grybų rūšių (pvz., *Geoglossum sphagnophilum*, *Trichoglossum hirsutum* ir kt.) ir kitų organizmų apsaugos.
4. Bus iškelta 30 dirbtinių lizdų žuvininkui veistis palankiose teritorijose, atliekamas jų monitoringas ir taip užtikrinamas rūšies populiacijos stabilumas. Iškelta 10 dirbtinių lizdų didžiojo erelio réksnio potencialiose veisimosi buveinėse, vykdomas jų monitoringas.

5. Bus palaikomi ekstensyviai naudojami pelkių plotai, taip pat atkuriami nauji plotai ne mažiau kaip 1500 ha „Natura 2000“ tinklo teritorijose ir ne mažiau kaip 1000 ha už „Natura 2000“ tinklo ribų, kuriuose sudaromos palankios sąlygos pelkių paukščiams veistis ar apsistoti migracijų metu (A876 Tetervinas (*Lyrurus tetrix tetrix*), A084 Pievinė lingė (*Circus pygargus*), A081 Nendrinė lingė (*Circus aeruginosus*), A080 Gyvatėdis (*Circaetus gallicus*), A859 Didysis erelis rėksnys (*Clanga clanga*), A094 Žuvininkas (*Pandion haliaetus*), A098 Startsakalis (*Falco columbarius*), A119 Švygžda (*Porzana porzana*), A893 Mažoji švygžda (*Zapornia pusilla*), A166 Tikutis (*Tringa glareola*), A142 Paprastoji pempė (*Vanellus vanellus*), A466-B Juodkrūtis bėgikas (*Calidris alpina schinzi*), A861 Gaidukas (*Calidris pugnax*), A614-B Paprastasis gričiuukas (*Limosa limosa limosa*), A768 Didžioji kuolinga (*Numenius arquata arquata*), A162 Raudonkojis tulikas (*Tringa totanus*), A140 Dirvinis sėjikas (*Pluvialis apricaria*), A257 Pievinis kalviukas (*Anthus pratensis*), A480 Mėlyngurklė (*Cyanecula svecica*), A294 Meldinė nendrinukė (*Acrocephalus paludicola*)).
6. Bus reguliuojama invazinių ir problemiškų vietinių plėšrūnų gausa, sumažinta jų neigiama įtaka saugomoms paukščių rūšims.

Numatomi rezultatai – kita nauda

1. Hidrologinio režimo atkūrimas sustabdys durpių skaidymąsi, tai padės sumažinti CO₂ emisijas. Šlapžemių buveinės iš CO₂ emisijų šaltinio pavirs į CO₂ absorbentą, taip prisidedant prie klimato kaitos švelninimo procesų. Hidrologinio režimo atkūrimas šlapžemėse taip pat svarbus prisitaikymui prie klimato kaitos, nes šios buveinės yra reikšmingos reguliuojant vandens nuotėkį ir taip sumažinant potvynių ir poplūdžių riziką, didėjančią ir dėl klimato kaitos.
2. Bus sudarytos galimybės ekoturizmo plėtrai su nauda tiek lankytojams (aktyvi rekreacija, gamtos pažinimas ir kt.), tiek vietos gyventojams (socio-ekonominė nauda).
3. Bus sudarytos galimybės pelkininkystės plėtrai, pvz., panaudojant iš žemapelkių ir tarpinių pelkių pašalintas nendres, vystant demonstracinius pelkininkystės projektus; kuriama nauda vietos ūkininkams ir žaliavos perdirbėjams.

E.2.4. Pievos

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

Pievų ekosistema apima 9 Buveinių direktyvos I priedo buveinių tipus: 6120 *Karbonatinių smėlynų pievos, 6210 Stepinės pievos (*svarbios gegužraibinių rūšių buveinės), 6230 *Rūšių turtingi briedgaurynai, 6270 *Rūšių turtingi smilgynai, 6410 Melvenynai, 6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai, 6450 Aliuvinės pievos, 6510 Šienaujamos mezofitų pievos, 6530 *Miškapievės. Jų arealas apima visą šalies sausumos teritoriją. Arealo pokyčių nėra.

6120 *Karbonatinių smėlynų pievos. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 160 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas neigiamas ploto trendas (-14,00 %) per metus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U2. BAST tinkle yra 33 ha karbonatinių smėlynų pievų (21 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 5 ha plote.

6210 Stepinės pievos (*svarbios gegužraibinių rūšių buveinės). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 2619 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas neigiamas ploto trendas (-5,20 %) per metus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U2. BAST tinkle yra 618 ha stepinių pievų (23 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 38 ha plote.

6230 *Rūšių turtingi briedgaurynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 186 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas neigiamas ploto trendas (-9,47 %) per metus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U2. BAST tinkle yra 73 ha rūšių turtingų briedgaurynų (39 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 3 ha plote.

6270 *Rūšių turtingi smilgynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 22500 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas teigiamas ploto trendas (55,45 %) per metus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės įvertinta U1. BAST tinkle yra 2067 ha rūšių turtingų smilgynų (9 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 38 ha plote.

6410 Melvenynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 617 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas neigiamas ploto trendas (-6,38 %) per metus. 2006–

2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U2. BAST tinkle yra 167 ha melvenynų (27 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 34 ha plote.

6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 1755 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas neigiamas ploto trendas (-10,02 %) per metus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas įvertintas XX, struktūra – U1. BAST tinkle yra 482 ha eutrofinių aukštųjų žolynų (27 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 3 ha plote.

6450 Aliuvinės pievos. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 14791 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas teigiamas ploto trendas (12,00 %) per metus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas įvertintas FV, struktūra – U1. BAST tinkle yra 5913 ha aliuvinių pievų (40 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 1087 ha plote.

6510 Šienaujamos mezofitų pievos. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 31901 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas teigiamas ploto trendas (27,64 %) per metus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U1. BAST tinkle yra 5101 ha šienaujamų mezofitų pievų (16 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 460 ha plote.

6530 *Miškapievės. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Arealas apima 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinės užima 908 ha plotą. Lyginant su 2004–2006 ir 2007–2012 m., ekspertiškai įvertintas teigiamas ploto trendas (52,12 %) per metus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK buveinės plotas ir struktūra įvertinti U2. BAST tinkle yra 87 ha miškapievių (9,5 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 13 ha plote.

Šiose išvardintose EB svarbos natūraliose buveinėse aktyvios gamtotvarkos priemonės (medžių, krūmų kirtimas, šienavimas ir pan.) vykdytas apie 500 ha „Natura 2000“ teritorijų (vadovaujantis patvirtintais gamtotvarkos planais). Įgyvendinant rūšių apsaugos veiksmų planus (įskaitant invazinių augalų rūšių naikinimą) sutvarkyta dar apie 1000 ha šių buveinių (tik invazinių augalų rūšių naikinimo priemonės šiose buveinėse vykdytos apie 300 ha teritorijoje).

Pievų rūšys:

1419 Mažasis varpenis (*Botrychium simplex*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma būklė (XX). Šiuo metu žinomos dvi *Botrychium simplex* radavietės, esančios „Natura 2000“ teritorijų tinkle. Buveinės – 2320, Pajūrio smėlynų tyruoliai ir 6230 *Rūšių turtingi briedgaurynai. Buveinių būklė patenkinama, palaikoma gamtotvarkos priemonėmis. 2320 buveinėje populiaciją sudaro daugiau nei 500 sporofitų, kai 6230 buveinėje *Botrychium simplex* populiacija yra kritinės būklės – augalai išauga ne kasmet. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies arealas vertintas FV, populiacijos dydis – U1. Vykdam LIFE IP NATURALIT projektą 2019–2022 m. atliekama šio taksono inventorizacija šalies mastu.

1954 Smiltyninio gvazdiko tipinis porūšis (*Dianthus arenarius ssp. arenarius*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma būklė (XX). Lietuvoje žinomos smiltyninio gvazdiko tipinio porūšio radavietės yra „Natura 2000“ tinklo BAST. Buveinės – 6120 ir pusamžis pušynas. Monitoringo tyrimais yra nustatytas individų skaičiaus mažėjimas 2012 m., lyginant su 2008 m., ir augimas 2015 m. bei populiacijos atsinaujinimas po gamtotvarkos darbų seniausioje žinomoje radavietėje, kur iš viso rasti 124 individai. Kitose 2019 metais nustatytose radavietėse yra 190 individų. Jų buveinių būklė yra gera, bet ilgainiui blogės dėl augalijos sukcesijos. Taksonui tinkamai buveinių būklei palaikyti yra reikalingos reguliarios gamtotvarkos priemonės. Potencialiai tinkamos taksonui buveinės – 2140, 2180, 2320, 2330, taip pat 9060 ir 91T0. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies arealas ir populiacijos dydis vertinti U2. Vykdam LIFE IP projektą NATURALIT, 2019–2022 m. atliekama šio taksono inventorizacija šalies mastu.

1437 Plikažiedis linlapis (*Thesium ebracteatum*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Rūšis paplitusi rytinėje ir pietinėje šalies dalyse, kitur pasitaiko retai, o šiaurinėje dalyje visai neaptinkama. Auga 6120 *Karbonatinių smėlynų pievų, 6210 Stepinių pievų, 6230 *Rūšių turtingų briedgaurynų buveinėse, miškų pakraščiuose. Aiškaus arealo mažėjimo šalyje nepastebėta, tačiau yra atskirų populiacijų nykimo arba smarkaus mažėjimo tendencijų. Dauguma *Thesium ebracteatum* populiacijų yra gana gausios, tačiau užima labai mažus ar nedidelius (iki 0,1 ha) plotus. Buveinių plotai sparčiai mažėja dėl to, kad beveik visos jos yra apleistos, nenaudojamos ir apauga krūmais bei medžiais. Stiprų neigiamą poveikį daro invazinės rūšys, tokios kaip gausialapis lubinas (*Lupinus polyphyllus*), šluotinis sausakrūmis (*Cytisus scoparius*) ir kt. Buveinių ir populiacijų mažėja dar ir dėl to, kad nedideli atvirų, šlaituose ir pamiškėse esančių buveinių plotai savaime apauga arba apsodinami medžiais. Visose dabar žinomose *Thesium ebracteatum* buveinėse vykstantys pokyčiai yra rūšiai nepalankūs. Todėl būtini skubūs buveinių tvarkymo darbai. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies arealas ir populiacijos dydis vertinti U1. „Natura 2000“ tinkle yra 11 rūšies radaviečių.

1939 Stačioji dirvuolė (*Agrimonia pilosa*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). 6210 Stepinės pievos ir 6530 Miškapievės yra viena iš *Agrimonia pilosa* augaviečių. Šalyje šios rūšies radaviečių yra gana daug. Rūšis paplitusi didelėje teritorijoje ir arealo mažėjimo nenumatyta. Bet dauguma populiacijų nedidelės. Dalies populiacijų sudėtis pagal individų brandos amžiaus grupes neatitinka normaliosioms populiacijoms keliamų kriterijų. Potencialiai tinkamų rūšių buveinių plotas šalyje yra didelis, tačiau ne visose jose yra palankios sąlygos populiacijoms išlikti gyvybingoms ilgą laiką. Todėl populiacijų gyvybingumą reikia palaikyti gamtotvarkos priemonėmis. Tam reikia parengti ir įgyvendinti rūšies apsaugos veiksmų planą. 6210 ir 6530 buveinėse rūšies populiacijas galima išsaugant palaikant šių buveinių gerą būklę. *Agrimonia pilosa* arealas 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK vertintas FV, populiacijos dydis – U1. Vykdamas LIFE IP NATURALIT projektą 2019–2022 m. atliekama šios rūšies inventorizacija šalies mastu.

1065 Auksuotoji šaškytė (*Euphydrys aurinia*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies apsaugos būklė vertinta FV. Rūšies paplitimą riboja per intensyvus žemės ūkis, krūmynų susivėrimas, sausinimas. Trūksta informacijos apie rūšies paplitimą šiaurės rytinėje ir pietvakarinėje šalies dalyse, kitur informacija fragmentiška ar pasenusi. Todėl vykdamas LIFE IP NATURALIT projektą, 2019–2022 m. bus vykdoma šios rūšies inventorizacija nacionaliniu mastu, didesnį dėmesį skiriant šiaurės rytinei ir pietvakarinei šalies dalims. Rūšiai būdingos buveinės: 6510 Šienaujamos mezofitų pievos; 6410 Melvenynai; 7230 Šarmingos žemapelkės; 6230 Rūšių turtingi briedgaurnai. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 21 „Natura 2000“ teritorija. Šiai rūšiai išskirtose teritorijose rūšiai palankūs gamtotvarkos darbai nevykdomi ar vykdomi labai mažu mastu, nors kai kuriais atvejais ir yra paruošti tų teritorijų gamtotvarkos planai (pvz., BAST Šimšų miškas).

4038 Šiaurinis auksinukas (*Lycaena helle*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK apsaugos būklė vertinta U1. Rūšies paplitimą riboja rūšiai tinkamų buveinių su *Bistorta major* sąžalynais stoka, krūmynų susivėrimas buveinėse, sausinimas. Trūksta informacijos apie rūšies paplitimą. Todėl vykdamas LIFE IP NATURALIT projektą, 2019–2022 m. bus vykdoma šios rūšies inventorizacija nacionaliniu mastu. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 3 „Natura 2000“ teritorijos. Rūšiai būdingos buveinės: 6510 Šienaujamos mezofitų pievos; 7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės. Rūšiai išskirtose teritorijose specialūs rūšiai palankūs gamtotvarkos darbai nevykdomi ar vykdomi labai mažu mastu. Rūšies buveinių būklė blogėja nepaisant to, kad kai kuriais atvejais yra paruošti teritorijų gamtotvarkos planai (pvz., BAST Šveicarijos miškas), rūšies nacionalinis apsaugos planas, tačiau dėl lėšų trūkumo įgyvendinami per mažą apimtį.

1060 Didysis auksinukas (*Lycaena dispar*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies apsaugos būklė vertinta U1. Rūšis paplitusi visoje Lietuvos teritorijoje. Tačiau daugumoje radaviečių stebimi pavieniai individai, didelių vienalyčių teritorijų, kur vienu metu skraidytų dešimtys drugių, praktiškai nėra. Tokį paplitimo ypatumą lemia mozaikiškas/difuzinis tinkamų buveinių paplitimas. Paprastai tai drėgnos upių, ežerų pakrantės, upių senvagių šlaitai, žemapelkės ir pan., buveinės dažniausiai identifikuojamos kaip 6430 Eutrofiniai aukštieji žolynai; 6450 Aliuvinės pievos; 6510 Šienaujamos mezofitų pievos; 7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės. Buveinėse turi augti didžiojo auksinuko mitybiniai augalai – didžialapės *Rumex* rūšys: *R. obtusifolium*, *R. aquaticum*, *R. hydrolapathum*, kartais *R. crispus*. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 56 „Natura 2000“ teritorijos. Šiai rūšiai išskirtose teritorijose rūšiai palankūs gamtotvarkos darbai dėl lėšų trūkumo įgyvendinami per mažą apimtį, nors kai kuriais atvejais ir yra paruošti tų teritorijų gamtotvarkos planai.

6177 Kraujalakinis melsvys (*Phengaris teleius*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies apsaugos būklė vertinta U1. Rūšis paplitusi vakarinėje Lietuvos dalyje. Dauguma radaviečių – nedidelė pievų lopinėliai, dažnai apsupti krūmynų ar miško, kur gausiai auga rūšies mitybinis augalas *Sanguisorba officinalis*, o taip pat sutinkamos drugių vikšrus savo lizduose maitinančios skruzdėlės *Myrmica scabrinodis*, *M. rubra*. Šio augalo ribotas paplitimas Lietuvoje sąlygoja ir kraujalakinio melsvio paplitimą. Dažniausiai stebimi pavieniai individai, didelių vienalyčių teritorijų, kur vienu metu skraidytų dešimtys drugių, nedaug. Buveinės – tai drėgnos pievos upių, ežerų pakrantėse, žemapelkės ir pan., buveinės dažniausiai identifikuojamos kaip 6410 Melvenynai; 6450 Aliuvinės pievos; 6510 Šienaujamos mezofitų pievos. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 17 „Natura 2000“ teritorijų. Šiai rūšiai išskirtose teritorijose rūšiai palankūs gamtotvarkos darbai dėl lėšų trūkumo įgyvendinami per mažą apimtį, nors kai kuriais atvejais ir yra paruošti tų teritorijų gamtotvarkos planai, rūšies apsaugos planas nacionaliniu mastu.

1070 Rudaakis satyriukas (*Coenonympha hero*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Tai ES Buveinių direktyvos IV priedo rūšis. Sutinkama visoje Lietuvos teritorijoje, tačiau stebima didesnė koncentracija centrinėje bei šiaurinėje Lietuvos dalyse, kur vyrauja derlingesni dirvožemiai. Paprastai stebima mišrių, lapuočių ir spygliuočių, miškų drėgnose laukymėse, laikinose kirtavietėse, pelkiapievėse, šarmingose žemapelkėse, kartais pelkiniuose miškuose (6510 Šienaujamos mezofitų pievos, 6410 Melvenynai; 7160 Nekalkingi šaltiniai ir šaltiniuotos pelkės, 7230 Šarmingosios žemapelkės).

1056 Juodasis apolonas (*Parnassius mnemosyne*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Tai ES Buveinių direktyvos IV priedo rūšis. Rūšies pirminio paplitimo sritis buvo Vakarų Lietuva, tačiau per pastaruosius 10 m. rūšies arealas išsiplėtė pietryčių kryptimi ir šiuo metu siekia net Dieveniškės. Rūšis plinta upių slėniais, kur šlaituose, krūmynuose sutinkamas rūšies mitybinis augalas rūtenis (*Corydalis* sp.). Suaugę drugiai maitinasi pievinėse buveinėse, kur gausu žydinčių augalų. Paplitimą riboja pievinių buveinių stoka upių slėniuose, mitybinio augalo paplitimo ypatumai.

6265 Juodataškis melsvys (*Phengaris arion*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga (U2). Rūšies situacija Lietuvoje kritinė dėl tinkamų buveinių nykimo. Rūšis sutinkama sausose smėlėtose gerai įšildomose atvirose ar pusiau atvirose pievinėse buveinėse, pietinės ekspozicijos šlaituose, kur gausiai auga rūšies mitybiniai augalai, dažniausiai *Thymus serpyllum*, taip pat *T. pulegioides*, *Origanum vulgare*, o taip pat sutinkamos drugių vikšrus savo lizduose maitinančios skruzdėlės *Myrmica sabuleti*. Buveinės: 6120. Juodataškio melsvio apsaugai orientuotų tvarkymo priemonių nebuvo vykdoma.

1014 Mažoji suktenė (*Vertigo angustior*). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 7 „Natura 2000“ teritorijos. Gyvena šaltiniuose, apyvelkių ir apyežerių šlapiose pievose su vešlia žoline augalija: kupstiniais viksvynais (*Caricetum cespitosae*), vingiorykštiniais snaputynais (*Filipendulo-Geranium palustris*) ir kupstiniais šluotsmilgynais (*Deschampsietum cespitosae*). Dažniausiai aptinkama kupstinių šluotsmilgių kupstuose. Tinkamose buveinėse yra nereta.

A037 Mažoji gulbė (*Cygnus columbianus bewickii*) – populiacijos tendencija nežinoma, **A042 Mažoji žąsis (*Anser erythropus*)** – populiacijos tendencija nežinoma. Neperinčios, lokaliai aptinkamos migracijų metu plačiose užliejamose pievose. Mažoji gulbė sudaro mažas ar vidutinio dydžio (iki 200 ind.) sankaupas, o mažoji žąsis reguliariai pavieniui arba nedidelėmis grupėmis (iki 10 ind.) pastaraisiais metais aptinkama tik Nemuno deltoje su kitomis žąsimis. Mažosios gulbės apsaugai išskirtos 2 PAST. Abi rūšys sparčiai nyksta Europoje, tad ir Lietuvoje aptinkamų migruojančių paukščių trendas turėtų būti neigiamas. Tikslinių rūšims palankių tvarkymo priemonių pievų buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdytos kitos rūšims palankios pievų tvarkymo priemonės.

A054 Smailiauodegė antis (*Anas acuta*) – populiacijos tendencija stabili, **A856 Dryžagalvė kryklė (*Spatula querquedula*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A857 Šaukštasnapė antis (*Spatula clypeata*)** – populiacijos tendencija stabili. Tipiškos užliejamų, salpinių pievų rūšys tiek perėjimo, tiek migracijų metu. Visos minėtos rūšys dėl buveinių deficito retos, o globalus trendas mažėjantis. Populiacijos vertinamos atitinkamai 10–20, 700–1000 ir 300–400 perinčių porų. Tikslinių rūšims palankių tvarkymo priemonių pievų buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdytos kitos rūšims palankios pievų tvarkymo priemonės.

A084 Pievinė lingė (*Circus pygargus*), A081 Nendrinė lingė (*Circus aeruginosus*). Pievinė lingė aptinkama įvairiose atvirose vietovėse – pievose, laukuose, taip pat pelkėse, nendrinė - nendrynuose, aukšta žolė ir krūmais užaugusiose žemapelkėse, vandens telkinių pakrantėse. Abi rūšys maitinasi įvairiose pievų buveinėse. Pievinės lingės populiacija vertinama 550–700 patelių, populiacijos tendencija stabili. Nendrinės lingės gausumas vertinamas 2–2,5 tūkst. porų, tačiau populiacijos tendencija mažėjanti. Lietuvoje pievinės lingės apsaugai išskirtos 5 PAST, tačiau vis dar trūksta tikslesnių paplitimo ir gausos duomenų šalies mastu. Nendrinės lingės apsaugai Lietuvoje išskirtos 4 PAST. Rūšims nėra taikyta jokių specifinių apsaugos priemonių.

A858 Mažasis erelis rėksnys (*Clanga pomarina*), A859 Didysis erelis rėksnys (*Clanga clanga*), A072 Vapsvaėdis (*Pernis apivorus*), A087 Paprastasis suopis (*Buteo buteo*), A219 Naminė pelėda (*Strix aluco*). Miške gyvenančios rūšys, kurios maitinasi laukuose, pievose, pamiškėse, todėl joms labai svarbios pievų buveinės. Didysis erelis rėksnys Lietuvoje retas, nustatomi pavieniai perėjimo atvejai tik mišriose porose kartu su mažuoju ereliu rėksniu. Dėl šių aplinkybių rūšies būklė šalyje nepalanki. Mažoj erelio rėksnio populiacija šalyje sumažėjo per paskutinius dešimtmečius (ilgalaikis trendas), dabartinė šalies populiacija vertinama 1,4–1,9 tūkst. porų. Rūšies apsaugai įsteigtos 7 PAST, 2010–2015 m. šalyje įgyvendintas rūšies apsaugai skirtas projektas (patikslintos rūšies gyvenamosios vietos, sustiprinta lizdų apsauga, įrengtos dirbtinės lizdavietės), parengtas nacionalinis rūšies apsaugos planas, 1 gamtotvarkos planas (dar 3 planai parengti, bet nepatvirtinti), kur numatytos specifinės rūšies apsaugos priemonės. Mažoj erelio rėksnio populiacija Lietuvoje sudaro iki 20 % visos ES populiacijos, todėl itin svarbu užtikrinti populiacijos stabilumą ar didėjimą šalyje. Vapsvaėdžio populiacijos trendas laikomas stabilium, populiacija vertinama 1,4–1,8 (kitais duomenimis 3,5) tūkst. porų. Gali maitintis atvirose vietose miške, pelkėse, įvairiose pievose. Lietuvoje rūšies apsaugai įsteigtos 8 PAST, jose stebimas pievų apleidimas ir/arba pavertimas kitomis naudmenomis, kas blogina rūšies maitinimosi sąlygas. Paprastojo suopio gausa šalyje vertinama 5–7 tūkst. porų, naminės pelėdos 3,5–4,5 tūkst. porų, abiejų rūšių populiacijos tendencija laikoma mažėjančia, tikriausiai dėl kompleksinių intensyvaus žemės ir miškų ūkio veiklų.

A098 Startsakalis (*Falco columbarius*), A210 Paprastasis purplėlis (*Streptopelia turtur*). Aptinkami nedideliuose miškeliuose tarp laukų. Lietuvoje startsakalio populiacija laikoma stabilia, tačiau labai maža – iki 10 porų, rūšis dažniau aptinkama pietų ir pietryčių Lietuvoje. Šiai rūšiai šalyje nėra išskirta PAST, neįgyvendinta jokių specifinių rūšies apsaugos priemonių. Paprastojo purplėlio populiacija sparčiai mažėja

(tiek trumpalaikis, tiek ilgalaikis trendas), buvusi įprasta rūšis įtraukta į saugomų rūšių sąrašus, jos būklė nepalanki, šiuo metu populiacija vertinama 2,7–4 tūkst. porų.

A119 Švygžda (*Porzana porzana*) – populiacijos tendencija svyruojanti, **A893 Mažoji švygžda (*Zapornia pusilla*)** – populiacijos tendencija nežinoma, **A122 Griežlė (*Crex crex*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A142 Paprastoji pempė (*Vanellus vanellus*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A153 Perkūno oželis (*Gallinago gallinago*)** – populiacijos tendencija mažėjanti; **A154 Stulgys (*Gallinago media*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A466-B Juodkrūtis bėgikas (*Calidris alpina schinzii*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A861 Gaidukas (*Calidris pugnax*)** – populiacijos tendencija svyruojanti, **A614-B Paprastasis gričiuokas (*Limosa limosa limosa*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A768 Didžioji kuolinga (*Numenius arquata arquata*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A162 Raudonkojis tulikas (*Tringa totanus*)** – populiacijos tendencija mažėjanti. Tipiškos plačių užliejamų, salpinių pievų rūšys. Išskyrus švygždas visos rūšys gali įsikurti ir sausesnėse pievose prie seklių vandens telkinių.

Švygždos populiacija 2013–2018 m. vertinta 900–1300 vokalizuojančių patinų. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 8 PAST, kuriose vietinių populiacijų gausos trendas svyruoja nuo mažėjančio iki didėjančio. Mažoji švygžda aptikta tik vienoje vietoje. Iki 2015 m. jos populiacija vertinta 10–15 vokalizuojančių patinų. Neaiškus perinčios populiacijos statusas, tendencijos, rūšies buveinės poreikiai Lietuvoje. **Griežlės** populiacija 2013–2018 m. vertinta 6500–8000 vokalizuojančių patinų. Nuo 2013 m. konstatuotas spartus populiacijos mažėjimas.. Griežlei išskirta 21 PAST. **Paprastosios pempės** populiacija 2013–2018 m. vertinta 9600–12000 perinčių porų. Sparčiai nyksta visoje Europoje. **Perkūno oželio** populiacija 2013–2018 m. vertinta 10–20 tūkst. porų. Stulgio populiacija 2013–2018 m. vertinta 50–80 vokalizuojančių patinų. Rūšiai išskirtos 3 PAST. **Juodkrūčiui bėgikui** išskirtos 2 PAST. Juodkrūčio bėgiko populiacija 2013–2018 m. vertinta 0–5 perinčių porų, **gaiduko** – 200–300 perinčių patelių, **paprastjo gričiuoko** – 70–120 perinčių porų, **didžiosios kuolingos** – 30–50 perinčių porų, **raudonkojo tuliko** – 250–400 perinčių porų. Kasmet tvarkomos gaiduko buveinės (20 ha) 1 PAST (iš viso išskirtos 3 PAST). Tvarkytos stulgio buveinės 1 PAST. Tikslinių, kitoms rūšims palankių tvarkymo priemonių pievų buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdytos kitos, rūšims palankios pievų tvarkymo priemonės. Visos vykdytos tvarkymo priemonės davė teigiamų rezultatų išvardintoms rūšims (išskyrus juodkrūtį bėgiką ir didžiąją kuolingą).

A862 Mažasis kiras (*Hydrocoloeus minutus*) – populiacijos tendencija mažėjanti, **A734 Baltaskruostė žuvėdra (*Chlidonias hybrida*)** – populiacijos tendencija svyruojanti, **A198 baltasparnė žuvėdra (*Chlidonias leucopterus*)** – populiacijos tendencija svyruojanti. Šios rūšys peri ir maitinasi tik užlietose pievose, kur vanduo laikosi bent iki liepos mėnesio. Mažoji kiro populiacija 2013–2018 m. vertinta 20–40 perinčių porų, baltaskruostės žuvėdros – 90–150 perinčių porų, baltasparnės – 80–150 perinčių porų. Mažųjų kirų apsaugai išskirtos 7 PAST (3 veisimosi ir 4 migracinių sankaupų), baltaskruostei žuvėdrai – 2 PAST. Tikslinių rūšims palankių tvarkymo priemonių pievų buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdytos kitos, rūšims palankios pievų tvarkymo priemonės.

A246 Lygutė (*Lullula arborea*), A275 Paprastoji kiauliukė (*Saxicola rubetra*), A290 Margasis žiogelis (*Locustella naevia*) – populiacijų tendencijos mažėjančios. Populiacijos 2013–2018 m. vertintos atitinkamai 9–17 tūkst., 180–300 tūkst. ir 40–60 tūkst. perinčių porų. Populiacijų mažėjimas sietinas su buveinių sukcesija ir jų būklės prastėjimu. Lygutė dažniausiai aptinkama sausų pievų buveinėse, likusios rūšys – ir drėgnesnėse pievose. Šiuo metu lygutės apsaugai Lietuvoje išskirtos 5 PAST. Tikslinių rūšims palankių tvarkymo priemonių pievų buveinėse nebuvo vykdoma, vykdytos kitos, tik lygutei palankios tvarkymo priemonės.

A379 Sodinė starta (*Emberiza hortulana*) – populiacijos tendencija mažėjanti, **A383 Pilkoji starta (*Emberiza calandra*)** – populiacijos tendencija didėjanti. Sodinė ir pilkoji startos aptinkamos derlingesnėse pievose, bet visada su jas pajvairinančiais elementais: pavieniais krūmais, medžiais ir jų alėjomis ar net mozaikoje su nedideliais pasėlių plotais. Sodinės startos populiacija 2013–2018 m. vertinta 118–140 perinčių porų, pilkosios startos – 40–60 perinčių porų, tačiau šiai dienai išlieka neaiškus paplitimas ir pasiskirstymas šalyje. Sodinei startai įsteigta 1 PAST. Tikslinių, vien tik šioms rūšims skirtų priemonių nebuvo taikyta, tačiau vykdytos kitos šioms rūšims palankios pievų tvarkymo priemonės.

A257 Pievinis kalviukas (*Anthus pratensis*) – populiacijos tendencija mažėjanti, **A260 Geltonoji kielė (*Motacilla flava*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A291 Upinis žiogelis (*Locustella fluviatilis*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A608 Geltongalvė kielė (*Motacilla citreola*)** – populiacijos tendencija didėjanti. Rūšys aptinkamos šlapiose ir drėgnose pievose, dažnai arti vandens telkinių. Pievinio kalviuko populiaciją 2013–2018 m. sudarė 30–60 tūkst. perinčių porų, geltonosios kielės – 9–18 tūkst. porų, upinio žiogelio – 25–40 tūkst. porų. Nors geltongalvės kielės populiacijos trendas šalyje yra didėjantis, tačiau užimamos buveinės yra pažeidžiamos. Geltongalvės kielės populiacija vertinama 150–250 perinčių porų. Tikslinių, vien tik pieviniam kalviukui, upiniam žiogeliui, geltonajai ir geltongalvei kielėms skirtų tvarkymo priemonių pievų buveinėse nebuvo vykdoma, tačiau vykdytos kitos pievų tvarkymo priemonės, kurios teigiamai veikė šių paukščių vietines populiacijas.

A294 Meldinė nendrinukė (*Acrocephalus paludicola*) – populiacijos tendencija didėjanti. Aptinkama tik užlietose viksvinėse pievose kuriose vandens lygio dinamika artima žemapelkėms (veisimosi metu — žemiau dirvos paviršiaus, šaltuoju metu laiku — buveinės užlietos). Meldinei nendrinukei išskirtos 5 PAST. Meldinės nendrinukės populiacija 2013—2018 m. įvertinta — 50—240 vokalizuojančių patinų. Tvarkytos visos meldinės nendrinukės užimtos ir potencialios buveinės, pagerinta jų būklė. Įgyvendinant nacionalinį kaimo plėtros planą ūkininkai gauna išmokas dalyvaujant specialiose priemonėse skirtose meldinės nendrinukės apsaugai. Siekiant užtikrinti gerą rūšies apsaugos būklę ilgalaikėje perspektyvoje reikalinga imtis priemonių mažinančių populiacijų fragmentaciją, atkuriant funkcionuojantį tinkamų buveinių tinklą, ypač šiaurės rytinėje ir pietinėje šalies dalyse, arčiau gyvybingų populiacijų Lenkijoje ir Baltarusijoje.

Problemos ir grėsmės buveinėms bei rūšims

A02 Pievų naudmenų keitimas kitomis naudmenomis (miško, ariamos žemės) (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1014; 1419, 1437, 1939; A037; A042; A054; A084; A098; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A198; A210; A231; A246; A257; A260; A275; A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A856; A857; A858; A859; A861; A862; A893; A072; A081; A084; A087; A219).

A03 Mišraus ūkininkavimo ir agromiškininkystės sistemos specializavimas (žemdirbystės intensyvinimas) (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6530; Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954; A037; A042; A054; A081; A084; A098; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A198; A210; A231; A246; A257; A260; A275; A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A856; A857; A858; A859; A861; A862; A893; A072; A087; A219). Mozaikiško ūkininkavimo nykimas ir kaita (rūšys: 1014; A098; A210; A246; A275; A290; A291; A379; A383).

A05 Nedidelių kraštovaizdžio elementų (pavienių medžių ir pan.) pašalinimas (Buveinė: 6530; rūšys: A098; A210; A246; A379; A383).

A06 Pievų ir ganyklų apleidimas (nebešienavimas, nebeganymas) (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1014; 1056; 1060; 1065; 1070; 1419, 1437, 1939, 1954; 4038; 6177; 6265; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A260; A466-B; A614-B; A768; A856; A861; A893; A231; A072; A081; A084; A087; A219).

A07 Tradicinio ūkininkavimo nutraukimas (išskyrus pievas). Miško pievelių ir laukymių sunykimas dėl nebeganymo miškuose (Buveinės: 6210. Rūšys: 1437, 1939, 1954).

A08 Intensyvus šienavimas arba šienavimo intensyvėjimas (per intensyvus pievų naudojimas (šienavimas, ganymas) (rūšys: A054; A084; A119; A122; A142; A162; A275; A290; A291; A466-B; A614-B; A768; A857; A861; A893); ankstyvas pievų iššienavimas vienu metu pražūtingas (rūšys: 1056; 1060; 1065; 1070; 4038; 6177).

A09 Intensyvus ganymas arba perganymas (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1060; 1065; 1070; 1419, 1437, 1939, 1954; 4038; 6177; 6265)

A10 Ekstensyvus ganymas arba nepakankamas ganymas (Buveinės: 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530, A231).

A11 Deginimas (rūšys: 1065; 4038).

A13 Pievų ir kitų pusiau natūralių buveinių persėjimas (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1065; 1419, 1437, 1939, 1954, A290, A291).

A14 Gyvulininkystė be ganymo (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

A19, A20 Pievų tręšimas ir su juo susiję augalijos pokyčiai (rūšys: 1065; 4038; 6177; A119; A122; A142; A162; A264; A466-B; A614-B; A768; A861; A893).

A21 Pesticidų, hormonų ir kitų cheminių medžiagų naudojimas (rūšys: 1056; 1060; 1065; 1070; 4038; 6177; 6265; A098; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A210; A246 A257; A260; A275, A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A768; A861; A893; A081; A084; A087; A219).

A26 Žemdirbystė kaip išsklaidytos paviršinių vandenų taršos šaltinis (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

A29 Žemdirbystė kaip dirvožemio taršos šaltinis (biogeninės medžiagos, pesticidai) (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954)

A31 Hidrologinio režimo pokyčiai (buveinių sausėjimas) (rūšys: 1014; 1060; 1065; 1070; 4038; 6177; A119; A153; A154; A162; A260; A608; A294; A614-B; A768; A856; A861; A893; A084).

B01 Apželdinimas mišku (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1056; 1060; 1065; 1070; 1419, 1437, 1939, 1954; 4038; 6177; 6265; A054; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A246; A231; A257; A260; A275, A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A768; A857; A858; A859; A861; A893; A072; A087).

C01 Mineralų kasyba (smėlio karjerai) (Buveinės: 6120. Rūšys: 1437, 1954).

D01 Energetikos (vėjo jėginių) plėtra (rūšys: A037; A042; A054; A119; A122; A142; A162; A198; A466-B; A614-B; A734; A768; A857; A861; A862; A893). Vėjo jėginių tiesioginis poveikis (reikalingi išsamesni tyrimai) (rūšys: A858; A859).

E01 Keliai, geležinkelių linijos ir susijusi infrastruktūra (kelių įrengimas pievų buveinėse) (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

F01 Pavertimas gyvenamosios, komercinės ir rekreacinės paskirties plotais (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

F09 Buitinių ir rekreacinių atliekų šalinimas (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

F11 Paviršinių ar gruntinių vandenų tarša nuotekomis (Buveinės: 6410, 6430, 6450, 6510, 6530).

H03 Karinės veiklos liovimasis (atvirų plotų praradimas) (Buveinės: 6120. Rūšys: 1437, 1954)

I01 Rūšys, įtrauktos į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą (*Impatiens glandulifera*, *Heracleum sosnowskyi*, *Heracleum mantegazzianum*) (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939); invaziniai plėšrūnai (Rūšys: A081; A084; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A198; A246; A257; A260; A275, A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A856; A861; A862; A893).

I02 Kitos svetimžemės invazinės rūšys (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

I04 Probleminės vietinės rūšys (šernai, kiaunės, lapės) (rūšys: A084; A219). Vietinių rūšių ekspansija (Apaugimas *Phragmites australis*, *Calamagrostis epigejos* ir sumedėjusiais augalais) (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1437, 1939, 1954). Hidrologinių sąlygų pokyčiai dėl *Castor fiber* veiklos (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530; Rūšys: 1419, 1437, 1939). Šernų knisimas (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939).

J04 Mišrūs dirvožemio taršos šaltiniai ir kietosios atliekos (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

K02 Sausinimas, melioracija (Buveinės: 6410, 6430, 6450, 6510, 6530; rūšys: 1060; 1065; 4038; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A198; A257; A260; A291; A294; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A861; A862; A893; A081).

K02, K04, hidrologinio režimo reguliavimas polderiuose (Rūšys: A037; A042; A054; A119; A122; A142; A154; A162; A198; A294; A466-B; A614-B; A734; A768; A857; A861; A862; A893).

K04 Hidrologinio režimo sutrikdymas (potvynių nebuvimas) (Buveinės: 6430, 6450).

L05 Sumažėjęs vaisingumas/genetinė depresija (dėl fragmentacijos ir ilgalaikės izoliacijos) (Rūšys: 1954, 1070; 4038; 6265).

L06 Parazitizmas (Rūšys: 1065).

N02 Sausros ir kritulių sumažėjimas dėl klimato kaitos (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954; A037; A042; A054; A119; A142; A153; A154; A162; A198; A294; A466-B; A614; A768; A856, A857; A861; A893).

Nederlinguose kalvotuose regionuose sumažėjęs ganymas, kuris stabilizuotų ir palaikytų kraštovaizdžio mozaikiškumą ir pusiau atviras buveines (Rūšys: 6265).

Visiškas sumedėjusios augalijos pašalinimas, nepalikant atskirų krūmų ar jų guotų, kurie svarbūs dėl rūšies poravimosi elgsenos bei kaip užuovėja, esant nepalankiam orui (Rūšys: 4038).

Neveikia draudimų kontrolės ir kompensacinės sistemos (Rūšys: A119; A122; A142; A162; A466-B; A614-B; A768; A861; A893)

Perėjimo vietų stygius (Rūšys: A231, A294, A219).

Trūksta duomenų apie rūšies paplitimą, būklę radavietėse (Rūšys: 1419, 1954, 1065; 4038).

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

Neleisti persėti natūralias ir pusiau natūralias pievų buveines (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

CA01 Neleisti natūralių ir pusiau natūralių buveinių paversti dirbama žeme (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954; A037; A042; A054; A084; A098; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A198; A210; A231; A257; A260; A275; A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A857; A858; A859; A861; A862; A893; A072; A081; A084; A087; A219).

CA02 Atkurti smulkius kraštovaizdžio elementus (Buveinė: 6530; rūšys: A084; A098; A210; A231; A246; A379; A383; A858; A859; A219; A087).

CA03 Išsaugoti esamą ekstensyvią žemėnaudą ir su žemės ūkiu susijusius kraštovaizdžio elementus (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1056; 1060; 1065; 1070; 1419, 1437, 1939, 1954; 4038; 6177; 6265; A084; A098; A210; A231; A858; A859; A072; A084; A087; A219).

CA04 (Rūšys: 1939, 6265; A037; A042; A054; A081; A084; A098; A119; A122; A142; A162; A198; A210; A231; A257; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A857; A858; A859; A861; A862; A893; A072).

CA05 Priderinti tinkamą šienavimo, ganymo ar kitų atitinkamų žemės ūkio veiklų intensyvumą (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1056; 1060; 1065; 1070; 1419, 1437, 1939, 1954; 4038; 6177; 6265; A037; A042; A054; A084; A098; A119; A122; A142; A162; A198; A210; A257; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A857; A858; A859; A861; A862; A893; A072).

CA09 (Rūšys: 1060; 1065; 4038; 6177; 6265; A084; A081; A098; A210; A231; A257; A294; A858; A859; A087; A219).

CA10 (Rūšys: A379; A383; A608).

CA11 Sumažinti išsklaidytą paviršinių vandenų taršą (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

CA14 Sumažinti/panaikinti dirvožemio taršą dėl žemės ūkio veiklos (biogeninės medžiagos, pesticidai) (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954; A098; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A210; A246; A257; A260; A275, A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A072; A614-B; A768; A861; A893).

CA15 Valdyti sausinimą žemės ūkyje (rūšys: 1060; 1065; 1070; 4038; 6177; A037; A042; A054; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A198; A257; A291; A294; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A857; A861; A862; A893; A081).

CB01 Neleisti (pusiau) natūralių buveinių paversti mišku (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1056; 1060; 1065; 1070; 1419, 1437, 1939, 1954; 4038; 6177; 6265; A037; A042; A054; A084; A119; A122; A142; A153; A154; A162; A198; A231; A246; A257; A260; A275; A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A861; A857; A858; A859; A862; A893; A072; A087; A219).

CC01 Reguluoti neenergetinių iškasenų kasybą (Buveinės: 6120. Rūšys: 1437, 1954).

CC03 (Rūšys: A037; A042; A054; A857; A858; A859).

CE01 Sumažinti transporto ir jo infrastruktūros įtaką (kelių įrengimas pievų buveinėse) (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

CF01 Reguluoti žemės paskirties keitimą, kuriant ir vystant infrastruktūrą (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

CF05 Sumažinti/panaikinti išsklaidytą paviršinių ar gruntinių vandenų taršą (Buveinės: 6410, 6430, 6450, 6510, 6530).

CH02 Vykdyti/tęsti karinių pratybų veiklą (Buveinės: 6120. Rūšys: 1437, 1954).

CI01 Rūšių, įtrauktų į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą, ankstyvas aptikimas ir skubus naikinimas (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939).

CI02 Rūšių, įtrauktų į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą, gausumo mažinimas ar jų naikinimas (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939; A054; A084; A081; A119; A142; A153; A154; A162; A198; A257; A260; A275; A290; A291; A294; A379; A383; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A857; A861; A862; A893).

CI03 Kitų invazinių svetimų rūšių plitimo stabdymas ar jų naikinimas (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

CI05 Vietinių problemų keliančių rūšių gausumo reguliavimas (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, A084, A219); *Phragmites australis*, *Calamagrostis epigejos* ir krūmų naikinimas (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1437, 1939, 1954); *Castor fiber* skaičiaus reguliavimas, pažeidų šalinimas (Buveinės: 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939).

CJ02 Sumažinti hidrologinius pokyčius (Rūšys: 1060; 1065; 4038; A037; A042; A054; A119; A122; A142; A154; A162; A198; A257; A294; A466-B; A608; A614-B; A734; A768; A857; A861; A862; A893).

CJ03 Atkurti buveines, kurių hidrologinės sąlygos sutrikdytos įvairiais būdais (Buveinės: 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1060; 1065; 4038; A294).

CL01 Tvarkyti buveines, siekiant sulėtinti, sustabdyti ar sugrąžinti natūralius procesus (atkurti ir palaikyti būdingą rūšių sudėtį, šalinti negyvą fitomasę) (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1060; 1065; 1070; 1419, 1437, 1939, 1954; 4038; 6177; 6265, A294; A042; A054; A072; A084; A198; A257; A379; A383; A608; A734; A856; A857; A858; A859; A862). Buveinių užaugimas sumedėjusia ir aukšta žoline augalija (Rūšys: A119; A122; A142; A153; A154; A162; A231; A246; A257; A260; A466-B; A608; A614-B; A768; A861; A893).

CL04 (Rūšys: 1065; 4038).

CN02 Vykdyti prisitaikymo prie klimato kaitos priemones (Buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530. Rūšys: 1419, 1437, 1939, 1954).

CS01 (Rūšys: 1065; 4038; 6177; 6265).

CS03 (Rūšys: A231; 6265).

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. Ekstensyvus pievų šienavimas ir/ ar ganymas (buveinės: 6120, 6210, 6230; rūšys: A121, A142, A257, A466-B; A084; A081; A087; A219).
2. Vidutinio intensyvumo šienavimas ir/ ar ganymas (buveinės: 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530).
3. Apleistų pievų paruošimas naudojimui (krūmų kirtimas) buveinės: (6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530; rūšys: A119, A121, A142, A154, A257, A081, A084, A087, A219).
4. Bendrijos svarbos invazinių augalų rūšių naikinimas (buveinės: 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530).
5. Ne bendrijos svarbos invazinių augalų rūšių naikinimas (6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530).
6. Globaliai nykstančių pievų paukščių rūšių apsaugos veiksmai (pvz., A037; A042; A142; A294; A614-B; A768).

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Apleistų pievų paruošimas naudoti (krūmų kirtimas, ganymo infrastruktūros atkūrimas); rūšys: 1014, 1437, A119, A122, A142, A154, A257, A275, A856, A858, A072, A081, A084, A087, A219; buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530; blogos būklės buveinių plotas 5000 ha; 2000 Eur/ha. Iš viso 10 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	5 tūkst. ha	1,4 mln.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
2. Agrarinė aplinkosauga – pievų šienavimas ir ganymas (rūšys: 1437, A466-B, A614-B, A768, A162, A861, A294, A858; A081; A084; A087; A219; buveinės: 6270, 6430, 6450, 6510, 6530, 6120, 6210, 6230, 6410). Šienaujama bent kartą per metus, 300 Eur/h. Iš viso 59 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	15 tūkst. ha	8,5 mln.	EŽŪFKP EŽŪGF
3. Į rezultatą orientuota pievų tvarkymo priemonė, siekiant pagerinti paukščiams ir saugomoms augalų rūšims tinkamų buveinių būklę (rūšys: A119, A122, A142, A154, A257, A290, A291, A275, A153, A260, A113, A048, A466-B). Buveinių plotas 2000 ha kasmet po 300 Eur/ha. Iš viso 4,2 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	2 tūkst. ha	0,6 mln.	EŽŪFKP EŽŪGF LIFE
4. Tikslinės programos, skirtos buveinių 6530, 2330 atkūrimo priemonių identifikavimui, parengimas. Programoje identifikuotų priemonių įgyvendinimas. Planuojama 2500 Eur/ha išlaidų. Iš viso 250 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	100 ha	35,7 tūkst.	ERPF/SF LIFE EŽŪFKP
5. Apsaugos plano pievų paukščių rūšims išsaugoti (rūšys: A257 <i>Anthus pratensis</i> , A307 <i>Sylvia nisoria</i> , A379 <i>Emberiza hortulana</i> , A383 <i>Emberiza calandra</i> , A480 <i>Cyanecula svecica</i> , A608 <i>Motacilla citreola</i>) parengimas. Iš viso 10 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1 dokumetas	1,4 tūkst.	ERPF/SF LIFE
6. Juodataškio melsvio (1058) apsaugos plano parengimas ir įgyvendinimas. 10 teritorijų po 8,4 tūkst. Eur/teritorijai. Iš viso 84,7 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	10 teritorijų	12,1 tūkst.	ERPF/SF LIFE

7. Invazinių rūšių, įrašytų į Sąjungos sąrašą ir/ arba Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašą įrašytų augalų rūšių (Sosnovskio barštis (<i>Heracleum sosnowskyi</i>), Mantegacio barštis (<i>Heracleum mantegazzianum</i>), bitinė sprigė (<i>Impatiens glandulifera</i>), didžiosios rykštenės (<i>Solidago gigantea</i>), kanadinės rykštenės (<i>Solidago canadensis</i>), gausialapio lubino (<i>Lupinus polyphyllus</i>)) naikinimas buveinėse 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530, rūšys: 1437. Naikinimui reikalingos lėšos: Sosnovskio barštis, Mantegacio barštis - 853 Eur/ ha, bitinė sprigė - 1287 Eur/ha, didžioji/kanadinė rykštenė - 663 Eur/ha, gausialapis lubinas - 571 Eur/ha. Iš viso 5,85 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1000 ha	836 tūkst.	ERPF/SF LIFE EŽŪFKP
8. Meldinės nendrinukės (A294) buveinių atkūrimas siekiant suformuoti funkcionuojantį kertinių buveinių tinklą, ypač šiaurės rytinėje ir pietinėje šalies teritorijose. Iš viso 0,4 mln. Eur per 7 metus.	Vienartinė	1,2 tūkst. ha	57 tūkst.	LIFE ERPF/SF
Iš viso (Eur)	Vienartinės išlaidos		1,5 mln.	
	Pasikartojančios išlaidos		9,9 mln.	

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Apleistų pievų paruošimas naudoti (krūmų kirtimas) už „Natura 2000“ tinklo ribų (rūšys: 1437, A119, A122, A142, A257, A275, A856, A081, A084, A087, A219, 1014; buveinės: 6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530). Blogos būklės buveinių plotas 30 tūkst. ha; 2000 Eur/ha. Iš viso 60 mln. Eur per 7 metus.	Vienartinė	30 tūkst. ha	8,6 mln.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
2. Agrarinė aplinkosauga – pievų šienavimas ir ganymas už „Natura 2000“ tinklo ribų; rūšys: 1437, A119, A257, A294, A614-B, A081, A084, A087, A219; buveinės: 6270, 6430, 6450, 6510, 6530, 6120, 6210, 6230, 6410, tvarkomų buveinių plotas bent 30 tūkst. ha; kasmet šienauti bent kartą, 300 Eur/ha. Iš viso 126 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	30 tūkst. ha	18 mln.	EŽŪFKP EŽŪGF
Iš viso (Eur)	Vienartinės išlaidos		8,6 mln.	
	Pasikartojančios išlaidos		18 mln.	

nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienartinė

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

1. Pasiiekta ir palaikoma palanki pievų buveinių (6120, 6210, 6230, 6270, 6410, 6430, 6450, 6510, 6530) apsaugos būklė apie mažiau kaip 70 tūkst. ha plote.
2. Pasiiekta palanki 1437 *Thesium ebracteatum* būklė ne mažiau kaip 2 BAST.
3. Suvaldytas į Sąjungos sąrašą įrašytų rūšių - Sosnovskio barščio (*Heracleum sosnowskyi*), Mantegacio barščio (*Heracleum mantegazzianum*), bitinės sprigės (*Impatiens glandulifera*) ir į Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašą įtrauktų rūšių - didžiosios rykštenės (*Solidago gigantea*), kanadinės rykštenės (*Solidago canadensis*), gausialapis lubinas (*Lupinus polyphyllus*) plitimas 1000 ha plote.
4. Pasiiekta palanki 1939 populiacijos būklė ne mažiau kaip 5-iuose BAST.
5. Naudojimui paruošta (iškirsti krūmai), atkurta palanki būklė ir palaikoma palanki būklė 35 tūkst. ha pievų buveinių. Tai turės teigiamos įtakos ir pievų paukščiams veistis ar apsistoti migracijų metu: A037 Mažoji gulbė (*Cygnus columbianus bewickii*), A042 Mažoji žąsis (*Anser erythropus*), A054 Smailiauodegė anti (*Anas acuta*),

A856 Dryžagalvė kryklė (*Spatula querquedula*), A857 Šaukštasnapė antis (*Spatula clypeata*), A084 Pievinė lingė (*Circus pygargus*), A081 Nendrinė lingė (*Circus aeruginosus*), A087 Paprastasis suopis (*Buteo buteo*), A219 Naminė pelėda (*Strix aluco*), A858 Mažasis erelis rėksnys (*Clanga pomarina*), A859 Didysis erelis rėksnys (*Clanga clanga*), A098 Startsakalis (*Falco columbarius*), A210 Paprastasis purplelis (*Streptopelia turtur*), A119 Švygžda (*Porzana porzana*), A893 Mažoji švygžda (*Zapornia pusilla*), A122 Griežlė (*Crex crex*), A142 Paprastoji pempė (*Vanellus vanellus*), A153 Perkūno oželis (*Gallinago gallinago*), A154 Stulgys (*Gallinago media*), A466-B Juodkrūtis bėgikas (*Calidris alpina schinzii*), A861 Gaidukas (*Calidris pugnax*), A614-B Paprastasis gričiuikas (*Limosa limosa limosa*), A768 Didžioji kuolinga (*Numenius arquata arquata*), A162 Raudonkojis tulikas (*Tringa totanus*), A862 Mažasis kiras (*Hydrocoloeus minutus*), A734 Baltaskruostė žuvėdra (*Chlidonias hybrida*), A198 baltasparnė žuvėdra (*Chlidonias leucopterus*), A231 Žalvarnis (*Coracias garrulus*), A246 Lygutė (*Lullula arborea*), A379 Sodinė starta (*Emberiza hortulana*), A383 Pilkoji starta (*Emberiza calandra*), A275 Paprastoji kiauliukė (*Saxicola rubetra*), A257 Pievinis kalviukas (*Anthus pratensis*), A260 Geltonoji kielė (*Motacilla flava*), A290 Margasis žiogelis (*Locustella naevia*), A291 Upinis žiogelis (*Locustella fluviatilis*), A608 Geltongalvė kielė (*Motacilla citreola*), A294 Meldinė nendrinukė (*Acrocephalus paludicola*).

Numatomi rezultatai – kita nauda

1. Atvirų pievų buveinių palaikymas pagerintų visų pievose ir ekotoninėse (pamiškių, miško aikščių ir pan.) buveinėse aptinkamų rūšių (augalų, vabzdžių, aukščiau nepaminėtų paukščių) būklę, tuo pačiu užtikrinant susijusių ekosisteminių paslaugų tiekimą, ypatingai žemės ūkio kultūrų ir kitų augalų apdulkinimą.
2. Tradicinio kaimo kraštovaizdžio atkūrimas ir palaikymas, su tuo susijusi agroturizmo plėtra, skatinanti vietos ekonomiką, užtikrinant įvairių kultūrinių ekosisteminių paslaugų tiekimą.

E.2.5. Kitos agrarinės ekosistemos (įskaitant pasėlius)

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

Kitos agrarinės ekosistemos paprastai nėra tipiškos daugumai Bendrijos svarbos rūšių buveinės, tačiau dalis rūšių yra su jomis susijusios ar gali šalia jų gyventi, jei palaikoma tinkama mozaikinė struktūra, kuomet agrokultūrų plotai yra neištisiniai, su įsiterpusiomis pievomis, žolynų juostomis, balomis, pavieniais medžiais ir krūmais, medžių juostomis ar nedideliais miškėliais, kurie sparčiai nyksta plečiant monokultūrų plotus. Tokios agroekosistemos tinkamos gyventi **A084 Pievinei lingei (*Circus pygargus*)**, **A098 Startsakaliui (*Falco columbarius*)**, **A072 Vapsvaėdžiui (*Pernis apivorus*)**, **A122 Griežlei (*Crex crex*)**, **A142 Paprastajai pempei (*Vanellus vanellus*)**, **A210 Paprastajam purpleliui (*Streptopelia turtur*)**, **A257 Pieviniam kalviukui (*Anthus pratensis*)**, **A307 Raibajai devynbalsei (*Sylvia nisoria*)**, **A379 Sodinai startai (*Emberiza hortulana*)**, **A383 Pilkajai startai (*Emberiza calandra*)**. Šių rūšių būklė aptarta aukščiau. Taip pat rūšims: A031-B Baltasis gandras (*Ciconia ciconia*) – populiacijos tendencija mažėjanti. Tradicinio agrokraštovaizdžio rūšis, kurios gausa mažėja dėl žemės ūkio intensyvinimo ir lizdaviečių trūkumo. Populiacija 2013–2018 m. vertinta 18,5–19,5 tūkst. perinčių porų; A052 Rudagalvė kryklė (*Anas crecca*) – populiacijos tendencija mažėjanti. Pelkėtų miškų ir mozaikiško agrokraštovaizdžio rūšis. Populiacija 2013–2018 m. įvertinta 1500–2500 perinčių porų. Pastarajame sparčiai nyksta dėl laikinų ar pastovių seklių vandens telkinių, bebraviečių naikinimo. A059 Rudagalvė antis (*Aythya ferina*), A061 Kuoduotoji antis (*Aythya fuligula*), A125 Laukys (*Fulica atra*) – populiacijų tendencijos mažėjančios. Tai vandens telkinių rūšys, tačiau dėl žemės ūkio chemizacijos vandens telkiniuose degraduoja šių rūšių mitybinė bazė. Populiacijos 2013–2018 m. įvertintos atitinkamai 400–500, 1800–2300, 24–36 tūkst. perinčių porų; A123 Nendrinė vištelė (*Gallinula chloropus*) – populiacijos tendencija mažėjanti. Mozaikiško agrokraštovaizdžio seklių vandens telkinių, balų rūšis, nevengianti ir gyvenviečių kūdrių. A270 Rytinė lakštingala (*Luscinia luscinia*), A319 Pilkoji musinukė (*Muscicapa striata*), A338 Paprastoji medžarkė (*Lanius collurio*), A371 Raudongalvė sniegė (*Carpodacus erythrinus*), A476 Paprastasis čivylis (*Linaria cannabina*) – populiacijų tendencijos mažėjančios, A644 Kurapka (*Perdix perdix*) – populiacijos tendencija didėjanti. Mozaikiško agrokraštovaizdžio su pievomis, krūmais, medžiais, sodais rūšys. Nors kurapkos populiacija didėja, tačiau tai jautriai į žemės ūkio intensyvinimą ir klimato kaitą reaguojanti rūšis, kurios gausa per vieną sezoną gali drastiškai kristi. Populiacijos 2013–2018 m. įvertintos atitinkamai 60–90 tūkst., 100–300 tūkst., 30–45 tūkst., 30–70 tūkst., 80–160 tūkst. ir 1500–3000 perinčių porų. Siekiant palankios šių rūšių būklės, svarbu skatinti mišrų ūkininkavimą (ne vien ariamosios žemės plotai), taikyti sėjomainą, augalininkystę derinti su gyvulininkyste, remti mažus ūkius. A233 Gražiagalvė (*Jynx torquilla*) – ekotoninė rūšis, įsikurianti tiek miškuose su retmėmis, aikštelėmis, tiek atvirame kraštovaizdyje, kur yra želdinių, taip pat gyvenvietėse. Populiacijos gausa vertinama 10–12 tūkst. porų su mažėjimo tendencija. Grėsmę kelia kraštovaizdžio elementų (medžių grupių, miškelių) naikinimas agrokraštovaizdyje, senų medžių kirtimas. Gera kompensacinė priemonė veisimosi vietų trūkumui – inkilai. A350 Kranklys (*Corvus corax*). Rūšis paplitusi įvairiose miškų buveinėse, o taip pat ir

agrarinėse ekosistemose, šalia gyvenviečių. Būtent su gausos mažėjimu tokiose buveinėse sietinas nedidelis populiacijos gausos mažėjimas, šiuo metu populiacija vertinama 4,5–9 tūkst. porų. Didžiausios grėsmės yra itin intensyvus žemės ūkis, pesticidų naudojimas, taip pat ir nepalankus požiūris į rūšį. Pažymėtina, kad specialių rūšims skirtų apsaugos priemonių agrarinėse ekosistemose nebuvo taikyta. Įgyvendinant KPP remiamas medingųjų augalų juostų arba laukų įrengimas (apdulkintojų, paukščių apsauga), vandenių apsaugos juostų įrengimas ir priežiūra (paviršinių vandenių apsauga nuo maistmedžiagių patekimo, ant žemės perinčių paukščių ir bestuburių apsauga), ražienų palikimas per žiemą ir tarpinių pasėlių auginimas javų laukuose (žiemojančių paukščių ir kitų laukinės faunos rūšių apsauga, dirvų erozijos prevencija ir paviršinių vandenių apsauga nuo maistmedžiagių išsiplovimo).

Likusias su kitomis agroekosistemomis susijusias problemas ir grėsmės

A05 Per dideli monokultūrų plotai be natūralių kraštovaizdžio elementų intarpų (pavienių medžių, krūmų ar jų juostų, nedidelių miškelių, pievų ar žolynų juostos, balos, akmenų krūvos ir pan.).

A21 Per daug intensyvus cheminių medžiagų (pesticidų) naudojimas žemės ūkyje.

A26 Žemdirbystė kaip išsklaidytos paviršinių vandenių taršos šaltinis.

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

1. CA02 Mažinti monokultūrų plotus paliekant arba formuojant natūralių elementų (pavienių medžių, krūmų ar jų juostų, nedidelių miškelių, pievų ar žolynų juostos, akmenų krūvos ir pan.) tinklą (rūšys: A052; A084; A098; A122; A123; A142; A210; A257; A270; A307; A319; A338; A371; A379; A383; A476; A644; A072; A233; A350).
2. CA10, CA14 Mažinti pesticidų naudojimą agrarinėse ekosistemose (rūšys: A059; A061; A084; A098; A122; A125; A142; A210; A257; A270; A307; A319; A338; A371; A379; A383; A476; A644; A072; A350).

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

Abi aukščiau nurodytos priemonės yra prioritetinės.

Įgyvendintųjų prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Parengti tikslią programą, kuri regionuose su dideliais monokultūrų plotais identifikuotų konkrečias vietas natūraliems kraštovaizdžio elementams atkurti, pasiūlytų papildomus motyvacinis mechanizmus ūkininkams dalyvauti ekoschemoje (rūšys: A052, A123, A142, A270, A233, A257, A307, A319, A338, A371, A379, A383, A476, A644, A858, A072; A350). Iš viso 60 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1 vnt.	8,5 tūkst.	EŽŪFKP ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		8,5 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		-	

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Sudaryti ilgalaikę programą dėl pesticidų mažinimo agrarinėse ekosistemose už „Natura 2000“ tinklo ribų. Iš viso 2 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1 vnt.	0,3 tūkst.	ERPF/SF LIFE
2. Ekologinio ūkininkavimo praktikos (rūšys: A059, A061, A031-B). Iš viso 14 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	6 tūkst. ha	2 mln.	EŽŪFKP EŽŪGF
3. Ekoschema ariamosios žemdirbystės plotuose – laukų apsauginių želdinių juostų, pavienių medžių, daugiamečių žolių ir kitų natūralių intarpų, išsaugojimas ir prarastų atkūrimas, taip pat užmirkusių, sugedusio sausavimo plotų išsaugojimas ir kasmetinė priežiūra,	Pasikartojanti	201 tūkst. ha	29,4 mln.	EŽŪGF ERPF/SF LIFE

vandens telkinių apsauginės juostos, medingųjų augalų juostos, tarpiniai pasėliai intensyvios žemdirbystės regionuose. Prioritetinės savivaldybės (probleminiai aplinkosauginiai kraštovaizdžio rajonai): Akmenės, Joniškio, Pakruojo, Biržų, Šiaulių, Panevėžio, Kėdainių, Šakių, Kazlų Rūdos, Vilkaviškio, Marijampolės ir Kalvarijos sav. Tikslas – ne mažiau kaip 201 tūkst. ha ariamos žemės, siekiant, kad bendras visomis biojvairovės apsaugos priemonėmis apimtas plotas sudarytų ne mažiau kaip 10 proc. viso ariamosios žemės ploto, kuris šalyje sudaro 2,2 mln. ha. Skaičiuojama vidutinė 134 Eur/ha išmoka taikyta ankstesniu laikotarpiu už tarpinių pasėlių ariamojoje žemėje auginimą. Iš viso 205,8 mln. Eur per 7 metus.			
	Vienartinės išlaidos		-
	Pasikartojančios išlaidos		31,4 mln.
Iš viso (Eur)			

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienartinė

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

1. Palaikomi mozaikiški agrarinių ekosistemų plotai (su miškeliais, pavieniais medžiais) tinkami rūšims veistis ir maitintis.
2. Sudaromos palankios sąlygos veistis ar maitintis paukščiams ne mažesniame kaip 6 tūkst. ha plote agrarinėse ekosistemose (A052 Rudagalvės kryklės (*Anas crecca*), A084 Pievinės lingės (*Circus pygargus*), A098 Startsakalio (*Falco columbarius*), A072 Vapsvaėdžio (*Pernis apivorus*); A122 Griežlės (*Crex crex*), A123 Nendrinės vištelės (*Gallinula chloropus*), A142 Paprastosios pempės (*Vanellus vanellus*), A210 Paprastojo purpelio (*Streptopelia turtur*), A257 Pievinio kalviukio (*Anthus pratensis*), A270 Rytinės lakštingalos (*Luscinia luscinia*), A307 Raibosios devynbalsės (*Sylvia nisoria*), A319 Pilkosios musinukės (*Muscicapa striata*), A338 Paprastosios medžarkės (*Lanius collurio*), A371 Raudongalvės sniegenos (*Carpodacus erythrinus*), A379 Sodinės startos (*Emberiza hortulana*), A383 Pilkosios startos (*Emberiza calandra*), A476 Paprastojo čivilio (*Linaria canabina*), A644 Kurapkos (*Perdix perdix*), A233 Grąžiagalvės (*Jynx torquilla*), A350 Kranklys (*Corvus corax*)), tai turės teigiamą įtaką šių rūšių populiacijų stabilumo užtikrinimui ar gausumo mažėjimo stabdymui.

Numatomi rezultatai – kita nauda

1. Bus sudaromos palankios sąlygos ne tik saugomoms rūšims, bet ir daugybei kitų susijusių pievų ir ekotoninių buveinių augalų, vabzdžių, paukščių rūšių, užtikrinama jų palanki būklė bei susijusių ekosisteminių paslaugų tiekimas (ypatingai aprūpinimo paslaugos).
2. Mozaikiškas kraštovaizdis yra patrauklesnis ir estetiškas, tai tikėtina taip pat paskatins eko ir agroturizmo plėtrą.
3. Apdulintojų ir agrarinio kraštovaizdžio paukščių komplekso apsauga, dirvų erozijos prevencija, paviršinių vandens telkinių apsauga nuo maistmedžiagių išsiplovimo, kt. teigiamos pasekmės biojvairovei.
4. Užtikrintas bitininkystės palaikymas ir plėtra, išsaugant tradicijas ir skatinant vietos ekonomiką.

E.2.6. Miškingos vietovės ir miškai

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

Miškų ekosistemoms priklauso 14 Buveinių direktyvos I priedo buveinių tipų. Jie užima 271 454 ha, arba 12,7 % visų šalies miškų. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK trijų tipų miškų buveinėms nurodoma palanki būklė, septynių – nepalanki-netinkama ir keturių – nepalanki-bloga apsaugos būklė. Pagal buveinių arealo pokyčių tendencijas visų tipų būklė nurodoma kaip palanki.

2180 Medžiais apaugusios pajūrio kopos. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 4750 ha. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-nepakankama (U1). BAST tinklas apima apie 40 % buveinių. Buveinės paplitusios tiek Kuršių nerijoje, tiek žemyninėje dalyje palei Baltijos jūrą ir Kuršių marias. Vyrauja pusamžiai, dažniausiai kultūrinės kilmės medynai su nepakankamai tipiška buveinių struktūra. Dauguma buveinių patenka į rekreacines ir kitokio apsaugos režimo teritorijas, kur uždrausti plyni kirtimai, tačiau vykdoma

intensyvi sanitarinė medynų priežiūra, todėl labai trūksta stambios negyvos medienos. Lokaliai įtaką daro invazinės augalų rūšys. Juodkrantės sengirės plotas šiek tiek mažėja dėl kormoranų kolonijos plėtimosi. Aktyviomis priemonėmis šios kolonijos dydis yra reguliuojamas ir plėtimasis valdomas. Kitos aktyvios gamtotvarkinės priemonės nebuvo vykdomos. Bendra buveinės perspektyva palanki, dėl transformuojamų kalninės pušies želdinių numatomas buveinių ploto didėjimas.

9010* Vakarų taiga. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 57185 ha. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-bloga (U2). BAST tinklas apima 38 % buveinių. Buveinės labiau paplitusios didžiuosiuose girių masyvuose, kur vyksta intensyvi miškų ūkinė veikla. Dėl šių priežasčių esama būklė gana dinamiška ir nevienoda įvairiose vietose. Bendras buveinių plotas nesaugomose teritorijose mažėja. Pušynų būklė dažniausiai nepalanki dėl nepakankamo medynų amžiaus ir gaisrų stokos. Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

9020* Plačialapių ir mišrūs miškai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 16 300 ha. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-bloga (U2). BAST tinklas apima 23 % buveinių. Nemaža dalis patenka į kertines miško buveines. Buveinės labiau paplitusios centrinėje ir šiaurinėje Lietuvos dalyje, kur vyrauja derlingesni dirvožemiai. Daugelyje vietų medynai yra per jauni ir stokoja tipišku požymiu, tipišku epifitinių samanų ir kerpių. Dėl geros sanitarinės priežiūros trūksta stambios negyvos ąžuolų ir kitų plačialapių medienos, ypač vėlesnių irimo stadijų. Daugelis buveinių sunyko dėl masinio uosynų žuvimo. Bendra perspektyva yra blogėjanti, nes apsaugos statuso neturintys seni plačialapių medynai yra iškertami, o jaunesnių subrendimas vyksta lėčiau. Tebesitęsia ir uosynų nykimas. Tiesiogiai šiai buveinei aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma. Tvarkymo darbai vykdyti buveinėje aptinkamų EB svarbos rūšių išsaugojimui.

9050 Žolių turtingi eglynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 30 000 ha. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-nepakankama (U1). Į BAST tinklą patenka 22 % buveinių. Buveinės gana tolygiai paplitusios šalyje. Labai nedaug yra tik pietvakariniame pakraštyje ir derlinguose regionuose. Šiam buveinės tipui priskirta ir nemažai kultūrinės kilmės medynų, įveistų plačialapių miškų augavietėse, nes bręstant jie labai supanašėja su natūraliai besivystančiais žolių turtingais eglynais. Taip pat yra buveinių, susiformavusių nusaustų žemapelkinių raistų vietose. Ūkiniuose miškuose esančios buveinės intensyviai naudojamos, tačiau dėl priaugančių medynų prarastas plotas daugumą kompensuoja. Pagrindinė problema, dėl kurių mažėja natūralios kilmės buveinių plotai – klimato kaita. Dėl pasikartojančių sausrų eglynai nusilpsta ir žūva nuo kinivarpu antplūdžio. Žuvusių eglynų vietoje dažniausiai formuojasi lazdynynai ar lapuočių miškai. Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

9060 Spygliuočių miškai ant ozy. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 800 ha. Į BAST tinklą patenka 39 % buveinių. Buveinės labiau paplitusios rytinėje šalies dalyje palei rytinį Baltijos aukštumų pakraštį kur gausu ledyno tirpsmo darinių. Nutrūkusio ekstensyvaus miškų ganymo ir intensyvėjančios miškininkystės įtakoje buveinių būklė sparčiai blogėja, nes tankėjant medynams nyksta būdingos termofilinės rūšys. Dalis buveinių praeityje sunaikinta dėl kasybos, nes čia koncentruojasi žvyro išteklių. Ši grėsmė kai kur išlieka. Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

9070 Medžiais apaugusios ganyklos. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Vienas iš blogiausioje padėtyje esančių buveinių tipų. Preliminariai patikslintais kartografavimo ir KMB inventorizavimo duomenimis plotas siekia 400 ha. Tačiau pagal inventorizuotą KMB tipą „Seniai užžėlus medžiais apaugusi pieva arba ganykla“, degradavusioje būklėje dar yra apie 600 ha. BAST tinkle yra 177 ha kartografuotų buveinių. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki bloga (U2). Buveinės dispersiškai paplitusios visoje šalyje. Daug degradavusių buveinių yra Vidurio Lietuvos plačialapių miškuose. Pagrindinė blogos būklės priežastis – nutrūkusio ganymo miškuose veikla. Daugelis buveinių sutrikdytos dirbtinai tankinant medynus siekiant jų naštumo. Gamtotvarkos priemonės taikytos keliose saugomose teritorijose, pvz., BAST Kauno marios (14 ha).

9080* Pelkėti lapuočių miškai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 51 993 ha. Į BAST tinklą patenka 30 % buveinių. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip palanki (FV). Buveinės gana tolygiai paplitusios visoje šalyje. Dabartinė būklė vertintina kaip nepalanki-nepakankama (U1). Nors naujai sausinamų plotų beveik neatsiranda, neigiamai veikia senųjų sausinimo sistemų atnaujinimas ir rekonstrukcija. Dalis buveinių regresuoja dėl pasikartojančių sausrų, kurias sukelia klimato kaita. Iš kitos pusės atsiranda buveinių naujose vietose, nes dalis žemapelkių apauga mišku. Atliekant pelkių hidrologinio režimo atkūrimo priemones, pasiektas teigiamas poveikis 9080 buveinėms.

9160 Skroblynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 14 739 ha. Į BAST tinklą patenka 32 % buveinių. 2006–2012 m. nacionalinėje

ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-nepakankama (U1). Buveinės paplitusios pietvakarinėje šalies pusėje. Buveinių plotai yra mažėjantys dėl plynų kirtimų, po kurių dažniausiai atželia minkštieji lapuočiai (beržai, drebulės, juodalksniai) arba atsodinama eglėmis. Skroblai ir liepos nėra pageidaujamos medžių rūšys miškų ūkyje. Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

9180* Griovų ir šlaitų miškai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 8 570 ha. Į BAST tinklą patenka 34 % buveinių. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip palanki (FV). Buveinės labiau paplitusios Žemaičių aukštumos pakraščiais bei Neries ir Nemuno žemupio slėniuose. Dėl reljefo ypatybių daugumai buveinių grėsmės nėra. Plyni kirtimai stačiuose šlaituose draudžiami, o ekstensyvūs atrankiniai vykdomi retai. Labai sumažėjo ir sanitariniai „malkavimo“ kirtimai privačiuose miškuose. Žymesnį poveikį turi tarša iš gretimų žemės ūkio naudmenų bei šiukšlinimas. Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

9190 Sausieji ažuolynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Savo arealo pakraštyje esantis buveinės tipas, užimantis mažiausią plotą iš EB svarbos miško buveinių. Bendras kartografuotų buveinių plotas – 270 ha, iš kurių 50 ha patenka į BAST tinklą. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-nepakankama (U1). Šiuo metu būklė vertintina kaip bloga (U2). Buveinės paplitusios tik vakarinėje-pietvakarinėje šalies dalyje, maždaug atitinkančioje Mažosios Lietuvos etnografinės ribas. Blogą buveinių būklę lemia tai, kad sausieji ažuolynai auga smėlingame dirvožemyje, kur pagal augavietės sąlygas įprastai auginami pušynai. Miškininkystėje tokios augavietės laikomos kaip netinkamos ažuolams, todėl besiformuojantys ažuolynai yra eliminuojami kaip neperspektyvūs. Daugelyje kartografuotų buveinių medyne vyrauja pušys, o ažuolai užima tik mažą viršutinio ardo dalį arba auga tik žemesniame arde. Geresnės būklės buveinės yra išlikusios mažuose laukų miškeliuose. Buveinių būklę smarkiai blogina invazinės rūšys, ypač varpinė medlieva (*Amelanchier spicata*). Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

91D0* Pelkiniai miškai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 50 063 ha. Į BAST tinklą patenka 54 % buveinių. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip palanki (FV). Šiuo metu būklė laikytina kaip nepalanki-nepakankama (U1). Buveinės labiau koncentruojasi didžiuosiuose girių masyvuose bei kalvotuose regionuose. Buveinės tipui priklauso nevienodos struktūros ir būklės miškų bendrijos. Daugiausiai yra aukštapelkinio tipo pušynų, kurių būklė yra sąlyginai palanki. Jų plotas yra didėjantis, nes pasipildo pušynais, kurie užauga aukštapelkėse dėl jų sausėjimo ar sukcesijos. Iš kitos pusės, pelkių sausėjimą lemiantys sausinimo grioviai bei klimato šiltėjimas neigiamai veikia ir pelkinių miškų buveines, dalis kurių degraduoja ir yra prarandama. Blogesnė būklė yra pereinamo tipo pelkiniuose miškuose (pušynuose, beržynuose) ir pelkiniuose eglynuose. Šios buveinės yra labiau jautrios sausinimo įtakai ir kirtimams. Nors naujų sausinimo sistemų neatsiranda, toliau neigiamą poveikį tebedaro senos sistemos bei jų atnaujinimas. Atliekant pelkių hidrologinio režimo atkūrimo priemones, lokaliai pasiektas teigiamas poveikis 91D0 buveinėms.

91E0* Aliuviniai miškai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 28 710 ha. Į BAST tinklą patenka 22 % buveinių. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-nepakankama (U1). Buveinės gana tolygiai paplitusios visoje šalyje. Grėsmės gana įvairios. Molingose lygumose buveinių būklę blogina kirtimai ir uosių masinis žuvimas, invazinių rūšių uosialapio klevo (*Acer negundo*) plitimas. Upelių slėniuose neigiamą įtaką daro gausios bebryų užtvankos. Žemės ūkio regionuose dėl pasklidus taršos upių nešmenyse daugiau biogeninių medžiagų, kurios didina salpinių miškų nitrofilizaciją. Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

91F0 Paupių guobynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Vienas iš rečiausių buveinių tipų, kurio bendras kartografuotų buveinių plotas – 290 ha. Į BAST tinklą patenka 46 % buveinių. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-bloga (U2). Paupių guobynai aptinkami tik mažais fragmentais, dažnai su nepakankamai išreikšta struktūra. Dauguma jų yra privačios nuosavybės. Grėsmės panašios kaip ir 91E0 Aliuvinų miškų. Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

91T0 Kerpiniai pušynai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Bendras kartografuotų buveinių plotas – 7 185 ha. Į BAST tinklą patenka 28 % buveinių. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepalanki-nepakankama (U1). Buveinės paplitusios pietinėje šalies dalyje, Gudų girioje, gerokai mažiau jų yra Rūdninkų ir Labanoro giriose, pavieniai plotai – kitose teritorijose. Dauguma buveinių yra lengvai prieinamos vietovėse, kur vyksta intensyvi miškų ūkinė veikla. Po plynų kirtimų buveinės dalinai atsikuria sodintuose pušynuose, tačiau jų struktūra yra blogos būklės. Dėl kultūrinių medynų tankumo ir pavėsingumo, bei dėl žemutinių gaisrų stokos buveinės degraduoja, nes kerpių dangą keičia samanai ir krūmokšniai. Prie to prisideda ir eutrofizacija dėl paliekamų smulkių kirtimo atliekų. Kerpinėse augavietėse pušys auga gerokai lėčiau, tačiau kirtimų amžius yra toks pat kaip ir kitur, todėl ūkiniuose miškuose buveinės negali pasiekti pakankamos struktūros. Aktyvių gamtotvarkos priemonių šiai buveinei nebuvo taikoma.

Rūšys

1902 Plačialapė klumpaitė (*Cypripedium calceolus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Aptinkama gana įvairiose miškų buveinėse, dažniausiai – lapuočių ir mišriuose miškuose (9020), žolių turtinguose eglynuose (9050), skroblynuose (9160), griovų ir šlaitų miškuose (9180*), aliuviniuose miškuose (91E0*), taip pat miškuose palei karbonatingus šaltinius (dalina – šaltiniai su besiformuojančiais tufais (7220*)). Viena iš tinkamiausių buveinių yra medžiais apaugusios ganyklos (9070), tačiau dėl pastarųjų retumo ir degradavimo tokia sąsaja reta. Rūšis paplitusi tik karbonatingų dirvožemių regionuose Vidurio ir Šiaurės Lietuvoje bei Baltijos aukštumų ruože. Žinoma apie 40 radimviečių, iš kurių ketvirtadalis yra geros būklės, kitos – blogos, nepalankios arba nežinomos būklės. 2010 m. įvertintų populiacijų buveinių plotas užima 176 ha. Rūšies apsaugai išskirta 15 „Natura 2000“ teritorijų. Trijose iš jų augalai jau išnyko, dar vienoje būklė yra kritiška. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta U1. Pagrindinė grėsmė – didėjantis augaviečių užpavėsinimas ir plynieji miško kirtimai. Gamtotvarkos darbai atlikti keturiose teritorijose, kurių bendras plotas – 77 ha.

1477 Vėjalandė šilagėlė (*Pulsatilla patens*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Aptinkama sausuose šviesiuose pušynuose, dalis kurių atitinka EB svarbos buveines – vakarų taiga (9010*), kerpiniai pušynai (91T0), spygliuočių miškai ant ozų (9060). Mėgsta pereinamąją zoną tarp pušynų ir atvirų buveinių – viržynų, smiltpievių. Teoriškai gali augti ir sausuosiuose ąžuolynuose (9190), tačiau šio buveinės tipo areale rūšis seniai neberandama. Rūšis labiau paplitusi Rytų ir Pietų Lietuvos fliuvioglacialiniuose smėlynuose, kurie labiau karbonatingi. Kitose regionuose negausiai aptinkama šiluose ant limnoglacialinių smėlių. Miškuose žinoma apie 100 radimviečių, tačiau duomenys apie daugumą yra seni ir augalai daug kur gali būti išnykę. Apytikris buveinių plotas yra iki 500 ha. Iš 2002–2005 m. patikrintų dvidešimties populiacijų miškuose tik penkiose individų gausumas buvo didesnis nei 100, o šešiose – mažiau nei 10. Rūšies apsaugai išskirta 13 „Natura 2000“ teritorijų. Tik 4-iose teritorijose rūšies būklė yra patenkinama, likusiose – bloga ar blogėjanti. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta U1, dabar ji vertintina U2. Pagrindinė grėsmė – žemutinių gaisrų stoka ir pušynų paklotės apaugimas samanomis bei krūmokšniais, sukeliančiais dirvožemio rūgštėjimą. Daugelis populiacijų dabar telkiasi palei žvyrkelius, kurių dulkės pašarmina dirvožemį ir pagerina sėklų sudygimą. Palei kelius taip pat dažniau kyla gaisrų, tačiau čia didelę grėsmę kelia augalų tiesioginis naikinimas dėl žiedų skynimo ir iškasimo. Gamtotvarkos darbai atlikti dviejose vietovėse 7 ha plote.

1381 Žalioji dvynantė (*Dicranum viride*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Aptinkama plačialapių ir mišriuose miškuose (9020*), skroblynuose (9160) bei kitose buveinėse, kur yra senų plačialapių medžių. Auga ant senų ąžuolų (gali būti ir ant kitų plačialapių) kamienų apatinės dalies. Yra žinoma viena sena radimvietė Vištyčio regioniniame parke bei keletas naujų įvairiose Lietuvos vietose. Dalį SRIS paskelbtų radimviečių reikia tikrinti dėl identifikavimo tikslumo, nes rūšis atskiriama tik mikroskopuojant. Yra nemaža tikimybė, kad rūšis paplitusi labiau, tik nebuvo kryptingų tyrimų. Rūšies apsaugai išskirta 1 „Natura 2000“ teritorija – Drausgirio miškas. Apsaugos režimas šioje teritorijoje palankus (rezervatinė zona). Dar 2–3 radimvietės taip pat yra saugomose teritorijose. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta U2. Tikslinių rūšių palankių tvarkymo priemonių nebuvo vykdoma. Vykdoma LIFE IP NATURALIT projektą, 2019–2022 m. atliekama šio rūšies inventORIZACIJA šalies mastu.

1386 Žaliasis sėmainis (*Buxbaumia viridis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma būklė (XX). Aptinkama senuose drėgnuose ūksminguose eglynuose ant yrančios negyvos, dažniausiai eglių, medienos. Tinkamos buveinės gali būti vakarų taiga (9010*), žolių turtingi eglynai (9050), pelkiniai miškai (91D0*) taip pat pelkėtų lapuočių miškų (9080*) pakraščiai. Žinomos dvi radimvietės. 2005 m. rasta Skroblaus rezervate, Dzūkijos nacionaliniame parke, tačiau pakartotinai neaptikta. Kita radimvietė (1 individas) nustatyta 2013 m. Tyrelio miške Tauragės r., nesaugomoje teritorijoje, kertinėje miško buveinėje. Dėl duomenų stokos 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies populiacijos ir perspektyvinė būklė vertinta kaip nežinoma (XX), o bendra būklė nurodoma – U1. Rūšiai išskirtų BAST nėra. Vykdoma LIFE IP NATURALIT projektą, 2019–2022 m. atliekama šio rūšies inventORIZACIJA šalies mastu.

1954 Smiltyninio gvazdiko tipinis porūšis (*Dianthus arenarius ssp. arenarius*). Gali būti aptinkama panašiose buveinėse kaip ir vėjalandė šilagėlė (1477), taip pat dar ir buveinėse 2180.

1070 Rudaakis satyriukas (*Coenonympha hero*). Rūšies aprašymas yra skyriuje „Pievos E.2.4“.

6169 Baltamargė šaškytė (*Euphydryas maturna*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 13 teritorijų, atitinkančių BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta U1. Dauguma radviečių susitelkę Vidurio ir Šiaurės Lietuvoje. Populiacijų būklė blogėjanti dėl uosių ligos ir uosynų nykimo, kadangi rūšies vystymasis susijęs su uosiais, kaip pagrindiniu vikšrų mitybiniu augalu. Vystymuisi taip pat reikalinga žolinė augalija saulėtose pamiškėse, įvairiarūšis trakas. Tikslinių rūšių palankių tvarkymo priemonių nebuvo vykdoma. Tinkamos buveinės: 9020*, 91E0*.

1920 Šneiderio kirmvabalys (*Boros schneideri*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 10 „Natura 2000“ teritorijų. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta U1. Rūšies buveinių būklė labai priklauso nuo ūkininkavimo miškuose pobūdžio. Jei pušynuose stengiamasi palaikyti aukštą medynų sanitarinę būklę, tai iškertami visi sausuoliai ir džiūstantys medžiai, tuo pačiu sunaikinant ir *Boros schneideri* mikrobuveines. Tinkamos buveinės: 9010, 9060, 91T0.

5378 Niūriaspalvis auksavabalis (*Osmoderma barnabita*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas - nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 17 teritorijų, atitinkančių BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies (kaip *Osmoderma eremita*) būklė vertinta U1. 2017 metais vykdytos *Osmoderma barnabita* inventorizacijos Lietuvoje metu bei remiantis naujausiomis publikacijomis, nustatyta eilė vietų, kurios atitiktų BAST kriterijus šiai rūšiai. 2017 m. startavo LIFE16 NAT/LT/000701 projektas „Ekologinio tinklo nuo brandžių medžių priklausomiems organizmams sukūrimas“ (www.osmoderma.lt), prisidėsiantis prie rūšies būklės Lietuvoje gerinimo. Tinkamos buveinės: 9020*, 9070, 9180*, 9190.

1923 Mesosa myops. Lietuvoje žinoma viena radavietė Vidzgirio miške (Alytaus raj.). Tinkamos buveinės: 9020*, 9070, 9190.

1086 Purpurinis plokščiaavabalis (*Cucujus cinnaberinus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas - nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 6 teritorijos, atitinkančios BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta XX. 2017 m. vykdytos *Cucujus cinnaberinus* inventorizacijos Lietuvoje metu nustatyta naujų vietų, kurios atitiktų BAST kriterijus šiai rūšiai. Rūšies buveinių būklė labai priklauso nuo ūkininkavimo miškuose pobūdžio. Jei lapuočių miškuose stengiamasi palaikyti aukštą medynų sanitarinę būklę, tai iškertami visi sausuoliai ir džiūstantys medžiai, pašalinami virtuoliai, tuo pačiu sunaikinant ir *Cucujus cinnaberinus* buveines. Tinkamos buveinės: 9020*, 9180*, 91E0*, 91F0.

1924 Manerheimo grybinukas (*Oxyporus mannerheimii*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (X). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 1 teritorija, atitinkanti BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta XX. 2018 m. pradėjus vykdyti rūšies inventorizaciją visoje Lietuvos teritorijoje ir remiantis naujausia nepublikuota informacija, identifikuotos dar 5 vietovės, kur registruoti šios rūšies individai. Tinkamos buveinės: 9020*, 9050, 9060. Vykdyt LIFE IP NATURALIT projektą, 2019–2022 m. bus vykdoma rūšies inventorizacija Lietuvoje.

1361 Lūšis (*Lynx lynx*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Lietuvoje ši rūšis reta, paplitusi lokaliai, nuolat gyvena tik kai kuriuose dideliuose mišrių spygliuočių ir lapuočių miškų masyvuose. Dažniau aptinkama Lietuvos šiaurės rytinėje ir pietinėje dalyje bei Žemaitijoje. Lietuvoje *Lynx lynx* XX a. pirmoje pusėje buvo išnykusios. Vėliau, kai pagerėjo apsauga ir mitybos sąlygos, vėl apsigyveno ir ėmė daugėti. Oficialios apskaitos duomenimis šios rūšies žvėrių daugiausiai buvo 1987 m. – 210 individų. 2012 m. sumažėjusi iki 30–40 individų, o 2017 m. Lietuvoje gyvenančių *Lynx lynx* populiacija įvertinta jau kaip 90–100 individų ir gausėjanti. Lietuvoje *Lynx lynx* apsaugai įsteigti 3 miškų biosferos poligonai, saugoma 1 valstybinio gamtinio rezervato ir buferinės apsaugos zonos teritorijose, kaip tikslinė rūšis įtraukta į 9 BAST. Prie *Lynx lynx* populiacijos Lietuvoje didėjimo prisidėjo 2011 m. pradėtas įgyvendinti projektas „Lūšių ir didžiųjų apuokų veisimas nelaisvėje“, kurio metu nelaisvėje išaugintos *Lynx lynx* buvo paleidžiamos į gamtą. 2012 m. patvirtintas *Lynx lynx* nacionalinis apsaugos planas ir įgyvendinti 9 veiksmų planai.

1334 Baltasis kiškis (*Lepus timidus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Aptinkamas beveik visoje Lietuvoje, bet ne visuose miškuose. Kiek dažnesnis yra šiaurės Rytų ir Pietryčių Lietuvos bei kai kuriuose Vakarų Lietuvos miškuose. Lietuvoje populiacijos dydis vertinamas 2000–3000 individų. Pastaruoju metu gausa mažėja dėl sniego stygiaus žiemą – šiuo metų laiku dėl balto kailiuko jie labai išsiskiria aplinkoje ir dažniau pastebimi bei sumedžiojami plėšrūnų. Taip pat šiai rūšiai grėsmę kelia tinkamų buveinių mažėjimas dėl pelkių ir pelkėtų miškų sausinimo, taip pat kai kurių plėšrūnų (lapių, usūrinių šunų, kiaunių) gausa.

1342 Miškinė miegapelė (*Dryomys nitedula*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Lietuva ir Latvija yra šios miegapelės arealo tolimiausios šiaurvakarinės dalys, todėl miškinė miegapelė čia natūraliai reta, žinomos tik dvi radimvietės, apsaugos priemonių nebuvo taikyta. Lietuvos populiacijos dydis nežinomas, trūksta informacijos apie šios rūšies paplitimą.

5564 Europinis plačiaausis (*Barbastella barbastellus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Rūšies būklės, įgyvendinto išsaugojimo priemonių ir jų poveikio bei likusių problemų ir grėsmių aprašymas pateiktas skyriuje „E.3.1. Kitur nenurodytos konkrečioms rūšims skirtos priemonės ir programos“.

A876 Tetervinas (*Lyrurus tetrix tetrix*). Lietuvoje rūšies apsaugai įsteigtos 7 PAST. Šiuo metu tetervino populiacija Lietuvoje vertinama 1,5–2 tūkst. patinų, tačiau nustatytas besitęsiantis jos mažėjimas. Parengtas nacionalinis rūšies apsaugos planas bei 3 veiksmų planai. Šiai rūšiai skirtos gamtotvarkos priemonės Dzūkijos nacionaliniame parke (PAST Dainavos giria) įgyvendinamos nuo 2005 m., jos davė teigiamų rezultatų, kitose

pelkėse atliekami buveinių tvarkymo darbai taip pat gali turėti teigiamos įtakos tetervinų gausai tose teritorijose. Rūšiai būdingos pereinamosios miškų – atvirų vietų buveinės. Miškuose tikslinių priemonių rūšies išsaugojimui nevykdyta.

A659 Kurtinys (*Tetrao urogallus*). Didelių miško masių, kur vyrauja paprastosios pušies medynai, rūšis, kurios buveinės apima miškingus brandžių miškų, aukštapelkių ar pelkinio miško, retų medynų/miško aikščių ar kitų retmių kompleksus. Paplitusi beveik tik rytiniuose ir pietiniuose rajonuose, besiribojančiuose su Baltarusija ir Lenkija. Vietinės populiacijos fragmentiškos ir izoliuotos. Šiuo metu kurtinio populiacija Lietuvoje vertinama 300–400 patinų, trumpalaikėje perspektyvoje stabili, tačiau ilgalaikėje – sumažėjusi ir nesiekia buvusios gausos. Rūšies apsaugai įsteigtos 7 PAST, parengtas nacionalinis rūšies apsaugos planas, veiksmų planai. Kadangi paskutinė nacionalinė tuokviečių inventorizacija atlikta dar 2008 m., ją būtina kuo greičiau pakartoti. Nors yra vykdomas rūšies reintrodukcijos projektas Viešvilės rezervate, tačiau į gamtą paleidžiama mažai individų ir projekto sėkmingumas nežinomas. Be to, ši vietinė populiacija yra izoliuota ir nutolusi nuo kitų veisimosi vietų šalyje. Trūksta informacijos, kaip kurtinių populiacijos veikiamos modernių miškininkavimo technologijų.

A030 Juodasis gandras (*Ciconia nigra*). Gyvena didesnio ploto brandžiuose ir drėgnuose mišriuose ar lapuočių miškuose. Lietuvoje populiacija vertinama 350–500 porų, mažėjanti tiek trumpalaikėje, tiek ilgalaikėje perspektyvoje. Rūšiai įsteigtos 7 PAST, parengtas nacionalinis apsaugos planas, parengti ir įgyvendinti 50 veiksmų planų (dirbtinių lizdų kėlimas, priemonė davė teigiamų rezultatų), dalis lizdų atkurta ar sutvirtinta nevyriausybinių organizacijų iniciatyvomis. Juodųjų gandrų įsikūrimas dirbtinėse lizdavietyse rodo, kad rūšiai jų trūksta ir populiacija didele dalimi yra priklausoma nuo biotechninių priemonių taikymo. Įgyvendinant LIFE IP NATURALIT vykdoma rūšies inventorizacija 2019–2021 m.

A073 Juodasis peslys (*Milvus migrans*). Rūšies populiacija šiuo metu vertinama 80-120 porų, fiksuotas nežymus gausėjimas trumpalaikėje perspektyvoje, tačiau ilgalaikėje rūšis patyrė žymų populiacijos sumažėjimą, todėl rūšies būklė išlieka nepalanki. Rūšies apsaugai išskirtos 4 PAST. Numatyta rūšies inventorizacijos veikla LIFE IP NATURALIT projekto lėšomis 2019–2021 m.

A074 Rudasis peslys (*Milvus milvus*). Lietuvoje rūšies būklė palanki, nes populiacija šiek tiek didėja, tačiau gali būti per maža išsilaikyti, o didžiojoje Europos dalyje nustatytas populiacijos mažėjimas. Šiuo metu populiacija vertinama 35-55 poromis. Rūšiai būtina skirti dėmesį, nes jos apsaugai šalyje nėra įsteigta PAST, nevykdoma stebėseną, lizdų monitoringas ir tikslesnė apskaita.

A080 Gyvatėdis (*Circaetus gallicus*). Lietuvoje apsaugai įsteigtų teritorijų nėra. Gyvatėdžiai stebimi daugiausiai Pietų ir Rytų Lietuvoje, 2018 m. nustatytas perėjimo faktas Čepkelių pelkės pakraštyje. Nebuvo vykdyta jokių priemonių rūšies išsaugojimui.

A858 Mažasis erelis rėksnys (*Clanga pomarina*), A859 Didysis erelis rėksnys (*Clanga clanga*). Miške gyvenančios rūšys, kurios maitinasi laukuose, pievose, pamiškėse. Didysis erelis rėksnys Lietuvoje retas, nustatomi pavieniai perėjimo atvejai tik mišriuose porose kartu su mažuoju ereliu rėksniu. Dėl šių aplinkybių rūšies būklė šalyje nepalanki. Mažoj erelio rėksnio populiacija šalyje sumažėjo per paskutinius dešimtmečius, dabar populiacija laikoma stabilia, vertinama 1,4–1,9 tūkst. porų. Rūšies apsaugai įsteigtos 7 PAST, 2010–2015 m. įgyvendintas rūšies apsaugai skirtas projektas (patikslintos rūšies gyvenamosios vietos, sustiprinta lizdų apsauga, įrengta dirbtinių lizdavietyčių), parengtas nacionalinis rūšies apsaugos planas, 1 gamtotvarkos planas (dar 3 planai parengti, bet nepatvirtinti), kur numatytos specifinės rūšies apsaugos priemonės. Mažoj erelio rėksnio populiacija Lietuvoje sudaro žymią dalį visos ES populiacijos (atskirais skaičiavimais iki 20 %), todėl labai svarbu užtikrinti palankią šios rūšies būklę ir siekti buvusio populiacijos dydžio atsistatymo.

A094 Žuvininkas (*Pandion haliaetus*). Rūšies apsaugai išskirtos 2 PAST, šalies populiacija vertinama 40–70 porų. Nors populiacijos trendas šalyje laikomas stabilium ir net didėjančiu ilgalaikėje perspektyvoje, tačiau bendrai populiacija yra labai maža, be to, pastebimas žymus svyravimas pagrindinėse radavietyse. Parengtas rūšies apsaugos planas ir 6 veiksmų planai, dalis jų įgyvendinta. Privačių ir viešųjų įstaigų iniciatyvų dėka iškelta dirbtinių lizdavietyčių, kuriose žuvininkai įsikuria. Tai rodo, kad rūšiai trūksta tinkamų lizdavietyčių ir jos populiacijos būklė priklauso nuo taikomų biotechninių priemonių.

A098 Startsakalis (*Falco columbarius*). Viena iš tinkamų veistis buveinių – didesnės aukštapelkės, apsuptos miško ar su miško salomis. Rūšis Lietuvoje labai reta (iki 10 porų). Nėra išskirta PAST, neįgyvendinta jokių specifinių rūšies apsaugos priemonių.

A087 Paprastasis suopis (*Buteo buteo*), A219 Naminė pelėda (*Strix aluco*). Plačiai paplitusios rūšys, besirenkančios įvairias miško buveines, taip pat ir nedidelius miškelius ar net pavienius medžius, maitintis gali tiek miško buveinėse, tiek laukuose, pievose. Paprastojo suopio gausa šalyje vertinama 5–7 tūkst. porų, naminės pelėdos 3,5–4,5 tūkst. porų, abiejų rūšių populiacijos tendencija laikoma mažėjančia, tikriausiai dėl kompleksinių intensyvaus žemės ir miškų ūkio veiklų. Intensyvus miškininkavimas naikina veistis tinkamus medynus ir ypač įsikurti tinkamus medžius (lizdams krauti, su drevėmis). Privačiomis iniciatyvomis iškelta gana daug inkilų naminėms pelėdoms, tačiau poreikis išlieka.

A210 Paprastasis purpelis (*Streptopelia turtur*). Paskutiniu metu stebimas žymus populiacijos mažėjimas, populiacija įvertinta 2,7–4 tūkst. porų, mažėja. Nuo 2019 m. rūšis įtraukta į saugomų rūšių sąrašus Lietuvoje, tikslinių apsaugos priemonių nėra taikyta.

A215 Didysis apuokas (*Bubo bubo*). Didelių pelkėtų miškų masyvų paukštis. Šiuo metu rūšies būklė šalyje stabili, tačiau populiacija labai maža (10–20 porų). Rūšies apsaugai įsteigta 1 PAST, parengtas nacionalinis apsaugos planas, 3 veiksmy planai, vykdyta veisimo ir paleidimo į laisvę programą. Dėl itin mažo porų skaičiaus ir veisimosi ypatybių (dažnai peri ant žemės) populiacija labai pažeidžiama, tačiau teigiamą efektą gali duoti dirbtinių lizdaviečių, apsaugančių nuo plėšrūnų, įrengimas.

A220 Uralinė pelėda (*Strix uralensis*). Rūšies būklė šalyje palanki, rūšies populiacija gausėja, tačiau yra nedidelė (50–80 porų), labai priklausoma nuo ūkininkavimo miškuose ir dirbtinių lizdaviečių gausos, todėl lengvai pažeidžiama. Rūšies apsaugai įsteigtos 3 PAST, tačiau dviejose iš jų populiacijos būklė neaiški, rūšis aptinkama ne kasmet, trūksta perėjimo faktų. Nevyriausybinių organizacijų iniciatyvomis visose trijose PAST keliais etapais išskelti inkilai.

A457 Laplandinė pelėda (*Strix nebulosa*). Rūšies būklė šalyje palanki, rūšies populiacija po truputį gausėja ir gali siekti nuo 5 iki 10 perinčių porų. Šiems paukščiams Dainavos girioje yra išskelti dirbtiniai lizdai, kuriuos jie sėkmingai užima. Galimi perėjimo atvejai ir kitose Lietuvos regionuose, rytų Lietuvoje, kur reikalingi tyrimai.

A223 Lututė (*Aegolius funereus*). Rūšies populiacija laikoma stabilia, įvertinta gausa šalyje 500–700 porų, tačiau rūšis išlieka pažeidžiama dėl intensyvių miškų ūkinės veiklos regionuose, kur ji aptinkama. Rūšies apsaugai išskirtos 5 PAST, kuriose jų gausa gana žymiai svyruoja tarp metų. Nevyriausybinių organizacijų iniciatyvomis iškelta šiek tiek inkilų, kitų specifinių rūšies apsaugos priemonių nevykdyta.

A217 Žvirblinė pelėda (*Glaucidium passerinum*). Paplitusi įvairiuose miškuose, dažniausiai paplitimas susijęs su eglynais. Prieš porą dešimtmečių prasidėjo gana staiga populiacijos augimas, dabar rūšies gausa skirtingais duomenimis vertinama 1,2–1,5 tūkst. porų, populiacijos tendencija didėjanti. Tačiau rūšis išlieka jautri miškų ūkiniam naudojimui dėl poreikių lizdavietei, prieraišumo eglynams ir brandesniems miškams. Lietuvoje rūšies apsaugai išskirtos 8 PAST, specifinės apsaugos priemonės – inkilų kėlimas – kai kuriose teritorijose vykdytos privačiomis ar nevyriausybinių organizacijų iniciatyvomis.

A658 Didysis margasis genys (*Dendrocopos major*), A236 Juodoji meleta (*Dryocopus martius*). Abi rūšys plačiai paplitusios ir aptinkamos įvairiuose miškuose, juodoji meleta dažniau aptinkama didesniuose spygliuočių-mišrių miškų masyvuose. Didžiojo genio populiacija vertinama 47–65 tūkst. porų, juodosios meletos – 4,9–7 tūkst. porų, abiejų rūšių populiacijos tendencija mažėjanti. Juodosios meletos apsaugai Lietuvoje įsteigtos 4 PAST, specifinių apsaugos priemonių jose nevykdyta. Abiejų rūšių (kaip ir kitų geninių paukščių) gausos mažėjimą ir nepalankią būklę nulemia nepalanki miškininkavimo praktika, kuomet iš medynų šalinama negyva mediena, mažėja brandžių medynų ir medžių.

A868 Vidutinis margasis genys (*Leipicus medius*), A239 Baltnugaris genys (*Dendrocopos leucotos*), A869 Mažasis genys (*Dryobates minor*). Rūšys laikomos pažeidžiamomis dėl mažėjančio brandžių lapuočių medynų kiekio, vidutinis margasis ir baltnugaris genys – ypač dėl ažuolynų. Vertinama, kad Lietuvos populiaciją sudaro 400–5600 vidutinio margojo genio porų, 1,5–2,3 tūkst. baltnugario genio porų, mažojo genio 6,6–9 tūkst. porų, visų šių rūšių populiacijų tendencijos mažėjančios. Vidutinio margojo genio apsaugai įsteigtos 7 PAST, baltnugario genio – 6 PAST, tačiau specifinių šių rūšių apsaugos priemonių nevykdyta. Rūšys pažeidžiamos dėl intensyvaus ūkininkavimo miškuose.

A866 Žalioji meleta (*Picus viridis*). Gyvena lapuočių ir mišriuose miškuose, iš dalies – ekotoninė rūšis, nes įsikuria šalia pievų, didesnių aikščių, vandens telkinių, gyvenvietėse. Rūšies gausa šalyje vertinama 250–360 porų, populiacijos tendencija nurodoma mažėjanti, tačiau trūksta žinių apie rūšies paplitimą ir populiacijos būklę šalyje. Viena iš buveinių gerinimo priemonių – palikti lapuočių medžių priemaišą spygliuočių miškuose.

A241 Tripirštis genys (*Picoides tridactylus*). Rūšis laikoma pažeidžiama dėl mažėjančio tinkamų geros būklės buveinių (brandžių borealinių miškų) kiekio. Rūšies populiacija šalyje skirtingais šaltiniais vertinama skirtingai (vienur 40–100 porų, kitur 380–520 porų), populiacija laikoma stabilia, tačiau skirtingi vertinimai rodo nepakankamą rūšies ištirtumą. Rūšies apsaugai įsteigta 8 PAST, tačiau jokių specifinių apsaugos priemonių nevykdyta.

A231 Žalvarnis (*Coracias garrulus*). Tai pusiau atviro kraštovaizdžio rūšis, kurios apsaugai svarbus mozaikiškas miško-atvirų vietų kraštovaizdis. Būklė Lietuvoje labai nepalanki, nustatytas didesnis kaip 80 % populiacijos sumažėjimas paskutiniais dešimtmečiais, šiuo metu šalyje žinomos vos kelios perinčios poros (8–12). Rūšies apsaugai išskirtos 4 PAST teritorijos, iš kurių trijose rūšis neaptinkama. LOD vykdė projektą, kuomet rūšies apsaugai buvo keliami inkilai istorinėse ar potencialiose buveinėse.

A314 Žalioji pečialinda (*Phylloscopus sibilatrix*), A317 Paprastasis nykštukas (*Regulus regulus*), A657 Paprastasis kikilis (*Fringilla coelebs*). Įprastos miško paukščių rūšys, pečialinda prieraišesnė brandiems mišriems ar su egle miškams, kikilis paplitęs labai plačiai ir įvairiose (ne tik miško) buveinėse. Žaliosios pečialindos ir nykštuko gausa vertinama 200–400 tūkst. porų, tačiau populiacijų gausos tendencijos mažėjančios, manoma, dėl nepalankios miškų ūkio praktikos, kuomet mišrūs medynai keičiami

monokultūromis, intensyvėja kirtimai, nepalaikoma natūrali miško buveinių struktūra. Kikilio gausa vertinama 1,2–2 mln. porų, tačiau populiacijos tendencija mažėjanti, kadangi rūšis labai plastiška, tikslų priežasčių nežinoma, tikriausiai jos kompleksinės, apimančios bendrą poveikį tiek miškams, tiek atviroms buveinėms. Specifinės priemonės netikslingos, tačiau bendra buveinių apsauga ir taršos mažinimas turėtų sumažinti rūšies gausos mažėjimą.

A320 Mažoji musinukė (*Ficedula parva*). Miško gilumos rūšis, įsikurianti tankiuose senuose medynuose toliau nuo miško pakraščio. Būklė nežinoma dėl duomenų trūkumo, tačiau laikoma nepalankia dėl mažėjančio tinkamų buveinių kiekio. Populiacija laikoma mažėjančia trumpalaikėje perspektyvoje, šiuo metu vertinama 10–20 tūkst. porų. Rūšies apsaugai nėra įsteigta PAST, nevykdoma jokių specifinių rūšies apsaugos priemonių.

A286 Baltabruvis strazdas (*Turdus iliacus*). Rūšis įprastai gyvena šlapiuose lapuočių ar mišriuose miškuose, vandens telkinių pakrantėse, Lietuva yra ties pietine paplitimo riba. Šiuo metu gausa vertinama 500–1000 porų, ji žymiai sumažėjusi, nors tikslios priežastys nėra aiškios, spėjama, kad mažėjimas gali būti susijęs su klimato kaita arba su grėsmėmis žiemojimo-migracijos metu. Drėgnų miško buveinių apsauga ir būklės gerinimas palankios rūšiai priemonės veisimosi vietoje.

Likusios problemos ir grėsmės buveinėms ir rūšims

A02 Žemės ūkio kultūrų konversija. Kai kur rečiau medžiai apaugusios ganyklos transformuojamos paverčiant jas ariama žeme (buveinės: 9070).

A03 Mozaikiško ūkininkavimo nykimas ir kaita (rūšys: A210, A217, A087).

A05 Nedidelių kraštovaizdžio elementų (pavienių medžių ir pan.) pašalinimas (rūšys: 5378, A210; A657; A217).

A07 Tradicinio ūkininkavimo nutraukimas (išskyrus pievas), ganymo ir/ar paklotės grėbimo pušynuose nutraukimas (buveinės: 91T0; rūšys: 1477, 1954); ganymo miškuose ir retmiškiuose nutraukimas (buveinės: 9020, 9060, 9070, 91E0; rūšys: 1902, 6169, 5378, 6169).

A13 Pievų atsėjimas. Kai kur buveinės sunaikinamos sukultūrinant ganyklų žolinę dangą (buveinės: 9070).

A21 Pesticidų naudojimas rūšies buveinėse ar arti jų (rūšys: 5564; 6169; A074; A210; A657).

A29 Žemės ūkio sukelta dirvožemio tarša. Šalia daugelio upių slėnių yra intensyviai naudojami žemės ūkio plotai, iš kurių sklinda cheminės medžiagos, neigiamai veikiančios šlaitų miškų augmeniją ir gyvūniją (buveinės: 9180), biogeninės medžiagos gausiai nusėda upių slėniuose (buveinės: 91E0, 91F0).

B02 Ekstensyviai naudojamų miškų vertimas monokultūromis (mažėjant reikalingų įvairiarūšių įvairiamžių medynų, prastėja mitybinė bazė) (rūšys: 1361; 5564; 6169; A030; A080; A858; A859; A215; A220; A223; A239; A241; A314; A317; A320; A236; A457; A658; A659; A866; A868; A869; A217; A657; A286; A087; A219). Plačialapių miškai transformuojami į eglynus ar beržynus (buveinės: 9020, 9160, 9070; rūšys: 1381). Po kirtimų atkuriami per tankūs medynai, kurie ir brandesnėse stadijose neturi pakankami tipiškų buveinės požymių (buveinės: 2180, 9050, 9060, 91T0; rūšys: 1477, 1902, 1954). Reti medynai tankinami įveisiant pušis, po kirtimų atkuriami gryni pušynai (buveinės: 9190).

B04 Tradicinės miškininkystės atsisakymas. Buveinei palankus buvo savaiminis miškų atžėlimas po kirtimų ar gaisro. Dabar praktiškai visada atsodinama dirbtinai, ugdomi per tankūs medynai (buveinės: 91T0; rūšys: 1477, 1954, A876). Neliuka ekstensyvios miškininkystės, kuri buvo palanki savaimės besiformuojančioms mažesnio ūkinio naudingumo buveinėms (buveinės: 9160, 9190).

B05 Kirtimai bei atsodinimo ar atžėlimo. Plynose kirtavietėse dažniausiai nėra atsodinamos plačialapių rūšys, o ugdomi gerai atželiantys minkštieji lapuočiai – beržai, juodalksniai (buveinės: 9160)

B06 Atskirų medžių iškirtimas (rūšys: 1086; 1920; 5378)

B07 Negyvos medienos ir mirštančių medžių šalinimas (buveinės: 2180; 9010; 9020; 9050; 9070; 9160; 9180; 9190; 91F0*; 91T0; rūšys: 1086; 1386; 1920; 5378; 5564, A220; A231; A236; A239; A241; A320; A457; A658; A866; A868; A869; A217; A286; A217).

B08 Senų medžių kirtimas. Atrankiniai kirtimais išimami brandūs ir seni medžiai ir taip buveinė labai nuskurdinama (buveinės: 2180, 9010; 9020; 9050; 9060; 9070; 9190; 91F0*; rūšys: 1381; 5378; 5564; A030; A073; A080; A094; A220; A223; A231; A236; A239; A241; A457; A658; A858; A859; A866; A868; A869; A217; A314; A317; A286; A087; A217).

B09 Plyni kirtimai (buveinės: 9010; 9020; 9050; 9060; 9070; 9080; 9160; 9190; 91D0; 91E0; 91T0; rūšys: 1086; 1381; 1386; 1477, 1902; 1920; 1924; 5378; A220; A223; A239; A241; A320; A457; A866; A868; A869; A030; A073; A080; A236; A658; A858; A859; A215; A659; A217; A314; A317; A217; A087).

B14 Gaisrų slopinimas/nebuvimas. Vyksta nepalanki sėkmė ir eutrofizacija, atsiradusios gaisravietės išvalomos ir atsodinamos (buveinės: 2180, 9010, 9060, 91T0; rūšys: 1477, 1954, A659, A876).

B15 Miškų naudojimas mažinant senų medynų buvimą. Ūkiniuose miškuose neleidžiama medynams pasiekti brandą, kuomet atsiranda vertingosios savybės (buveinės: 9080; 9020; 9160; 91D0*; 91T0; rūšys: 1381; 1386). Daugiausia iškertami kartu su greičiau subręstančiomis medyne vyraujančiomis rūšimis – pušimi, beržais, drebulėmis (buveinės: 9190). Mažėja tinkamų veisimosi buveinių ir maitinimosi vietų (rūšys: 1361; 5564;

A030; A073; A080; A098; A215; A220; A223; A236; A239; A241; A320; A457; A658; A659; A858; A859; A866; A868; A869; A217; A314; A317; A657; A286; A217; A087).

B16 Medienos transportavimas (aktualu veisimosi laiku) (rūšys: 1361; A030; A080; A094; A215; A220; A457; A659; A858; A859; A087; A217).

B17 Dirvos ruošimas miškų ūkyje. Dėl paliekamos kirtimo atliekų ir mineralizuojamų vagų tarpvagėse yrančios paklotės suveši nitrofilai (lendrūnai, šakiai, avietės ir kt.), kurie nustelbia kserotermofilinius augalus (rūšys: 1477, 1954). Kirtavietės nebegali imituoti laukymų funkcijų (rūšys: A876).

B20 pesticidų naudojimas rūšies buveinėse ar arti jų (rūšys: 1086; 1920; 1923; 1924; 5378; 5564, 6169; A074; A210; A657; A087; A217).

B27 Hidrologinio režimo ir vandens telkinių keitimas miškų ūkyje. Tebevyksta regresavimas dėl senų sausavimo sistemų. Sausavimo sistemų atnaujinimas blogina buveines kur būklė stabilizavosi (buveinės: 9080; 91D0*, 9020; rūšys: 1334, 1386; A030; A080; A215; A858; A859; A869; A286).

B29 Kita ūkinė veikla miškuose (ugdomieji ir bet kokie kirtimai veisimosi metu) (rūšys: 1361, A659).

C01 Mineralinių iškasenų gavyba. Ozuose esantys žvyro-smėlio išteklių labiausiai patrauklūs molingų dirvožemių regionuose, todėl lokaliai išlieka buveinių sunaikinimo grėsmė (buveinės: 9060).

D01 Vėjo jėgainės (rūšys: A215).

D02 Hidroenergetika. Užtvankų lygio svyravimo zonose buveinės regresuoja. Žemiau užtvankų pasikeičia potvynių režimas ir nusėdančio aliuvio kiekis (buveinės: 91E0*).

D06 Elektros linijos (rūšys: A215).

E01 Keliai, takai, geležinkeliai ir jų infrastruktūra. Buveines, ypač pušynuose neigiamai veikia tankus kelių ir gruntkelių tinklas (buveinės: 9010; rūšys: A215). Nemaža dalis buveinių yra palei kelius ir geležinkelius, dėl kurių buveinės yra fragmentuotos, teršiamos (buveinės: 9190; 1361). Pajūrio poilsio zonose buveines neigiamai veikia didelis takų tinklas ir lankytojų gausa (buveinės: 2180).

F05, F07 Turizmo, sporto ar laisvalaikio infrastruktūros kūrimas ir vystymas (jei tai vyksta dideliuose medynuose, didėja lūšių trikdymas) (rūšys: 1361; A030; A073; A074; A094; A215; A220; A457; A858; A859; A087). Aktualu tuoktūvių metu (rūšys: A659; A876).

F09 Atliekų šalinimas iš gyvenamųjų/rekreacinių objektų. Šalia gyvenviečių, sodybų, kapinių ir pan. šlaituose dažni šiukšlynai. Buveinės degraduoja dėl nitrofilizacijos (buveinės: 9180)

F12 Paviršinių ir gruntinių vandenų teršimas gyvenviečių kanalizacinėmis nuotėkomis. Aktualu šalia gyvenviečių ir sodybų, kur nėra centralizuotos kanalizacijos (buveinės: 9180).

G09 Intensyvus grybavimas (rūšys: 1924).

G10 Nelegalus šaudymas/žudymas (brakonieravimas) (rūšys: 1361).

G11 Nelegalus laukinių augalų ir gyvūnų ir jų produktų rinkimas. Saugomi augalai iškasami ir/ar skinami (rūšys: 1902, 1477); neteisėtai renkami kiaušiniai (rūšys: A215).

I01 Invaziniai plėšrūnai (rūšys: 1334, A215; A659).

I02 Kitos invazinės (ne ES susirūpinimo) rūšys (buveinės: 2180, 9010, 9020, 9050, 9060; 9070; 9080, 9160; 9180, 9190; 91E0, 91F0*; 91T0; rūšys: 1334, 1477, 1954).

I04 Probleminės vietinės rūšys (rūšys: A030; A210; A215; A220; A223; A236; A457; A659; A876; A217).

I05 Augalų ir gyvūnų ligos, patogenai, kenkėjai. Daugelio buveinių struktūra yra nukentėjusi dėl guobų maro (buveinės: 91F0*). Dėl užneštinio grybo *Chalara fraxinea* ir kitų patogenų Lietuvoje žuvo apie pusę uosynų ir šis procesas dar tęsiasi (buveinės: 9020; 91E0*; rūšys: 6169).

J01 (A26+F14+...) Mišri gruntinių ir paviršinių vandenų tarša. Dėl nuotekų iš gyvenviečių, žemės ūkio teritorijų ir kitur per potvynius salpiniuose miškuose nusėda daug biogenų ir kitų medžiagų, kurios blogina buveinių būklę (buveinės: 91E0*; 91F0*).

L05 Sumažėjęs vaisingumas/vislumas. Dėl populiacijų sumažėjimo ir genetinės izoliacijos mažėja individų gyvybingumas, sėklų daigumas (rūšys: 1902, 1477, 1954; A659; A876).

L06 Tarprūšiniai santykiai (konkurencija, plėšrūnų veikla, parazitizmas). Nedideliuose upeliuose neigiamą įtaką daro bebrai užtvendami salpinis miškus (buveinės: 9050; 91E0*).

N02 Kritulių mažėjimas ir sausros. Klimato kaita sustiprina sausavimo sistemų poveikį, blogina nesusausintų buveinių būklę (buveinės: 9080; 91D0*, rūšys: A286). Blogėja eglės augimo sąlygos (buveinės: 9050).

Neteisinga medžių-senolių priežiūra parkuose (rūšys: 5378).

Miško kelių pakelių, pagriovių, proskynų užkrūmėjimas ar užaugimas mišku (rūšys: 6169).

Plynųjų kirtimų nebuvimas (rūšys: 1477, 1954, 6169).

Reguliarus lizdų/veisimosi vietų monitoringo nebuvimas; (rūšys: A030; A073; A074; A094; A215; A220; A457; A659; A858; A859; A876).

Reikalingi papildomi tyrimai dėl buveinių paplitimo, būklės ir apsaugos priemonių nustatymo (buveinės: 9070; 9190; 91F0*).

KPP nėra priemonių, kuriomis būtų skatinamas ganymas miškuose ar pusiau miškingose vietose (buveinės: 9070).

Kokybiškų lizardaviečių stoka (rūšys: A215; A094; A030; A231; A217; A220; A457).
Trūksta duomenų apie rūšies paplitimą, būklę radavietėse (rūšys: 1920; 1923; 1924; 6169; A457).

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

CA01 (buveinės: 9070).
CA02 (rūšys: 5378).
CA04 (buveinės: 9020, 9060, 9070, 91E0, 91T0; rūšys: 1477, 1902, 1954, 5378, 6169).
CA05 (buveinės: 9070).
CA09 (rūšys: 6169; A217; A087).
CA14 (buveinės: 9180, 91E0, 91F0).
CB01 Prevencinė veikla, stabdanti (pusiau)natūralių miškų vertimą intensyviomis monokultūromis (buveinės: 9010, 9020, 9050, 9060, 9070, 9160, 9190, 91T0; rūšys: 1381, 1477, 1902, 1954, 6169; A030; A073; A074; A080; A094; A098; A210; A215; A220; A223; A231; A236; A239; A241; A320; A457; A658; A659; A858; A859; A866; A868; A869; A876; A217; A314; A317; A657; A286; A087, A219).
CB03 (buveinės: 9010, 9060, 9160, 9190, 91T0; rūšys: 1477, 1954).
CB04 (buveinės: 9010, 9020, 9050, 9060, 9160, 9190, 91D0, 91E0, 91F0, 91T0; rūšys: 1381, 1386; 1477, 1954, 1902).
CB05 Adaptuoti/keisti miškų naudojimo praktiką (buveinės: 2180, 9010, 9020, 9050, 9060, 9070, 9160, 9180, 9190, 91D0, 91E0, 91F0, 91T0; rūšys: 1902, 1477, 1381, 1386, 1086; 1920; 1924; 5378; A030; A073; A074; A080; A094; A098; A210; A215; A220; A223; A231; A236; A239; A241; A320; A457; A658; A659; A858; A859; A866; A868; A869; A876; A217; A314; A317; A286; A087; A219).
CB06 (buveinės: 9010, 9020, 9190, 91D0, 91F0; rūšys: 1381, 1386).
CB09 (rūšys: 1086; 1920; 1924; 5378; 6169).
CB14 (buveinės: 9020, 9080, 91D0; rūšys: 1386; A286).
CB15 (dėl miško ūkinės veiklos, sukeliančios trikdymą, pvz., miškasodis šalia lizdų perėjimo metu, įvairūs sanitariniai ir pan. kirtimai, žymėjimas ir pan.) (rūšys: A030; A073; A074; A080; A094; A098; A215; A220; A223; A236; A457; A658; A659; A858; A859; A876; A217; A087).
CC01 (buveinės: 9060).
CC04 (buveinės: 91E0).
CE01 (buveinės: 2180, 9010, 9190; rūšys: A215; A659).
CF03 Apsaugos nuo trikdymo priemonių įteisinimas ir įgyvendinimas (lankymosi ribojimas, informaciniai ženklai, kelio užtvarai, specializuota kontrolė) (prie lizdų ir/ar veisimosi vietose) (rūšys: A030; A073; A074; A080; A094; A098; A215; A220; A223; A457; A659; A858; A859; A876).
CF04 (buveinės: 9180).
CF05 (buveinės: 91E0, 91F0).
CF12 (dėl šiukšlinimo šlaituose) (buveinės: 9180).
CG02 (rūšys: 1924).
CG04 (kamos prie lizdų, saugančios nuo nelegalaus kiaušinių/jauniklių paėmimo) (rūšys: A215).
CI02 (rūšys: A876).
CI03 (buveinės: 2180, 9010, 9020, 9050, 9060, 9070, 9080, 9160, 9180, 9190, 91E0, 91F0, 91T0; rūšys: 1477).
CI05 (rūšys: A030; A073; A074; A080; A094; A098; A215; A220; A223; A236; A457; A659; A858; A859; A876; A217).
CL04 (buveinės: 9050, 91E0).
CS01(reikalingas dirbtinis augalų padauginimas, reintrodukcija) (rūšys: 1902, 1477, 1954).
CS03 (dirbtiniai lizdai, inkilai) (rūšys: A030; A094; A215; A220; A223; A231; A457).
Įgyvendinti parengtus veiksmų planus (rūšys: A215).
Išsamus lizdų ir/ar veisimosi vietų inventorizavimas ir monitoringas netrikdymui ir kitai apsaugai užtikrinti (rūšys: A030; A073; A074; A858; A859; A094; A215; A220; A457; A659; A876).
Mažinti subpopuliacijų izoliaciją, formuojant ir/ar išsaugant ekologinius koridorius (tame tarpe ekologinius koridorius su kaimyninėmis valstybėmis (rūšys: A876, A659).
Sustiprinti priežiūrą, kad būtų laikomasi minimalaus negyvos medienos kiekio palikimo miškuose.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. CA04 Palankios veiklos atkūrimas nebevykstančio miškų ganymo vietose.
2. CB01 Prevencinė veikla, stabdanti (pusiau) natūralių miškų vertimą intensyviomis monokultūromis.
3. CB03 Įtvirtinti reguliuojamo žemutinio miško gaisro praktiką.
4. CB05 Adaptuoti/keisti miškų naudojimo praktiką.
5. CF03 Apsaugos nuo trikdymo priemonių įteisinimas ir įgyvendinimas (lankymosi ribojimas, informaciniai ženklai, kelio užtvarai, specializuota kontrolė).

6. Vištinių paukščių tuokviečių ir stambių paukščių lizdų inventorizacija bei reguliarius monitoringas šalies mastu (A876; A659; A030; A073; A074; A858; A859; A094; A215; A220; A457; A659).
7. CS03 Dirbtinių lizdavičių įrengimas (rūšys: A030; A215; A220; A223; A457).
8. CI02, CI03, CI05 Invazinių ir vietinių agresyvių rūšių plėšrūnų gausos reguliavimas.

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Ganymo miškuose infrastruktūros įrengimas ir tinkamų gyvūnų įsigijimas, ganant 0,3-0,5 SG/ha (buveinės: 9070, 9060; rūšys: 1902, 1939, 5378, 6169, 1065, 1067, 1070, A231, A866). Iš viso 3 mln. Eur per 7 metus	Vienkartinė	Ne mažiau 20 vietovių (apie 200 ha)	428 tūkst.	LIFE EŽŪFKP ERPF/SF
2. Palankaus intensyvumo ganymas (buveinės: 9070 ir kitos buveinės; rūšys: 1902, 1939, 5378, 6169, 1065, 1067, 1070, A231, A866). 300 Eur/ha. Iš viso 840 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	400 ha	120 tūkst.	EŽŪGF LIFE
3. Būdingos struktūros atkūrimo specialieji kirtimai ir kitos gamtotvarkinės priemonės (buveinės: 9020, 9060, 9070, 9160, 9050, 91T0; rūšys: 1902, 1939, 5378, 6169, A320, A858, A686). 1200 Eur/ha. Iš viso 3,6 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	3000 ha	514,3 tūkst.	ERPF/SF LIFE
4. Laukymų ir atvirų juostų atkūrimas/suformavimas ir palaikymas medynuose su uosiu (rūšys: 6169, 1067, 1070). 1300 Eur/ha. Iš viso 455 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	50 ha	65 tūkst.	ERPF/SF LIFE
5. Žemutinio gaisro taikymas palaikant buveines 9010, 91T0 ir rūšių 1477, 1920, 1954, A659, A241 buveines. 140 ha. Iš viso 280 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	140 ha (kasmet iki 20 ha įvairiose vietose)	40 tūkst.	ERPF/SF LIFE
6. Didinti buveinės 9190 plotą vykdant specialius kirtimus. 1200 Eur/ha. Iš viso 7 metams 60 tūkst. Eur.	Vienkartinė	50 ha	8,6 tūkst.	ERPF/SF LIFE
7. Būtinų apsaugos priemonių nustatymas, kai reikalingas miško išpirkimas (buveinės 9010, 9020, 9190, 91F0 yra prioritetinės; rūšys: A876, A659, A030, A073, A074, A080, A858, A859, A094, A219, A210, A239, A868, A236, A866, A223, A241, A220, A457, A215, A320). 10 tūkst. Eur/ha. Iš viso 5 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	500 ha	714 tūkst.	ERPF/SF LIFE
8. Hidrologinio režimo atkūrimas pelkėtuose miškuose (buveinės 9080, 91D0, rūšys A286). Iš viso 4 mln. tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	4000 ha	571 tūkst.	ERPF/SF LIFE
9. Dirbtinių lizdavičių ir jų apsaugos priemonių įrengimas rūšims, kurių buveinių pasaulio priemonių nepakanka: A030 juodajam gandrui (<i>Ciconia nigra</i>) 50 vnt.(1 lizdavietės kaina – 1000 Eur), A223 lututei (<i>Aegolius funereus</i>) įrengimas 120 vnt. (1 vnt./125 Eur), <i>Bubo bubo</i> 30 vnt. (1 vnt./1000 Eur), <i>Bubo bubo</i> lizdavičių apsaugai skirtų vaizdo kamerų įrengimas, 20 vnt. (1 vnt./500 Eur). Iš viso 105 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	200 vnt. lizdavičių, 20 vnt. vaizdo kamerų	15 tūkst.	ERPF/SF LIFE
10. Invazinių gyvūnų rūšių (kanadinių audinių (<i>Neovison vison</i>), paprastųjų mangutų (<i>Nyctereutes</i>	Pasikartojanti	5 PAST	20 tūkst.	ERPF/SF LIFE

<i>procyonoides</i>), paprastasis meškėnas (<i>Procyon lotor</i>) naikinimas (rūšys: A659, A876). 4000 Eur/teritorija/metus, remiantis parengtais veiksmų planais. Iš viso 140 tūkst. Eur per 7 metus.				
11. Invazinių augalų rūšių – uosialapio klevo (<i>Acer negundo</i>) ir varpinės medlievos (<i>Amelanchier spicata</i>) – naikinimas (2000 Eur/ha, remiantis parengtais veiksmų planais) (buveinės 9010, 91E0, 91F0, 9190). Iš viso 600 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	300 ha	85,7 tūkst.	ERPF/SF LIFE
12. Populiacijų gyvybingumo atkūrimas dirbtinai veisiant ir didinant genetinę įvairovę (rūšys 1477, 1902, 1954). Iš viso 100 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10 populiacijų	14,3 tūkst.	ERPF/SF LIFE
13. Atnaujinti ir įgyvendinti kurtinio A659 apsaugos planą (1 vnt.) bei veiksmų planus (10 vnt.) (įskaitant veisimą). Iš viso 3 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė		433 tūkst.	LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		2,8 mln.	
	Pasikartojančios išlaidos		205 tūkst.	

*– suma preliminarai, nes nėra tokios praktikos Lietuvoje. LIFE IP projekto metu skaičiavimai bus tikslinami.

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma (Eurais (per metus))	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Stambių paukščių lizdų ir vištinių paukščių tuokviečių inventorizacija už ST ribų (rūšys: A876, A659, A030, A073, A074, A080, A858, A859, A094, A215, A220, A457). Iš viso 300 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	100 tūkst. ha	42,9 tūkst.	ERPF/SF LIFE
2. Dirbtinių lizdavičių A223 lututei (<i>Aegolius funereus</i>) įrengimas. 1 lizdavičių kaina – 125 Eur. Įkainis apskaičiuotas remiantis tokio pobūdžio darbų organizavimo patirtimi. Iš viso 7,5 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	60 vnt.	1 tūkst.	ERPF/SF LIFE
3. Dirbtinių lizdavičių A030 juodajam gandrui (<i>Ciconia nigra</i>) iškėlimas. 1 lizdavičių darbų kaina – 1000 Eur. Iš viso 100 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	100 vnt.	14,3 tūkst.	ERPF/SF LIFE
4. Miško pievų tinklo atkūrimas/sukūrimas ir palaikymas lapuočių ir mišriuose miškuose (800 Eur/ha) (Rūšys: A231, A866). Iš viso 2,8 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	Iki 500 ha ne didesnių nei 0,3 ha	0,4 mln.	ERPF/SF LIFE
5. Invazinių augalų rūšių – uosialapio klevo (<i>Acer negundo</i>) ir varpinės medlievos (<i>Amelanchier spicata</i>) – naikinimas (2000 Eur/ha, vadovaujantis veiksmų planais). Iš viso 8,4 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	600 ha	1,2 mln.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		1,3 mln.	
	Pasikartojančios išlaidos		0,4 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

** suma preliminarai, nes nėra tokios praktikos Lietuvoje. Po LIFE IP projekto veiklų skaičiavimai bus tikslinami.

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

1. Ekstensyviai ganomo miško plotas EB svarbos buveinėse 9020, 9060, 9070 ir rūšių 1902, 6169, 5378 buveinėse bendrai siekia 200 ha.
--

2. Prašviesintų miškų EB svarbos buveinėse 9020, 9060, 9070 ir rūšių 1902, 5378 buveinėse plotas siekia 200 ha.
3. Palaikomų laukymių ir atvirų juostų plotas medynuose su uosiu 6169 *Euphydryas maturna* buveinėse siekia 50 ha.
4. Reguluojamo deginimo ir kitomis priemonėmis palaikomų 1477 *Pulsatilla patens* buveinių miškuose palankios būklės plotas siekia 50 % nuo visų buveinių.
5. Šviežių (iki 2 m. senumo) gaisraviečių plotas EB svarbos buveinėse 9010 (visų tipų gaisrai), 9060, 91T0, rūšių 1477, 1954, A659, A241 buveinėse (žemutiniai gaisrai) bendrai siekia 20 ha.
6. Iš privačių savininkų išpirktų EB svarbos buveinių (9010, 9020, 9190, 91F0 buveinės prioritėtinės) bei rūšių 1381 buveinių plotas siekia 500 ha.
7. Dėl atkurto hidrologinio režimo pasiektos palankios apsaugos būklės plotas EB svarbos buveinėse 9080 ir 91D0 plotas siekia 4000 ha.
8. Pagerinta miško paukščių rūšių būklė (siekiama populiacijos stabilumo ar didėjimo) (A876 Tetervinas (*Lyrurus tetrix tetrix*), A659 Kurtinys (*Tetrao urogallus*), A030 Juodasis gandras (*Ciconia nigra*), A073 Juodasis peslys (*Milvus migrans*), A074 Rudasis peslys (*Milvus milvus*), A080 Gyvatėdis (*Circaetus gallicus*), A858 Mažasis erelis rėksnys (*Clanga pomarina*), A859 Didysis erelis rėksnys (*Clanga clanga*), A094 Žuvininkas (*Pandion haliaetus*), A210 Paprastasis purpelis (*Streptopelia turtur*), A215 Didysis apuokas (*Bubo bubo*), A220 Uralinė pelėda (*Strix uralensis*), A223 Lututė (*Aegolius funereus*), A868 Vidutinis margasis genys (*Leiopicus medius*), A239 Baltnugaris genys (*Dendrocopos leucotos*), A241 Tripirštis genys (*Picoides tridactylus*), A231 Žalvarnis (*Coracias garrulus*), A286 Baltabruvis strazdas (*Turdus iliacus*), A320 Mažoji musinukė (*Ficedula parva*), A866 Žalioji meleta (*Picus viridis*), A236 Juodoji meleta (*Dryocopus martius*), A217 Žvirblinė pelėda (*Glaucidium passerinum*), , A457 Laplandinė pelėda (*Strix nebulosa*)).
9. Suvaldytas į Invazinių Lietuvoje rūšių sąrašą įtrauktų augalų rūšių - uosalapio klevo (*Acer negundo*) ir varpinės medlievos (*Amelanchier spicata*) plitimas 600 ha plote.
10. Suvaldytas Invazinių gyvūnų rūšių (kanadinių audinių (*Neovison vison*), paprastųjų mangutų (*Nyctereutes procyonoides*), paprastasis meškėnas (*Procyon lotor*)) plitimas 5 PAST. **Numatomi rezultatai – kita nauda**

1. Ūkininkavimo miškuose principinis pakeitimas duotų teigiamą naudą visai miškų ekosistemai, taip pat ir estetiniam kraštovaizdžio išpildymui. Be to tai prisidėtų ir prie vietos ekonomikos augimo bei tradicijų išsaugojimo per ekoturizmo skatinimą.
2. Hidrologinio režimo atkūrimas pelkėtuose miškuose prisidės prie CO₂ emisijų absorbuavimo ir klimato kaitos švelninimo. Prie šio tikslo prisidės ir po deginimo ar kitų priemonių taikymo atsikuriančios miško buveinės.

E.2.7. Uolėtos buveinės, kopos ir retai augalais apaugusios žemės

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

Uolėtų buveinių, kopų ir retai augalais apaugusių žemių ekosistema Lietuvoje sudaryta iš 10 Buveinių direktyvos I priedo buveinių tipų: 2110 Užuomazginės pustomos kopos, 2120 Baltosios kopos, 2130 Pilkosios kopos, 2140 Kopų varnauogynai, 2170 Kopų gliuosynai, 2190 Drėgnos tarpkopės, 2320 Pajūrio smėlynų tyruliai, 2330 Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės, 8210 Karbonatinių uolienu atodangos, 8220 Silikatinių uolienu atodangos. Pajūrio buveinių (2110–2320) arealai yra nedideli, apima vakarinės Lietuvos teritorijos dalies pajūrį. Likusios buveinės aptinkamos beveik visoje šalies teritorijoje.

2110 Užuomazginės pustomos kopos. Buveinės arealas yra 11,02 km², kas sudaro 0,02 % šalies teritorijos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK jis įvertintas FV ir išlieka stabilus. Buveinė šalyje užima 205 ha. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas teigiamas ploto trendas (7,74 % per metus). BAST tinkle yra 138 ha užuomazginių pustomų kopų (67 % inventorizuoto ploto).

2120 Baltosios kopos. Buveinės arealas yra 101,50 km², kas sudaro 0,16 % šalies teritorijos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK jis įvertintas FV ir išlieka stabilus; jis yra patikslintas naudojant naujausius kartografinius duomenis. Buveinė šalyje užima 824 ha. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas teigiamas ploto trendas (17,67 % per metus). BAST tinkle yra 509 ha baltųjų kopų (61 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 295 ha plote.

2130 Pilkosios kopos. Buveinės arealas yra 101,91 km², kas sudaro 0,16 % šalies teritorijos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK jis įvertintas FV ir išlieka stabilus; jis yra patikslintas naudojant naujausius kartografinius duomenis. Buveinė šalyje užima 846 ha. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas neigiamas ploto trendas (-3,85 % per metus). BAST tinkle yra 659 ha pilkųjų kopų (77 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 234 ha plote.

2140 Kopų varnauogynai. Buveinės arealas yra 98,39 km², kas sudaro 0,15 % šalies teritorijos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK jis įvertintas FV ir išlieka stabilus; jis yra patikslintas naudojant naujausius kartografinius duomenis. Buveinė šalyje užima 56 ha. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas neigiamas ploto trendas (-1,11 % per metus). BAST tinkle yra 56 ha kopų varnauogynų (100 % inventorizuoto ploto).

2170 Kopų gluosnynai. Buveinės arealas yra 104,87 km², kas sudaro 0,16 % šalies teritorijos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK jis įvertintas FV ir išlieka stabilus; jis yra patikslintas naudojant naujausius kartografinius duomenis. Buveinė šalyje užima 22 ha. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas neigiamas ploto trendas (-4,44 % per metus). BAST tinkle yra 16 ha kopų gluosnynų (72 % inventorizuoto ploto).

2190 Drėgnos tarpkopės. Buveinės arealas yra 11,54 km², kas sudaro 0,02 % šalies teritorijos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK jis įvertintas FV ir išlieka stabilus; jis yra patikslintas naudojant naujausius kartografinius duomenis. Buveinė šalyje užima 33 ha. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas teigiamas ploto trendas (38,33 % per metus). BAST tinkle yra 31 ha drėgnų tarpkopių (94 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 2 ha plote.

2320 Pajūrio smėlynų tyruliai. Buveinės arealas yra 3,65 km², kas sudaro 0,01 % šalies teritorijos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK jis įvertintas FV ir išlieka stabilus; jis yra patikslintas naudojant naujausius kartografinius duomenis. Buveinė šalyje užima 60 ha. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas neigiamas ploto trendas (11,90 % per metus). BAST tinkle yra 60 ha pajūrio smėlynų tyrulių (100 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 35 plote.

2330 Nesusivėrusios žemyninės smiltpievės. Buveinės arealas yra 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK jis įvertintas FV ir išlieka stabilus. Buveinė šalyje užima 464 ha. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas neigiamas ploto trendas (-13,30 % per metus). BAST tinkle yra 178 ha nesusivėrusių žemyninių smiltpievių (38 % inventorizuoto ploto).

8210 Karbonatinių uolienu atodangos. Kartografuota 11 objektų. Dėl linijinio pobūdžio bendras plotas labai mažas – 0,4 ha. Bendras atodangų ilgis – apie 600 metrų. Didžioji dauguma jų yra dolomitinės atodangos šiauriniame karstiniam regione, upių slėnių šlaituose, viena – karstinėje įgriuvoje ir viena – sename karjere. 3 atodangos yra konglomeratinės ir labiau atitiktų buveinės tipą 8220. BAST tinklą patenka 6 atodangos. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepakankama nepalanki (U1). Viena pagrindinių grėsmių – humuso kaupimasis ir apaugimas nebūdinga žoline ir sumedėjusia augalija. Taip pat žymus ir lankytojų poveikis laipiojant. Tvarkytose teritorijose įrengti atitvarai lankytojams, kad būtų mažiau laipiojama.

8220 Silikatinų uolienu atodangos. Neskaitant negausių konglomeratinių atodangų, Lietuvoje praktiškai nėra tipiškų buveinių kurias formuoja kietos silikatinės uolienos. Beveik visos atodangos yra upių erozijos moreniniuose gruntuose padarinys. Iš viso kartografuota 38 objektai, kurie užima 2,5 ha, o bendras linijinis ilgis – 2,7 km. Buveinių apsaugai išskirta 15 teritorijų, atitinkančių BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK būklė įvertinta kaip nepakankama nepalanki (U1). Dėl biraus grunto, daugelis buveinių dėl vykstančios erozijos kaskart atsinaujina, arba yra ardomos dėl laipiojimo. Nemažai yra esančių nebeardomoje būklėje. Tokiose atodangose kaupiasi humusas ir jos pamažu nyksta apaugdamos aplinkinėms teritorijoms būdinga augalija. Tvarkytose teritorijose įrengti atitvarai lankytojams, kad būtų mažiau laipiojama.

Uolėtų buveinių, kopų ir retai augalais apaugusių žemių rūšys

1419 Mažasis varpenis (*Botrychium simplex*). Rūšies aprašymas yra skyriuje „E.2.4. Pievos“. Potencialios buveinės – 2330.

1954 Smiltyninio gvazdiko tipinis porūšis (*Dianthus arenarius ssp. arenarius*). Taksono aprašymas yra skyriuje „E.2.4. Pievos“. Potencialios buveinės – 2140, 2180, 2320, 2330.

2216 Baltijinė linažolė (*Linaria loeselii*). Rūšis paplitusi tik vakarinėje šalies dalyje, Baltijos jūros pakrančių kopose. Dažniausiai auga 2120, rečiau 2110 ir ankstyvų sukcesijos stadijų ar praardytose *2130 buveinėse. Daugelyje radaviečių augalai sudaro negausias arba nedidelį plotą užimančias grupes (nuo kelių iki 100 m², labai retai išplitę šiek tiek didesniame plote). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies arealas vertintas FV, populiacijos dydis – U1. „Natura 2000“ tinkle *Linaria loeselii* yra 2 teritorijose. Rūšies apsaugos veiksmų plano nėra.

A137 Jūrinis kirlikas (*Charadrius hiaticula*) – populiacijos tendencija stabili. Rūšis aptinkama sukcesiškai nestabiliuose buveinėse: kopose ir retais augalais apaugusiose žemėse, dažnai ir antropogeninės kilmės (kariniai poligonai, karjerai), bet tik arti vandens. Jūrinio kirliko populiacija 2013–2018 m. vertinta 20–40 perinčių porų. Jūriniam kirlikui nebuvo taikytos tikslinės tvarkymo priemonės.

A230 Bitininkas (*Merops apiaster*) – stabili populiacija susiformavo neseniai, anksčiau tai buvo tik atsitiktinai stebima rūšis. Įsikuria gerai saulės įšildomose vietose, kur yra smėlio skardžių, įskaitant ir antropogeninės kilmės antrines buveines (karjerus, dideles smėlio ar žvyro krūvas). Anksčiau iki 40 porų vertinta populiacija šiuo metu vertinama 25–35 porų, sumažėjimas tokiai mažai populiacijai daugiau atspindi duomenų tikslumą, nes ilgesnėje perspektyvoje rūšies situacija gera, ji naujai įsikūrusi. Konkrečiose vietovėse

rūšis jautri dėl galimų greitų buveinių pokyčių (skardžių užaugimų, nuošliaužų ir pan.), ypač jei jos nenatūralios kilmės.

Likusias problemas ir grėsmės

A06 (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

A10 (nereguliarus, nepakankamas ganymas) (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

A19, A20 Dėl tręšimo vykstanti augalijos kaita buveinėse (rūšys: A137).

B01, B03 (Buveinės: 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

C01 (smėlio karjerų įrengimas) (Buveinės: 2330; rūšys: 1954).

E01 (keliai, pėsčiųjų ir dviračių takai) (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

F01, F03, F05 (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

F06 (Buveinės: 2110; rūšys: 2216).

F07¹⁴ (trypimas) (Buveinės: 2110, 2120, rūšys: 2216).

F09 (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

H03 Karinės veiklos nebevykdymas (atvirų plotų praradimas) (Buveinės: 2330. Rūšys: 1954).

I02 (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

I04 (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

L01¹⁵ (erozija, užpustymas) (Buveinės: 2110, 2120, 2330, 8220; rūšys: 1954, 2216, A230).

L02 (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330, 8210, 8220; rūšys: 1419, 1954, 2216; A137).

L03 (negyvos fitomasės kaupimasis) (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330, 8210, 8220; rūšys: 1419, 1954, 2216).

L04 (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

M07 (Buveinės: 2110, 2120; rūšys: 2216).

N02 (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

Nepakankamas paplitimo ištirtumas: (rūšys 1419, 1954).

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

CA01 (rūšys A137).

CA03 (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

CA04, CA05 (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216; A137; A230).

CA09 (rūšys A137).

CB01 (Buveinės: 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216; A137).

CH02 (Buveinės: 2330; rūšys: 1954).

CC01 (Buveinės: 2330. Rūšys: 1954).

CE01 (riboti kelių, pėsčiųjų ir dviračių takų tiesimą) (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

CF01, CF02 (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

CF03 (atkurti minėtų sporto, laisvalaikio ir rekreacinės veiklų pažeistas buveines) (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330, 8210, 8220; rūšys: 1419, 1954, 2216).

CH02 (Buveinės: 2330. Rūšys: 1954).

CI03 (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216; A137).

CI05 (kormoranų ir šernų skaičiaus reguliavimas) (Buveinės: 2180; rūšys: 1954).

CL01 (erozijos ir smėlio pustymo stabdymas, ganymas, krūmų ir medžių kirtimas) (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330, 8210, 8220; rūšys: 1419, 1954, 2216).

CL02 (audrų, ciklonų padarinių šalinimas) (Buveinės: 2110, 2120; rūšys: 2216, A230).

CN01 (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

I04 (apaugimas sumedėjusiais ir ruderalinių rūšių žoliniais augalais) (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216).

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. CA04 Buveinių struktūros atkūrimas ir palaikymas šalinant sumedėjusią augaliją ir ganant (Buveinės: 2130, 2140, 2170, 2320, 2330; rūšys: 1419, 1954, 2216). (Detalizavimas: šalinti visus krūmus ir medžius 2130, 2140, 2320 ir 2330 buveinėse; šalinti medžius ir krūmus, paliekant *Salix* spp. 2170 buveinėje ir paliekant pavienius

¹⁴ Česnulevičius A., Morkūnaitė R., Bautrėnas A., Bevainis L. Ovodas D., 2017: Intensity of geodynamic processes in the Lithuanian part of the Curonian Spit. – Earth System, Dynamics, 8: 419–428.

¹⁵ Povilanskas R., 2002: Case study: Klaipėda, EUROSION Study, EUCC Baltic Office.

http://discomap.eea.europa.eu/map/Data/Milieu/OURCOAST_322_LT/OURCOAST_322_LT_Doc_KlaipedaEurosionCS.pdf

senus *Pinus sylvestris* medžius. Atviriems smėlio ploteliams palaikyti 2130, 2320, 2330 buveinėse ir negyvos fitomasės kaupimuisi bei užkrūmijimui sustabdyti 2130, 2140, 2170, 2320, 2330 buveinėse reikalingas ekstensyvus ganymas).

2. CA04 Palaikyti atvirus smėlynus antropogeninėse buveinėse ardant velėną (A230).

3. CI03 Rūšių, neįtrauktų į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą, naikinimas (Buveinės: 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2180, 2320, 2330. Rūšys: 1419, 1954, 2216 (ypač *Amelanchier spicata*, *Gypsophila paniculata*, *Padus serotina*, *Robinia pseudoacacia*, *Rosa rugosa* 2110, 2120, 2130, 2140, 2170, 2180, 2320, 2330 buveinėse).

4. CL02 Apsauga nuo smėlio praradimo (Buveinės: 2110, 2120. Rūšys: 2216).

Igyvendintinų prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Medžių ir krūmų kirtimas, paliekant buveinėms būdingų rūšių pavienius individus (buveinės: 2130, 2140, 2170, 2320, 2330). Buveinių plotas 1000 ha. 1500 Eur/ha. Iš viso 1,5 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1 tūkst. ha	214,3 tūkst.	ERPF/SF LIFE
2. Nebūdingų medžių ir krūmų atžalų šalinimas (buveinės: 2130, 2140, 2170, 2320, 2330). Buveinių plotas 1000 ha. 1000 Eur/ha. Iš viso 7 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1 tūkst. ha	1 mln.	ERPF/SF LIFE
3. Ekstensyvus ganymas (buveinės: 2130, 2320, 2330). Buveinių plotas 1000 ha, 300 Eur/ha. Iš viso 2,1 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1 tūkst. ha	300 tūkst.	EŽŪGF LIFE
4. Svetimžemių invazinių rūšių naikinimas (buveinės: 2120, 2130, 2140, 2170, 2180, 2320, 2330). Tvarkomų buveinių plotas 500 ha. 840 Eur/ha. Iš viso 2,94 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	500 ha	420 tūkst.	ERPF/SF LIFE
5. Jūros išmetamo smėlio sugaudymui skirtos priemonės (buveinės: 2110, 2120). Kainos: 5 Eur/1 m ² šakų klojiniai (reikalinga įrengti/atnaujinti 500 tūkst. m ² plote), 19 Eur/1 m žabtvočių įrengimas (reikalinga įrengti/atnaujinti 8000 m žabtvočių). Iš viso 5,2 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	50 ha šakų klojiniai 8000 m žabtvorės	742,9 tūkst.	ERPF/SF LIFE
6. Parengti ir įgyvendinti smėlynų augalų (1954 smiltyninio gvazdikio tipinio porūšio, 1419 mažojo varpenio, 2216 baltijinės linažolės) buveinių atkūrimo planą. Iš viso 150 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti		21,4 tūkst.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		957 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		1,7 mln.	

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Medžių ir krūmų kirtimas, paliekant buveinėms būdingų rūšių pavienius individus už „Natura 2000“ tinklo ribų (buveinės: 2130, 2320, 2330). 1500 Eur/ha. Iš viso 300 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	200 ha	42,9 tūkst.	ERPF/SF LIFE

2. Ekstensyvus ganymas už „Natura 2000“ teritorijos ribų (buveinės: 2130, 2320, 2330). 300 Eur/ha. Iš viso 7 metams 420 tūkst. Eur.	Pasikartojanti	200 ha	60 tūkst.	EŽUGF LIFE
3. Svetimžemių invazinių rūšių naikinimas už „Natura 2000“ tinklo ribų (buveinės: 2120, 2130, 2140, 2170, 2180, 2320, 2330). 840 Eur/ha. Iš viso 5,9 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1 tūkst. ha	840 tūkst.	ERPF/SF LIFE
4. Jūros išmetamo smėlio sugaudymui skirtos priemonės buveinių antropogeninių pažaidų vietose už „Natura 2000“ tinklo ribų (buveinės: 2110, 2120). Buveinių plotas 382 ha. 5 Eur/1 m ² šakų klojiniai (reikalinga įrengti/atnaujinti 1 mln. m ² plote). 19 Eur/1 m žabtvių įrengimas (reikalinga įrengti/atnaujinti 200 m). 10 mln. Eur (šakų klojiniais) ir 3,6 tūkst. Eur (žabtvorėms) per 7 metus.	Vienkartinė	100 ha šakų klojinių 200 m žabtvorės	1,43 mln.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		1,5 mln.	
	Pasikartojančios išlaidos		0,9 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

1. Palanki buveinių 2130, 2140, 2170, 2190, 2320, 2330 ir jose augančių saugomų rūšių (1419, 1954, 2216) apsaugos būklė ne mažiau kaip 1000 ha plote.
2. Sunaikintos rūšių, neįtrauktų į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą, populiacijos 2120, 2130, 2140, 2170, 2180, 2190, 2320, 2330 buveinėse 1500 ha plote.
3. Palaikomi ir atkuriami rūšims veistis ir maitintis tinkami plotai.
4. Pagerinta kopų ir retais augalais apaugusių buveinių būklė, tinkama paukščiams veistis ne mažiau kaip 1000 ha (A137 Jūrinis kirlikas (*Charadrius hiaticula*)).

Numatomi rezultatai – kita nauda

Erozijos mažinimas užtikrina tipinio, unikalaus šalyje kraštovaizdžio palaikymą, kuris yra įtrauktas ir į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą (Kuršių nerijos atveju). Taip kuriamos galimybės ekoturizmo, rekreacijos vystymui ir kitų kultūrinių ekosisteminių paslaugų tiekimui.

E.2.8. Gėlųjų vandenu buveinės (upės ir ežerai)

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

Lietuvoje aptinkamos 7 tipų gėlųjų vandenu buveinės: 3130 Mažai mineralizuoti ežerai su būdmaginių augalų bendrijomis, 3140 Ežerai su menturdumblų bendrijomis, 3150 Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis, 3160 Natūralūs distrofiniai ežerai, 3190 Gipso karsto ežerai, 3260 Upių sraunumos su kurklių bendrijomis ir 3270 Dumbingos upių pakrantės.

3130 Mažai mineralizuoti ežerai su būdmaginių augalų bendrijomis. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Buveinės arealas yra 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinė šalyje užima 357 ha plotą. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas teigiamas ploto trendas (1,36 % per metus). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK plotas ir struktūra vertinti U1. BAST tinkle yra 313 ha mažai mineralizuotų ežerų su būdmaginių augalų bendrijomis (88 % inventorizuoto ploto).

3140 Ežerai su menturdumblų bendrijomis. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Buveinės arealas – 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinė šalyje užima 9788 ha plotą. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas neigiamas ploto trendas (-11,40 % per metus). BAST tinkle yra 7969 ha ežerų su menturdumblų bendrijomis (81 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 9 ha plote.

3150 Natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Buveinės arealas yra 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinė šalyje užima 5216 ha plotą. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas

teigiamas ploto trendas (70,27 % per metus). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK plotas vertintas XX, struktūra – U1. BAST tinkle yra 2486 ha natūralių eutrofinių ežerų su plūdžių arba aštrių bendrijomis (48 % inventorizuoto ploto). Gamtotvarkos darbai vykdomi 57 ha plote.

3160 Natūralūs distrofiniai ežerai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Buveinės arealas yra 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinė šalyje užima 1785 ha plotą. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas teigiamas ploto trendas (8,13 % per metus). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK plotas vertintas FV, struktūra – FV. BAST tinkle yra 1171 ha natūralių distrofinių ežerų (66 % inventorizuoto ploto).

3190 Gipso karsto ežerai. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Buveinės arealas yra 58,82 km², kas sudaro 0,12 % šalies teritorijos. Jis yra stabilus; arealo plotas patikslintas naudojant geologinius duomenis. Buveinė šalyje užima 15 ha plotą. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas teigiamas ploto trendas (8,33 % per metus). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK plotas vertintas FV, struktūra – XX. BAST tinkle yra 10 ha gipso karsto ežerų (67 % inventorizuoto ploto).

3260 Upių sraunumos su kurklių bendrijomis. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Buveinės arealas yra 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinė šalyje driekiasi 1081 km. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas teigiamas ploto trendas (240,72 % per metus). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK plotas ir struktūra vertinti U1. BAST tinkle yra 953 km upių sraunumų su kurklių bendrijomis (88 % inventorizuoto ploto).

3270 Dumblingos upių pakrantės. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Buveinės arealas yra 64787,18 km², kas sudaro 99,21 % šalies teritorijos. Jis išlieka stabilus. Buveinė šalyje užima 25 ha plotą. Lyginant su 2004–2012 m. rezultatais yra nustatytas neigiamas ploto trendas (15,48 % per metus). 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK plotas vertintas XX, struktūra – U1. BAST tinkle yra 19 ha dumblingų upių pakrančių (76 % inventorizuoto ploto).

Gėlių vandens buveinių rūšys

1516 Pūslėtoji aldrūnė (*Aldrovanda vesiculosa*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Aptinkama Šiaurvyčių Lietuvoje 5 ežeruose, priskiriamuose 3140 ir 3150 buveinėms. Aldrūnės individų skaičius viršija 100 tūkst., individų tankumas 1 kv.m gausiausioje populiacijoje varijuoja 1–300 ribose. Dalyje radaviečių nustatytos didelės individų skaičiaus fluktuacijos. Iš 5 ežerų, kuriuose aptinkama *Aldrovanda vesiculosa*, tik 3 yra BAST tinkle. Jame yra gausiausia ir stabili populiacijos dalis. Nustačius, kad šios populiacijos dalies buveinė yra blogos būklės, ji tvarkyta 2014 m. pagal rūšiai parengtą apsaugos ir veiksmų planą. Rūšies paplitimas nėra pakankamai ištirtas. Vykdam LIFE IP NATURALIT projektą, 2019–2022 m. atliekama šio taksono inventorizacija šalies mastu. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies arealas ir populiacijos dydis vertinti U1.

1832 Širdžialapė kaldezija (*Caldesia parnassifolia*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma būklė (XX). Aptinkama Šiaurvytinėje Lietuvoje, 1 ežere. Kitose 3 radavietėse, kur *Caldesia parnassifolia* buvo aptikta 19 ir 20 amžiuje, rūšis laikoma išnykusia. Buveinė – eutrofinis ežeras priskirtas 3150 tipui. Ežero dalis, kurioje aptinkama *Caldesia parnassifolia*, yra „Natura 2000“ teritorijų tinkle (tikslinė rūšis – *Aldrovanda vesiculosa*). *Caldesia parnassifolia* augalai aptinkami 800 m ilgio transekteje ir užima apie 3,5 ha plotą. Buveinė buvo tvarkyta 2014 m. pagal *Aldrovanda vesiculosa* apsaugos ir veiksmų planą. *Caldesia parnassifolia* aptikta 2015 m., nors prieš gamtotvarkos darbus vykdytų tyrimų metu nebuvo rasta. Todėl galima spėti, kad atlikti darbai pagerino sąlygas *Caldesia parnassifolia* augalams ir nulėmė populiacijos augimą. Atskiro rūšies apsaugos ir veiksmų plano nėra. Rūšies paplitimas šalyje nėra pakankamai ištirtas. Į 2006–2012 m. nacionalinę ataskaitą EK *Caldesia parnassifolia* nebuvo įtraukta, nes jos rengimo metu buvo laikoma šalyje išnykusia rūšimi.

1833 Lankstusis plukenis (*Najas flexilis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga būklė (U2). Šiuo metu yra žinoma 1 *Najas flexilis* radavietė Šiaurės rytų Lietuvoje. Augavietė priskirta ežerų su menturdumblių bendrijomis (3140) tipui. Vakarinėje šalies dalyje buvusioje radavietėje 2007 m. monitoringo tyrimų metu *Najas flexilis* augalai neaptikti. Jie šiame ežere nerasti ir detalių tyrimų metu 2019 m. vykdam rūšies inventorizaciją. Šiuo metu žinoma vienintelė rūšies radavietė yra „Natura 2000“ teritorijų tinkle. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies arealas ir populiacijos dydis šalyje vertinti U2. Apsaugos ir veiksmų plano rūšiai nėra. Rūšies paplitimas nėra pakankamai ištirtas. Vykdam LIFE IP NATURALIT projektą, 2019–2022 m. vykdoma šio taksono inventorizacija šalies mastu.

1081 Plačioji dusia (*Dytiscus latissimus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 7 teritorijos, atitinkančios BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta FV. 2017 m. vykdam *Graphoderus bilineatus* inventorizaciją Lietuvoje, keliuose vandens telkiniuose aptikta ir *Dytiscus latissimus*. Rūšiai tinkamos buveinės gana plataus spektro, nuo aukštapelkinių distrofinių ežerų (3160) iki eutrofinių ežerų ir senvagių (3150). Dažniausiai tai vidutinio dydžio vandens telkiniai. Priekrantėje turi būti viksvų, į kurių stiebus dusios deda kiaušinius, taip pat maisto, dažniausiai apsiuvų (Trichoptera) lervų. Populiacijos paprastai nėra skaitlingos, 10-

tyje gaudyklių per parą paprastai tenka 1–2, rečiau 3 vabalai. Išskirtose teritorijose nebuvo taikytos tikslinės tvarkymo priemonės.

1082 Dvijuostė nendriadusė (*Graphoderus bilineatus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 12 teritorijų, atitinkančių BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta FV. 2017 m. vykdytos *Graphoderus bilineatus* inventorizacijos Lietuvoje metu nustatyta vietų, kurios atitiktų BAST kriterijus šiai rūšiai. Rūšiai tinkamos buveinės gana plataus spektro, nuo aukštapelkinių distrofinių ežerų (3160) iki natūralių eutrofinių ežerų su plūdžių arba aštrių bendrijomis (3150) ir senvagių. Dažniausiai tai maži ar vidutinio dydžio vandens telkiniai. Paprastai gausu vandens augalų. Populiacijos gali būti gana skaitlingos, 10-tyje gaudyklių per parą gali siekti net iki 10 vabalų. Išskirtose teritorijose nebuvo taikytos tikslinės tvarkymo priemonės.

1042 Šarvuotoji skėtė (*Leucorrhinia pectoralis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 20 teritorijų, atitinkančių BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta FV. Rūšis Lietuvoje plačiai paplitusi, pagrindinės buveinės – natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis (3150), mielai apsigyvena bebrų sukurtose patvankose. Tinkamose buveinėse gali būti labai didelis gausumas. Išskirtose teritorijose nebuvo taikytos tikslinės tvarkymo priemonės.

1035 Grakščioji skėtė (*Leucorrhinia caudalis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Rūšis Lietuvoje plačiai, bet lokaliai paplitusi, pagrindinės buveinės – natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis (3150), mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis (3130). Paprastai tai vidutinio dydžio vandens telkiniai ar didesnių ežerų užutėkiai, kur gausu plūduriuojančios vandens augalijos. Gausumas vidutinis.

1038 Baltakaktė skėtė (*Leucorrhinia albifrons*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Rūšis Lietuvoje plačiai, bet lokaliai paplitusi, pagrindinės buveinės – distrofiniai ežerai (3160) aukštapelkėse, mezotrofiniai ežerai, mažai mineralizuoti ežerai su būdmainių augalų bendrijomis (3130). Tinkamose buveinėse gali būti didelis gausumas.

1048 Žaliasis laumžirgis (*Aeshna viridis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Rūšis Lietuvoje paplitusi lokaliai, labiau vakarinėje Lietuvos dalyje, pagrindinės buveinės – natūralūs eutrofiniai ežerai su plūdžių arba aštrių bendrijomis (3150), senvagės. Aštrių buvimas – būtina sąlyga. Gausumas nedidelis.

1037 Pleištinė skėtė (*Ophiogomphus cecilia*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Rūšis Lietuvoje paplitusi visoje teritorijoje, kiek rečiau sutinkama šiaurinėje dalyje. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 24 teritorijos, atitinkančios BAST kriterijus. 2006–2012 m. nacionalinėje ataskaitoje EK rūšies būklė vertinta FV. Buveinės – mažos, vidutinės švarios sraunios upės, dažnai upių sraunumos su kurklių bendrijomis (3260). Upės vaga turėtų būti apšviesta saulės, dugnas smėlėtas ar žvirgždėtas.

6182 Sibirinė strėliukė (*Sympecma paedisca*). Rūšis paplitusi visoje Lietuvos teritorijoje, tankiau – pietinėje ir rytinėje dalyse. Buveinės gana įvairios, nuo natūralių distrofinių ežerų (3160) iki vandens telkinių išeksploatuotuose kanjeruose, seklių balų, kūdrų. Paprastai vandens telkiniai nepasižymi gausia vandens augalija, dažnai vandens telkinius supa pelkėtų atvirų pakrančių juostos, aukšti žolynai, miškas, kur suaugę laumžirgiai žiemoja.

1032 Ovalioji geldutė (*Unio crassus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 21 „Natura 2000“ teritorija. Gyvena greitos tėkmės ar silpnos tėkmės upėse su įvairia dugno struktūra (smėlėtas, žvirgždėtas, akmenuotas, priaugęs augalų, padumblėjęs). Kasmet aptinkamos vis naujos radvietės. Gausa stabili.

1091 Plačiažnyplis vėžys (*Astacus astacus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga (U2) Užimamas arealas sparčiai mažėja nykstant lokalioms populiacijoms dėl svetimžemių vėžių poveikių, ligų ir vandens telkinių įžuvimo uncuriais. Potencialus arealas taip pat sparčiai mažėja dėl svetimžemių vėžių plitimo. Geros būklės populiacijų mažėja, stebima lokalių populiacijų gausumo mažėjimo tendencija. Pokyčių tendencijos grėsmingos, ilgalaikis rūšies išlikimas pavojuje. Dabartinė būklė pakankama efektyvioms apsaugos veikloms ir rūšies būklės stabilizavimui.

1099 Upinė nėgė (*Lampetra fluviatilis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 13 teritorijų, atitinkančių BAST kriterijus. Lietuvoje populiacijos dydis nežinomas. Draudimas gaudyti mėgėjų žvejyboje upinių nėgių vingilius (lervas). Specializuotos žvejybos reguliavimas Šventosios (Baltijos jūra) upėje ir Nemuno deltoje, limitų ribojimas 6-uoose šių nėgių žvejybos ruožuose. HELCOM RETROUT projekto (2017–2020 m.) metu sukurtos dirbtinės nerštavietės šlakiams Smeltalės upelyje šalia Klaipėdos, kurios taip pat sėkmingai naudojamos nėgių.

1096 Mažoji nėgė (*Lampetra planeri*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 13 „Natura 2000“ teritorijų. Populiacija yra gerokai mažesnė nei *Lampetra fluviatilis*, nors paplitusi Lietuvoje plačiau. Populiacijos dydis nacionaliniu mastu nežinomas. Iki šiol galioja draudimas gaudyti ir naudoji mėgėjų žvejyboje *Lampetra planeri* vingilius (lervas).

1106 Baltijos laišša (*Salmo salar*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 11 „Natura 2000“ teritorijų. Vidutinė rituolių produkcija yra apie 30 tūkst. ind. Lietuvoje kasmet vykdomas žuvinimas. Įrengiami žuvitakiai. Verslinė žvejyba reguliuojama ties upių žiotimis ir Kuršių mariose saugant migracijos srautus. Mėgėjiška žvejyba griežtai reguliuojama. Aplinkos apsaugos kontrolės institucijos kasmet organizuoja laišių ir šlakių apsaugą jų migracijos ir neršto vietose.

1163 Paprastasis kūjagalvis (*Cottus gobio*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 25 „Natura 2000“ teritorijos. Konkrečių rūšiai apsaugos priemonių neįgyvendinta. Teigiamą įtaką daro bendro poveikio priemonės, pvz., taikomi apribojimai įrengiant galvijų vasaros aikštes pakrantėse, apribotas pasėlių laistymas srutomis arba skystu mėšlu.

1134 Kartuolė (*Rhodeus sericeus*). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 17 „Natura 2000“ teritorijų. Konkrečių rūšiai apsaugos priemonių neįgyvendinta.

1130 Salatis (*Aspius aspius=Leuciscus aspius*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 11 „Natura 2000“ teritorijų. Yra nustatyti sugavimų dydžių limitai. Nėra akivaizdžių priežasčių, bet rūšies populiacija gerokai sumažėjo per paskutinius tris dešimtmečius, ypač vidutinio dydžio upėse.

1149 Paprastasis kirtiklis (*Cobitis taenia*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 24 „Natura 2000“ teritorijos. Iki šiol jokių apsaugos priemonių neįgyvendinta. Šiuo metu palaikymo ar atkūrimo priemonės nereikalingos.

5348 Auksaspalvis kirtiklis (*Sabanejewia baltica*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). 2002–2008 m. sugautas 5 upėse iš dviejų atskirų baseinų – Ventos ir Nemuno, viso buvo aptiktas 12 vietų, sugauta 130 individų. Ventos baseine šiaurinių auksaspalvių kirtiklių populiacijų tankis yra didžiausias, jos stabilios ir pastovios. Šventosios baseine (Neries) auksaspalvio kirtiklio populiacijos negausios, tačiau rūšis plačiai paplitusi ir populiacijos stabilios. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 2 „Natura 2000“ teritorijos.

1103 Perpelė (*Alosa fallax*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga (U2). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 2 „Natura 2000“ teritorijos. Dabartinės suaugusių žuvų populiacijos dydis Kuršių marių Lietuvos dalyje viršija 350 tūkst. individų ir sudaro apie 210 tonų. Draudžiama specializuota perpelė žvejyba, draudžiama žvejoti pagrindinėje perpelė nerštavietėje – Ežios seklumoje marinėmis gaudyklėmis nuo spalio 1 d. iki liepos 15 d.

2522 Ožka (*Pelecus cultratus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 1 „Natura 2000“ teritorija. Gausumas Lietuvos Kuršių marių dalyje gali siekti apie 150 tūkst. individų. Iki šiol konkrečių priemonių rūšies apsaugai neįgyvendinta. Teigiamą naudą daro *Alosa fallax* skirtos apsaugos priemonės.

1145 Vijūnas (*Misgurnus fossilis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki bloga (U2). Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 6 „Natura 2000“ teritorijos. Ištirtumas Lietuvoje nepakankamas, trūksta paplitimo duomenų. Teigiamą įtaką rūšies apsaugai daro draudimas gaudyti verslinės ir mėgėjiškos žvejybos būdais. Paruoštas rūšies apsaugos planas, o taip pat Bevardžio ir Buveinių ežero, Dumblių upės, Nemuno deltos, Uošnos upelio apsaugos 2012–2014 m. veiksmų planai.

6236 Ežerinė rainė (*Rhynchocypris percunus, Phoxinus percunus*). Apie šią rūšį Lietuva atskaitos EK neteikia (anksčiau manyta, kad rūšis išnykusi). 2019–2021 m. atlikta inventarizacija Lietuvoje parodė, kad šiuo metu rūšis toliau sparčiai nyksta dėl jai tinkamų buveinių degradacijos bei rūšies gyvybingų geros būklės populiacijų trūkumo. Iš šiuo metu žinomų 12 šios rūšies radaviečių, gera būklė nustatyta tik vienoje jų. Visos radimvietės yra pietų Lietuvoje, Metelių regioniniame parke. Žinomų Lietuvos ežerinių raičių populiacijų genetiniai tyrimai nėra atlikti, todėl iki šiol nėra informacijos patvirtinančios ar paneigiančios, kad lietuviškos ežerinių raičių populiacijos skiriasi nuo lenkiškų ežerinės rainės populiacijų. Šiuo metu užfiksuotas ežerinės rainės paplitimo arealas yra labai mažas, todėl kyla grėsmė, kad ilgalaikis gyvybingos populiacijos egzistavimas gali būti neįtikrintas. Nors rūšis yra įtraukta į Europos Bendrijos ypatingos svarbos rūšių, kurias būtina griežtai saugoti, sąrašą iki šiol šiai rūšiai nėra įsteigta „Natura 2000“ teritorijų Lietuvoje.

Dabartinis (užfiksuotas) ežerinės rainės paplitimas bei gausumas tiek vietos, tiek ir nacionaliniame lygmenyje neįtikrina šios rūšies gyvybingos populiacijos ilgalaikio egzistavimo. Todėl nacionaliniame lygmenyje siektina, kad šios rūšies paplitimo arealas padidėtų ir ateityje apimtų bent jau didesnę dalį Pietų Lietuvos regiono. Remiantis kaimyninės šalies (Lenkijos) patirtimi bei ekstrapoliuojant atitinkamam teritorijos plotui, ežerinės rainės išlikimo ilguoju periodu užtikrinimui minimalus telkinių skaičius su gyvybingomis šios rūšies populiacijomis turėtų siekti ~60. Toks gyvybingų populiacijų kiekis užtikrintų palankią ežerinės rainės apsaugos būklę vietos (teritorijos) lygmenyje ir patenkinamą būklę nacionaliniame lygmenyje. Gera ežerinės rainės apsaugos būklė nacionaliniame lygmenyje būtų pasiekta, jeigu šios rūšies paplitimo arealas apimtų 100–120 telkinių, išsidėsčiusių ne tik Pietų Lietuvos, bet ir kituose šalies regionuose. Pagrindinės prielaidos tikslui pasiekti būtų natūralių, nedidelių, eutrofinių, vandens telkinių išsaugojimas, pasklidusios taršos mažinimas (ar bent stabilizavimas) bei dirbtinis šių žuvų veisimas ir reintrodukcija.

1188 Raudonpilvė kūmutė (*Bombina bombina*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Lietuvoje paplitusi netolygiai, pagrindinės radavietės yra pietų, rytų, šiaurės rytuose Lietuvos dalyje, žinomos tik pavienės radavietės vakarinėje šalies dalyje. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 27 „Natura 2000“ teritorijos. Paplitimas nėra gerai žinomas, daugelyje radaviečių buvo atlikti vienkartiniai stebėjimai. Buveinių užimamas plotas Lietuvoje gali siekti iki 400–800 ha. Ekspertiniu vertinimu, Lietuvoje gali būti 300–500 radaviečių, kuriose gali gyventi apie 20–50 tūkst. individų. Apsaugai Lietuvoje yra įsteigtos 26 BAST. 2014–2016 m. parengti 5 gamtotvarkos planai rūšies buveinių palankios būklės išsaugojimui. 2010–2014 m. vykdant LIFE+ projektą ECONAT LIFE09 NAT/LT/000581, buvo sukurtas funkcinis ekologinis tinklas, apimantis branduolių zonas ir ekologinius koridorius, skirtus ropliams ir varliagyviams. Projekto metu buvo atkurti 164 vandens telkiniai, sudarytos sąlygos esamų populiacijų padidėjimui.

1166 Skiauterėtasis tritonas (*Triturus cristatus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Paplitęs visoje Lietuvoje, išskyrus Kuršių neriją. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirtos 26 teritorijos, atitinkančios BAST kriterijus. Buveinių (nerštaviečių ir sausumos buveinių komplekso) užimamas plotas Lietuvoje gali siekti iki 500–700 ha. Ekspertiniu vertinimu, Lietuvoje gali būti apie 300 radaviečių, kuriose gali gyventi iki 30 tūkst. suaugusių *Triturus cristatus* individų, bet trūksta detalesnių paplitimo Lietuvoje duomenų. Apsaugai Lietuvoje yra įsteigtos 26 BAST. 2010–2014 m. vykdant LIFE+ Gamta projektą ECONAT LIFE09 NAT/LT/000581 (2010–2014 m.) buvo sukurtas vandens buveinių tinklas, atkurti 164 vandens telkiniai.

1203 Europinė medvarlė (*Hyla arborea*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Per pietinę Lietuvos dalį eina natūrali Europinės medvarlės šiaurinė paplitimo riba, šiaurės Lietuvoje aptinkami iš Latvijos po reintrodukcijos atklydę individai. Lietuvos pietuose atskiros buveinės aptinkamos 200 km² teritorijoje, Lietuvos šiaurėje išsamūs rūšies paplitimo tyrimai atlikti nebuvo, tačiau yra pastebima, kad šiuo metu *Hyla arborea* Lietuvoje tiek pietuose, tiek šiaurėje po truputį plinta. Manoma, kad Lietuvoje galėtų būti 2–3 tūkst. rūšies individų, tačiau tikslus skaičius nėra žinomas. Rūšies ilgalaikio išlikimo galimybes Lietuvoje sudėtinga įvertinti, kadangi gausiausiai *Hyla arborea* apgyvendintos buveinės yra privačiose žemės valdose ir neturi jokio apsaugos statuso. 2010–2014 m. vykdytas LIFE + Gamta projektas ECONAT (LIFE09 NAT/LT/000581), kurio metu sukurtas ekologinis tinklas tarp saugomų pietų Lietuvos teritorijų turėjo teigiamą poveikį ir medvarlių buveinių apsaugai.

1220 Balinis vėžlys (*Emys orbicularis*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Rūšis paplitusi pietinėje Lietuvos dalyje. Šiuo metu rūšies apsaugai Lietuvoje išskirta 10 „Natura 2000“ teritorijų. Žinoma apie 30 balinių vėžlių radaviečių, kuriose gali gyventi apie 400–600 individų. 2005–2009 m. vykdytas tarptautinis LIFE projektas NELEAP (LIFE05 NAT/LT/000094), kurio darbai buvo vykdomi ir Lietuvoje. Projekto metu atliktas balinių vėžlių buveinių tvarkymas: kūdrių kasimas, šildymosi ir žiemojimo vietų įrengimas, maitinimosi bei kiaušinių dėjimo vietų tvarkymas. 2010–2014 m. vykdytas LIFE projektas ECONAT (LIFE09 NAT/LT/000581), kurio metu sukurtas ekologinis tinklas tarp saugomų pietų Lietuvos teritorijų. 2015 m. parengti 4 gamtotvarkos planai rūšies buveinių tvarkymui. Vykdyti gamtotvarkos projektai pagerino rūšies buveinių būklę, kurios dėl natūralios sėkmes bei antropogeninio poveikio buvo stipriai degradavusios.

1355 Ūdra (*Lutra lutra*). Lietuvoje aptinkama ištiesus metus visoje šalies teritorijoje. Veiklos žymių aptinkama beveik prie visų didesnių vandens telkinių. Dažnesnė miškingose vietovėse, retesnė prie upių dalių, kurios miesto teritorijoje įremtos betoninėmis krantinėmis. Lietuvoje *Lutra lutra* populiacijos dydis vertinamas 3–4 tūkst. individų, būklė stabili. Šiuo metu *Lutra lutra*, kaip tikslinė rūšis, Lietuvoje įtraukta į 74 BAST. Šioms BAST ar jų dalims parengtų gamtotvarkos planų priemonės su *Lutra lutra* apsauga tiesiogiai nesusijusios, jų poreikio nėra.

1318 Kūdrinis pelėausis (*Myotis dasycneme*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). Rūšies būklės, įgyvendinto išsaugojimo priemonių ir jų poveikio bei likusių problemų ir grėsmių aprašymas pateiktas skyriuje „E.3.1. Kitur nenurodytos konkrečioms rūšims skirtos priemonės ir programos“.

A037 Mažoji gulbė (*Cygnus columbianus bewickii*) — populiacijos tendencija nežinoma, **A048 urvinė antis (*Tadorna tadorna*)** — populiacijos tendencija mažėjanti. Mažoji gulbė Lietuvoje neperi ir migracijų metu gali būti aptinkama įvairiuose vandens telkiniuose, kuriuose rūšies migracijos ir sankaupų mastai nėra žinomi. Jai įsteigtos 2 PAST. Urvinė antis paprastai aptinkama tik pamaryje ir pajūrio vandens telkiniuose, kuriuose reta dėl specifinių perėjimo buveinių vandens telkinių pakrantėse. Urvinės anties populiaciją 2013–2018 m. sudarė 10–20 perinčių porų.

A059 Rudagalvė antis (*Aythya ferina*) — populiacijos gausa pastaraisiais dešimtmečiais sparčiai mažėja. Perinti populiacija 2019-2024 m. siekia 200-300 porų. Peri lokaliai, eutrofiniuose, tačiau skaidriavandeniuose, negiliuose stovinčio vandens telkiniuose, su turtinga vandens augmenija. Lizdai dažniausiai kraunami pelkėjančiose vandens telkinių pakrantėse ar sumedėjusia augalija neapaugusiose salose, jauniklių išlikimui svarbi atvirų vandens seklumų, neužaugusių aukšta viršvandenine augalija, gausa. Perinčios populiacijos nykimas siejamas su vandens eutrofikacija, intensyvėjančia akvakultūra, plėšrūnų gausa.

A052 Rudagalvė kryklė (*Anas crecca*) – populiacijos tendencija mažėjanti (aprašyta aukščiau), **A054 Smailiauodegė antis (*Anas acuta*)** – populiacijos tendencija stabili, **A857 šaukštasnapė antis (*Spatula clypeata*)** – populiacijos tendencija stabili, **A006 rudakaklis kragas (*Podiceps griseogenus*)** – populiacijos tendencija stabili, **A008 juodakaklis kragas (*Podiceps nigricollis*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A862 mažasis kiras (*Hydrocoloeus minutus*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A193 upinė žuvėdra (*Sterna hirundo*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A734 baltaskruostė žuvėdra (*Chlidonias hybrida*)** – populiacijos tendencija svyruojanti, **A198 baltasparnė žuvėdra (*Chlidonias leucopterus*)** – populiacijos tendencija svyruojanti. Visos rūšys lokaliai aptinkamos eutrofiniuose vandens telkiniuose, jų salose, ant plovų, o antys, kirai ir upinė žuvėdra taip pat ir kitų vandens telkinių atvirose, sausose salose, rudagalvė kryklė – ir distrofiniuose ežeruose bei kituose miškingų vietovių vandens telkiniuose. Beveik visos rūšys dažnai sudaro mišrias kolonijas, kurios priklauso nuo nestabilių buveinių. Smailiauodegė ir šaukštasnapė antys dėl buveinių deficito retos, o globalus trendas mažėjantis. Populiacijos įvertintos atitinkamai 10–20 ir 300–400 perinčių porų. Rudakaklio krago populiaciją sudaro 200–250 perinčių porų, tačiau išliko netolygus pasiskirstymas šalies teritorijoje. Juodakaklio krago populiaciją sudaro 50–80 perinčių porų. Trendas išlieka neigiamas. Upinės žuvėdros populiaciją sudarė 1,8–2,5 tūkst. porų, tačiau dėl nestabilių buveinių daugelyje perimviečių gausa svyruoja. Rūšiai išskirtos 7 PAST. Mažoji kiro populiacija 2013–2018 m. buvo 20–40 perinčių porų, baltaskruostės žuvėdros – 90–150 perinčių porų, baltasparnės – 80–150 perinčių porų. Mažųjų kirų apsaugai išskirtos 7 PAST (3 veisimosi ir 4 migracinių sankaupų), baltaskruostei žuvėdrai – 2 PAST. Tvarkytos upinės žuvėdros buveinės rūšiai išskirtose PAST. Tikslinių kitoms rūšims palankių tvarkymo priemonių vandenų buveinėse nebuvo vykdoma. Vykdytos kitos, rūšims palankios, vandenų (jų salų) tvarkymo priemonės.

A002 Juodakaklis naras (*Gavia arctica*) – populiacijos tendencija stabili. Perintis aptinkamas tik švariuose, miškuose esančiuose oligotrofiniuose ir oligomezotrofiniuose ežeruose. Populiaciją 2013–2018 m. sudarė 10–20 perinčių porų. Būklė vertinama kaip nepalanki dėl didėjančios rekreacinės apkrovos ir trikdymo, tad populiacijos tendencija ateityje, tikėtina, bus neigiama. Rūšiai išskirtos 2 PAST. Tikslinių rūšiai palankių tvarkymo priemonių vandenų buveinėse nebuvo vykdoma.

A073 Juodasis peslys (*Milvus migrans*), A094 Žuvininkas (*Pandion haliaetus*). Miškuose gyvenančios rūšys, kurių mityba susijusi su vandens telkiniais. Juodojo peslio populiacija šiek tiek didėja trumpalaikėje perspektyvoje, tačiau labai sumažėjusi ilgalaikėje, žuvininko – stabili trumpalaikėje, didėjanti ilgalaikė, tačiau abiejų rūšių populiacijos šalyje negausios (juodojo peslio 70–120, žuvininko 40–70), tad pažeidžiamos. Juodojo peslio apsaugai išskirtos 4 PAST, žuvininko – 2 PAST. Parengtas nacionalinis rūšies apsaugos planas ir 6 veiksmų planai, dalis jų įgyvendinta. Nėra daryta jokių tyrimų ir netaikytos priemonės, susiję su šių rūšių mitybos sąlygų pagerinimu.

A028 Pilkasis garnys (*Ardea cinerea*) medžių grupėse ar miškuose lizdus kraunanti rūšis, kurios mityba išskirtinai susijusi su vandens buveinėmis. Populiacija šiuo metu vertinama 1100–1500, nustatytas ryškus sumažėjimas, tikriausiai susijęs su nepalankiu požūriu į šią rūšį, baidymu, nelegalia medžiokle, todėl turbūt svarbiausia priemonė yra švietimas. Galimos grėsmės ir susijusios su vandens tarša, kintančiomis vandens ekosistemomis.

A130 Jūršarkė (*Haematopus ostralegus*), A131 Kojūkas (*Himantopus himantopus*) – populiacijų tendencijos stabilios, **A132 Avocetė (*Recurvirostra avosetta*)** – populiacijos tendencija mažėjanti, **A137 Jūrinis kirlikas (*Charadrius hiaticula*)** – populiacijos tendencija stabili, **A885 Mažoji žuvėdra (*Sternula albifrons*)** – populiacijos tendencija stabili. Lokaliai peri vandens telkinių atvirose žemažolėse ar atviro grunto salose, kartais pakrantėse. Rūšys retos dėl deficitinių ir nestabilių buveinių. Jūršarkės populiaciją 2013–2018 m. sudarė 15–20, kojūko – 0–3 perinčių porų. Avocetės populiaciją 2013–2018 m. sudarė 0–3 perinčių poros. Jai įsteigta 1 PAST. Jūrinio kirliko populiacija 2013–2018 m. vertinta 20–40 perinčių porų. Mažosios žuvėdros populiacijos tendencijos dėl nestabilių buveinių – neigiamos. Populiaciją sudarė 150–200 perinčių porų. Jai išskirtos 5 PAST. Tikslinių rūšims skirtų apsaugos priemonių nebuvo vykdyta. Vykdytos kitos rūšims palankios vandenų (jų salų) tvarkymo priemonės.

A890 Sidabrinis kiras (*Larus argentatus*) – populiacijos tendencija mažėjanti. Perimvietės – didesnių vandens telkinių salos bei aukštų pastatų stogai arti didelių vandens telkinių. Rūšį išstumia iš pietų plintantis giminingas kaspijinis kiras (*Larus cachinnans*). Abi rūšys tarpusavyje hibridizuojasi. Hibridai yra vaisingi ir dėl kaspijinio kiro ekologinio adaptyvumo ir pranašumo pastarasis išstumia sidabrinį. Populiacija 2013–2018 m. įvertinta 0–10 perinčių porų.

A229 Tulžys (*Alcedo atthis*) – populiacijos tendencija trumpalaikėje perspektyvoje laikoma stabilia, tačiau mažėjančia ilgalaikėje. Tikslesnė rūšies būklė šalyje nežinoma, LIFE IP NATURALIT projekto metu 2019–2022 m. vykdoma rūšies inventorizacija šalyje. Vertinama, kad šalyje peri 620–1000 porų. Rūšies apsaugai įsteigta 6 PAST, specifinių apsaugos priemonių nevykdyta. Daugelyje ES šalių fiksuojamas rūšies mažėjimas.

A295 Ežerinė nendrinukė (*Acrocephalus schoenobaenus*) – populiacijos tendencija mažėjanti. Gyvena vandens telkinių helofitų juostoje. Populiacijos mažėjimo priežastys nežinomos. Perimvietėse problemos gali

būti susijusios su klimato kaita ir vabzdžių ciklais, nes buveinių būklė nėra blogėjanti. Tikėtina, kad populiacijos mažėjimą lemia blogėjančios sąlygos žiemovietėse. Populiacija 2013–2018 m. įvertinta 200–250 tūkst. porų.

Likusios problemos ir grėsmės

- A19 Tarša žemės ūkyje naudojamomis trąšomis ir greita eutrofikacija, kaip to rezultatas (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270; rūšys: 1035; 1037; 1038; 1042; 1048; 1081; 1082; 1099; 1106; 1130; 1318; 1355; 1516, 1832, 1833; 6182).
- A20 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- A21 pesticidų naudojimas rūšies buveinėse ar arti jų (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270; rūšys: 1035; 1037; 1038; 1042; 1048; 1081; 1082; 1516; 1832; 1833; 6182).
- A25 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- A26 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1163; 1516, 1832, 1833).
- A31 vandens siurbimas, telkinių kanalizavimas tikslu nusausti (Buveinės: 3160; rūšys: 1081; 1082, A052).
- A32 (Buveinės: 3260).
- A33 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- B01 (karjerų rekvivacija užsodinant mišku) (Rūšys: A006; A008; A054; A130; A131; A132; A137; A198; A862; A193; A734; A857; A885).
- B07 (Džiūstančių medžių, sausuočių ir stuobrių išėmimas (šalia vandens telkinių, mažėja tinkamų veisimosi buveinių) (rūšys: 1318).
- B08 Senų medžių išėmimas (šalia vandens telkinių, mažėja tinkamų veisimosi buveinių) (rūšys: 1318; A028).
- B09 Plyni kirtimai oligotrofinių ir oligomezotrofinių ežerų pakrantėse (rūšys: A002).
- B18 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- B19 Sintetinių trąšų naudojimas (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- B20 Pesticidų naudojimas rūšies buveinėse ar arti jų (miške) (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1081; 1082; 1516, 1832, 1833).
- B23 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- B27 (Buveinės: 3160; rūšys: 1096; 1099; 1106; 1163).
- C01 (Buveinės: 3190).
- C10 (tarša smulkiais durpių dalelėmis) (Buveinės: 3130, 3140, 3150. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- C15 (salų naikinimas žuvininkystės tvenkiniuose) (Rūšys: A006; A008; A054; A857; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A862; A885).
- D01 Vėjo jėgainės įskaitant jų infrastruktūrą (žūtis dėl barotraumos) (rūšys: 1318).
- D02¹⁶ Upės patvankos, mažosios hidroelektrinės (Buveinės: 3260; rūšys: 1037; 1099; 1106; 1130).
- E03 upių gilinimas laivybos tikslais (rūšys: A006; A008; A054; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A857; A862; A885).
- F02 Statyba ar esančių pastatų perstatymas urbanizuotose ar rekreacinėse vietovėse (statybų ar renovacijos metu gali būti sunaikinamos veisimosi vietos) (rūšys: 1318).
- F07 (Buveinės: 3140. Rūšys: 1833, A006; A008; A054; A130; A131; A132; A137; A862; A193; A198; A734; A857; A885).
- F07, G06, H08 Trikdymas (rūšys: A002; A006; A008; A037; A054; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A857; A862; A885). Trikdymas dėl rekreacijos vandens telkiniuose (rūšys: A073; A094; A229; A028).
- F11, F14, F16 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- F29 (Buveinės: 3260).
- F30 (Buveinės: 3260).
- F31, F32 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
- G01 Lervos (vingiliai), kartu su kitų rūšių nėgių lervomis gali būti kasamos iš upelių dumblo ir naudojamos plėšriųjų žuvų žvejyboje (rūšys: 1096; 1099).
- G05 Profesionali žvejyba tinklais (Buveinės: 3140; rūšys: 2522). Komercinės žvejyba gėluose vandenyse (grobio sumažėjimas ir pan.) (rūšys: 1355; A073; A094). Intensyvi verslinė žvejyba už Lietuvos teritorinių vandenų ribų (Rusijai priklausančioje Kuršių marių dalyje) (rūšys: 1103; 2522).
- G05, 06, 12 Žvejyba statomais tinklais ar kitais prietaisais, kurių akutės mažesnės, nei 3 cm (rūšys: 1081).
- G06 Rekreacinės žvejybos gėluose vandenyse poveikis (grobio sumažėjimas ir pan.) (rūšys: 1130; A073; A094, A054; A857; A006; A008; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A862; A885; A028).
- G11 (rūšys: 1130).
- G20 žuvininkystės infrastruktūra (Buveinės: 3140; rūšys: 1106).

¹⁶ Vaikasas S., Palaima K., Pliūraitė V., 2013: Influence of hydropower dams on the state of macroinvertebrates assemblages in the Virvyte River, Lithuania. – Journal of Environmental Engineering and Landscape Management, 21(4): 305–315.

G21 žuvininkystės tvenkinių tarša (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
 G24 (rūšys: 1106; 1134).
 H08 (trikdymas) (Rūšys: A054; A857; A006; A008; A130; A131; A132; A137; A862; A193; A885; A734; A198).
 I01¹⁷ invaziniai plėšrūnai (rūšys: A002; A006; A008; A037; A054; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A857; A862; A885); invaziniai augalai: (*Impatiens glandulifera*) (Buveinės: 3260); invaziniai augalai (*Elodea canadensis*, *Acer negundo*) (Buveinės: 3260), invaziniai gyvūnai (rūšys: 1091).
 K01, K03, K05 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
 L02 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3160, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833); eutrofikacija, sukcesija (taip pat ir organinių medžiagų nuotėkis iš plynų kirtaviečių) (rūšys: A002; A006; A007; A008; A022; A054; A060; A130; A131; A132; A137; A176; A193; A198; A734; A857; A862; A885); natūralus seklių telkinių sklėjimas ir užaugimas (rūšys: 1048; 1082).
 L03¹⁸ (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3260. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
 L04 (Buveinės: 3130, 3140, 3150. Rūšys: 1516, 1832, 1833); natūrali eutrofikacija ir rūgštėjimas (mažėja tinkamų maitinimosi vietų) (rūšys: 1318).
 L06 Tarprūšinė konkurencija, hibridizacija (rūšys: A890).
 N01, N02, N03 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833, A295).
 Perėjimo vietų trūkumas (rūšys: A002; A037; A229).
 Užšėšėlinimas (rūšys: 1035; 1038; 1037; 1042; 1048; 1082; 6182).
 Vandens augalijos šalinimas, pakrančių tvirtinimas bei upių užtėkių ir senvagių naikinimas (rūšys: 1134).

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

CA03 (rūšys: A006; A008; A054; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A857; A862; A885).
 CA04 (rūšys: A006; A008; A054; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A857; A862; A885).
 CA05 (įskaitant nendrynų tvarkymą) (rūšys: A006; A008; A054; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A857; A862; A885).
 CA09 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1035; 1037; 1042; 1081; 1082; 1318; 1355; 1516, 1832, 1833).
 CA11 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833, A028).
 CA15 (Buveinės: 130, 3140, 3150, 3160, 3260, 3270. Rūšys: 1042; 1081; 1082; 1516, 1832, 1833).
 CB05 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1081; 1082; 1318; 1516, 1832, 1833); (plynų kirtimų draudimas apie narų gyvenamus ežerus) (rūšys: 002).
 CB09 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1081; 1082; 1516, 1832, 1833).
 CB10 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
 CB14 (Buveinės: 3160; rūšys: 1081; 1082).
 CC01 (Buveinės: 3190).
 CC03 (rūšys: 1318).
 CC04 (Buveinės: 3260; rūšys: 1037).
 CC07 (rūšys: 1037).
 CC08 (Buveinės: 3130, 3140, 3150. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
 CC14 (nesunaikinti salų) (rūšys: A006; A008; A054; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A857; A862; A885).
 CE06 (salų išsaugojimas, mineralizavimas, suformavimas) (rūšys: A130; A131; A132; A137; A885).
 CF03 (Buveinės: 3140; rūšys: 1833; A002; A006; A008; A037; A048; A054; A073; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A229; A734; A857; A862; A885; A028).
 CF04, CF05 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
 CF10 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3190, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833; A073).
 CG01 (Buveinės: 3140; rūšys: 1081; 1103; 1355; 1096; 1099; 2522; A073; A094;).
 CG02 (rūšys: 1081; 1130; 1103; 2522; A028).
 CG04 (rūšys: 1106; 1099; 1130; A028; 1091).
 CG05 (rūšys: 1081).
 CG10 (rūšys: 1106).
 CG11 Rūšys: 1516, 1832, 1833).
 CG14 (rūšys: 1106; 1134).

¹⁷ Porté A.J., Lamargue L.J., Lortie C.J., Michalet R., Delzon S, 2011: Invasive *Acer negundo* outperforms native species in non-limiting resource environments due to its higher phenotypic plasticity. – *BMC Ecology*, 11:28.

¹⁸ Baldy V., Gobert V., Guerold F., Chauvet E., Lambrigot D., Charcosset J.-Y., 2007: Leaf litter breakdown budgets in streams of various trophic status: effects of dissolved inorganic nutrients on microorganisms and invertebrates. – *Freshwater Biology*, 52: 1322–1335

CI01 (rūšys: 1091).
 CI02 (rūšys: A006; A008; A054; A130; A131; A132; A137; A193; A198; A734; A857; A862; A885); (*Impatiens glandulifera*) (Buveinės: 3260).
 CI03 (*Acer negundo*) (Buveinės: 3260).
 CJ02, CJ03 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833).
 CL01 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3160, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833); skardžių apsauga ir pan. (rūšys: A229).
 CL04 (rūšys: A890).
 CN01, CN02 (Buveinės: 3130, 3140, 3150, 3260, 3270. Rūšys: 1516, 1832, 1833, A295).
 CS03 (rūšys: A002; A048).
 SG01 (rūšys: A073; A094).
 SG02 (rūšys: A073; A094).

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. Perteklinės sumedėjusios ir aukštosios augalijos vandens telkinių salose — daugelio vandens paukščių perėjimo vietose — tvarkymas.
2. CS03 dirbtinės lizdaviatės (juodakklis naras, urvinė antis) ir t. t.
3. CF05 antrinės eutrofikacijos mažinimas (buveinės: 3130, 3140, 3150; rūšys: 1516, 1832, 1833).
4. CJ02 hidrologinių sąlygų atkūrimas (griovių sausinamos buveinės: 3160).
5. CL01 Buveinių tvarkymas, siekiant sustabdyti augalijos sukcesiją (buveinės: 3130, 3140, 3150, 3260; rūšys: 1516, 1832, 1833, A295).
6. CI03 Svetimžemių rūšių, neįtrauktų į Sąjungai susirūpinimą keliančių invazinių svetimų rūšių sąrašą, naikinimas (*Acer negundo*).
7. Žuvų migracijos sąlygų gerinimas.
8. CS02 *Astacus astacus* reintrodukcija dirbtinėmis sąlygomis išaugintais ar perkeltais iš kitų vandens telkinių individais.
9. Ežerinių raišių (6236 *Rhynchocypris percunurus*) blogos būklės buveinių atstatymas, dirbtinis veisimas, reintrodukcija.

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Sumedėjusios ir kitos aukštosios augalijos kirtimas ir pašalinimas salose, naujų salų formavimas (rūšys: A008, A132, A193, A885, A862, A130, A131, A137, A059). 4000 Eur/ha. Iš viso 200 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	50 ha	28,6 tūkst.	ERPF/SF LIFE
2. Ekstensyvus ganymas (alternatyva — šienavimas) salose. 1100 Eur/ha. (pagal projektą "Integrated management and system of measures to reduce negative impact of invasive alien species in protected areas of cross-border region"). Iš viso 385 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	50 ha	55 tūkst.	ERPF/SF LIFE
3. Dirbtinių lizdaviatėlių įrengimas (<i>Tadorna tadorna</i> , <i>Gavia arctica</i>). Iš viso 7,4 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	120 vnt.	1 tūkst.	ERPF/SF LIFE
4. Makrofitų ir helofitų šalinimas ir išvežimas vandens telkiniuose (buveinės: 3130, 3140, 3150; rūšys: A008). 1000 Eur/ha, vadovaujantis nendrių kirtimo šlapiose vietose patirtimi. Iš viso 14 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	2000 ha	2 mln.	ERPF/SF LIFE
5. Krūmų kirtimas upelių krantuose (prioritetas – invazinė rūšis <i>Acer negundo</i>) (buveinės: 3260). 2500 Eur/ha. Iš viso 1,3 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	500 ha	178 tūkst.	ERPF/SF LIFE

6. Krūmų atžalų šalinimas upelių krantuose ¹⁹ (buveinės: 3260). 1300 Eur/ha. Iš viso 650 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	500 ha	93 tūkst.	ERPF/SF LIFE
7. Žuvitakių įrengimas. Iš viso 600 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	2 vnt.	85,7 tūkst.	ERPF/SF LIFE
8. 1091 <i>Astacus astacus</i> perkėlimas - išlikusių gyvybingų populiacijų apsauga, atkūrimas ten, kur jos išnyko. Iš viso 420 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10 tūkst. vnt.	60 tūkst.	ERPF/SF LIFE
9. Tikslinės programos buveinių 3190, 3130, 3140 apsaugai parengimas, siekiant apibrėžti palankios apsaugos būklės kriterijus ir identifikuoti gamtotvarkos veiksmus. Iš viso 160 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	1 vnt.	23 tūkst.	ERPF/SF LIFE
10. Parengti/atnaujinti rūšių apsaugos planus bei įgyvendinti identifikuotas apsaugos priemones, atlikti papildomus tyrimus dėl apsaugos plano priemonių parengimo (1833 lankstusis plukenis, 1516 pūslėtoji aldrūnė). Iš viso 300 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	2 dokumentai	43 tūkst.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		512 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		2,7 mln.	

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Užtvankų upėse pašalinimas. Iš viso 3,5 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10	500 tūkst.	ERPF/SF LIFE
2. Žuvitakių įrengimas. Iš viso 1,2 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	4	171,4 tūkst.	ERPF/SF LIFE
3. Makrofitų ir helofitų šalinimas ir išvežimas (buveinės: 3130, 3140, 3150 už „Natura 2000“ tinklo ribų). 1000 Eur/ha, vadovaujantis nendrių kirtimo šlapiose vietose patirtimi. Iš viso 7 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1 tūkst. ha	1 mln.	ERPF/SF LIFE
4. Aplinkos apsaugos funkcijas atliekanti akvakultūra (gamtotvarkos planų parengimas, gamtotvarkos darbų įgyvendinimas, kompensacijos už paukščių daromą žalą). 18 tvenkinių akvakultūros ūkių; įžuvintų tvenkinių plotas virš 9 tūkst. ha. Iš viso 12,6 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	18 vnt. arba 9 tūkst. ha	1,8 mln.	EJRŽAF
5. Ežerinių raišių (6236 <i>Rhynchocypris percnurus</i>) šiuo metu žinomų blogos būklės buveinių atstatymas apie 70 tūkst. Eurų, dirbtinis veisimas ir re-introdukcija tinkamose buveinėse apie 100 tūkst. Eur. Iš viso 170 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	60	24,3 tūkst.	ERPF/SF LIFE
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		695,7 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		2,8 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

¹⁹ Apie užpavėsinimo poveikį 3260 buveinei

https://www.daba.gov.lv/upload/File/Publikacijas_b_vadlinijas/Hab_Manage_Guidelines_2017_2_Rivers_Lakes.pdf, psl. 142-143 (17.1.6.4 skyrius „Shading“)

1. Palaikomi ekstensyviai naudojami salų ir pakrančių plotai, taip pat atkuriami nauji plotai, kuriuose sudaromos palankios sąlygos vandens paukščiams veistis ar apsistoti migracijų metu ne mažiau kaip 2000 ha.
2. Pagerinama apsaugos būklė (A037 Mažoji gulbė (*Cygnus columbianus bewickii*), A048 urvinė antis (*Tadorna tadorna*), A054 Smailiauodegė antis (*Anas acuta*), A857 šaukštasnapė antis (*Spatula clypeata*), A060 rudė (*Aythya nyroca*), A006 rudakaklis kragas (*Podiceps griseogenus*), A007 raguotasis kragas (*Podiceps auritus*), A008 juodakaklis kragas (*Podiceps nigricollis*), A022 mažasis baublys (*Ixobrychus minutus*), A176 juodagalvis kiras (*Larus melanocephalus*), A862 mažasis kiras (*Hydrocoloeus minutus*), A193 upinė žuvėdra (*Sterna hirundo*), A734 baltaskruostė žuvėdra (*Chlidonias hybrida*), A198 baltasparnė žuvėdra (*Chlidonias leucopterus*), A002 Juodakaklis naras (*Gavia arctica*), A130 Jūršarkė (*Haematopus ostralegus*), A132 Avocetė (*Recurvirostra avosetta*), A137 Jūrinis kirlikas (*Charadrius hiaticula*), A885 Mažoji žuvėdra (*Sternula albifrons*)) palaikant atviras buveines ne mažesniame kaip 2000 ha plote ir įrengiant ne mažiau kaip 120 dirbtinių lizdaviečių.
3. Pagerinta ežerų (buveinės 3130, 3140, 3150) apsaugos būklė 3000 ha plote.
4. Pagerinta upelių (buveinė 3260) apsaugos būklė apie 500 ha pakrančių plote.
5. Padidėjęs plačiažnyplių vėžių ir ežerinių rainių populiacijų užimamas plotas suteikia daugiau galimybių šių rūšių išlikimui.

Numatomi rezultatai – kita nauda

1. Estetiškai patrauklesnis kraštovaizdis, pagerinta prieiga prie vandens telkinių skatintų ekoturizmo plėtrą ir kitų kultūrinių ekosisteminių paslaugų teikimą.
2. Įvairių ekosisteminių paslaugų teikimo gerinimas, pavyzdžiui, CO₂ sugėrimas, teršalų sulaikymas ir valymas, taip pat aprūpinimo paslaugos (pvz., nendrių panaudojimas statybose, biokurui ir kitur).
3. Vietos ekonomikos augimas ir darbo vietų kūrimas – aukščiau aprašytų tvarkymo darbų atlikimas, ekoturizmo paslaugų tiekimas.

E.2.9. Kita (urvai ir kt.)

Dabartinė buveinių ir rūšių būklė, iki šiol įgyvendintos išsaugojimo priemonės ir jų poveikis, likusios problemos ir grėsmės

8310 Olos. Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Šiam buveinės tipui priskiriamas tik vienas objektas – Karvės ola karstinėje įgriuvoje, Biržų rajone. Dolomitinėse atodangose ar konglomeratuose olų-urvų yra ir daugiau, tačiau dėl mažo gylio neatitinka buveinės kriterijų. Trūksta duomenų apie olas, kur žmogus fiziškai negali patekti, bet jos gali būti tinkamos šikšnosparniams ir kitiems troglobiontams. Karvės ola saugoma BAST Karajimiškio kaimo apylinkės. Būklė vertinama kaip palanki (FV), tačiau neigiamos įtakos turi didelis objekto lankytojų srautas ir šukšlinimas.

Likusios grėsmės buveinėms ir rūšims

F07 (Buveinės: 8310); H08 Kiti žmogaus sukelti pažeidimai (ardymas, pagalių kišimas, nuošliaužos dėl laipiojimo) (Buveinės: 8310).

Gerai išsaugojimo būkle palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

1. CF03 (buveinės: 8310).

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

Neidentifikuota

Įgyvendintinių prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

- „Natura 2000“ teritorijose, įsteigtose siekiant išsaugoti tikslines buveines ir rūšis

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos			
	Pasikartojančios išlaidos			

- papildomos priemonės, nereikalaujamos pagal „Natura 2000“ teisės aktus (platesnio masto žaliosios infrastruktūros priemonės)

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos			
	Pasikartojančios išlaidos			

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienartinė

Numatomi tikslinių rūšių ir buveinių tipų išsaugojimo rezultatai

Numatomi rezultatai – kita nauda

E.2.10. Informacijos šaltiniai apie geros teritorijų būklės palaikymo ir atkūrimo priemones, įgyvendinamas „Natura 2000“ teritorijose ir už jų ribų

Tvarkymo priemonės įgyvendinamos vadovaujantis patvirtintais dokumentais (gamtotvarkos planais, tikslinėmis programomis ir kt.). Šiuose dokumentuose numatytos prioritetingos tvarkymo kryptys, reikalingos lėšos. Atitinkamoms institucijoms pavedama aplinkos ministro įsakymu įgyvendinti apsaugos ir tvarkymo priemonės. Taip pat apsaugos ir tvarkymo priemonės įgyvendinamos siekiant valstybinių parkų, rezervatų buveinių geros būklės palaikymo, taip pat kitų vertybių išsaugojimo (strateginės kryptys numatytos šių saugomų teritorijų planavimo dokumentuose, o saugomų teritorijų direkcijos atsakingos už geros būklės užtikrinimą). Dažnai į šias teritorijas patenka ir „Natura 2000“ teritorijos, kurios taip pat tvarkomos. Rezultatai apie tvarkomas teritorijas skelbiami šiose svetainėse:

1. Saugomų teritorijų direkcijos metinėse veiklos ataskaitose nurodomi duomenys apie sutvarkytus plotus, pvz., <https://anp.lrv.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/metines-veiklos-ataskaitos>
2. 2019 m. sukurta duomenų bazė siekiant įvesti visas tvarkymo priemones atitinkamoje teritorijoje. Informacija nuolat atnaujinama, saugomų teritorijų specialistai įveda aktualius duomenis www.biomon.lt („Gamtotvarkos žemėlapis“). Taip pat čia galima susipažinti su visu dokumentu, jo turiniu, tvarkymo tikslais.
3. Informacija apie patvirtintus saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentus: <https://vstt.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/planavimas/patvirtinti-saugomu-teritoriju-specialieji-planai>
4. Dauguma gamtotvarkos priemonių įkainiai apskaičiuoti vadovaujantis VSTT 2014 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. V - 94 „Dėl saugomų teritorijų tvarkymo darbų tipų ir kainų nustatymo“. Skaičiuojant imamas įsakyme pateiktas kainų vidurkis, vertinant galimą kainų pokytį, nes nėra žinomos konkrečios gamtinės sąlygos. Taip pat vertinti patvirtintuose rūšių veiksmų planuose pateikti darbų įkainiai (invazinių rūšių naikinimo, dirbtinių lizdaviečių iškėlimo ir kt.), taip pat remtasi konkrečių „Natura 2000“ teritorijų priežiūros rekomendacijomis.

E.3. Papildomos konkrečioms rūšims skirtos priemonės, nesusijusios su konkrečiomis ekosistemomis ar buveinėmis

E.3.1. Kitur nenurodytos konkrečioms rūšims skirtos priemonės ir programos

Dabartinė rūšies būklė

A031-B Baltasis gandra (Ciconia ciconia) – populiacijos tendencija mažėjanti (detalesnė rūšis aprašyta skyriuje „E.2.5. Kitos agrarinės ekosistemos“). **A053 Didžioji antis (Anas platyrhynchos)** – populiacijos tendencija mažėjanti. Dalis perinčios populiacijos šalyje yra sinantropinė ir dėl tiesioginio kontakto su žmogumi turi papildomų grėsmių, tad būtina užtikrinti palankią jos būklę per biotechninių priemonių taikymą ir visuomenės švietimą.

A226 Juodasis čiurlys (Apus apus), A251 Šelmeninė kregždė (Hirundo rustica), A262 Baltoji kielė (Motacilla alba), A277 Paprastasis kūltupys (Oenanthe oenanthe), A356 Karklažvirblis (Passer montanus), A620 Naminis žvirblis (Passer domesticus), A738 Langinė kregždė (Delichon urbicum), A206-X Uolinis karvelis (Columba livia) – populiacijų tendencijos mažėjančios. Lietuvoje paprastai įsikuria tik žmogaus aplinkoje – vienos rūšys sodybų aplinkoje, kitos išskirtinai pastatuose. Dėl masinio pastatų renovavimo stebimos neigiamos tendencijos, be to, rūšys betarpiškai priklausomos nuo žmogaus statinių, todėl būtina taikyti tęstines biotechnines priemones, kad būtų išlaikytos stabilios populiacijos, taip pat vykdyti švietimą,

mažinant neigiamą požiūrį į kai kurias rūšis. Privačiomis iniciatyvomis buvo vykdytas dirbtinių lizdaviečių kėlimas kai kurioms iš šių rūšių (juodajam čiurliu).

A347 Kuosa (*Corvus monedula*), A348 kovas (*Corvus frugilegus*). Abi rūšys dažniausiai įsikuria žmogaus aplinkoje, urbanizuotose vietovėse ar netoli jų. Kuosos populiacija mažėjanti, kovo šiuo metu laikoma stabilia, tačiau anksčiau patyrė žymų mažėjimą dėl kolonijų naikinimo. Varniniai miesto paukščiai turi neigiamą įvaizdį visuomenėje, nemėgstami, baidomi, rūšys tarpusavyje menkai skiriamos. Todėl bene svarbiausia priemonė – švietimas, skatinant pažinti, aiškinant jų svarbą ekosistemoje. Dėl vykdomos renovacijos, kuosos patiria veisimosi vietų sumažėjimą, tad palanki priemonė – kelti inkilus urbanizuotose vietovėse.

A096 Paprastasis pelėsakalis (*Falco tinnunculus*). Įsikuria tiek miestuose, tiek laukuose su nedideliais miškeliais ar kitais kraštovaizdžio elementais. Populiacijos tendencija didėjanti, tačiau didžioji populiacijos dalis įsikuria dirbtinėse lizdavietėse, todėl populiacija priklausoma nuo biotechninių priemonių – norint ją išlaikyti reikia kelti specialius inkilus.

5564 Europinis plačiaasis (*Barbastella barbastellus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Lietuvoje aptinkami ištisus metus: šiltuoju metų laiku veisimosi buveinėms ir maitinimosi vietomis dažniausiai pasirenka rūšimis turtingus senus lapuočių medynus su spygliuočių priemaiša, žiemojimui – gana vėsius, sąlyginai sausus ir retai žmonių lankomus požemius, rūšius, pusrūšius ir pan. Europos populiacijos dydis nežinomas, tačiau laikomas mažėjančiu. Lietuvos populiacijos dydis taip pat nežinomas, trūksta informacijos apie šios rūšies paplitimą. Šiuo metu *Barbastella barbastellus* žiemaviečių apsaugai Lietuvoje išskirtos 6 BAST, iš kurių viena buvo tvarkyta seniau kaip prieš dešimtmetį, o kitai šiuo metu iš dalies įgyvendintas patvirtintas gamtotvarkos planas. Įgyvendintos priemonės neužtikrina *Barbastella barbastellus* žiemaviečių apsaugos. Dar į 2 BAST *Barbastella barbastellus* įtrauktas kaip tikslinė rūšis jos veisimosi buveinėms ir maitinimosi vietoms išsaugoti. Šiems BAST parengti gamtotvarkos planai ir juose numatytos priemonės prisideda prie šiose teritorijose gyvenančių *Barbastella barbastellus* palankios apsaugos būklės išsaugojimo.

1318 Kūdrinis pelėausis (*Myotis dasycneme*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). Lietuvoje aptinkami ištisus metus. Šiltuoju metų laiku maitinasi dažniausiai virš ne mažesnio kaip 10 ha ploto stovinčio vandens telkinių, neapaugusių plūduriuojančia vandens augalija, arba ne siauresnių kaip 10 m pločio lėtai tekančių upių. Veisimosi buveinėms dažniausiai pasirenka šalia maitinimosi vietos augančiuose medžiuose esančias dreves, uoksus, arba iki 5 km atstumu esančius pastatus. Žiemojimui renkasi erdvius, drėgnus, retai žmonių lankomus požemius, kuriuose temperatūra žiemą būna apie 0,5–7,5 °C šilumos. *Myotis dasycneme* Lietuvos populiacijos dydis nežinomas, trūksta informacijos apie šios rūšies paplitimą. Šiuo metu *Myotis dasycneme* žiemaviečių apsaugai Lietuvoje išskirtos 2 BAST, iš kurių viena buvo tvarkyta seniau kaip prieš dešimtmetį, o kitai šiuo metu iš dalies įgyvendintas patvirtintas gamtotvarkos planas. Įgyvendintos priemonės neužtikrina palankios *Myotis dasycneme* žiemaviečių apsaugos. Dar į 9 BAST *Myotis dasycneme* įtraukta kaip tikslinė rūšis jos veisimosi buveinėms ir maitinimosi vietoms išsaugoti. Šioms BAST ar jų dalims parengtų gamtotvarkos planų priemonės su *Myotis dasycneme* apsauga tiesiogiai nesusijusios. 2012 m. buvo patvirtintas, tačiau neįgyvendintas *Myotis dasycneme* apsaugos planas ir 5 teritorijų veiksmų programos.

1322 Natererio pelėausis (*Myotis nattereri*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nepalanki netinkama būklė (U1). Lietuvoje aptinkamas ištisus metus: šiltuoju metų laiku gyvena įvairiose buveinėse, tačiau pirmenybę teikia lapuočių ir mišriems miškams šalia vandens telkinių. Žiemojimui renkasi požemines slėptuves. Natererio pelėausis įtrauktas tik į Buveinių direktyvos IV priedą, rūšies buveinių apsaugai svarbios teritorijos nesteigiamos, bet aptinkamos kitoms šikšnosparnių rūšių žiemavietėms išsaugoti įsteigtuose BAST.

1330 Ūsuotasis pelėausis (*Myotis mystacinus*) ir 1320 Branto pelėausis (*Myotis brandtii*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). *Myotis mystacinus* ir *Myotis brandtii* yra rūšys dvynės, kurias vizualiai labai sunku atskirti. Be keleto fiziologinių požymių šios rūšys skiriasi maitinimosi buveinių prioritetais, tačiau abi rūšys dienojimo ir veisimosi buveines dažniausiai pasirenka medynuose. Daugiau patikimos informacijos apie šios rūšies paplitimą, populiacijos dydį ir būklę nėra. Tikėtina, kad kiek daugiau informacijos bus surinkta LIFE IP PAF-NATURALIT projekto metu 2019–2022 m. vykdant *Myotis brandtii* inventorizaciją, tačiau *Myotis mystacinus* būklei Lietuvoje vertinti duomenų nepakaks. Lietuvoje esančios problemos ir grėsmės nežinomos.

1332 Dvispalvis plikšnys (*Vespertilio murinus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Lietuvoje aptinkamas ištisus metus. Šiltuoju metų laiku aptinkamas įvairiose buveinėse, dažniausiai esančiose sinantropinėje aplinkoje. Lietuvoje dienoja ir veisimosi kolonijos dažniausiai įsikuria aukštuose pastatuose. Apie *Vespertilio murinus* paplitimą Lietuvoje, populiacijos dydį ir būklę trūksta patikimų duomenų. Taip pat trūksta informacijos apie šios rūšies migracijos kelius Lietuvos teritorijoje.

1312 Rudasis nakviša (*Nyctalus noctula*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). Lietuvoje dažniausiai aptinkamas šiltuoju metų laiku ir tik pastaraisiais metais fiksuoti keli žiemojimo atvejai. Dienojimo ir veisimosi buveinėms renkasi medžiuose esančius genijų iškaltus uoksus, natūralias dreves, retkarčiais įsikuria pastatuose. Lietuvoje *Nyctalus noctula* aptinkamas visoje šalies teritorijoje.

1331 Mažasis nakviša (*Nyctalus leisleri*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). Lietuvoje aptinkamas tik šiltuoju metų laiku. Veisimosi metu dažniausiai aptinkamas medynuose, kuriuose vyrauja lapuočiai medžiai. Žiemoti skrenda pietvakarių kryptimi, Lietuvoje žiemojimo atvejų neužfiksuota. Lietuvoje trūksta duomenų apie *Nyctalus leisleri* paplitimą, populiaciją ir jos būklę. Daugiau informacijos apie *Nyctalus leisleri* bus surinkta LIFE IP PAF-NATURALIT projekto metu 2019–2022 m. vykdant šios rūšies šikšnosparnių inventorizaciją.

1313 Šiaurinis šikšnys (*Eptesicus nilssonii*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). Lietuvoje aptinkamas ištisus metus. Tai sinantropinė rūšis – šiltuoju metų laiku dažniausiai įsikuria pastatuose, dažnai maitinasi miestų žaliosiose zonos, parkuose, miškingose vietovėse šalia vandens telkinių, o žiemoja gana vėsiuose požemiuose. Paplitęs visoje Lietuvos teritorijoje, tačiau s dažniau stebimas šiaurinėje šalies dalyje, tačiau populiacijos dydis ir pokyčiai nežinomi.

1327 Vėlyvasis šikšnys (*Eptesicus serotinus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). Tai sinantropinė rūšis, Lietuvoje ištisus metus sutinkama žmogaus gyvenamoje aplinkoje. Dienojimo, veisimosi ir žiemojimo buveinėms dažniausiai pasirenka pastatus, o šiltuoju metų laiku dažnai maitinasi miestų žaliosiose zonos, parkuose, miškingose vietovėse šalia vandens telkinių. Aptinkamas visoje Lietuvos teritorijoje, tačiau dažnesnis pietinėje šalies dalyje.

1314 Vandeninis pelėausis (*Myotis daubentonii*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). Lietuvoje aptinkamas ištisus metus. Šiltuoju metų laiku laikosi įvairaus tipo buveinėse šalia vandens telkinių, nevengia sinantropinės aplinkos. Žiemoja požeminiuose statiniuose – rūsiuose, bunkeriuose, fortuose ir pan. Mikroklimato sąlygoms neišrankūs. Lietuvoje paplitęs visoje šalies teritorijoje.

1326 Rudasis ausylis (*Plecotus auritus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Lietuvoje aptinkamas ištisus metus. Šiltuoju metų laiku aptinkamas įvairaus tipo medynuose, pirmenybę teikia lapuočiams medžiams, įsikuria ir gyvenviečių pakraščiuose šalia miško ar parko. Žiemavietėms renkasi požemius. Lietuvoje *Plecotus auritus* gana plačiai paplitęs, tačiau negausus..

1317 Natuzijaus šikšniukas (*Pipistrellus nathusii*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Lietuvoje aptinkamas tik šiltuoju metų laiku. Tolimas migrantas, rudenį žiemoti dažniausiai išskrenda pietvakarių kryptimi. Lietuvoje paplitęs visoje šalies teritorijoje, yra viena iš gausiausių šikšnosparnių rūšių. Išsamesnių tyrimų nėra atlikta. 2012 m. buvo patvirtintas *Pipistrellus nathusii* apsaugos planas ir 2 veiksmų planai, kuriuos įgyvendinus buvo pagerintos šios ir kitų šikšnosparnių rūšių migracijos sąlygos.

1309 Šikšniukas nykštukas (*Pipistrellus pipistrellus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – palanki būklė (FV). Lietuvoje aptinkamas tik šiltuoju metų laiku. Tolimas migrantas, rudenį žiemoti dažniausiai išskrenda pietvakarių kryptimi. Lietuvoje paplitęs visoje šalies teritorijoje, yra viena iš gausiausių šikšnosparnių rūšių.

5009 Šikšniukas mažylis (*Pipistrellus pygmaeus*). Bendras apsaugos būklės įvertinimas – nežinoma (XX). Lietuvoje aptinkamas tik šiltuoju metų laiku. Tolimas migrantas, rudenį žiemoti dažniausiai išskrenda pietvakarių kryptimi. Apie *Pipistrellus pygmaeus* labai mažai duomenų, todėl paplitimas Lietuvoje, populiacijos dydis nežinomas. Tikėtina, kad šią žinių spragą bent iš dalies išspręs LIFE IP PAF-NATURALIT projekto metu 2019–2022 m. atlikta šios rūšies šikšnosparnių inventorizacija.

2014–2017 m. Lietuvoje buvo įgyvendinti 2 Europos ekonominės erdvės (EEE) finansinio mechanizmo programos lėšomis finansuojamus projektai. Juos įgyvendinant buvo nustatytos konfliktinės teritorijos, kurios plėtojant vėjo energijos gamybos pajėgumus yra jautrios biologinės įvairovės apsaugos požiūriu ir sukurti erdvinės informacijos automatizuotos analizės modeliai, leidžiantys pasirinktame plote identifikuoti konflikto mastą. Taip pat buvo parengtos rekomendacijos, kaip spręsti konfliktus tarp vėjo energetikos plėtros ir biologinės įvairovės išsaugojimo. Šie projektų rezultatai sudaro galimybes vėjo energetikos plėtros planuotojams sumažinti galimą vėjo jėgainių poveikį įvairių rūšių šikšnosparniams Lietuvoje.

Šikšnosparnių apsaugos būklę Lietuvoje pagerintų jiems tinkamų saugių dienojimo ir veisimosi vietų tinklo iš įvairių dydžių ir konstrukcijų inkilų bei specialių bokštelių suformavimas. Juose šikšnosparniai įsikurtų ne tik veisimosi metu, bet ir migruodami. Dienojimo vietų tinklas taip pat leistų stebėti atskirų šikšnosparnių rūšių vietos populiacijų dydžius, jų pokyčius ir tai reikšmingai prisidėtų prie jų apsaugos būklės vertinimo, užpildytų žinių apie šikšnosparnių paplitimą ir veisimosi kolonijų dydžius spragas.

Kita labai svarbi veikla – naujų žiemojimo vietų įrengimas. Šiuo metu saugomose šikšnosparnių žiemavietėse sunku suderinti paveldosaugos ir gamtosaugos interesus, nes dauguma saugomų žiemaviečių yra miestų ribose esančiuose istoriniuose pastatuose – fortuose, bunkeriuose ir kt. Šikšnosparniams čia nuolat kyla grėsmės dėl trikdymo, sunku įgyvendinti žiemojimo sąlygas šikšnosparniams gerinančias priemones. Prie šikšnosparnių apsaugos ženkliai prisidėtų su visuomenės pagalba surinkta informacija apie šiuo metu dar nežinomas šikšnosparnių dienojimo, veisimosi bei žiemojimo vietas. Šių veiklų įgyvendinimas taip pat prisidėtų prie visuomenės aplinkosauginio švietimo, kas taip pat labai svarbu siekiant efektyvios šikšnosparnių apsaugos.

Saugomų rūšių gyvūnų globa ir rehabilitacija. Lietuvoje yra tik kelios visuomeninės organizacijos, globojančios laukinius gyvūnus, tačiau neturinčios pakankamai lėšų ir sąlygų tinkamą laikyti, gydyti,

reabilituoti ir grąžinti į laisvę saugomus laukinius gyvūnus. Dažniausiai pagalbos reikia gyvūnams, kurie susiduria su žmogaus sukurtais objektais ar veiksmais: automobilių eismas, stiklo konstrukcijos, elektros oro perdavimo linijos, žvejybos priemonės (valai, kabliukai, tinklai), naftos produktų tarša, pastatų renovacija, gyvūnų jauniklių atskyrimas nuo tėvų dėl žmogaus veiklos ir pan. Be to, šalyje nėra institucijos, kuri pasirūpintų konfiskuotais arba gyvūnais, kurių negalima paleisti į laisvę dėl traumų ar nesugebėjimo adaptuotis gamtoje. Vertinant gyvūnų globos paslaugos paklausą, per 2012–2017 m. iš 3505 globotų gyvūnų, 81,1 proc. buvo paukščiai, 18,6 proc. – žinduoliai ir 0,3 proc. – ropliai. Iš visų 2012–2017 m. paimtų gyvūnų eutanazuotų ir nugaišusių iš viso buvo 68,8 proc., liko gyvų tik 31,2 proc., o tai rodo, kad neskiriama pakankamai dėmesio gyvūnų gydymui. Prognozuojama, kad visos Lietuvos mastu per metus apie 1,2 tūkst. gyvūnų turėtų būti suteiktos kokybiškos laukinių gyvūnų globos paslaugos.

Kad Lietuvoje būtų sudaromos tinkamos sąlygos laukiniams gyvūnams, kuriems reikia pagalbos ir (ar) globos, gydymo, 2014–2020 m. iš ES struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšų finansuojamas Laukinių gyvūnų globos centro įkūrimas, kuriame gyvūnai būtų gydomi, reabilituojami, adaptuojami išleidimui į natūralias buveines, kitais būdais užtikrinama jų globa ir gerovė, sukuriama galimybė informuoti ir mokyti visuomenę. Laukinių gyvūnų globos centras veiks visą parą ir teiks paslaugas visoje šalies teritorijoje. Planuojama, kad šis centras pradės veikti 2023 m., kurio kasmetinės išlaidos preliminariai sudarys 270 tūkst. Eur. Prognozuojama, kad per metus bus globojama apie 710 saugomų rūšių individų (didžioji dalis paukščiai, kurie yra saugomi pagal Paukščių direktyvą). Pažymėtina, kad saugomų paukščių, ypač gandrų, gulbių, plėšriųjų paukščių, reabilitacija bei globa kainuoja daugiau lyginant su kitais laukiniais gyvūnais.

Invazinių rūšių valdymas. Invazinės rūšys ir jų plitimas daro neigiamą poveikį „Natura 2000“ teritorijoms, saugomoms rūšims ir ekosistemoms plačiaja prasme, todėl būtina imtis priemonių joms sunaikinti arba reguliuoti plitimą. Pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos 5 prioriteto „Aplinkosauga, gamtos išteklių darnus naudojimas ir prisitaikymas prie klimato kaitos“ 05.5.1-APVA-V-018 priemonę „Biologinės įvairovės apsauga“ iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšų finansuotas 9 invazinių rūšių 50-ties gausos reguliavimo planų parengimas, kurie bus įgyvendinami. Tačiau šiuo metu Lietuvoje nėra tikslių duomenų apie invazinių rūšių išplitimą, gausumą, plitimo greitį ir kelius, jų patekimo į Lietuvos Respublikos teritoriją būdus. Moksliniai tyrimai Lietuvoje invazinių rūšių klausimais labai išsklaidyti, tik fundamentalūs ir retai pritaikomi praktikoje. Be to, būtina įgyvendinti Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1143/2014 dėl invazinių svetimų rūšių introdukcijos ir plitimo prevencijos ir valdymo (OL 2014 L 317 p. 35) nuostatas valdyti invazinių rūšių plitimą vertingiausiame šalies gamtinėse teritorijose ir kontroliuoti jų plitimą į kitas ES šalis. 2019 m. pradėtas įgyvendinti projektas „Invazinių ir svetimžemių rūšių būklės tyrimai Lietuvoje“ iš ES struktūrinių fondų ir Lietuvos Respublikos biudžeto lėšų. Projektu siekiama ištirti 100 ES ir Lietuvos invazinių bei svetimžemių rūšių būklę Lietuvoje, parengti jų populiacijų būklės, plitimo, grėsmių aprašymus, paplitimo žemėlapius. Taip pat, yra parengti ES invazinių augalų ir gyvūnų veiksmų planai, kuriuose aptarti invazinių rūšių patekimo keliai, veiksmai, priemonės ir kt. sprendiniai, kuriuos reikia įgyvendinti siekiant užkirsti invazinių rūšių netyčinę introdukciją ir plitimą Lietuvoje ir į kitas ES šalis. Kadangi invazinių rūšių naikinimo priemonės ilgalaikės ir reikalaujančios daug lėšų, pirmiausiai bus numatomos invazinių rūšių valdymo priemonės saugomose teritorijose, saugomų rūšių buveinėse. ES invazinių rūšių veiksmų planai parengti 2022 m. Prioritetinės rūšys, kurių plitimas turi būti stabdomas, yra Sosnovskio barštis, bitinė sprigė, paprastasis mangutas ir kt.

Problemos ir grėsmės rūšims

- A21 Pesticidų naudojimas rūšių maitinimosi buveinėse (Rūšys: A226; A251; A277; A262; A356; A620; A738; A347; A348; A206-X).
- B02 Ekstensyviai naudojamų miškų vertimas monokultūromis (mažėja tinkamų buveinių) (Rūšys: 1312; 1317; 1320; 1322; 1326; 1331; 1342; 2616).
- B07 Džiūstančių medžių, sausuolių ir stuobrių išėmimas (mažėja tinkamų veisimosi buveinių) (Rūšys: 1309; 1312; 1314; 1317; 1320; 1322; 1326; 1331; 1342; 2616; 5009; A347).
- B08 Senų medžių išėmimas (mažėja tinkamų veisimosi buveinių) (Rūšys: A031-B; A347; A348; A356; A620; 1309; 1312; 1314; 1317; 1320; 1322; 1326; 1331; 1342; 2616; 5009).
- B15 Ūkininkavimas miškuose, kai mažėja brandžių miškų (mažėja tinkamų buveinių) (Rūšys: 1312; 1317; 1326; 1331; 1342; 2616).
- B27 Miškų hidrologinio sąlygų keitimas arba sausinimas (mažėja tinkamų buveinių) (Rūšys: 1309; 1312; 1313; 1314; 1317; 1320; 1322; 1327; 1331; 1332; 2632; 5009).
- F02 Statyba ar esančių pastatų perstatymas urbanizuotose ar rekreacinėse vietovėse (statybų ar renovacijos metu gali būti sunaikintos veisimosi ar žiemojimo vietos) (Rūšys: 1312; 1313; 1314; 1318; 1320; 1322; 1326; 1327; 1332; 5564; A226; A251; A262; A277; A356; A620; A738; A347; A206-X).
- F07 Trikdymas (žmonių lankymasis žiemavietėse) (Rūšys: 1313; 1314; 1318; 1320; 1322; 1326; 5564; A053; A096).

F24 Įvairios gyventojų, rekreacinės veiklos, generuojančios triukšmo, šviesos ir pan. taršą (Rūšys: 1312; 1313; 1314; 1318; 1320; 1322; 1326; 1327; 1332; 5564; A226; A251; A277; A738; A347; A348; A096).

F25 Komerčinės veiklos, generuojančios triukšmo, šviesos ir pan. taršą (Rūšys: 1312; 1313; 1314; 1318; 1320; 1322; 1326; 1327; 1332; 5564; A053; A226; A738; A347; A348; A096).

G10 Nelegalus šaudymas/žudymas (incidentai patekus į patalpas) (Rūšys: 1313; 1327; 1332; 1318; 5564; A053; A347; A348; A206-X).

H08 Tyčinis ar netyčinis veisimosi vietų sunaikinimas (Rūšys: A226; A251; A262; A356; A620; A738; A347; A348; A206-X).

K02 Sausinimas (mažėja tinkamų buveinių) (Rūšys: 2632).

K04 Hidrologinio režimo keitimas (mažėja tinkamų buveinių) (Rūšys: 2632; A031-B; A053).

N01 Temperatūros pokyčiai (dėl trumpesnių sniego dangos periodų žiemai į baltą kailį pasikeitę šermuonėliai tampa labiau pastebimi plėšrūnams) (Rūšys: 2632).

Gerai išsaugojimo būklei palaikyti arba atkurti reikalingos priemonės

CA14 (rūšys: A226; A738).

CB01 (rūšys: 1312; 1317; 1320; 1322; 1326; 1331; 1342; 1318; 2616; 5564).

CB05 (rūšys: 1309; 1312; 1314; 1317; 1320; 1328; 1322; 1326; 1331; 1342; 2616; 5009; 5564).

CB14 (rūšys: 1309; 1312; 1313; 1314; 1317; 1318; 1320; 1322; 1327; 1331; 1332; 2632; 5009; 5564).

CF02 (rūšys: A226; A251; A262; A277; A356; A620; A738; A347).

CF03 (rūšys: 1313; 1314; 1318; 1320; 1322; 1326; 5564).

CF09 Sumažinti triukšmo, šviesos ir pan. taršą, sukeliama gyventojų, rekreacijos, komercinės veiklos (rūšys: A035; A226; A251; A738).

CF12 (rūšys: 1312; 1313; 1314; 1318; 1320; 1322; 1326; 1327; 1332; 5564; A226; A251; A738; A096; A206-X).

CG04 (rūšys: 1313; 1318; 1327; 1332; 5564).

CJ02 (rūšys: 2632).

CN01 (rūšys: 2632).

CH03 dirbtinės lizdavietės sinantropinėms paukščių rūšims (lizdų naikinimo prevencija) (rūšys: A226; A251; A347; A348; A738; A096; A206-X).

CS03 (dirbtinės lizdavietės ir dirbtinės buveinės) (rūšys: A031-B; A053; A226; A251; A096; A262; A347; A356; A620; A738; 1318; 5564).

Švietimas ir prevencija (rūšys: A226; A251; A347; A348; A096; A206-X; A738; 1332; 1313; 1327).

Vykdyti švietimą apie ir šikšnosparnių rūšis bei galimas jų apsaugos priemones, įrengti dirbtines lizdavietes, nevykdyti pastatų renovacijos šikšnosparnių veisimosi metu ten, kur žinoma, kad jie gyvena.

Laukinių gyvūnų globos centras, kuris užtikrins saugomų rūšių globą ir reabilitaciją visoje šalies teritorijoje.

Invazinių rūšių valdymas „Natura 2000“ teritorijose ir saugomų rūšių buveinėse.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. CF03, trikdymo kontrolė žiemavietėse (rūšys: 1318, 5564);
2. CS03, dirbtinių buveinių (žiemaviečių) įrengimas (rūšys: 1318, 5564).
3. Saugių šikšnosparnių dienojimo ir veisimosi vietų tinklo suformavimas, naujų žiemaviečių įrengimas bei šikšnosparnių inventorizacija
4. Veikiantis Laukinių gyvūnų globos centras, kuris užtikrins saugomų rūšių globą ir reabilitaciją visoje šalies teritorijoje.
5. Invazinių rūšių valdymas „Natura 2000“ teritorijose ir saugomų rūšių buveinėse.

Įgyvendintų prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Atkurti 1308 <i>Barbastella barbastellus</i> ir 1318 <i>Myotis dasycneme</i> BAST – žiemaviečių palankią apsaugos būklę ir išsaugoti tinkamą vidaus mikroklimatą. Iš viso 625 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	7 BAST	89,3 tūkst.	LIFE ERPF/SF
2. Atnaujinti 1318 <i>Myotis dasycneme</i> apsaugos ir veiksmų planus. Iš viso 30 tūkst. Eur. per 7 metus.	Vienkartinė	1 apsaugos ir 5 veiksmų planai	4,3 tūkst.	LIFE ERPF/SF
3. Naujų 1318 <i>Myotis dasycneme</i> tinkamų	Vienkartinė	5	114,3	LIFE

požeminių žiemaviečių įrengimas. Žiemavietės įrengiamos vadovaujantis atnaujintais <i>Myotis dasycneme</i> apsaugos veiksmų planais. Iš viso 800 tūkst. Eur per 7 metus.		žiemavietės	tūkst.	ERPF/SF
4. Informacijos apie šikšnosparnių dienojimo, veisimosi ir žiemojimo vietas Lietuvoje surinkimas (60 tūkst. Eur) ir saugių šikšnosparnių dienojimo ir veisimosi vietų tinklo suformavimas (10 BAST, 230 tūkst. Eur). Iš viso 290 tūkst. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10 BAST	41,4 tūkst.	LIFE ERPF/SF
5. Saugomų rūšių (daugiausia paukščių) globa ir rehabilitacija. Iš viso 1,89 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	apie 700 išgelbėtų individų	270 tūkst.	ERPF/SF
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		249 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		270 tūkst.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi tikslinės rūšies išsaugojimo rezultatai

1. Įgyvendinus 7 Barbastella barbastellus ir Myotis dasycneme BAST (žiemaviečių) palankios apsaugos būklės atkūrimo ir palankaus vidaus mikroklimato išsaugojimo priemonę padaugės žiemojančių tikslinių bei kitų tose pat buveinėse žiemojančių rūšių šikšnosparnių.
2. Papildomai įrengtus 5 naujas *Myotis dasycneme* žiemavietes bus sukurtas po visą Lietuvą išsidėstęs saugių žiemaviečių tinklas, kuris prisidės prie Barbastella barbastellus ir Myotis dasycneme palankios apsaugos būklės atkūrimo ir išsaugojimo bei sudarys sąlygas šių ir dalies kitų Lietuvoje žiemojančių šikšnosparnių populiacijų didėjimui.
3. Informacijos apie iki šiol nežinomas šikšnosparnių dienojimo, veisimosi ir žiemojimo vietas surinkimas įtraukiant visuomenę, saugių šikšnosparnių dienojimo ir veisimosi vietų tinklo sukūrimas pagerins šikšnosparnių apsaugos būklę Lietuvoje, sudarys galimybę surinkti tikslesnius duomenis apie veisimosi kolonijų ir vietos populiacijų dydžius, dažniausiai naudojamas buveines ir jų būklę, padės specialistams objektyviai vertinti svarbiausias grėsmes ir populiacijų gausos kitimo tendencijas.
4. Pagerėjusi saugomų gyvūnų rūšių populiacijų būklė teikiant kokybiškas gyvūnų globos ir rehabilitacijos paslaugas.

Numatomi rezultatai – kita nauda

1. Pagerintos šikšnosparnių žiemojimo sąlygos prisidės prie visų šikšnosparnių rūšių apsaugos būklės gerėjimo, taip prisidedant prie šių žinduolių populiacijos stabilumo ar net didėjimo užtikrinimo.
2. Didėjant populiacijai bus efektyvesnė viena iš šių žinduolių teikiamų paslaugų – vabzdžių, didžiąją dalimi kraujasiurbių ir „kenkėjų“, populiacijų dydžio reguliavimas. Tai leistų sumažinti išlaidas kitoms, „nenatūralioms“ kontrolės priemonėms – insekticidams.
3. Ekoturizmo plėtra, sudarant geresnes galimybes paukščių stebėjimui.
4. Gamtosauginio švietimo galimybės. Darbų viešinimas didina visuomenės ekologinį išprusimą.

E.3.2. Saugomų rūšių daromos žalos prevencija, mažinimas ar atlyginimas

Dabartinė padėtis, susijusi su žalos prevencija, mažinimu ir atlyginimu

Vadovaujantis Laukinės gyvūnijos įstatymu, Medžioklės įstatymu ir kitais teisės aktais žemės, miško, vandens telkinių savininkams, naudotojams ar valdytojams atlyginama į Lietuvos Respublikos griežtai saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą įrašytų gyvūnų padaryta žala ir medžiojamųjų gyvūnų padaryta žala. **Kanopinių žvėrių ir bebrų** padarytą žalą atlygina medžioklės plotų naudotojai, medžiojamųjų gyvūnų, kurių medžioklė uždrausta ištikus metus (stumbrų) padaryta žala ir vilkų padaryta žala atlyginama iš AARP lėšų. **Stumbrų ir vilkų** padaryta žala apskaičiuojama vadovaujantis Medžiojamųjų gyvūnų padarytos žalos žemės ūkio pasėliams, ūkiniams gyvūnams ir miškui apskaičiavimo metodika, patvirtinta Lietuvos Respublikos aplinkos ministro ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2002 m. rugsėjo 23 d. įsakymu Nr. 486/359 <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.78DDD9AF9502/asr>. Pastaraisiais metais, didėjant laisvėje gyvenančių stumbrų skaičiui, didėjo ir jų daroma žala pasėliams. Vertinant penkerių metų laikotarpį, išmokų dydis stumbrų padarytai žalai kompensuoti taip pat augo, tačiau 2019 m. buvo išmokėta mažesnė suma nei

2018 m. Iš viso išmokėta 709 tūkst. Eur (2014 m. – 39 tūkst. Eur, 2015 m. – 46,6 tūkst. Eur, 2016 m. – 98,8 tūkst. Eur, 2017 m. – 141,7 tūkst. Eur, 2018 m. – 264,9 tūkst. Eur, 2019 m. – 118 tūkst.). Prevencinėms priemonėms stumbrų žalai sumažinti (1 šėrimo aikštelės įrengimui, pašarams ir 2 stumbrų perkėlimui) 2017 m. buvo skirta 56 tūkst. Eur.

Iki 2018 m. vilkų padaryta žala buvo kompensuojama savivaldybių AARP lėšomis. Per 2015–2018 m. išmokėta 562,5 tūkst. Eur (2015 m. – 112,6 tūkst. Eur, 2016 m. – 144,3 tūkst. Eur, 2017 m. – 137,6 tūkst. Eur, 2018 m. – 168 tūkst.).

Ruonių daroma žala kompensuojama iš Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo (EJRŽF) (75 proc.) ir Lietuvos valstybės biudžeto (25 proc.) lėšų, pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programos priemonės „Jūrų biologinės įvairovės išsaugojimas ir atkūrimas. Laimikiui žinduolių ir paukščių padarytos žalos kompensavimo sistemos“ įgyvendinimo taisyklės. Jei žvejas įsigyja ir naudoja laimikį nuo paukščių ar žinduolių apsaugančią įrangą jam mokama 10 proc. didesnė kompensacija. Išmokos už ruonių daromą žalą didėja. 2016 m. žvejams kompensuota 74 tūkst. Eur, 2017 m. – 145 tūkst. Eur, 2018 m. – beveik 185 tūkst. Eur.

AARP įstatymas numato galimybę finansuoti griežtai saugomų gyvūnų ir medžiojamųjų gyvūnų, kurių medžioklė uždrausta ištaisius metus daromos žalos prevencijos priemonės. Savivaldybių aplinkos apsaugos rėmimo specialiosios programos įstatymas leidžia finansuoti žalos prevencijos priemones, kuriomis siekiama išvengti ar sumažinti medžiojamųjų gyvūnų daromą žalą. Tačiau prevencijos priemonėms iš šių programų skiriama labai nedaug lėšų, kadangi didžioji dalis medžioklės plotų naudotojų už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą sumokėtų mokesčių panaudojama kompensuojant vilkų ir stumbrų padarytą žalą.

Už **vandens paukščių** daromą žalą akvakultūros tvenkiniuose kompensuojama iš EJRŽF (75 proc.) ir Lietuvos valstybės biudžeto (25 proc.) lėšų. Išmokos už vandens paukščių daromą žalą apskaičiuojamos atsižvelgiant į išaugintų ir realizuotų žuvų ir sunaudotų pašarų vertę ir sudaro nuo 20 iki 50 proc. akvakultūros įmonei tais metais skirtos paramos pagal Lietuvos žuvininkystės sektoriaus 2014–2020 m. veiksmų programos priemonės „Aplinkosaugos funkcijas atliekanti akvakultūra“ sumos. Kitų gyvūnų (pvz., ūdrių) padaryta žala neatlyginama. Už vandens paukščių daromą žalą 18 tvenkinių akvakultūros įmonių 2016 m. išmokėta apie 590 tūkst. Eur., 2017 ir 2018 m. – po 700 tūkst. Eur kasmet.

Siekiant sumažinti didžiųjų **kormoranų** daromą žalą žvejybos ir akvakultūros verslui, riboti kormoranų kolonijos plitimą į Juodkrantės sengirę nuo 2007 m. vykdomas kormoranų gausos reguliavimas užšaldant dalį (15–30 proc.) dėčių, tam skiriant 17 tūkst. Eur. kasmet.

Migruojančių vandens paukščių žala pasėliams Lietuvoje šiuo metu nėra kompensuojama, nes įstatymai nenumato valstybės atsakomybės už šią žalą. Šiuo metu dedamos pastangos įvertinti migruojančių vandens paukščių žemės ūkiui daromų nuostolių mastą ir rasti teisinį sprendimą, kad paukščių apsaugos ir žemės ūkio interesai patirtų mažesnį konfliktą. Vienas iš siūlomų sprendimų yra nustatyti vietas, kuriose žala reguliariai pasireiškia ir parengti specifines agrarinės aplinkosaugos priemones, kurios galėtų būti finansuojamos iš Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai.

Kasmet Lietuvos keliuose įvyksta dešimtys tūkstančių susidūrimų su laukiniais gyvūnais, daugiausia žinduoliais. GTC mokslininkai įvertino Administracinių teisės pažeidimų ir eismo įvykių registro duomenis apie suvažinėtus laukinius gyvūnus bei palyginę su GTC surinktais duomenimis, nustatė, kad kai kurių rūšių gyvūnų keliuose žūva labai daug: 2004–2014 m. į autoįvykius pateko 2 500–30 000 lapių, 500–8 000 kiaunių, nuo 300 iki 20 000 kiškių per metus. Iš kanopinių gyvūnų daugiausiai žūsta stirnų (iki 1 500 per metus) ir tauriųjų elnių. Žuvimo keliuose poveikis gali būti esminiu reguliuojančiu veiksniu lūšių, šermuonėlių, kiškių ir ežių populiacijoms.

2016 m. lapkričio mėn. ir 2017 m. gruodžio mėn. kelyje Krekenava–Panevėžys žuvo keturi stumbrai, 2017 m. birželio ir gruodžio mėn. Kėdainių rajono savivaldybėje, Šilainių kaime, krovininis traukinys partrenkė per bėgius ėjusius penkis stumbrus. Šių eismo įvykių metu apgadinamos transporto priemonės, kartais žūsta žmonės. Siekiant išvengti tokių autoįvykių, pagrindinėse gyvūnų migracijos vietose įrengiamos gyvūnų perėjos, tvoros, kelio atkarpų apšvietimas ir kitos atbaidymo priemonės.

Lietuvoje gyvena 13 varliagyvių rūšių, iš kurių 8 rūšys saugomos Buveinių Direktyvos. Kiekvieną pavasarį Lietuvos keliuose sutraikiama tūkstančiai varliagyvių, migruojančių į veisimosi buveines. Sprendžiant šią problemą statomos nuolatinės ir laikinos tvorelės, neleidžiančios varliagyviams patekti ant kelių, pralaidos, nukreipiančios varliagyvius į kitą kelio pusę. Veisiejų regioniniame parke įrengus pralaidą varliagyviams, pastebėtas staigus paprastųjų česnakų (*Pelobates fuscus*) pagausėjimas http://veisiejuparkas.am.lt/VI/article.php?article_id=595

Reikalingos priemonės

1. Lietuvoje gyvenantys stumbrai laikomi nenatūralia populiacija, kuri gyvena netinkamoje (dėl daromos didelės žalos) aplinkoje, todėl stumbras neįrašytas į Lietuvai būdingų rūšių, saugomų pagal Buveinių direktyvą, sąrašą ir netaikoma prievolė įsteigti šiai rūšiai saugoti skirtų „Natura 2000“ teritorijų. Stumbrų daromos žalos

žemės ūkio naudmenoms sumažinimo priemonės labai ribotos. Pasėlių plotai stumbrų gyvenamose teritorijose labai dideli, dėl stumbrų fizinių savybių tvorų įrengimas yra brangus, be to, aptvėrimai ribotų kitų laukinių žinduolių migraciją, fragmentuotų buveines. Atsižvelgiant į tai, pagrindinė priemonė būtų sumažinti stumbrų gausą teritorijose, kuriose jie daro didžiausią žalą žemės ūkio kultūroms, perkeliant stumbrus į adaptacinį aptvarą Pietų Lietuvoje, siekiant suformuoti laisvėje gyvenančią stumbrų bandą stumbrams gyventi tinkamesnėje (labiau miškingoje) aplinkoje.

2. Nors už vilkų papjautus ar sužalotus ūkinius gyvūnus žala atlyginama, tačiau dažni žalos atvejai formuoja neigiamą visuomenės požiūrį į vilkus, todėl svarbu numatyti paramą ūkininkams diegiantiems apsaugos nuo vilkų priemones, ūkininkavimo, leidžiančio sumažinti vilkų užpuolimų grėsmę, praktiką.

3. Reikia skatinti žvejus, kurie įsigyja ir naudoja laimikį nuo paukščių ar žinduolių apsaugančią įrangą.

4. Remti tvenkinių akvakultūros įmones, kompensuojant vandens paukščių ir žinduolių daromą žalą akvakultūrai.

5. Reguluoti didžiųjų kormoranų gausą, siekiant išlaikyti stabilią apie 6 tūkst. porų populiaciją.

6. Migruojančių paukščių daromos žalos pasėliams valdymas.

7. Įrengti prevencines priemones transporto priemonių susidūrimams su gyvūnais mažinti.

Prioritetinių priemonių, kurios turi būti įgyvendintos per kitą DFP laikotarpį, nustatymas

1. Stambiųjų plėšrūnų daromos žalos kompensavimas ir prevencinių priemonių siekiant sumažinti stambiųjų plėšrūnų daromą žalą finansavimas.

2. Stumbrų daromos žalos kompensavimas ir prevencinių priemonių stumbrų žalai sumažinti taikymas (papildomas šėrimas, ligotų, pavojingų stumbrų individų išėmimas iš gamtos), įskaitant stumbrų perkėlimą siekiant suformuoti laisvėje gyvenančią stumbrų bandą stumbrams gyventi tinkamesnėje aplinkoje.

3. Ruonių daromos žalos žvejybos verslui kompensavimas.

4. Didžiųjų kormoranų gausos reguliavimas užšaldant dėtis.

5. Vandens paukščių ir žinduolių daromos žalos akvakultūrai kompensavimas.

6. Migruojančių paukščių daromos žalos pasėliams valdymas.

7. Perėjų gyvūnams, apsauginių tvorų, barjerų ir kitų priemonių, mažinančių gyvūnų žūtį keliuose, įrengimas.

Įgyvendintų prioritetinių priemonių sąrašas ir numatomos šių priemonių įgyvendinimo išlaidos

Priemonių pavadinimas ir trumpas aprašymas	Priemonės rūšis*	Tikslas (vienetas ir kiekis)	Apskaičiuota išlaidų suma Eurais (per metus)	Galimas ES bendro finansavimo šaltinis
1. Stambiųjų plėšrūnų (vilkų) daromos žalos kompensavimas. Iš viso 980 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	300 žalos atvejų, 1 tūkst. gyvulių	140 tūkst.	LIFE
2. Prevencinių priemonių siekiant sumažinti stambiųjų plėšrūnų (vilkų) daromą žalą finansavimas. Iš viso 2,1 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	100 ūkių	300 tūkst.	EŽŪFKP LIFE
3. Stumbrų daromos žalos kompensavimas. Lėšų poreikis prognozuojamas kaip ankstesniais laikotarpiais. Iš viso 2,1 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	40 ūkių	300 tūkst.	LIFE
4. Prevencinių priemonių stumbrų žalai sumažinti taikymas, įskaitant perkėlimą. Iš viso 2,1 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	2 šėrimo aikštelės, 10 perkeltų individų	300 tūkst.	ERPF/SF LIFE
5. Ruonių daromos žalos kompensavimas. Iš viso 1,4 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	30 įmonių	200 tūkst.	EJRŽAF
6. Didžiųjų kormoranų gausos reguliavimas užšaldant dėtis. Iš viso 140 tūkst. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	1,4-3 tūkst. dėčių	20 tūkst.	ERPF/SF LIFE
7. Vandens paukščių daromos žalos akvakultūrai kompensavimas. Iš viso 4,9 mln. Eur per 7 metus.	Pasikartojanti	18 įmonių	700 tūkst.	EJRŽAF
8. Migruojančių paukščių daromos žalos prevencijos ekoschemos – labai mėgstamų pasėlių įveisimas, paukščių netrikdymas ir neišbaidymas į kitus plotus, dalies pasėlių palikimas paukščiams sulesti. Tikslas – 10 tūkst. ha. 134	Pasikartojanti	10 tūkst. ha	1,34 mln.	EŽŪFKP

Eur/ha išmoka – analogija ankstesniu laikotarpiu už tarpinių pasėlių ariamoje žemėje auginimą. Iš viso 9,4 mln. Eur per 7 metus.				
9. Perėjų, tvorų ir kitų priemonių, mažinančių transporto priemonių susidūrimus su gyvūnais, įrengimas. Iš viso 2,1 mln. Eur per 7 metus.	Vienkartinė	10	300 tūkst.	ERPF/SF
Iš viso (Eur)	Vienkartinės išlaidos		600 tūkst.	
	Pasikartojančios išlaidos		3 mln.	

* nurodykite, ar priemonė yra pasikartojanti, ar vienkartinė

Numatomi tikslinės rūšies išsaugojimo rezultatai

Žalos ir prevencinių priemonių įdiegimo kompensavimas leidžia išvengti gyvūnų trikdymo, nelegalaus gyvūnų žudymo, sukuria palankesnes mitybos ir veisimosi sąlygas, didina žmogaus ir saugomų rūšių sugyvenimą:

1. Bus užtikrinta palanki vilko apsaugos būklė – populiacija ne mažesnė kaip 31 šeima (250 individų žiemos pabaigoje).
2. Bus užtikrinta palanki stumbro apsaugos būklė, kai populiaciją sudaro ne mažiau kaip 180 laisvėje gyvenančių stumbrų individų.
3. Ruonių daromos žalos, vandens paukščių ir žinduolių daromos žalos akvokultūrai kompensavimas sumažins nelegalaus gyvūnų žudymo atvejų skaičių.
4. Didžiųjų kormoranų gausos reguliavimas užšaldant dėtis padės išlaikyti stabilią kormoranų populiaciją ties riba, kuri užtikrina ilgalaikį gyvybingos kormoranų populiacijos egzistavimą.
5. Agroaplinkosaugos priemonės, kurias taikant sumažinama migruojančių paukščių daroma žala pasėliams, sumažins paukščių trikdymo atvejų.
6. Perėjų, tvorų ir kitų priemonių, mažinančių transporto priemonių susidūrimus su gyvūnais, įrengimas sumažintų gyvūnų žūčių keliuose.

Numatomi rezultatai – kita nauda

Palankesnis visuomenės požiūris į vilkus, stumbrus, žuvelius paukščius, ruonius sudaro prielaidas gerai šių rūšių apsaugos būklei užtikrinti.

Palankios sąlygos migruojantiems paukščiams (saugomų rūšių žąsys, gulbės giesmininkės, gervės) apsisostojimo migracijos keliuose, mažėjantis visuomeninis konfliktas tarp produkcinio žemės ūkio ir gamtosaugos interesų, didesnis kaimo vietovių atraktyvumas turistams.

Gyvūnų migracijos keliuose šalia pralaidų įrengiami stendai, supažindinantys su pralaida migruojančiomis nykstančiomis rūšimis, iškertami krūmai, įrengiami laiptai ir kita lankymo infrastruktūra. Pralaidos vieta tampa lankytinu aplinkosauginiu-educaciniu objektu. http://www.vstt.lt/vl/article.php?article_id=3176

E.3.3. Informacijos šaltiniai apie papildomas konkrečioms rūšims skirtas priemones, nesusijusias su konkrečiomis ekosistemomis ar buveinėmis

1. Vilko (*Canis lupus*) apsaugos planas, patvirtintas aplinkos ministro 2014-08-28 įsakymu Nr. D1-699 <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/5a65b7f03ccf11e498a79e861091cd92/PvjayEhFjt>.
2. Stumbro (*Bison bonasus L.*) apsaugos planas, patvirtintas aplinkos ministro 2015-09-21 įsakymu Nr. D1-675 <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b85bbc20627a11e589fccd6fa118e11c/tzwNYbDDCy>.
3. Didžiojo kormorano populiacijos gausos reguliavimo planas, patvirtintas aplinkos ministro 2013-12-31 įsakymu Nr. D1-1001 <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d9bdba30a5cf11e3aeb49a67165e3ad3>.
4. Kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo 2015–2020 m. veiksmų planas, patvirtintas aplinkos ministro 2015-01-09 įsakymu Nr. D1-12 <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/4b9e17309cab11e48dcdae4eb2005eaf/HJWTAoemdh>.
5. Informacija apie Europos ekonominės erdvės (EEE) finansinio mechanizmo programos lėšomis finansuojamus konfliktinių teritorijų, kurios plėtojant vėjo energijos gamybos pajėgumus yra jautrios biologinės įvairovės apsaugos požiūriu, nustatymo ir konfliktų valdymo rekomendacijų parengimo projektus <http://corpi.lt/venbis/> ir <http://www.gamtostyrimai.lt/lt/projects/tarptautiniai-mokslo-projektai/davep-vlit>
6. Natuzijaus šikšniuko apsaugos planas <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.429173?jfwid=q86m1vvlv>
7. Apie saugomų rūšių (tame tarpe – Natuzijaus šikšniukas) apsaugos priemonių įgyvendinimą

- <http://www.esparama.lt/projektas?id=34953&pgsz=10>
8. Didžiosios miegapelės apsaugos planas
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/9ab25f30ffea11e6ae41f2dbc54c44ce>.
 9. Plačiažnyplio vėžio (*Astacus astacus*) apsaugos planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2017-07-11 įsakymu Nr. D1–596
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=-7x1bea3mt&documentId=954f280066c611e7a53b83ca0142260e&category=TAD>.
 10. Europos Bendrijos svarbos moliuskų rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, ir plačiažnyplio vėžio populiacijų būklės įvertinimas <http://gamta.lt/cms/index?rubricId=eb6e166b-c0ee-4027-aaf6-3e72ebaf9e0c>.
 11. http://www.birdlife.lt/upload/partners_pictures/pdf/pauksčiai_20171-internetui.pdf (12-14 p.).
 12. http://www.birdlife.lt/upload/partners_pictures/pdf/pauksčiai_20182-internetui.pdf (14-17 p.).
 13. Balčiauskas, L. 2012. The Influence of Roadkill on Protected Species and Other Wildlife in Lithuania. ICOET 2011 Proceedings: 623–631. The 2011 International Conference on Ecology & Transportation
 14. Balčiauskas, L., Balčiauskienė, L. 2006. Wolf damage to livestock breeders and humans – historical overview of Lithuania. Presentation in: FRAP conference “Management of Conflicts between wildlife and human resource use”, Leipzig, Germany, 2006 01 25–27.;
 15. R. Špinkytė-Bačkaitienė, K. Pėtelis. 2011. Wolf Depredation on Livestock in Lithuania in 2009 and 2010. The Fifth International Scientific conference "Rural Development 2011 " : proceedings. Vol. 5, b. 2, p. 149-155.
 16. Biologinės įvairovės išsaugojimo asociacija „Gamtos namai“. 2018. “Didžiųjų kormoranų populiacijos gausos reguliavimo programos priemonių įgyvendinimas 2018 m.”

E. Kita pridėtinė prioritetinių priemonių vertė

Visiškai įgyvendinus šioje PVP nustatytas prioritetines priemones būtų pasiekta įvairiapusė papildoma nauda ne tik biologinei įvairovei ir kraštovaizdžiui, jų apsaugai ir palaikymui, bet ir platesnis socioekonominis poveikis – t. y. viena ar kita priemonė teigiamai paveiks ir vietos bendruomenes, o kai kuriais atvejais ir platesnę visuomenę.

Ekosisteminės paslaugos

Ekosisteminės paslaugos – tai gamtos teikiama nauda žmogui, jo gerovei, sveikatai ir ekonomikai. Tyrimų duomenimis, viso „Natura 2000“ tinklo kuriama vertė, kalbant apie ekosistemines paslaugas, yra iki 50 kartų didesnė nei jo palaikymui tenkančios išlaidos (atitinkamai 300 mlrd. Eur ir 6 mlrd. Eur). Šioje PVP aprašytos priemonės, jas pilnai įgyvendinus, galėtų daugiau ar mažiau prisidėti prie eilės ekosisteminių paslaugų – ypatingai dalies reguliavimo bei įvairių kultūrinių – būklės gerėjimo ir teikimo potencialo didinimo. Pavyzdžiui, priemonių, taikomų aukštapelkių, žemapelkių ir liūnų atkūrimui, pirminis tikslas gali būti vienos ar daugiau konkrečių rūšių ar buveinių išsaugojimas, tačiau hidrologinio režimo ir tipinių šlapžemių funkcijų atkūrimas taip pat prisideda prie įvairių ekosisteminių paslaugų tiekimo: pirmiausia, klimato kaitos švelninimo, nes šlapžemės sugeria didelius kiekius CO₂ (skaičiuojama, jog Lietuvos pelkėse ir pelkinėse augavietėse, šlapiuose miškuose per metus sukaupiama apie 700 tūkst. tonų anglies dioksido), taip pat vandens srautų reguliavimo ir valymo – taip prisidedant prie potvynių rizikos mažinimo ir vandens kokybės gerinimo; šlapžemės atlieka ir aprūpinimo paslaugas (vaistiniai ar maistiniai augalai, nendrės kaip statybinė medžiaga); taip pat teikia kultūrinės paslaugas, susijusias su turizmu ir rekreacija ar identitetu – pasivaikščiojimais pažintiniais takais, mėgavimasis gamta, paukščių stebėjimas, vietos jausmas (angl. *sense of place*).

Kitoms ekosistemoms svarbiausių, aktualiausių ekosisteminių paslaugų rinkinys bus atitinkamas – pievose tarp svarbiausiųjų paslaugų būtų apdulkinimas, agrarinėse ekosistemose – aprūpinimo maistu paslaugos, miškų – klimato kaitos švelninimas per CO₂ sugėrimą, buveinių palaikymas, – o jų teikimo nauda, priklausomai nuo paslaugos, juntama ne tik vietos gyventojų, bet ir platesniu, pavyzdžiui, regiono, upės baseino mastu.

Ekosisteminių paslaugų teikimas taip pat yra glaudžiai susijęs su gyventojų sveikata – siūlomų priemonių atveju, didžiausia nauda (netiesioginė) yra galima per gamtinių vertybių apsaugą ir palaikymą užtikrinant paslaugų, mažinančių gamtinių ir klimatinį grėsmių riziką, tiekimą. Konkrečiai, dalis šioje PVP aprašytų priemonių prisidės prie potvynių, poplūdžių reguliavimo, erozijos mažinimo ir CO₂ sugėrimo (klimato kaitos švelninimas). Taip pat svarbios ir užtikrinamos rekreacijos galimybės (žr. žemiau plačiau).

PVP rengimo metu Lietuvoje yra įgyvendinamas nacionalinis ekosisteminių paslaugų vertinimas ir kartografavimas, kurio galutiniai rezultatai parengti 2021 m. pabaigoje.

2020 m. spalio mėn. Lietuvoje pristatyta projekto LIFE-IP PAF-NATURALIT (LIFE16 IPE/LT/000016) rėmuose pirmą kartą atlikta „Natura 2000“ tinklo socio-ekonominės naudos vertinimo studija. Kaip rodo ši studija, Lietuvoje „Natura 2000“ teritorijos kasmet sukuria per 105 mln. eurų grynosios naudos. Ši suma daugiau nei dvigubai didesnė už sąnaudas – žemės savininkų prarandamas pajamas dėl nustatytų veiklos apribojimų „Natura 2000“ teritorijose ir išlaidas paties ekologinio tinklo priežiūrai bei monitoringui. Studijos sudėtyje yra

pasiūlymai dėl „Natura 2000“ tinklo teritorijų sąnaudų-naudos vertinimo standartinės metodikos, kuria galima bus naudotis ir ateityje atliekant pakartotinį vertinimą. Pasak studijos rengėjų, vien „Natura 2000“ tinklo miškuose užaugančių grybų ir uogų vertė rinkoje sudaro daugiau nei 7,6 mln. eurų per metus, o saugomų teritorijų lankytojų vartojamoji vertė viršija 30 mln. eurų. Šio tinklo teritorijose plėtojami verslai kasmet sukuria produktų ir paslaugų už daugiau nei 6 mln. eurų. Tačiau daugiausia naudos teikia netiesioginė gamtinių teritorijų vertė – geriamojo vandens išteklių, apsauga nuo potvynių, žalingo klimato kaitos poveikio mažinimas, gamtos vertybių išsaugojimas. Bendra „Natura 2000“ tinklo socio-ekonominė nauda kasmet siekia 193,7 mln. eurų, o tiesioginės metinės sąnaudos tinklui palaikyti – 92 mln. eurų (didžiausią dalį šioje sumoje sudaro žemės ir miško naudmenų savininkų dėl „Natura 2000“ teritorijose galiojančių apribojimų prarastos pajamos - 78,5 mln. eurų). Apibendrinus studijoje nustatyta, kad „Natura 2000“ tinklo socio-ekonominė nauda yra 2,2 karto didesnė nei sąnaudos. https://naturalit.lt/wp-content/uploads/2020/12/BGI_VSTT_Natura-2000_Galutine-vertinimo-ataskaita_20200916-su-ekspertu-parasais.pdf

Kitas socialinis ir ekonominis poveikis

Kitose šios PVP dalyse ekoturizmo galimybės ir vystymas dažnai minėtas kaip kita pridėtinė nauda, kuri bus sukurta įgyvendinus aprašytas priemones. Ekoturizmo nauda iš tiesų yra dvipusė: tai ir 1) vietos gyventojų užimtumo didinimas, teikiant paslaugas atvykstantiems turistams, bei stiprėjantis vietos gyventojų ryšys su vieta ir 2) padidėjusios galimybės „Natura 2000“ ir kitų saugomų teritorijų lankytojams mėgautis gamta (aktyvi rekreacija, įkvėpimas) ir daugiau sužinoti apie saugomas vertybes ir jų teikiamą naudą bei investicijų į jas svarbą (švietimas). Ekoturizmas taip pat gali prisidėti prie gyventojų sveikatos gerinimo, per jau minėtą aktyvią rekreaciją ir fizinio aktyvumo didinimą, taip pat per buvimą gamtoje ir to sukuriama teigiama emocinį, psichologinį ir fiziologinį poveikį.

Per metus Lietuvoje „Natura 2000“ ir kitose saugomose teritorijose vidutiniškai apsilanko daugiau nei 1 milijonas lankytojų ne tik iš Lietuvos, bet ir svečių atvykstančių iš kitų šalių. Taigi tikėtinas įgyvendintas priemonių socioekonominis ir kultūrinis poveikis gali būti reikšmingas. Lietuvoje „Natura 2000“ žinomumas yra vienas žemiausių ES (pagal 2018 m. atliktą tyrimą 46 proc. niekada negirdėjo apie „Natura 2000“ saugomų teritorijų tinklą, 43 proc. kažką girdėjo, tačiau tiksliai nežino, kas tai, 11 proc. girdėjo ir žino, kas tai yra). Akivaizdu, jog priemonių, skatinančių šių teritorijų lankymą ir jų pažinimą (tiek biologinės įvairovės ir kraštovaizdžio, tiek jų teikiamos naudos), poreikis yra didelis ir jų vertė – žymi. Pavyzdžiui, 2017 m. Eurostato duomenimis, Lietuvoje „Natura 2000“ tinklo užbaigimas siekė apie 79 proc. – šių saugomų teritorijų žinomumo ir aktualumo didinimas neabejotinai prisidėtų ir prie efektyvesnės tinklo plėtros šalyje.

Didelė dalis suplanuotų priemonių yra skirta informacijos rinkimui apie rūšis ir buveines ir jų būklės ir apsaugos priemonių poreikio įvertinimui. Taigi šios priemonės taip pat prisidės prie mokslinių tyrimų ir žinių bazės apie Lietuvos biologinę įvairovę ir gamtinį kapitalą bei jų apsaugą didinimo.

Informacijos šaltiniai

1. Ekosisteminės paslaugos <http://am.lrv.lt/lt/veiklos-sritys-1/gamtos-apsauga/ekosistemines-paslaugos>.
2. MAES-related developments in Lithuania https://biodiversity.europa.eu/maes/maes_countries/lithuania
3. „Natura 2000“ teikiama ekonominė vertė http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/financing/docs/ENV-12-018_LR_Final1.pdf.
4. Lietuvos pelkių teikiama nauda: http://wetlife2.gpf.lt/wp-content/uploads/2014/10/Pelkes_18.11.13-.pdf?fbclid=IwAR11Bb_FmamdQf5_zQocFTFrOz5WB3Rbw2WaRKsbt32q7JgJW7WudqbxvwQ.
5. Lankytojų skaičius Lietuvos saugomose teritorijose <http://www.vstt.lt/VI/index.php#a/3689>.
6. „Natura 2000“ tinklo žinomumas Lietuvoje – VSTT užsakyto Rinkodaros ir komunikacijos mokslų institutas atliko tyrimą „Viešosios nuomonės apie saugomas teritorijas tyrimą“. Tyrimo rezultatai nėra publikuojamas internete, tai vidinio naudojimo VSTT dokumentas.
7. „Natura 2000“ tinklo socioekonominės naudos įvertinimo studija https://naturalit.lt/wp-content/uploads/2020/12/BGI_VSTT_Natura-2000_Galutine-vertinimo-ataskaita_20200916-su-ekspertu-parasais.pdf